bülent ortaçgil • hip-hop'un 20. yılı • beatles • david bowie

ROLL

sayı 37 aralık '99

750 000 TL
KDV dahil

CARLOS SANTANA

ne güzel sözler

en güzel sözler

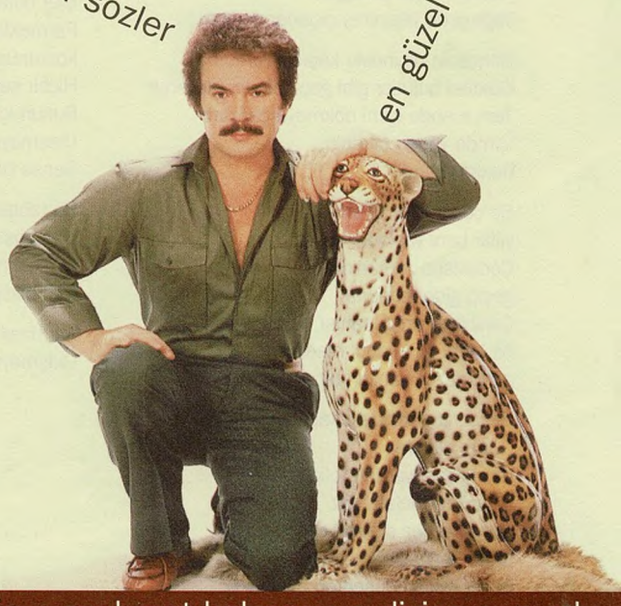

jim jarmusch • cem akaş • compay segundo • nilüfer güngörmüş • mehmet kalyoncu • divine comedy

Joy Division

Türkçesi: Tezgör Hilmi

Yirmidört saat
Öyleyse devamlılık bu–
Aşk gururu gölgeledi
Bir zamanlar saflık olan şey
çekip gitti yoluna
Bir bulut var üstümde
her hareketi belirleyen
Belleğin derinliklerinde
bir zamanlar aşk denilen

Ah, nasıl farkına vardım, zaman istedim
Yerine koymak için
bulmak için çabaladım
Bir an için sadece
yolumu buldum sandım
Değişmeyen yazgı–
akıp gitmesini izledim

Çok ışıklı işaretler
erişilmez yerlerde
Huzurun talep ettiğiyse
elimde tutmak istediklerimin hepsi
Çıkıp bakalım
neler bulabiliriz diye
Umutların ve geçkin arzuların
değersiz birikimi

Hiç farketmedim
gidilmesi gereken mesafeleri
Bir duyunun tüm karanlık köşeleri
benim tanımadığım
Bir an için sadece–
birinin sesini duydum sandım
yaşanan günün ötesine baktım
hiçbir şey yoktu oysa ki

Şimdi farkına vardığıma göre
hepsinin yanlış olduğunun
iyileşmenin yolunu bulmalıyım–
ama uzun sürer bu tedavi
Duyguların ağır bastığı
kalbin derinliklerinde
Gidip yazgımı bulabilmeliyim
çok geç olmadan önce

Bitmeyen
Merasim sürüyor, yaygara bitti
göçüp gitmiş
sevilenlerin şerefine kopan
Masalarında otururken
yüksek sesle konuşan
Yağmurda yıkanmış çiçekler dağıtan

Bahçenin dibindeki kapıda durdum
Gökteki bulutlar gibi geçmelerini izleyerek
Tam o anda içimi dökmeye çalıştım
İçimde yanan öfkenin
hakimiyetinde

Bir çocuk gibi ağlamak
yıllar beni yaşlandırsa da
Çocuklarla zamanım
geçip gider boşuna
Çıkarılmayan günahlar, vicdanları
bir lanet gibi kabul etseler de
gönülsüzce yapılan bir anlaşmayı

Bahçenin dibindeki kapıda uzandım
Görüş alanım
uzanıyor duvardan tellere
Sözcükler anlatamaz
Belirleyemez eylemler
Sadece ağaçları seyretmek
ve yaprakları düşerken

Atmosfer
Yürü –sessizce
Çekip gitme –sessizce
Tehlikeyi gör –hep tehlike
Bitmeyen konuşma –yeniden kurulan
yaşam
Çekip gitme

Yürü –sessizce
Sırtını dönme –sessizce
Perişanlığın –aldanışım
Taşınır bir maskesi gibi
kendinden nefretin
Yüzleşilen ve sonra silinen
Çekip gitme

Senin gibi insanlara –kolay gelir
Görmenin acısı –ayakları yere basmama
Nehirlerde avlanma, caddeler boyunca
Apar topar terkedilen her köşe
Çekip gitme –sessizce–
Çekip gitme

Aday
Baskının zoruyla sınır çizildi
Zevk yok, kalbimi yitirdiğimden beri
Belleğim çürüdüğü için güç yok
Yavaşça yaklaşıyor o son ölümcül saat

Ah, bilmiyorum nasıl bu hale geldim
ve kim verdi bana
değerlerinize karışma
ve yanlışı doğruya çevirme hakkını

Lütfen mesafenizi koruyun
izler buraya kadar,
Parmaklarında kan var
korkunun bıraktığı
Hiçbir şey için seferber olmadım,
Bunun için uğraştım
Ulaşmaya çalıştım sana
Sense böyle davranıyorsun bana

Bu tabiatımızın bir parçası
bize gösterilmiş olan bu
kurallarınla yaşıyoruz,
tüm bildiğimiz bu

Ah, nasıl da ulaşmaya çalıştım sana
Ulaşmaya çalıştım sana

Seremoni
Hepsini duydum,
merhamet gösterilmedi
Tanrı biliyor ya, olmalı bu kez
Onun duydukları,
söyledikleri
Bu kez ağladı
ve bekleyemedi, bu kez

Ah, duydum hepsini, merhamet gösterilmedi
Tanrı biliyor ya, olmalı bu kez
Ağaçlarla çevrelenmiş caddeler
resmediyor beni ve başlıyorsun seyretmeye
sonsuza dek seyretmeye
sonsuza dek seyretmeye
Sonsuza dek –seyretmek sevginin büyümesini
Sonsuza dek –sağlamak bunu bilmemi

Aşk bizi ayıracak
Tekdüzelik acı vermeye başlayınca
ve arzular azalınca
Dargınlıklar çoğalıp
duygular yeşermez olunca
Yönlerimizi değiştirecek
ve farklı yollara gideceğiz
O zaman aşk,
aşk yine ayıracak bizi

Neden bu kadar soğuk yatak odası?
Sense dönmüşsün sırtını
Zamanlamam mı yanlış
yoksa artık saygımız mı kalmamış?
Yaşam boyu koruduğumuz
aramızdaki çekim hâlâ
öyle duruyor ama
aşk, aşk yine ayıracak bizi

Uykunda mı döküyorsun içini
kusurlarımı ortaya çıkararak?
Ağzımda bir tat
çaresizlik kaplarken her yeri
Bu artık işe yaramayan
öylesine iyi bir şey mi?
Aşk, aşk yine ayırınca bizi

sayı 37 aralık '99

4 Ajans
8 Beatles
9 Ne güzel sözler
16 Divine Comedy
18 Beta Band & Lamb
20 David Bowie
24 Jim Jarmusch
28 20 yılın ardında Hip-Hop
32 Chuck D
35 Compay Segundo
36 Carlos Santana
38 Santana & Guy
40 Ahmet Özer & Murat Mirkelam
42 Mehmet Kalyoncu
44 Mehmet Bağlar
46 Bülent Ortaçgil
48 Kıraathane
49 Nilüfer Güngörmüş
52 Hüseyin Katırcıoğlu
54 Cem Akaş
58 Gayd
60 Albümler
64 Liste
65 Beatles (devam)
70 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Burcu Kuğu, Cem Sorguç, Cenk Giray Güven, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Günay Usta, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katırkol, Merve Erol, Müge Turan, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Osman Kaytazoğlu, Özgür Uçkan, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Baskı:** Lebib Yalkın Yayımları ve Basım İşleri **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 245 56 06 **Yıl** 4 **Sayı** 37 **Aralık** '99 **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi
AYDA BİR YAYINLANIR

Roll over

iki oda

I

Öyleydi ki, gündelik hayatı kaotik bulan Lucy Honeychurch, piyanosunu açtığında sağlam, güvenilir, bütünlüklü bir dünyaya adım atıyordu. Ve o andan itibaren ne mazlum ne zalim, ne asi ne de köleydi. Müzik, bu dünyada yeri olmayan bir ülkeydi. Talim ve terbiye ve akıl ve mantık ve kültür tarafından reddedilenlere kucak açan bir ülke...

Lucy, öyle göz kamaştıran bir icracı değildi, art arda getirdiği notalar bir inci dizesi sayılmazdı, yaşının ve durumunun elverdiğinden daha fazlasını çalabildiği söylenemezdi. Yaz gecelerinde açık pencereye nazır, trajik bir edayla parmaklarını piyanonun tuşlarında gezdiren arzulu, ihtiraslı bir kadın da değildi. Arzu mevcut olmaya mevcuttu, ama kolay kolay tarif edilebilir gibi değildi. Sevgi ve nefretin ve hasetin ve mobilyaların arasından kayıp geçiyordu. Lucy'nin duyduğu arzunun tek bir trajik yanı vardı: Zaferin safındaydı, piyano çalışı muzafferaneydi. Kime karşı muzaffer, neye karşı zafer? Bu, gündelik hayatın sözcüklerinin söyleyebileceğinden daha fazla bir şeydi. Ne var ki, Beethoven'ın sonatları da kimsenin aksini iddia edemeyeceği şekilde trajikti; muzaffer olabilirler veya yeise yenik düşebilirlerdi. Bu, müziği icra edenin kararına bağlı bir şeydi. Ve Lucy sonatların muzaffer olmasında kararlıydı.

Yağmurlu bir ikindi vakti, çok sevdiği bir şeyi yapmasına imkan verdi. Öğle yemeğinden sonra piyanosunu açtı, parmaklarını tuşların üzerinde gezdirmeye başladı. Misafirlerden birkaçı etrafını sardı, ne kadar iyi çaldığına dair övgü cümleleri sarfettiler. Ama Lucy'den bir karşılık alamayınca odalarına çekildiler. Lucy, Mr. Emerson'ın oğlunu aradığını farketmedi, tıpkı Miss Barlett'in Miss Lavish'i, Miss Lavish'in de sigara kutusunu aradığını farketmediği gibi. Her gerçek icracı gibi, notaların duygularına gömülmüştü. Notalar birer parmak gibiydi, Lucy'nin parmaklarını okşayan parmaklar gibi. Ve sadece sesleriyle değil, dokunuşlarıyla da Lucy'nin arzusunu uyandırıyorlardı.

Mr. Beeb pencerenin köşesinde bu mantık dışı duruma dair düşüncelere daldı. Lucy piyanoyu kapayıp rüyada gibi yürüyerek yanına geldiğinde, Mr. Beeb "eğer Miss Lucy Honeychurch piyano çaldığı gibi yaşarsa, hem kendisi için hem bizler için çok heyecan verici olacak" dedi. Lucy, o anda sosyal hayata geri döndü: "Ne tuhaf, bunun aynısını geçenlerde birisi anneme dedi, o da benim hiçbir zaman öyle yaşamayacağıma güvendiğini söyledi." Mr. Beeb, "Mrs. Honeychurch müzikten hoşlanmaz mı?" diye sordu. "Müziğe bir itirazı yoktur, sadece herhangi bir şeye heves edilmesinden, heyecan duyulmasından hoşlanmaz" dedi Lucy ve şöyle devam etti: "Benim çocukça davrandığımı düşünüyor, beceremeyeceğime inanıyor. Biliyor musunuz, bir seferinde ona kendi çalışımı başka herkesinkinden daha iyi bulduğumu söylemiştim. Bunun tesirinden henüz kurtulamadı. Ben iyi çaldığımı kastetmemiştim, kastettiğim şuydu..."

"Elbette" dedi Mr. Bees, Lucy'nin bunları kendisine niçin anlattığını için için merak ederek. "Müzik" dedi Lucy, bir genelleme yapmaya çalışıyormuş gibi söze başladı, ama cümlesini tamamlamadı ve donuk gözlerle yağmur altındaki İtalya'yı seyre daldı. Sokak ve ırmak kirli sarıydı, köprü kirli griydi, tepeler ise kirli mor. "Evet, müzik diyordunuz" dedi Mr. Bees. Lucy şöyle devam etti: "Zavallı Charlotte yağmurdan ıslanacak..."

E. M. Forster'ın Manzaralı Oda (A Room With A View) adlı romanının "Müzik, Menekşeler ve S Harfi" başlıklı bölümünden

II

Başrollerini Tupac Shakur ve Tim Roth'un paylaştığı "Gridlock'd"tan bir sahne: İki arkadaş evde, odada oturmuş, TV seyrediyor. Reklamların ardından haber programı başlıyor, sunucu, programın "satır başları"nı verdikten sonra, ekrandaki yazıyı seslendiriyor: "Ya sev, ya terk et." (Evet, dünya küçük.)

Tupac, haliyle patlıyor: "Şu yavşağa hasta oluyorum."

Rap, Chuck D.'nin dediği gibi "siyah Amerika'nın CNN'i". Tupac da "anchor man"lerden biri. Ya da "haberci". Can Yücel nasıl haberciyse, öyle haberci.

Tupac da Can Yücel gibi hayatta değil artık, ama "mum söner yalım sürer".

AJANS

Trenle yolculuk etmekle makinistlik yapmak birbirinden tamamen farklı şeylerdir. Raylardan dolayı. Hâlâ arasıra trene biniyor musunuz? Bindiğinizde neler görüyorsunuz? Kırlar, ağaçlar filmlerdeki gibi geçip gidiyor. Lokomotifteyken etraftaki kırlar, ağaçlar geçmez. İçerdesinizdir. Hep içerde. Bir tür müzik gibi. Kendinizin önünde, doğru ufka gidersiniz, hep gidersiniz, rayların birleşeceği yere doğru yol alırsınız, ama raylar hiçbir zaman birleşmez. **JOHN BERGER - ALAIN TANNER**, 2000 Yılında 25 Yaşına Basacak Olan Yunus

Yaşamda belli bir noktaya gelince, en son ölen umut değil, en son umut ölümdür. **LEONARDO SCIASCIA**, Basit Bir Olay

Yaşamın bir noktasına gelince, bir de bakıyorsun ki, ölülerle geçirmiş olduğun zaman dirilerle geçirdiğinden daha çok. **PAUL AUSTER**, Cebi Delik

kuş lastiğiyle ekmek sıkıyorum ördeğe **HASAN TÜRKMEN**

Trompetin avangard ismi **Lester Bowie** 8 Kasım'da kanserden öldü. 58 yaşındaki Bowie, Art Ensemble Chicago'nun kurucu üyesiydi. David Bowie ve Fela Kuti ile de çalışmaları olan Lester Bowie'nin kendi grubu Brass Fantasy adını taşıyordu. Türkiye'de de iki kez konser vermiş olan Lester Bowie son albümünde Spice Girls, Marilyn Manson ve Andrew Lloyd Weber gibi birbirinden çok farklı isimlerin parçalarını kendi yorumuyla seslendirmişti.

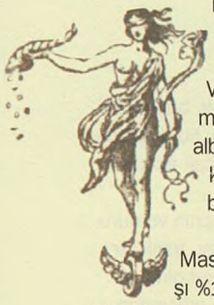

Beck'in yeni albümü "Midnite Vultures", iki kelimeyle tanımlamak gerekirse, bir psychedelic-funk albümü. Beck albüm için "bugüne kadar bana en çok benzeyen albümüm bu" diyormuş.

Massive Attack'çıların mesai arkadaşı %100 rasta **Horace Andy** yeni albümü "Living In The Room"u yayınladı.

Placebo Fransız radyoları için "Burger Queen" isimli şarkılarını Fransızca kaydetti.

Okuma yazma eğitimi, iş ve konut yardımı gibi konularda 40 senedir faaliyet gösteren Emmaüs Hareketi isimli Fransa orijinli kurum için bir destek albümü hazırlandı. Katılımcılar arasında **Rachid Taha**, **Les Négresses Vertes**, **Howie B**, **Rita Mitsouko**, **Joe Strummer**, **Linton Kwesi Johnson**, **Marianne Faithfull** (bir Shakespeare sonesi yorumluyor), **Air**, **Cassius**, **FFF** ve **Manu Chao** var.

Davulcu Dave Grohl'un girişimleriyle aralık ayında yayınlanması beklenen ve üç ya da dört CD'den oluşacak toplama **Nirvana** albümünde Cobain'in ölümünden birkaç hafta önce kaydettiği bir şarkı da yer alacak. Bu arada Sex Pistols'dan Steve Jones ve hip-hop prodüktörü Ronnie King, Nirvana şarkılarının yorumlarından oluşacak bir tribute albüm için harekete geçti.

Oyuncu Andy Kaufman'ın hayatından yola çıkılarak çevrilen **Milos Forman** filmi "Man On The Moon"un **Michael Stipe** tarafından hazırlanan müzikleri bu ay içinde yayınlanıyor. Albümdeki "This Friendly World" isimli şarkıda Stipe'a filmin oyuncusu **Jim Carrey** de eşlik ediyor. Ayrıca soundtrack'te Jim Carrey'in sesinden meşhur "I Will Survive"ı dinleyebileceğiz.

Oasis'in 2000 şubatının sonunda yayınlanacak albümünün adı şimdilik "Standing On The Shoulders Of Giants" olarak açıklandı. Oasis'in yeni üyeleri ise Heavy Stereo grubunun gitaristi Gem ile Monaco'nun basçısı David Potts... Bu arada Liam Gallagher-Patsy Kensit çiftinin bir oğulları oldu. Adı Beatles'ın şerefine Lennon Francis.

Marilyn Manson kendi hayatından yola çıkılarak çekilecek bir filme hazırlanıyor. Filmin adı "Marilyn Manson's Hollywood".

Joe Jackson tuhaf bir albüme daha imza attı. "Symphony No1" adındaki albümde Steve Vai gitar çalıyor.

Sinema reggae

Yönetmenliğini Spike Lee'nin kardeşi Malcolm Lee'nin yaptığı "The Best Man" isimli filmde kullanılacak "Turn Your Lights Down Low" isimli şarkıda teknolojinin yardımıyla Bob Marley ve Lauryn Hill düet yapacaklar... Bob Marley'in oğlu Rohan'la birlikte yaşayan Hill bu sayede bir anlamda kayınpederiyle birlikte şarkı söylemiş olacak. Hill, bununla da yetinmiyor, Bob Marley'in hayatını konu alan bir filmde Rita Marley (yani kayınvalidesi) rolünü oynamaya hazırlanıyor. Marley-Hill düeti "Turn Your Lights Down Low", aynı zamanda "Chant Down Babylon" isimli tribute albümde de yer alacak. (Geçen ay albümün adını "A Rebel's Dream" şeklinde duyurmuştuk, ancak değişti.) "Chant Down Babylon"da aynı yöntemle Marley'le düet yapacaklar arasında Busta Rhymes, Erykah Badu, MC Lyte ve Aerosmith'den Steven Tyler var. Bir Bob Marley albüm haberimiz daha var: Aralık ayında Jamaika'da verilecek tribute konserin kayıtlarının da bu yüzyıla yetiştirilmesi planlanıyor. "The Bob Marley All Star Tribute" adını taşıyacak konserin ve albümün prodüktörü Don Was ve Bob Marley'in oğlu Stephen Marley. Katılımcılar ise diğer oğlu Ziggy Marley, karısı Rita Marley, Queen Latifah, Sarah McLachlan, Sheryl Crow ve Seal. Son not olarak belirtelim ki, reggae'nin sinema serüveni şu sıralar Bob Marley'le sınırlı değil. Meşhur "The Harder They Come" filmi yeniden çevriliyor. Zamanında Jimmy Cliff'in üstlendiği başrolü bu sefer Fugees'den Wyclef Jean oynayacak... Bitmedi, bir de Peter Tosh'un hayatının filme alınacağı söyleniyor...

Oynaya oynaya yan yana

Brenna MacCrimmon'un "Karşılama" ve Baba Zula'nın son albümü "..."deki klarinet sololarından tanıdığımız Selim Sesler ve Grup Trakya'nın "Keşan'dan Gelen Yollar / Regional and Roman Music from Thrace" adlı ilk albümü Kalan Müzik tarafından yayınladı. Albüm projesi, yöresel Makedon, Türk ve Roman müziği üzerine araştırma yapan Sonia Seeman tarafından hazırlanmış. "Trakya bölgesi müzik, dans ve kutlamalar açısından hayli zengindir. Her köşesinin kendine özgü bir tarzı vardır. Bulgar, Arnavut, Romen, Gacal ve Yunan Pomakları gibi farklı etnik gruplar Keşan'a kültürel açıdan zenginlik katmaktadır. Yöresel düğünlerde ve mevsim kutlamalarında çalınan müzikle ilgili bir araştırmanın ürünü olan bu albüm, orjinali sözlü ya da enstrümantal parçalardan oluşan bir derleme niteliğindedir." diyor Seeman albümün sunuş yazısında. Tamamı canlı olarak kaydedilen albüm, enerjisi hiç bitmeyen Trakya ezgileriyle dolu: "Kiremit Bacaları", "Bir Sarı Yılan", "Acı Meleke", "Sarı Gülüm Var Benim", "Hanım Ayşe", Selim Sesler'in temiz gırnata sololarının yanında darbuka, davul, cümbüş ve kemanla icra ediliyor. İçki masasından ağır bir karşılama, Yunan havalı bir dans ezgisi, düğünlerden gelin ağlatma havası, Pomak köylerinden dinleme havası şarkılar arasında gezinip duruyor. Trakya'ya yolu düşmüş her kültürden bir çentik atılmış albüme. Tıpkı son şarkının sözleri gibi: "Kampana mori Mitro kampana / Oynaya oynaya yan yana".

DOUBLEMOON
RECORDS
Caz, bu gezegenin etnik müziği

İSTANBUL BLUES KUMPANYASI "SAİR ZAMANLAR"

BABA ZULA "ÜÇ OYUNDAN ONYEDİ MÜZİK"

RH POZİTİF

WAX POETIC "THREE"

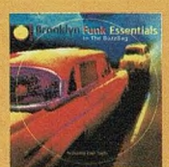

BROOKLYN FUNK ESSENTIALS
featuring LAÇO TAYFA
"IN THE BUZZBAG"

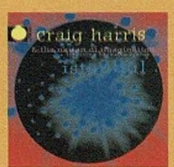

CRAIG HARRIS &
THE NATION OF IMAGINATION
featuring BARBAROS ERKÖSE
"İSTANBUL"

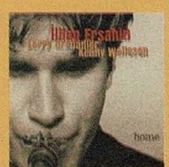

İLHAN ERŞAHİN TRIO "HOME"

AYDIN ESEN "TIMESCAPE"

BURHAN ÖÇAL & JAMAALADEEN TACUN
featuring Natasha Atlas
"GROOVE ALLA TURCA"

Rh Pozitif Müzik Yapım Sanayi ve Organizasyon Tic. A.Ş. Yeni Yuva Sok. No. 27/29, 80060 Cihangir, İstanbul/Turkey Tel: (90212) 292 97 71/72 Fax: (90212) 292 97 73

AJANS

Senin düşünce biçimindeki yanlışlık, devrimi gelecek için düşünmen. Devrim geçmişin intikamıdır. Sen şafağı görüyorsun, bense yaşlı ağacı.
JOHN BERGER - ALAIN TANNER,
2000 Yılında 25 Yaşına Basacak Olan Yunus

Havalar soğuduğu zaman vücud hararetini yükseltmek için yediğimiz gıdalara dikkat ettiğimiz gibi, makyaj renklerine de itina etmemiz lazımdır. İçinde mavi olan kırmızı ve pembe rujlar, gözlere sürülen mavi far, üşüyormuşsunuz hissi uyandırır.

Caleb konuşmasını bitirince, o güne dek hiç bilmediğim, o zamandan beri hiç duymadığım bir sessizlik odayı sardı. Ölüleri uyandıracak kadar belirgin bir sessizlikti bu.
JAMES BALDWIN, Ne Zaman Gitti Tren

kim ölür sır ile cam arasında kalmaktan **HULKİ AKTUNÇ**

yüzüne kepenk abanmış dükkan camı gibiyim **ABDÜLKADİR BUDAK**

Sex Pistols'dan **Johnny Rotten** her cumartesi Los Angeles'daki evinden canlı yayınlanan bir programla radyo dünyasına giriş yaptı. Ne yapıyor ne ediyor diye bilgi edinmek isteyenler, www.eyada.com adresine müracaat edebilir.

Her yıl Londra'da Royal Festival Hall'da düzenlenen Meltdown Festivali önümüzdeki yıl **Scott Walker**'ın önerileriyle gerçekleşecek. Her yıl ünlü bir sanatçının bir nevi organizatör olarak yer aldığı festivalde geçtiğimiz yaz iş **Nick Cave**'e düşmüştü. Cave'in önerileriyle John Cale, Jarvis Cocker, Nina Simone ve Lee Hazlewood 1999'un katılımcıları olmuştu.

Emir Kusturica "The White Hotel" isimli yeni filmi üzerinde uğraşırken bir taraftan da rock'çuluğa soyundu. No Smoking isimli grubuyla çeşitli Avrupa şehirlerinde konserler veriyor.

Radiohead'in yeni albümü altı ay sonra, Mayıs 2000'de yayınlanacak. Kayıtları Oxford, Paris ve Kopenhag'da süren albümde adları değişmezse, "Follow Me Around", "Knives Out", "Neil Young *9" gibi şarkılar yer alacak...

Doors'tan yedi CD'lik bir box-set. İçeriği adından anlaşılıyor: "The Complete Studio Recordings and Essential Rarities".

Joni Mitchell yeni albümünü 2000 ilkbaharına yetiştirmeye çalışadursun, onu sevenler onun parçalarından oluşan bir tribute albüm için kolları sıvadılar. Kimler mi? Mesela **Elvis Costello**, mesela **Björk**, mesela **Janet Jackson**.

Elliott Smith "American Beauty" isimli filmde kullanılmak üzere **Beatles**'ın "Because"unu Abbey Road stüdyolarında kaydetti.

Cake "Fashion Nugget" albümünde yer alan "Italian Leather Sofa" ismindeki şarkısını "Mission Hill" isimli çizgi film dizisi için enstrümantal olarak yeniden kaydetti.

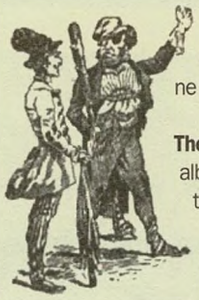

Asian Dub Foundation, "Community Music" isimli yeni albümünü önümüzdeki ilkbaharda yayınlayacak.

Sonic Youth 20. yüzyılın çağdaş bestecilerinin eserlerinin yorumlarından oluşan yeni bir albüm hazırladı. John Cage, Steve Reich, Pauline Oliveres, Takehisa Kosugi'nin bestelerinin toplanacağı bu albümün adı "SYR 4" (Sonic Youth Recordings 4).

Lauryn Hill'den bir sürpriz daha: Fugees'in vitrindeki kızı, rap'çi Rakim'in "The Master" adını taşıyan yeni albümünde iki şarkıda konuk sanatçı.

Madonna yine "Ray Of Light"daki gibi William Orbit'le birlikte stüdyoya girdi. Hazırlayacakları albümün önümüzdeki yazdan evvel günışığı görmesi beklenmiyor. Ama bu arada **William Orbit**, ocak ayında yayınlanacak "Pieces In A Modern Style" isimli kendi albümünde Beethoven, Erik Satie, Ravel ve Gorecki'nin eserlerine yer verecek.

The The'nın şubat 2000'de yayınlanacak albümünün adı "Naked Self" olacak. Gitarda Johnny Marr'ın yer alacağı albüm Trent Reznor'un şirketi Nothing etiketini taşıyacak.

Elvis Costello İngiltere'de bir dizi yarı-akustik konser veriyor. Yanında Attractions grubundan eski dostu Steve Nieve de var.

HUGH MARSH

Kemancıları dinlemem

Hugh Marsh her tarakta bezi olan bir kemancı. Loreena Mc Kennitt, Alannah Miles, Marc Jordan, Bruce Cockburn, Michael Bracker, Nigel Kennedy, Soul Asylum, Rod Stewart, Barenaked Ladies, İhsan Özgen'le ortak çalışmaları var. Bir de solo albümleri tabii... Hendrix'in "Purple Haze"ini Robert Palmer'ın vokalinden ve Marsh'ın kemanından dinlemek ayrı bir keyif... Hugh Marsh, yaz aylarında Mercan Dede Ensembe'la birlikte Osmanlı'nın 700. Yıl Etkinlikleri kapsamında Akbank'ın düzenlediği gecede konser verdi. Aynı gece Ben Grossman, İhsan Özgen ve Brenna MacCrimmon da sahnedeydi... Marsh'la Ateş Temeltaş o gece muhabbet etti ve bantlarla birlikte ertesi gün Amerika'ya uçtu... Uzun süre Amerika'dan söyleşinin elimize ulaşmasını bekledik, sonunda iş tamamına erdi. Rötarlı da olsa, Roll'da bu ay Hugh Marsh'ı ağırlıyoruz...

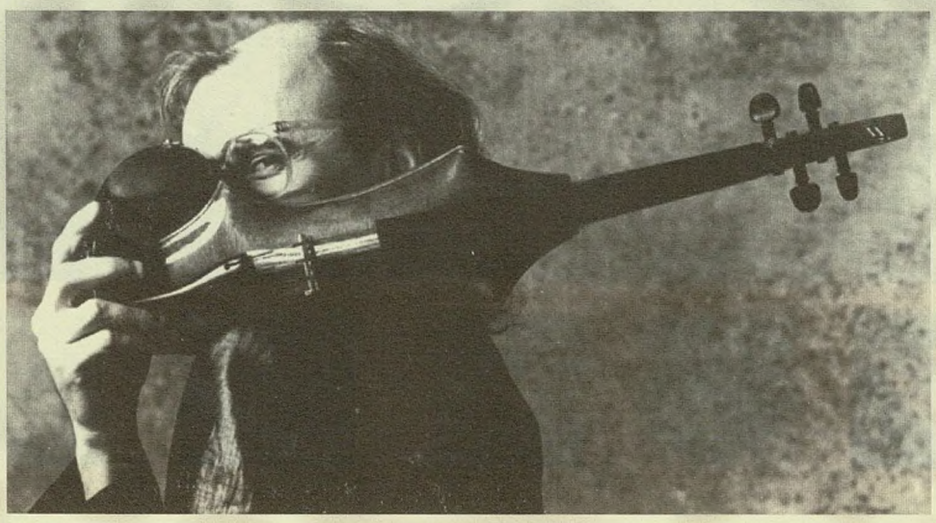

Türkiyeli dinleyiciler albümlerini burada dağıtımları yapılmasa bile dinliyorlar. Müziğin buralara erişiyor.

Bunu biraz garip buluyorum, çünkü nereden geldiğini bilmiyorum. Büyük bir şirket için yaptığım son albüm 1987 yılındaydı. Robert Palmer'la yaptığım "Shaking The Pumpkin" albümü ABD'de ve Kanada'da bayağı popülerdi. Fakat Avrupa dağıtımının olduğunu zannetmiyorum.

Baştan alalım. Müziğe nasıl heves ettin?

Beş yaşından yirmi yaşına kadar keman çalmaya çalıştım. Sadece klasik müzik. Lisedeyken de saksofonu öğrenmeye başladım. Bu, doğaçlamaya olan ilgimin başlangıcı oldu. Babam bana "neden kemanda doğaçlama yapmayı öğrenmiyorsun" diye sordu. O zamanlar kemanla aramda bir aşk-nefret ilişkisi vardı. Saksofonla çok ilgiliydim ve Miles Davis, Charlie Parker, John Coltrane gibi caz müzisyenlerini dinliyordum. Kemanın caz dünyasında hiçbir yeri olmadığını düşünüyordum. Sonra bir gün babam bana bir ampli ve keman için pick-up bağlantısı almış. O zamanlar bir rock topluluğunda keman çalıyordum. Elemanlardan biri kemanı ve pick-up bağlantısını görünce "çok güzel, gelecek dinletide bir solo yapacaksın, doğaçlama yap" dedi. O zaman farkına vardım ki, kemana karşı yeteneğim ve bir keman tekniğim var; neden saksofon çalışımdan gelen fikirle-

6→

"Ama iyi ya da kötü, hepsi birbirine bağlı. Yani susamak kötü ama, tabii, su içmek güzel." Sessizdi. *"Ne demek istediğimi anlıyor musun?"* *"Ama"* dedi yavaşça, *"İçtiğin şey yukarı çıkıp ağzına geri geldiğinde tadı çok kötüdür."* *"Evet"* dedim, *"Çok kötüdür."*
JAMES BALDWIN, Ne Zaman Gitti Tren

Kalkınca tuvalet kağıdı olarak kullanılabilecek sabah gazetesini okursunuz. Yazları sabah altı civarında, kuşların cıvıltısını duyarsınız. Kuşlar o kadar çoktur ki, kaç tane olduklarını sayamazsınız. Gazetedeki başlıklar kadar çokturlar. Birbirleriyle ötüşerek haberleşirler. Eğer şu adi gazeteyi okumazsan kuşları kolaylıkla duyarsın. Ama insanoğlu çevresinde korkunç bir sessizlik yarattı. Taş üstüne taş koyarak kendini sağır etti, öyle ki artık çevresinde ona yöneltilmiş sayısız mesajlardan hiçbirini duyamıyor. İnsan çevredeki sesleri kuş seslerini dinler gibi duyabilse biraz rahatlar. Her şeyi kendisi söylemek zorunda değil. Dünyayı devam ettirmekten de tek başına insan sorumlu değil. **JOHN BERGER - ALAIN TANNER**, 2000 Yılında 25 Yaşına Basacak Olan Yunus

Talvin Singh aradan aylar yıllar geçtikten sonra ilk defa "OK" albümündeki elektrobanghra müziğini sahneye taşımaya cesaret etti. Uzun zamandır prova yapan Singh'e sahnede Ryuichi Sakamoto da eşlik edecek.

M kod isimli Fransız rocker Mathieu Chedid yeni albümünde bir **Cure** cover'ı yapmış: "Close To Me".

Beastie Boys 42 şarkıdan oluşan bir ikili albüm yayınladı. "Anthology-The Sounds Of Science" adını taşıyan toplama albümde "Sabotage" gibi hitlerin yanısıra single'ların B yüzleri, nadir bulunan kayıtlar ve "Alive", "Twenty Questions", "Live Wire" isimlerinde yeni parçalar bulunuyor.

"Clandestino" ile büyük sükse yapan **Manu Chao**, ikinci solo albümünü 2000'in ilk aylarında yayınlamayı düşünüyor.

Garbage, yayınlanmamış ya da nadir bulunan kayıtlarını, single'larının B yüzlerini ocak ayında bir toplama albümde bir araya getirecek. Bu arada James Bond filmi için yazdıkları "The World Is Not Enough" isimli single yüksek bütçeli bir prodüksiyonla klipleniyor...

Suicide'ın **Alan Vega**'sı "Electrosonic Vega Planet" isimli yeni albümünü kasım ayı içinde yayınladı.

Ani DiFranco'nun yeni albümü "To The Teeth" yayınlandı. DiFranco albümde Maceo Parker, Corey Parker ve –sıkı durun– Prince'le düetler yapmış. Zaten **Prince**'in yeni çıkan albümü "Rave Un2 The Joy Fantastic"de de Ani DiFranco var. Yalnız DiFranco değil Prince'in albümüne Chuck D, Sheryl Crow, No Doubt'dan Gwen Stephani ve Maceo Parker emek vermiş.

Fiona Apple tarihin en uzun isimli albümüne imza attı: Kısaca "When The Pawn" şeklinde anılacağını tahmin ettiğimiz albümün tam adı aynen şöyle: "When the pawn hits the conflicts he thenks like a king what he knows throws the blows when he goes to the fight and he'll win the whole thing 'fore he enters the ring there's no body to batter when your mind is your might so when you go solo, you hold your own hand and remember that depth is the greatest of heights and if you know where you stand, then you know where to land and if you fall it won't matter, 'cuz you'll know that you're right."

U2 ve Oasis'ten sonra bu sefer de **REM**'in şarkıları bir filarmoni orkestrası tarafından seslendirilecek.

The Wall yayınlanalı 20 yıl geçmiş aradan. **Pink Floyd**'un bu ay içinde çıkması beklenen The Wall konseri albümünün tam ismi "Is There Anybody Out There? - The Wall Live" olacak. İkili albüm 1980 yılındaki bir konserin kaydını içeriyor.

20 yıl da bir şey mi? İkiyle çarpın, **Miles Davis**'in meşhur albümü "Kind Of Blue" 40. yılını kutluyor. Bu vesileyle albüm, sadece koleksiyonculara hitaben, az sayıda, zengin bir kitapçıkla birlikte yeniden basılıyor.

Martin Scorsese, **Dean Martin**'in hayatını sinemaya aktarmaya uğraşıyor. "Dino" isimli filmde Dean Martin'i **Tom Hanks** canlandıracak.

Suede eskisi gitarist **Bernard Butler** ikinci solo albümü "You Must Go On"u yayınladı.

The Byrds'ün bugüne kadar yayınlanmamış bir konser kaydı (1969, San Francisco) günışığı görmek üzere.

ri kemana taşımıyorum? Zamanla saksofonu geride bırakıp sadece kemanla doğaçlama üzerine çalıştım... Zamanla caz müzisyeni olarak tanınmaya başladım. Kanada'da caz müzisyeni olarak biliniyorum, fakat gerçekte kendimi öyle görmüyorum. Bir süre Bruce Cockburn'le tanıştım. Kendisi Kanada'da büyük isim yapmış popüler bir şarkıcı ve şarkı yazarı. Beni bir barda çalarken gördü ve grubuna katılmamı istedi. Bu benim için halk tarafından tanınmamın başlangıcı oldu. Bu deneyim Loreena McKennitt gibi diğer çalışmalara götürdü.

Doğuya özgü sesler kulağında ne zaman yer etmeye başladı?

Aslında, daima çok çeşitli müzik türlerini dinledim. Tabii ki Loreena McKennitt ve Rick Lazar'ın Montuno Police topluluklarıyla çalmak etkiledi. Bu müzisyenler daima diğer kültürlerin müziklerini kendi müzikleri içerisinde kullanıyorlar. Ayrıca geçmişte diğer ülkelerden pek çok müzisyenle beraber çalma fırsatım oldu. Doğu Hindistanlı sarodcu Randev Pandit'le üç albüm yaptım ve bir Kübalı piyanistle de çalıştım.

Loreena McKennitt'le sık sık tura çıkıyorsun.

Dürüst olmak lazım, kendime müzik yazmak için çok zaman ayırmak istiyorum. Son birkaç yıldır bu bir sorun olmaya başladı, çünkü Loreena çok sık tura çıkıyor. Tura çıktığı zaman bu birkaç ay için oluyor. İki ya da üç müzisyenle devamlı beraberim bu turlarda. Artık ipleri biraz kesip yeni bir albümümü bitirmek istiyorum.

Etkilendiğin müzisyenler kimler?

En önemlisi Miles Davis. Büyürken Frank Zappa'yı çok dinledim. Prince'i de severim. Sonra klasik besteciler. Bach'ı çok severim, Stochhausen'i... Çok müzik dinliyorum. Hangi tür müzik olursa olsun, her birinin içinde yaratıcı kişiler var. Bu nedenle bunlardan hoşlanmamak imkansız. Türü ne olursa olsun, o türün içinde çok müthiş seslerin olacağı kesin.

Kemancılar arasında en çok kimi dinlemeyi seviyorsun?

Sadece iki kişi var. Çünkü genelde kemancıları dinlemiyorum. Saksofon ve trompetçileri dinledim, fakat beğendiğim iki kemancı Sugarcane Harris ve Stuff Smith. Doğaçlama keman çalan çok insan yok geçmişte. Birkaç kişinin ismi sıralanabilir, fakat Stephane Grapelli eğer yaşasaydı, bugünlerde Charlie Parker ya da Roy Eldridge ya da benzeri kişileri dinleyecektir, bundan eminim. Fikrim şöyleydi: Eğer doğaçlamayı öğrenecek-sem, neden diğer kemancıları dinleyerek öğreneyim?

İhsan Özgen'le yaptığın Ottawa konseri öncesinde bir dergide Özgen'in müziğini bilmediğini, fakat hakkında bir şeyler duyduğunu söylemiştin...

İhsan Özgen dünya çapında bir müzisyen. Kendisiyle beraber çalmayı sabırsızlıkla bekliyordum ve bu fırsat çıktığında daha da iyi oldu. Kendisinin müziği çok güzel ve insan olarak yaklaşımı çok açık ve çabucak insanı kendisine çekiyor. Benim için büyük bir deneyimdi ve onunla çalmak çok iyiydi. Müziğini tam olarak bilmesem de, kendisiyle aramda kuvvetli bir bağ hissediyorum. Kulaklarımı kullanıyorum. Fakat dediğim gibi, İhsan çok açık bir insan ve insan kendinden bir şeyleri bu ortama getirmekte rahatlık hissediyor... İhsan Özgen'in çalışından bildiklerimle kendisini etkileyenler hakkında araştırmaya başladım. Örneğin Cemil Bey'in albümlerini aldım. Kanada'da sadece bir tanesini bulabildim. Çok müthiş bir çalışma birikintisi. Bunları ayrıntılı araştırmak istiyorum.

Bugünlerde ne gibi projeler üzerinde çalışıyorsunuz?

Bir hip hop albümü üzerinde çalışıyorum. Hip hop'taki sample kullanma şekilleri ve kolaj gibi bir araya getirme ilgimi çekiyor. İçinde rap olmayacak, fakat parçalar belli tekrarlamalardan oluşacak. Kendi zevkim için evde elektronik müzik üzerine çalışırım. Az bilinen, Almanya'dan Oval ve Microstoria gibi toplulukların müziğini seviyorum... Funk müziğiyle ilgiliyim. Küçük yaşlarda James Brown ve Parliament, Funkadelic dinledim. Bunlardan gelen fikirleri bir araya koymak istiyorum ve yeni plak bunları içerecek. Aynı zamanda cazdan etkilenmeler... Bu albümde Michael ve Randy Brecker'in olmasını, ayrıca Björk ve Tom Waits'in de albüme katılmasını istiyorum.

Söyleşi: **Ateş Temeltaş**

9oksan9okuzsorudaBeatles

Haklarında söylenmedik söz kalmadı belki ama, hazır "Yellow Submarine", 30 yıl sonra gözden geçirilmiş ikinci baskısıyla vizyona girmişken ve Brandon Toropov'un "Elenaor Rigby Kimdi? (Ve Beatles Hakkında 998 Soru Daha)" adlı kitabı elimize geçmişken ve de takvimler 1999'un 12. ayını gösterirken, fırsat bu fırsat, bir Beatles sohbeti yapalım dedik.
Toropov'un kitabına daldık, 999 soruyu ince elemeye tuttuk, araya biraz malumatfuruşluk kattık,
a'ydı, b'ydi, c'ydi bahanesiyle Beatles tarihinde gezintiye çıktık. We all live in a yellow submarine, yellow submarine...

1962-1963: Yola çıkarken

1. Beatles, ilk stüdyo kayıtlarını 1 Ocak 1962'de Decca Records'un stüdyosunda yapmış, ancak adı geçen şirket, Beatles'da istikbal görmemiş ve plak sözleşmesi yapmaya yanaşmamıştı. Söz konusu stüdyo kayıtlarında Beatles'ın çaldığı parçalardan biri, Motown'ın "baba"sı Berry Gordy'nin ilk "hit"inin cover'ıydı. Daha sonra, "With The Beatles" adlı albümde yer alan bu parçanın adı neydi?
a. Money (That's What I Want)
b. Ain't No Mountain High Enough
c. Reflections

2. Decca Records, Beatles'la plak sözleşmesi yapmayı hangi gerekçeyle reddetmişti?
a. Bu müziğin alıcısı yok.
b. Bu grupta iş yok.
c. Gitarlı grupların modası geçti.

3. Beatles, ilk defa 4 Ocak 1962'de bir derginin kapağında boy göstermişti. Meşin ceketleriyle poz veren Beatles'ın resimaltında Paul McCartney'nin adının Paul McArtrey olarak yazıldığı derginin adı neydi?
a. Melody Maker
b. Mersey Beat
c. Rolling Stone

4. Decca Records'daki başarısız girişimden sonra EMI'ın kapısını çalan Beatles'ın, söz konusu şirketin daha sonra Abbey Road adını alan stüdyolarında 6 Haziran 1962'de yaptıkları kayıttaki şarkılardan biri, "Let It Be" filminde de yer aldı. Bu şarkının adı neydi?
a. Besame Mucho
b. Maggie Mae
c. Octopus's Garden

5. EMI şirketinin Beatles'la sözleşme yaptığı tarihte, Beatle'lardan kaçı nota biliyordu?
a. Üçü b. İkisi c. Hiçbiri

6. İlk Beatles 45'liğinin adı neydi?
a. She Loves You Yeah Yeah
b. Love Me Do
c. A Hard Day's Night

7. 11 Şubat 1963'te, Beatles 24 saat stüdyoya kapandı ve tam 10 şarkı kaydetti. Daha önce piyasaya çıkarılan dört single'ın da ilave edilmesiyle 14 şarkılık bir albüm hazırlanmış oldu. Bu aynı zamanda ilk Beatles albümüydü. Üçte ikisi 24 saatte kaydedilen bu albümün adı neydi?
a. Please Please Me
b. With The Beatles
c. Beatles For Sale

8. 11 Şubat 1963'teki 24 saatlik maraton sırasında tam 13 defa çalınan, fakat sonuçta albüme alınmayan, ancak bir sonraki albümde yer alan parçanın adı neydi?
a. Hold Me Tight
b. I Am The Walrus
c. Ticket To Ride

9. Beatles'ın ilk albümündeki "Do You Want To Know A Secret" adlı şarkı, John Lennon'ın annesi Julia Lennon'ın oğluna ninni misali söylediği bir Walt Disney çizgi filminin (Snow White and the Seven Dwarfs) müziğinden esinlenmişti. Hangi şarkıydı bu?
a. Whistle While You Work
b. Wishing Well
c. A Whole New World

10. 24 Ekim 1963'te Beatles ilk defa Britanya adalarının dışına turneye çıktı. Bu ilk yurtdışı turne hangi ülkeye yapılmıştı?
a. Almanya b. Danimarka c. İsveç

8→

ne en güzel sözler güzel sözler

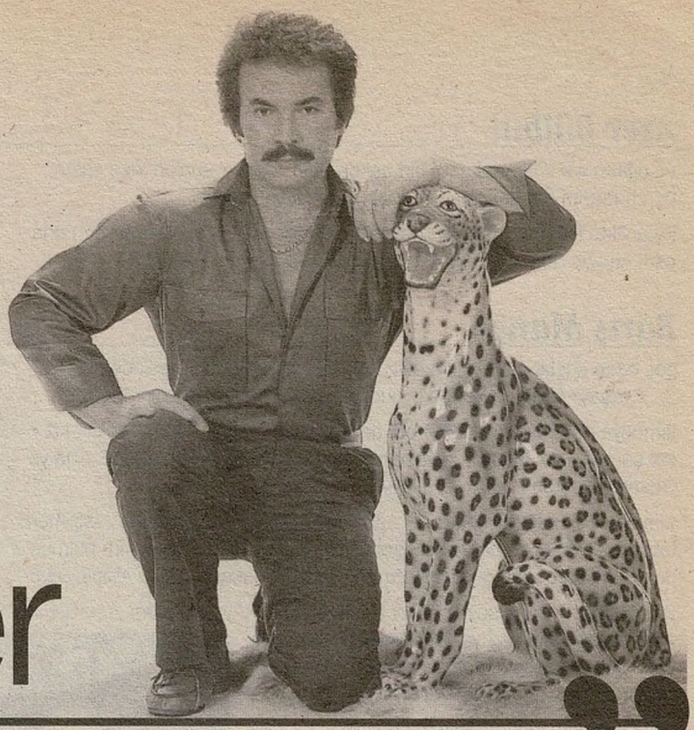

Roll olarak, kendi künyemizde ve iç bünyemizde yaptığımız ikinci dev araştırmayı sunmakla gurur duyuyoruz. 12. sayımızda 100 Güzel Şarkıyı tespit etmiştik, şimdi sıra En Güzel Sözlerde. Maksadımız, Türkçe şarkıların içindeki gizli hazineleri, en güzel satırları, mısraları, dörtlükleri, üçlükleri, beyitleri, deyim yerindeyse beytülgazelleri sıralamak. Bu bir yarışma filan değil, güzel sözler şenliği... (Biz bu işe niyet edip sağa sola not çiziktirmeye başladıktan haftalar sonra, CNN'deki 5N 1K programı BBC'nin izinden giderek "En İyi Şarkı Sözü" tipi bir yarışma tertipledi. Bu yarışmaya katılmayı düşünenler için, bu Roll sayfaları bir "hafıza turu" vazifesi görür belki.) İşe kalkıştığımızda Türk sanat müziği ve halk müziği geleneklerini de kapsama dahil etmiştik ama, zaman içinde o alanda hafif tertip sınıfta kaldığımızı farkettik. Bir hazırlık devresinden sonra, TRT repertuarına dalıp hafızamızın bir köşesine mutlaka nakşolmuş sanat müziğinin ve anonim halk türkülerinin de hakkını vereceğiz inşallah... Bu seferlik pop, rock, arabesk, fantazi, aşık müziği demeden popüler şarkı örneklerini derlemiş bulunuyoruz. Tabii şiirlerden yapılmış besteleri dışarıda bırakarak. Belirtmek gerekir mi bilmiyoruz, belki üç-beş istisna dışında aşağıdaki şarkı sözleri, içinde yer aldıkları şarkıların da "güzel" olduğunun kanıtı gibi. Ama tersi doğru değil, yani burada (biraz da yer kıtlığından) anmadığımız halde bayıldığımız daha bir sürü şarkı var elbette. Araştırma maraştırma dediğimize de bakmayın, kendi kendimize güzel bir oyun oynadık, zevkli saatler geçirdik, sizi de kendi kendinize aynı şeyi yapmaya davet ediyoruz. İşte A'dan Z'ye, Adnan Varveren'den Zeki Müren'e en güzel şarkı sözleri...

Adnan Varveren

Taksim'de var bir durak / durakta bir Kadillak / Kadillak'ta bir manyak / tvist yap abi keyfine bak / tviste gel, ooh tviste gel *(Abidik Gubidik Twist)*

Ahmet Kaya

Suphi bir acayip adam / susar akşam oldu mu / bir cebinde Das Kapital / bir cebinde kenevir tohumu *(Bir Acayip Adam, –Yusuf Hayaloğlu)*

bu dünyada yerim yokmuş / keşke bir yalan olsaydım *(Şu Dağlarda Kar Olsaydım, –Yusuf Hayaloğlu)*

bu ne yaman çelişki anne / kurtlar sofrasına düştüm / hani benim gençliğim nerde *(Hani Benim Gençliğim Nerde, –Yusuf Hayaloğlu)*

Ahmet Sinan Hatipoğlu

neden hep ben sonsuz veren olmak zorundayım *(Aşkı Tutmalıyım)*

neler atlatır insan neleri geçer / içine bak iyice o doğru söyler *(Neler Atlatır İnsan)*

Akrep Nalan

bir not bıraktım pencerene / bir de gözlerimi / yatağında şiirler yüreğin ter içinde *(Çingene Pembesi, –Naşide Göktürk)*

Aşık Ali İzzet Özkan

bir güzelin sarhoşuyum mestiyim / yanaklar üstünde meyhanesi var *(Meyhanesi Var)*

şu sazıma bir düzen ver / teller de muradın alsın / gel beni bir tenhada bul / dillerde muradın alsın *(Şu Sazıma Bir Düzen Ver)*

Aşık Ali Nurşani

ömrümün üstünde yıllar yol aldı / kara toprak üstüm örttü örtecek *(Belki Bugün Belki Yarın Ölürüm)*

Ali Rıza Binboğa

bir harf için kırk yıl köle olunuyorsa / yirmi dokuz kere kırk yıl kölesiyiz öğretmenin *(İlköğretmen)*

Alpay

fabrikada tütün sarar / sanki kendi içer gibi / sararken de hayal kurar / bütün insanlar gibi *(Fabrika Kızı, –Bora Ayanoğlu)*

her akşam / bir tren kalkar uzaklara / kaybolur ilerlerde bir yerlerde / yorgun homurtusunu ıslığını duyarım / öksürür her seferinde *(Tren, –Bora Ayanoğlu)*

bu kente Konya asfaltından girer güney rüzgarı / İnönü Bulvarı'ndan geçip Atatürk'e döner / Güven Parkı'nda soluklanır / bu kente Konya asfaltından girer ilkbahar / Çiftlik'ten Bahçeli'ye uğrar, Güven Parkı'nda tomurcuklanır / bu kente Konya asfaltından gelir işçi kızları / Balgat'tan çıkıp dolmuşa biner, Güven Parkı'nda toplanır *(Güven Parkı, –Can Arpaç)*

Athena

bilmeyenler bilmezler / zaten yok bilmesinler / yanımda değil kanımda / sen de ardında *(Yanımda Değil Kanımda, – Gökhan & MŞŞ)*

Arif Sağ

damla bile değil idim / göle çevirdiler beni *(Yola Çevirdiler Beni, –Miskini)*

ömrümün uzun yolu / geçip gitsem yare doğru / gözlerim yaş dolu dolu / yol ver dağlar yol ver bana *(Yol Ver Dağlar , –Aşık Yener)*

Ayna

dünya dünya / kendimden önce / seni kurtardım / dün bütün gece *(Dünya Dünya)*

vosvosun camı paramparça / sakın dedim hırsıza / teybi al ama kasetler kalsın /.../ şarkılar lazım bize her zaman lazım / çözmek için dünyayı / birlikte söylemek lazım *(Dünya Dünya)*

Azer Bülbül

üç oğlum var / biri dağda / biri asker / biri zorda / anaları kara yasta / ben babayım taş değilim *(Ben Babayım, –Hamza Dekeli)*

karanlıkta kalsan bile / yarın güneş doğabilir /.../ bugün sana yarın ona / çark tersine dönebilir *(Her An Her Şey Olabilir, –Hamza Dekeli)*

Barış Manço

göç eden kuşlar gibi / gidip gelir umutlarım / umudun ötesinde ne ola /.../ yaşam denen uykudan uyanmasını bilen yar ola *(Ne Ola Yar Ola)*

lambaya püf de / hoh deme püf de / perdeyi ört kız / açma da ört kız / kol sarıyor / kol basıyor / gız ben yanıyom / ben yanıyom sarıgız / ha yavaştan yavaştan *(Lambaya Püf De)*

yıllarca seni bekledim durdum / göç vakti geldi artık yoruldum / istemem tatsın aşk acısını / her kim anarsa Barış adını / kim aramış kim bulmuş / dertlerine çare / ölüm allahın emri / ayrılık olmasaydı *(Ölüm Allahın Emri)*

yaz dostum / Barış söyler kendi bir ders alır mı / yaz dostum / su üstüne yazı yazsan kalır mı / yaz dostum / bir dünya ki haklı haksız karışmış / boşa koysan dolmaz dolusu alır mı *(Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)*

nefsine hakim olursan kurulursun tahtına / çala kaşık saldırırsan ne çıkarsa bahtına *(Halil İbrahim Sofrası)*

bana yolun seç diyorlar / bozuk yolu seçer miyim / seçemezsen geç diyorlar / ben yolumdan geçer miyim / kimi batı kimi doğu / kuzey güney hepsi doğru / kim seçer ki bozuk yolu / benim yolum bana doğru / hiç yolumdan döner miyim *(Eğri Eğri Doğru Doğru)*

tatlı komşu Ayşe Teyze / emekli Salih öğretmen / yeni bir gün doğdu merhaba *(Yeni Bir Gün Doğdu Merhaba)*

hemşerim memleket nire / bu dünya benim memleket *(Hemşerim Memleket Nire)*

dağlar aştım hazar eyledim / her gördüğüm güzele nazar eyledim / hakikat sofrası kurulunca / bir salkım üzüme pazar eyledim *(Yolla Yarim Tez Yolla)*

iki küçük kol düğmesi / bütün bir aşk hikayesi / iki düğme iki ayrı kolda / bizim gibi ayrı yolda *(Kol Düğmeleri)*

sen gülünce güller açar Gülpembe / bülbüller seni söyler biz dinlerdik Gülpembe *(Gülpembe)*

kimi zeytin peynir yer / kimi baklava börek / kimine saray dar gelir / kimine bir oda gerek / iki göz bir kulübe yeter Havva kızına / Adem oğlu kalender / yiyeceği bir lokma ekmek / Adem oğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek *(Adem Oğlu Kızgın Fırın)*

Bulutsuzluk Özlemi

İstanbul İstanbul İstanbul / rutubet rutubet / İstanbul İstanbul İstanbul / nefaset nefaset *(Kütürdet Beni Rutubet)*

lagara lugara lagara lugara lugara / sigara sigara çay sigara *(Lagara Lugara)*

elinde bir tutam çiçek tutan küçük kız *(Bayram Görüşmesi)*

Yu Es Ey, Si Ay Ey, Ay Ti Ti Şaub Lorenz / arandı tarandı bulundu Pinoşe *(Şili'ye Özgürlük)*

cebimde yok metelik "bazen" *(Uçtu Uçtu)*

vazgeçmek birdenbire / her şeyden vazgeçmek / sadece gökyüzü / sadece deniz / sadece sen ve ben / sadece sevgi / hepsi bu *(Tepedeki Çimenlik)*

acil demokrasi / acil / acil *(Acil Demokrasi)*

hiçbir kere hayat bayram olmadı / ya da her nefes alışımız bayramdı *(Sözlerimi Geri Alamam)*

Bülent Ortaçgil

ve sen ben / değirmenlere karşı / bile bile birer yitik savaşçı / akarız dereler gibi denizlere / belki de en güzeli böyle *(Değirmenler)*

bu iş zor Yonca / çünkü insanlar günler boyunca / hiç soru sormadan durur *(Bu İş Çok Zor Yonca)*

sayılmasam kaç olsam / topraktaki güç olsam / abdal gibi suç olsam / yine de oynar mısın benimle? *(Benimle Oynar mısın)*

çok sıcak / daha da sıcak olacak / beni seversen *(Sıcak)*

Dalyan deltası / kafam biraz karışıktır oldum olası *(Dalyan)*

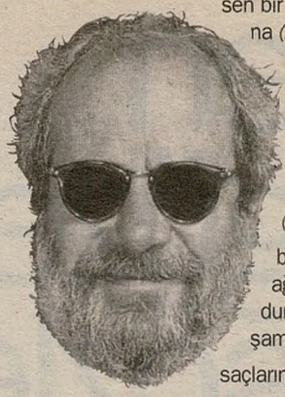

sen bir yana / ben bir yana / ayrı düşmüşüz yanyana *(Dalyan)*

içim kıpır kıpır / deniz kıpırtısız *(Bozburun)*

sen hep kendine önlemler aldın / ben kendime yasaklar koydum *(Bu Su Hiç Durmaz)*

uykusuzluğundan belliydi / kafadaki birikintiler / teker teker döküldüler *(Bu Su Hiç Durmaz)*

bugün omuzuma çökmüş / sevimli ama çok ağır / tepemden bağırıyor / "en güzel an budur" / bugünü dinle / unutma sakın / onu yaşamak zorundasın *(Zamana Sıkışmış)*

saçların bir balıkağı gibi yakaladı bedenimi *(Saçların)*

sev beni / sar beni / bir tek kötü sözün sarsar beni *(Kimseye Anlatmadım)*

belki benim kağıt param / bir şekilde döne dolaşa / senin cebine girmiştir / belki aynı posta kutusuna / değişik zamanlarda da olsa / birkaç mektup atmışızdır / ayın karpuz dilimi gibi batışını / izlemişizdir deniz kıyısında / aynı köşeye oturmuşuzdur Köhne'de / belki de birkaç gün arayla / olamaz mı / olabilir *(Eylül Akşamı)*

savaştık savaşayazdık / yenen ağlar yenilen ağlar / bir baktık ki yapayalnızdık / diyen ağlar demeyen ağlar *(Aşk Var)*

doğmak basit / ölmek basit / yaşamaya kalk ve gör çok zor *(Basit)*

sen içimdeki küçük mum / hâlâ sönmedin yanıyor musun /.../ en gizli duygularda / en saçma sözlerde / utanmadın benden / yalnız anlarımda / üşüdüğüm zamanlarda / sen ısıttın beni *(Mum)*

sen bir kuştun / çok uçmuş yorulmuştun / bense kıştım / her şeyden bıkmıştım / sen güneştin / ben biraz sonbahar / bak haber vermeden gidiyor yolcular *(Yolculuk)*

koca şehirde bir tek ben mi çaresiz / koca şehirde seni bulmak imkansız *(Yalnız)*

oyuna devam / biz hiç yorulmadık / biz hiç yenilmedik / desem yalan / oyuna devam *(Oyuna Devam)*

açlıkta sefalette / bollukta sefahatta / el üstünde ayak altında / sen varsın *(Sen Varsın)*

sessizliğine alıştık / konuşmazsın öyle her zaman / yağmur dolu dolu yağar / ıslanmazsın bile *(Duyuyor musun)*

olmalı mı olmamalı mı / yoksa hiç değişmemeli mi / ama ben değişmezsem / ben olamam ki *(Olmalı mı Olmamalı mı)*

canım kızım, güzel kızım, adı denizden gelen kızım / diyeceğiz ki sana "İnsan Hakları!" / o gün sakın açma gazeteleri / diyeceğiz ki sana "Kardeşlikten, barıştan..." / dakikada binler ölüyor açlıktan / demeyeceğiz tabi, "En özgür, en gelişmiş ülkeler, en sıkı silah tüccarları" / onu artık sen bulacaksın *(Kızıma Mektup)*

beş on şarkı yazdım sadece / hayata yeni şarkılar lazım *(Kızıma Mektup)*

Cem Karaca

cebindeki taşra damgalı o lise diploması / bir köfte ekmek parası bile etmez ki bu şehirde *(Mor Perşembe)*

sürerim buluttan tarlaları / yağmurlar ekerim göğün göğsüne / güneşte demlerim senin çayını / yüreğimden süzer öyle veririm *(Islak Islak)*

aldırma be kalender bu da geçer / geçer ama bilader deler de geçer *(Kalender)*

dedenin üç aylıktan alınmıştı o parka / kirli yeşil bir renkte eskiceneydi parka / üst cebi sökülmüştü kullanılmıştı parka / bir sabah onun sırtında çıktı gitti o parka /.../ baba eski tornacı gözünü çapak almış / dede bir bacağını Sakarya'da bırakmış / ananın gözü yaşlı umut ona bağlamış / bir sabah onun sırtında çıktı gitti o parka *(Parka)*

geçtikçe sınıfları Safinaz yıl sonunda / kasılıyordı kapıcı Kasım kasım kasım *(Safinaz)*

dur bırak kaynasın kahvenin suyu / bana İstanbul'u anlat nasıldı *(Hep Kahır)*

gaz tenekesiyle su kuyrukları / ve bir başbuğun buyrukları *(Beni Siz Delirttiniz)*

yalansız dolansız bir yarın kuramadık kurarsınız mutlaka *(Mutlaka Yavrum)*

bir romanda okumuştum buna benzer bir şeyi / cildi parlak kağıt kaplı pahalı bir kitaptı / ne olmuş nasıl olmuşsa aşık olmuştu genç kız / gene böyle bir durumda tamirci çırağına *(Tamirci Çırağı)*

Cemali

görmek istiyorum / gözümde gözünü görmek istiyorum *(Duymak İstiyorum)*

China Band

kimi büyük tutkulara vurgun / küçük doyumlardan habersiz / kimi küçük doyumlara mecbur / büyük oyunlardan habersiz
(İnsanın Hikayesi, –Fuat Güner)

Gözlerine bakıp gördümdü Akdeniz'i / kulaklarım Aral gölünün sessizliğini paylaşır *(Geçmiş mi)*

Ciguli

kuruluyum yay gibi / uçuyorum tay gibi / içmişim aşk şarabını / oldum dolunay gibi *(Uçuyorum Tay Gibi)*

Binnaz sen bu gece kudurdun mu / delirdin mi / şaşırdın mı *(Binnaz)*

Aşık Daimi

bana eğilsin melekler / mademki ben bir insanım *(Mademki Ben Bir İnsanım)*

varmak istiyorum aşk denizine / mandanın yattığı gölden bana ne *(Bana Ne)*

ne ağlarsın benim zülfü siyahım / bu da gelir bu da geçer ağlama / göklere erişti feryad-ı ahım / bu da gelir bu da geçer ağlama *(Ne Ağlarsın)*

Dertli Divani

âşık olmak dile kolay / bahaneyim bahaneyim *(Altım Üstüm Kaç Kuruşluk)*

Edip Akbayram

sizler de bir buluttunuz / gökyüzünü unuttunuz / yağın karlar siz de yağın / benim gibi darmadağın *(Darmadağın, –Murat Kalaycıoğlu)*

anama ana diyesin / babama baba diyesin / sen bize gelin gelesin / nerde kaldın kibar gelin *(Kibar Gelin, –Murat Kalaycıoğlu)*

Emekçi

dilim pek severim seni çok yaşa / soytarı soysuzla çıkarsın başa *(Dilim)*

bir değirmen yaptım koydum taşını / bendine çevirdim gözüm yaşını *(Yaralı Ceylan, –Perişan Güzel)*

Erkan Oğur

neden geldim İstanbul'a / tutuldum kaldım avare / şimdi bin kere pişmanım / vakit geçti ah ne çare *(Neden Geldim İstanbul'a)*

Erkin Koray

çılgın bir rüzgarla / geçiyor mevsimler / aramızda mesafeler / mesafeler *(Mesafeler)*

gözleri var / elleri var / dilleri var / heey heey heey / hemen gelsin / hop hop gelsin / yarim gelsin / hemen gelsin / şimdi gelsin
(Hop Hop Gelsin)

ilahi morluk / nedir bu zorluk *(İlahi Morluk)*

bir ben miyim perişan / gecenin karanlığında / yosun tuttu gözlerim / yalnızlar rıhtımında *(Yalnızlar Rıhtımı, –Kemal İnci)*

böyle bir yar istemem / istesem de istemem / güller bitti dilimde / nasıl diyeyim bilmem *(Estarabim)*

anladın mı evladım / bu dünyada neler var / senin kitabın kadar / yazılmış cümleler var
(Anladın mı)

aşk şarabı içmesi hoştur şaşkın / şarap peşinde koşmak boştur şaşkın / bir o yana bir bu yana yatma şaşkın / tenhalarda menhalarda bitmiş aşkın *(Şaşkın, –Nihat Örerel)*

of of aşk yüzünden / arap saçına döndüm / çöz beni arap saçı / çivi çiviyi söker / budur bunun ilacı *(Arap Saçı)*

sen gittin saçlarıma erimez karlar yağdı / mevsimlerin tadı yok baharım sende kaldı *(Arap Saçı)*

öyle sevdalı durma rakı doldur / olan oldu bir defa bari hepimize yarasın / patron adana kebabı yollasın / isterse hesabı peşin alsın /.../ hadi anlat diline geleni/ hadi anlat içinde kalmasın / senden sonra da sırada ben varım / olan oldu bir defa bari hepimize yarasın *(Meyhanede)*

yolum inat etsin çıkmasın düze / ne çıkar karışsa gecem gündüze / razıyım ben yalnız o güler yüze / vazgeçtim kirpikten kaştan arkadaş *(Razıyım)*

yıllar önce delikanlılar / en hızlı zamanlarında Kızılay'da / en hızlı anılarını Kızılay kaldırımlarına çakarken / boy boy, boydan boya delikanlılar / en hızlı durumlara başlamadan evvel / birbirimize şöyle bir bakıp / e bu mendili icat edeni / ne ne yağlıca yağ yağ / ya ya ah gıdı gıdı meh meh
(Ankara Sokakları)

kaldırımların dili yok / onlar söylemez / biz söyleriz onları nasıl çiğnediğimizi / sabaha karşı fırından ekmek alıp yediğimizi / içtiğimizi / sevdiğimizi / sevildiğimizi / aslında bir hikayemizi anlatmaya kalksak / zamanın beyni durur / denizler kurur *(Ankara Sokakları)*

çal gitarcım / senin gibi çalmak değil benim harcım / senin sevgin benim ihtiyacım *(Çal Gitarcım)*

haklısın hemşerim / hoşçakal diyorsan / bir şey yapamadık / çünkü halimiz / şöyle böyle *(Şöyle Böyle)*

körolası çöpçüler / aşkımı süpürmüşler *(Çöpçüler, –Sokak Çocuğu Ali)*

bir cevap buldun mu sorulara / yiğitlik de var yine serde / nasıl gaddar seneler / geçiyor durduğu yerde *(Öyle Bir Geçer Zaman ki)*

başımda bere / elimde sarı madenden boru / gidiyorum katarın gittiği yere doğru *(Hayat Katarı)*

lokomotif yorgun argın kemiriyor mesafeleri / mesafeler tekerleklerin altında eriyor sanki / çöh çöh çöh çöh / biliyorum ilerisi uçurum / fakat sen yürü yavrum / gerisi beter gerisi malum *(Hayat Katarı)*

anlatacağıma yetmez zaman / sayın arkadaşım Osman / kısacası bu zaman başka zaman *(Sayın Arkadaşım Osman)*

aptal gibi / şapşal gibi / sevdin sandım *(Deli Kadın)*

şişeler elimizde / cümbür cemaat cümbür / leblebi cebimizde / cümbür cemaat cümbür / hasret var içimizde / sen yoksun aramızda / şüphe var kafamızda / cümbür cemaat cümbür *(Cümbür Cemaat)*

bir uçan kuştan / bir kaçan eşten / yedi püsküllü kalleşten / konuşuyorduk / konuşuyorduk / konuşuyorduk / zamdan zumdan / kemden kümden / konuşuyorduk *(Konuşuyorduk)*

işlemiyor gibi bu saat / işlemiyor sanki / çok sıkılmış belki dünyadan / çatlayacak sanki / darlanmış mı yüreği nedir / duracak gibi bu saat / titriyor sallanıyor / hepten bıkmış yelkovan / akrebin üzerinden / istemeye / istemeye / istemeye / istemeye geçiyor / duracak gibi bu saat / tik tak tik tak / tik tak tik tak *(Tiki Tak)*

Ferdi Tayfur

şimdi sen kim bilir ne duygulardasın / belki de en tatlı uykulardasın / sen rüyalar aleminde / yeni aşklar hevesinde / bense yine uykusuzum / bir sabahçı kahvesinde *(Sabahçı Kahvesi, –Ferdi Tayfur, Ahmet Selçuk İlkan)*

Feyzullah Çınar

dosttan gelen sitem / ikramdır ikram *(Dosttan Gelen Sitem, –Derviş Cemal)*

Fikret Kızılok

sendeki sen sana soru sorunca / Ortaçağ'ı, Galile'yi bilince / okuduğun İnce Memed olunca / yaşlı gözlerle bana gelip / sakın üzülme yavrum / öyle büyür insanlar / ağlamak çare değil / zaman değirmenini durdurmak kolay değil *(Ama Babacığım)*

çektiğim acıların / demindeyim bu akşam / pişman desen değilim / bir harmanım bu akşam *(Bir Harmanım Bu Akşam)*

kendine söner lambalar / kendi uyur uykular / sabaha kalmış gözlerim / yine de yalnız değilim / sen varsın / hasretin var / bize bizden kalan / kahrolası acılar *(Yadigar)*

yıllar geçse de üstünden / bu kalp seni unutur mu / kader gibi istemeden / bu kalp seni unutur mu /.../ bambaşka bir halin vardı / farketmeden beni sardı / benliğimi benden aldı / bu kalp seni unutur mu *(Bu Kalp Seni Unutur mu)*

ben gidersem / ruhum sen kal dünyada / sırlarımı sakın aşikâr etme *(Ben Gidersem)*

varlığın dilimde bir yudum su / sevda çöllerinde *(Yeter ki)*

anlatılır gibi değil anladıklarım *(Hamakta)*

bir gün olsun unutunca / dışımda kalıyorsun / oysa seni düşününce / içime sığmıyorsun *(Zaman Zaman)*

evvel zaman içindeymişiz / dünya alem dışındaymışız / her dem senin aşkındaymışız / güzel gözlerinin meyhanesinde *(Serserinim)*

şimdi artık seni koklar yalnızlığım *(Sevda Çiçeği)*

rüya bütün çektiğimiz / rüya kahrım / rüya zindan / nasıl da yılları buldu / bir mısra boyu maceram / bilmezler nasıl aradık birbirimizi / bilmezler nasıl sevdik / iki yitik hasret / iki parça can *(İki Parça Can)*

akşamın rengi suya dalıyor / gözlerim denizde beni süzüyor / gördüm yalnızlığımı gördüm / çok derinde bana bakıyor *(Gözlerim Denizde)*

geçtikçe şu günler / anladıkça hayatı / birçok şeyin değeri / küçüldükçe küçülür *(Düşler)*

tam anlarken gerçeği sansür koydular / işkence yok dediler üryan soydular / plastik bir cop ile beni oydular / beni bu hale koyanın bir bildiği var / çıksın / çıksın / seni bu hale koyanın canları çıksın *(Beddua)*

ne kadar da güzel ve şuh tanıtılırsın / oysa gerçekte bir maskarasın / bir maymunsun şarkıların içinde / bir papağan süper renk ve biçimde *(Şarkıdaki Maymun)*

Fikret Kızılok - Bülent Ortaçgil

biz şarkılarımızı yarıştırmayız tazı gibi / biz şarkılarımızı ısmarlamayız giysiler gibi / biz şarkılarımızı pazarlamayız deterjan gibi / bizim şarkılarımız rüzgarlara söylenir usulca *(Bizim Şarkılarımız)*

Fuat Güner

senin adın yok olsun / yok dedikçe burda ol *(Senin Adın Yok Olsun, –Fikret Kızılok)*

Grizu

dün gece geç geldim diye annem kızmış / bazıları hiç dönmüyor / dün yemek yememiştim öğlen bak çok acıktım / bazıları hiç yemiyor *(Bütün Bunlar Düş)*

Gündoğarken

Bodrum'a mı yerleşsek / çok sıcak olmaz mı Bodrum / ya çıkarsa oralarda tansiyonum / bende kalp var sende şeker / iki yudum rakı canımız çeker / içemeyiz kudururuz mehtap küser *(Tombalak Tomurcuk)*

Ankara'dan abim gelmiş / evde bir bayram havası / annem babam beni çok severmiş *(Ankara'dan Abim Geldi)*

gel istersen / gelme yahut da / zaten yapacak çok az şey var *(Gel İstersen)*

Hakkı Bulut

ikimiz bir fidanın / güller açan dalıyız / sen benimle ben seninle / bu hayatı yaşamalıyız *(İkimiz Bir Fidanız)*

ben buyum ben buyum ben buyum sevgilim / ne köşküm sarayım ne servetim var / ne malım ne mülküm ne şöhretim var / sana bir saltanat vaat edemem ki / yalnız seni seven temiz bir kalbim var *(Ben Buyum)*

tertemiz duygularla seni sevdiğim için / bana köylü diyorsan ben köylüyüm sevgilim *(Ben Köylüyüm)*

ne çok özlemişim doğduğum yeri / yollarım tutulmuş gidemiyorum / köyümüz yıkılmış hanemiz harap / bura benim köyüm diyemiyorum / dostum akrabamı göremiyorum / ne talihsizmişsin kadersiz yurdum / Dersim diye diye yandım kurudum / ölüm kalım vardır nihayet kulum / gidim görüm dedim gidemedim *(Dersim Özlemi)*

yoksa ben mi bilmiyorum / hayat denen kural bu mu / çıkıp bağırasım geliyor / ey millet insan yok mu *(Riyakâr)*

yüzümde çizgiler onun eseri / çehreme bunları ben çizmedim ki *(Küsmeyin Aynalar)*

Hardal

insan isterse o iş kolaydır / insan istemezse o iş zordur / uyumak bazen kolay / bazen zordur *(Zor)*

kimim ben biliyor musun sen / isim takıp çağırdığınız adam mıyım ben / neye yaşadığımı neden öldüğümü bilmeden / nerden gelip nereye gidiyorum ben *(Nereden Nereye)*

Hümeyra

tutkulardan intihar / günlerden çarşamba / ve ölmekten bir sayfa *(Tutkulardan İntihar –Rehni Batıgün)*

Aşık İhsani

odun kırıcıydı adı İlyas'tı / yanaştım yanına yüzünü astı / işin nasıl dedim bir küfür bastı / arkasından baltasını biledi /.../ dedim gidiş, dedi onlara göre / dedim kötü mü ki, dedi bin kere / dedim hak adalet, tuu dedi yere / arkasından baltasını biledi *(Balta)*

İlhan İrem

ben mi geç kaldım yoksa / mevsimler mi soğumuş / görmeyeli buralara / olanlar olmuş /.../ ben mi yaşlandım yoksa / dünya mı altüst olmuş / ben gideli buralara / olanlar olmuş *(Olanlar Olmuş)*

öyle uzak şimdi bana yaşadığım hatıralar / bir bulanık film sanki senle dolu dakikalar / bak yine de zaman zaman düşünürsem gözlerini / her yanımı anlatılmaz yemyeşil bir sızı kaplar *(İşte Hayat)*

hayır ben değilim ben olamam yanındaki /.../ böylesine dopdoluyken bugün gözlerim / nasıl da gülmüşüm şu resimlerdeki gibi *(Ben Değilim)*

havalar nasıl sizin şehirde / anlatsana güzel kızım / yağmur yağıyor buralarda / durmaksızın durmaksızın *(Havalar Nasıl)*

Kayahan

nereden takılmışsa / bir şarkı dudaklarımda / havada deniz kokusu / aramızda denizler /.../ ağlasam ağlar ıslanır *(Yoksun Sen)*

Aşık Mahzuni Şerif

sermayem derdimdir servetim ahım / karardıkça bahtım karalansa da *(İşte Gidiyorum Çeşmi Siyahım)*

uzaktan yakından yuh çekme bana / sana senin gibi baktım ise yuh *(Yuh Yuh)*

felek ile şu cihanı bölüştük / saray aldı hanı bana bıraktı / karış karış yeryüzünü dolaştık / zevki aldı derdi bana bıraktı *(Felek ile Şu Cihanı Bölüştük)*

Maria Rita Epik

gerçek olan tek şey varsa o da sen ve ben / sen kumsalsın ben de sana dalgalarla gelen / öpüyorum seni / örtüyorum seni / uzaklaşsam bile / dönüyorum geri *(İsimsiz)*

Mazhar Alanson

elveda sana / yeter tamam / bitsin artık bu dram / bu fotoroman *(Benim Hâlâ Umudum Var)*

başarısız olduysan oldun / yıkma kendini zaten yorgunsun *(Bu Ne Biçim Hikaye Böyle)*

insan olmak yetmez, yetmiyor zaten / süpermen, süpermen olmak lazım bazen *(Bir Zamanlar Fırtınalar Estirirdim)*

Mazhar Fuat Özkan

özleye özleye kavuştuk birbirimize / birbirimize moraller vitaminler verdik / içimizdeki şeytanlara / zülfikarlarla saldırdık / gözyaşlarımızı bitti mi sandın? *(Gözyaşlarımızı Bitti mi Sandın?)*

günler günlerin ardında / seni unutmak mecburiyetindeyim / seni sevmeler cumhuriyetinde *(Gözyaşlarımızı Bitti mi Sandın?)*

çevir sayfaları / yürüt kendine seneler / sonra da sıkıntı / sanki dünyadayız *(İçinden Deli Desen de)*

doğruyum çalışkanım bir kasaba balosunda / bire yüz veriyor kızlar / içinden deli desen de *(İçinden Deli Desen de)*

mecazi aşka inandım / güneşli havalarda *(Buselik Makamına)*

vitaminler avuç avuç / siren sesleri her yerde / kovboylar huzursuz olmuş / New York sokaklarında *(New York Sokaklarında)*

biz ne suntalar / ne cuntalar / flamingo yolları / science fiction şovları / ve daha neler neler gördük *(Deneylere Doğru)*

hep sana / hep sana / hep sana / bak işte mutsuz oldun *(Ondan Şikayet Bundan Şikayet)*

belki sana bir masal / belki de hikaye / söylemek istediğim aslında kim bilir / kim bilir ne *(Sevdim Bir Kere)*

bir zamanlar aşık olmuştum / ama şimdi ismi neydi unuttum *(Bodrum)*

bir neşeli bir durgun / şarkılara vurgunum *(Bir Ordayım Bir Burda)*

acılar resim değil ki asılsın duvara / 2000 yılına doğru çocuksun daha / sahip çıkmak lazım sana *(Alaturka)*

erken kalkmak mecburen / işe gitmek mecburen / eve dönmek mecburen / mecburiyetten *(Mecburen)*

bu sabah yağmur var İstanbul'da / gözlerim dolu dolu oluyor bilinmez niye / anne sözü dinler gibi masum / ağladım bu sabah *(Bu Sabah Yağmur Var İstanbul'da)*

sevgilim olmadı senden sonra / dostlarım benden apayrı / kızım büyüdü maşallah / senin de bir oğlun olmuş ne güzel / orta yaşlı olduk artık / saçım hafif kel *(Kelimeler Kafi)*

bu cinnet aşkını bitir / bana temiz aşklar getir *(Bitir)*

hop usta yavaş oynama / değişmez taka tuka *(Hep Aynı)*

sensizliği bitmedi gecelerimizin / farkına varamadım aile çay bahçelerinin /.../ ben toy bir mehtap / kelimeler birer varsayım / ana yalnızlar garındayım *(Yalnızlar Garı)*

insan karar veremiyor / bu odalar bu evler / bu sokaklar bu şehir / dar geliyor insana *(İnsan Karar Veremiyor)*

uykum nerdesin / kanun namına gelsene *(Leylayım)*

bitmemiş bir hesaptayım / sabretmek kolay değil / bunca yıldır çalmaya doyamadım / asıl şimdi başlıyor / anlatmak kolay değil / yolun ortasında pusudayım *(Pusudayım)*

senle beraber olsam da sevgilim / hiç görmesek birbirimizi özlesek / ömür boyu bağlansak da / sevinsek de üzülsek de / yalnızlık ömür boyu *(Yalnızlık Ömür Boyu)*

tam varıyorum ki hedefe / bir yenisi başlıyor / bu oyun hep aynı / değişmiyor / hâlâ devam hâlâ figan / hem de bile bile *(Tam Ortasındayım)*

affet beni / kırdım istemeden / yüreğim yanar / mazeretim var / asabiyim ben *(Mazeretim Var Asabiyim Ben)*

bir şarkı var aklımda / söylemesi ayıp / sözleri kayıp / kaç zamandır dilimde / sakın söyleme *(Sakın Gelme, –Fikret Kızılok)*

şekerin tadı gibi bendeki bu sevda *(Acayip Haldeyim)*

oysa bir yanlış gibi silinmeye yazıldım satırlara *(İstedim)*

yanında dostların / ve sen hâlâ yalnızsın / neden / çünkü kimse kimseyi tam bilmez / gözle görünen köy / kılavuz istemez / ağlamakla olmaz sevgilim / değişmek değiştirmek gerek *(Ağlamakla Olmaz Sevgilim)*

bir gece geç saatte seni buldum / birden ürperdi bütün vücudum / hançerini çektin sapladın gittin / sen beni ya sevdin ya da sevmedin *(Sonrası Rüyalar)*

seni hiç aldatmadım / aldatmayı hiç sevmem *(Ele Güne Karşı)*

şu sıra pek dertliyim / parasızlıktan değil / bilmez miyim hani arasıra / kendimi iyi hissetmiyor da değilim *(Bilmem Nedendir, –M.Alanson & Melih Ziya Sezer)*

Mine Koşan

bunu sana yazdığımı bilmezsin / bir yabancı şarkı gibi dinlersin *(Mutlu Ol Yeter, –Tahir Paker)*

isyan ede ede olduk günahkâr / mutluluk bizlere uzaktan bakar / tanrım bu dünyayı başka kim yakar / yakarsa dünyayı garipler yakar *(Garipler Yakar, –Ali Tekintüre)*

takarak aşk kanadını / yanına geleceğim *(Yakında Geleceğim, –Ali Tekintüre)*

viraneler bana benzer / gözyaşlarım kana benzer / kimi görsem sana benzer / öylesine pişmanım ki *(Viraneler Bana Benzer, –Ali Tekintüre)*

Mirkelam

al beni koynuna sar / kuşları kondur eteğine de / bir kapa bir aç yar *(Ahu Gözlüm)*

en büyük dertler / nasıl da geçer / seven biri seni sardığında *(Ararım)*

benim için ah mutluluk / şarkılardaki dümbelek / hissederim belki diye / oynuyorum habire *(Bağırıyorsam Sebebi Var)*

yıllar yılı bekledim hep / bir sevgilim olsun diye / espriden anlamayan / kader bir gün gülsün diye *(Ah Bir Joker)*

sevda denen şu yollarda yardım et bana eğer dostsan *(Yar Olacaksan)*

İstanbul'da bir barda / bir bardak şarap yanımda / seni özlüyorum / kalsam da buralarda / arkadaşlar geldi sonra / oturdular masama / düşünmedim seni o an / onlarlayım nasıl olsa *(İstanbul'da)*

Moğollar

referandum ettik gari / madenciye güle güle / siyanürü duyduk hele / ölüler altın takar mı *(Ölüler Altın Takar mı, –Mansur Balcı)*

olmuş birkaç vurkaçım / kahramanlıkmış suçum / sizler öyle bakarken / arkamız sağlam koçum /.../ derken küçük bir kaza / giderken sazdan caza / bir takım şerefsizler / geliverdiler gaza / basmayız ki biz faka / bunlar münferit vaka / zaten bizler olmasak / ham yapar sizi eşkiya *(Kanıtlar Kanatlı, –Turgut Berkeş)*

yolun ortasında / henüz onaltısında / vuruyorlar oysa / bişey yapmadı /.../ bişey yapmalı hey / bişey yapmalı *(Bişey Yapmalı, –Turgut Berkeş)*

Mozaik

bu çocuk zor bilecek / ayrılmak neydi eskiden / parlak bir deniz feneri gibi / nasıl sönerdi üflemeden *(Plastik Aşk, – Meltem Ahıska)*

Muharrem Ertaş

kılıç kabzasında kınalı parmak / ne yaman müşkülmüş yardan ayrılmak *(Yağmur Yağdı, –Dadaloğlu)*

Muhlis Akarsu

ne şeytan tanırım ne de peri cin / konuşan insanım görsünler beni *(Sorsunlar Beni)*

Murat Kemaloğlu

ay bulutlara tümden örtündü / sarayın hareminde yıldızlarla mahrem *(Kaplumbağaların Uykusuna Dek)*

küçükken ben güreşmeyi hiç sevmezdim / oysa şimdi güreşe hoş bir yorum getirdim *(Kaplumbağaların Uykusuna Dek)*

Mustafa Sandal

niyetin yoksa meyveyi soyma aç kalmazsın derdi anam / nefesin varsa koş yıllarca / durma yorulmazsın *(Niyet)*

Musa Eroğlu

yar deyince kalem elden düşüyor / gözlerim görmüyor aklım şaşıyor / lambada titreyen alev üşüyor / aşk kağıda yazılmıyor Mihriban *(Mihriban –Abdürrahim Karakoç)*

Müslüm Gürses

bu benim meselem derin mesele / ezelden ebede giden meselem / hatırım çiğnendi kalbim kırıldı / ömrümün derdidir benim meselem /.../ meselem bir sevda türküsüdür / meselem aşkımın öyküsüdür / meselem yeryüzü gökyüzüdür *(Benim Meselem, –Ali Mamaraşlı)*

tanrı yazar kullar çeker günahı / bir eziyet bir isyanı getirir / bağrımıza dostlar sıkar silahı / bizi bu dost yaraları öldürür /.../ yaşantımız sanki ateşten gömlek / içimizden gelir bin defa ölmek / hakkımız değil mi bizim de gülmek / bizi bu fark yaraları öldürür *(Fark Yaraları, –Ali Tekintüre)*

Nazan Öncel

bir ben miyim bu kadar az / bu yoksulluktur / ne haram yedim ne eğildim / bu yalnızlıktır *(Ağlama Gönlüm)*

insan diyorlar aslıma / aslımız topraktır / bu gönül bir aşktan anlar / aşkım bir seraptır / ne doğruyum ne de eğri / yaşadığım nerden belli / bu garipliğim az şey mi / ağlama gönlüm *(Ağlama Gönlüm)*

beni sevseydin sevseydin / söylemesen de anlardım *(Göç)*

çocukluğum uzaklarda / bana sanki gelsen diyor / benim şehrim çocuk kalbim / yüküm ağır çeksen diyor *(Çocuk Kalbim)*

yok be kalbim böyle ölme *(Çocuk Kalbim)*

çok ne kadar az bir laf / hiçbir şeyi anlatmaya yetmiyor *(Demirden Leblebi)*

elimden alınan hayatım / çalınan masumiyetim / sıkıyorsa biri kalkıp bir şey söylesin / dokuz yaşında bir çocuk / hayatı böyle tanıdı / annesinin sütü babasının çükü / bu çocuk senin kızındı anne *(Demirden Leblebi)*

kalbim kırık öleceğim / bilmem ne halt edeceğim *(Demirden Leblebi)*

bu havada gidilmez / yağmurlarda gidilmez / aslında hiç gidilmez / gidilmez *(Bu Havada Gidilmez)*

yok öyle / yok böyle / kudurdum sayende /.../ sokarım politikana / sokarım kışkırtma *(Sokarım Politikana)*

ve bir sabah paltonu giy / at kendini sokaklara / kalbin seni aşka götürür / insan bazen lafta iyidir *(Hep Yalnız)*

hayat zaten çok ahlaksız / ister hakla ister eğil *(Hep Yalnız)*

yükleyin ne varsa / gönlüme demlensin *(Gidelim Buralardan)*

beni geçirmeye yalnızlığım gelsin / ya dönülür ya dönülmez / kimse üzülmesin *(Gidelim Buralardan)*

vesaire vesaire / satırbaşı vesaire / bi nokta koy vesaire / yolun sonu e haliyle / vesaire vesaire / sabırtaşı vesaire *(Vesaire)*

bende bir resmin var yüzüme bakmıyor *(Geceler Kara Tren)*

günlerdir kapımı kimseler çalmıyor / göğsümden içeri yokluğun sızıyor / bir demlik çayım var tütünüm de geçiyor / duvarlara yazdığım her cümle ağlıyor *(Geceler Kara Tren)*

gün geceyle barışırken / zor günlere alışırken / bulutlandım dağlandım / tam güneşe kavuşurken /.../ bir şarkı tut senin olsun / bir şarkı tut benim olsun / yalnızlık yalnızlıktır / zor dayanıyorum *(Bir Şarkı Tut)*

kendini al gel / gömleğini kazaklarını / kitaplarını al gel /.../ misafir ol gel bana / börekler açarım sana / param pulum yok ama / kalbim vuruktur sana *(Aşk Beklemez)*

ne şan şöhret isterim ne servette aklım kalır / sen gidersin can gider gerisi burda kalır / parası da pulu da yerin dibine batsın / sen bana ben sana hasret mi öleceğiz *(Kunduram Sandukam Zembilim)*

düşümde seni gördüm / uzanmış yatıyordun / kalktım üstünü örttüm *(Kunduram Sandukam Zembilim)*

bir sen bir ben / bir aşk, bir aşk olsa / nokta nokta *(Nokta Nokta)*

ekmek çaldım fırından / katık buldum çöplükten / polis koştu peşimden / hırsız polis oynadım /.../ tütün buldum yerlerden / gittim yattım biriylen / dayak yedim abimden / korkum yoktur itlerden *(Sokak Kızı)*

bir günah daha yaz bana / ne halin varsa gör sonra / bana bir ömür biçtin ya / gidiyorum eyvallah *(Zor Dünya)*

aşık değilim olabilirim / yüzde elli sevebilirim *(Aşık Değilim Olabilirim)*

ben akşamları sevmem / akşamlar sorun yaratır / ben konuşmayı da sevmem / gidişler hep o gidiştir / senin geçtiğin yollardan / yalnızlık çıkar gelir *(Bırak Seveyim Rahat Edeyim)*

ben de bir melek değilim / bugün canım sevişmek ister *(Bırak Seveyim Rahat Edeyim)*

Nur Yoldaş

hayat bir gemi dünya bir liman / her limanda inen de olur binen de olur inan ki *(Saki, –Ergüder Yoldaş)*

Neşet Ertaş

kalpten kalbe yol vardır görülmez / gönülden gönüle yol gizli gizli *(Gönül Dağı)*

ana deyip de geçilmez / o yar anadan seçilmez / ikisine de kıymet biçilmez / biri anam biri yarim / birisi var etti beni / birisi yar etti beni / ikisinin de birdir teni / biri anam biri yarim *(İki Büyük Nimetim Var)*

Orhan Atasoy

bir an için çıksam hayatımdan *(Gemiler)*

sen geçerken sahilden sessizce / gemiler kalkar yüreğimden gizlice *(Gemiler)*

varsayılan bu doğuşta / habersiz bir yokoluştur zaman / bir aşk ateşiyle kaybolan / gönüllerdeki küldür zaman *(Yanmışız)*

Orhan Gencebay

feryada gücüm yok / feryatsız duy beni / kaybettim kendimi / ne olur bul beni *(Hatasız Kul Olmaz)*

sen de ağlayandan zevk mi alır oldun / dünya hali gibi sen de mi bozuldun *(Karaçalı)*

hata benim günah benim affet sevgilim / dön gel artık kapanmadan yorgun gözlerim *(Yorgun Gözler)*

sen hayatsın ben ömür / sen olmazsan bu can ölür *(Sen Hayatsın Ben Ömür)*

sevmemek elde değil / zamanı belli değil / bir canım var yaşarım / bende değil *(Aşk Pınarı)*

baban maaşıma harçlık diyormuş / anan onbinlerce başlık diyormuş / kısacası bu iş olamıyormuş / bir araya gelemeyiz sevdiğim *(Bir Araya Gelemeyiz)*

aşkın matemine sarın beni *(Duyun Beni)*

ben mi yarattım / ben mi yarattım / derdi ızdırabı / ben mi yarattım / günah zevk olmuşsa / vefa yorulmuşsa / düzen bozulmuşsa / ben mi yarattım *(Batsın Bu Dünya)*

nerde boynu bükük bir garip görsen / hor görme kim bilir ne derdi vardır / o garip halinde ne sırlar gizli / onu bu hallere bir koyan vardır / belki benim gibi sevdiği vardır *(Hor Görme Garibi)*

bir uçurum oldu hayat / dokunsan düşecekmiş gibiyim *(Hayat Kavgası)*

hepimizin hayatı iki kelime / bir varmış bir yokmuş şu alemde *(Benim Dünyam)*

36. Paralel

güneş altında bütün gün / üstü başı solgun adam / çalışmaktan işten değil / yaşamaktan yorgun adam *(Yorgun Adam, –Reyman Eray)*

Özdemir Erdoğan

bugün seni şişeleyip satanlar / yarın kement atacaklar bulutlarına / güçlü olan ülkelere yağacaksın çaresiz / ben yarimi beklerim çeşme başında *(Suya İthaf)*

diğer canlılar öldürmez karınları doyunca / güçlü olmak uğruna cinayet insanlarda var *(Suya İthaf)*

mantık irade kuvvet / sevince pek işlemiyor / canım senle olmak istiyor *(Canım Senle Olmak İstiyor)*

birine evet dese / atlayıp Mercedes'e / bir boğaz sefası / vesaire vesaire / boşverse / verebilse *(Vitrin)*

sevgi anlaşmak değildir / nedensiz de sevilir / bazen küçük bir an için / ömür bile verilir *(Sevdim Seni)*

çaresiziz belki de isyanımız bundan / biz geçiyoruz / geçmeyen zaman *(Korkacak Bir Şey Yok)*

Selçuk Alagöz

Fatma'yı okşadıkça kalbi sükûn bulurdu *(Malabadi Köprüsü)*

Semiha Yankı

hasret tükenmez gibi / kavuşmak bir dakika / sevmek bir ömür sürer / sevişmek bir dakika *(Seninle Bir Dakika, –Hikmet Münir Ebcioğlu)*

Sezen Aksu

bir posta çantasındaki içli bir mektup sayfasındayım /.../ özlemlerle saran kollarda belki yorgun bir nabızdayım / önce kendi sarhoş olup devrilen düşen her kadehteyim *(En Uzun Gece, –Aysel Gürel)*

sen de benim kadar gerçekleri görüyorsun / beraber olamayız benim gibi biliyorsun / bir başka dünyanın insanısın yavrucağım / sen kendi dünyanın toprağında büyüyorsun *(Biliyorsun)*

duygularına dur desen de / susturmak ne mümkün düşüncemizi *(Düşünce)*

sen ağlama dayanamam / ağlama gözbebeğim sana kıyamam / al yüreğim senin olsun / yüreğin bende kalırsa yaşayamam *(Sen Ağlama)*

ağlamak şu gelip geçici dünyada / her şeye rağmen varolmak demek / ağlamak yaşayan binlerce duygu / insanca ve coşkulu güzel bir şeydir / ağlamak güzeldir / süzülürken yaşlar gözünden / sakın utanma *(Ağlamak Güzeldir)*

Tanju Okan

eşyalar toplanmış / seninle birlikte / anılar saçılmış / odaya her yere / sevdiğim o koku / yok artık bu evde / sen / kadınım *(Kadınım, –Mehmet Teoman)*

çocukluğum / çocukluğum / o zamanlardan alıştırmışlar / doyasıya doyasıya ağlayamıyorum *(Çocukluğum, –Mehmet Teoman)*

ilgimiz sade nüfus kağıdında / bir perde orta yerde / asıl ben anlamadım ne lüzum var / yaşamaya aynı evde *(Yaşanmaz Aynı Evde, –Fecri Ebcioğlu)*

vefasız mı sandın beni kendin gibi / seven insan sevdiğini terkeder mi / seviyorum vazgeçemem içkimden / içip içip geçiyorum kendimden *(İç İç Unutursun, –Tuğrul Dağcı)*

çok ülkeler gördüm, çok diyarlar gezdim / öğrendim alemin sırrı nedir / dünyanın merkezi bu meyhanedir *(Koy Koy Koy, –Tuğrul Dağcı)*

Teoman

bir tren camından dünyayı gördüm / haline üzüldüm *(Sus Konuşma)*

sen bir kağıt gemisin gasteden / kıvrımların açılırken yorulmaz mısın / her gün ölmekten *(Sus Konuşma)*

bir şehri tam kalbinden / beyninden / vurup gitmek var aklımda *(Yağmur)*

yollar varsa pahalıysa / sıkıldığın hayatınsa *(Yollar)*

aslında yollar daralıp açılmaz / sonuna da varmaz / hem varsan da farketmez ki *(Yollar)*

eski bir rüya uğruna / başka bir rüyaya tutundun / keşke anlasan sen de *(Kardelen)*

bir telefon çığlığıyla / yalnız bir güne uyandım *(Kardelen)*

içim artık acımaz / kanserli kentlerin çığlığından / son trenle ayrıldığımda *(Hiç Kimse Bilmez)*

birkaç kalp ağrısı, birkaç imdat çağrısı / elimizde bunlar var, mutlu olmaya yetmez ki *(Bazı Yalanlar)*

bir şey sevmeye değerse ölmeye de değer mi *(Bazı Yalanlar)*

garip geliyor dostlar / iz bırakmadan kaybolunca / bilirim geri gelmezler ama / en güzel günleriydi onlar hayatımın *(Kişisel Bir Şey)*

Üç Hürel

sevenler / sevilenler / her gün gülerler / gülenler / gülenler / mutlu olurlar / bir bakarsın gülen ağlar / mutluluğu birden kaybolur / madalyonun ters yüzü bu / her güzellik bir gün yok olur *(Madalyonun Ters Yüzü)*

her yokuşun var inişi / elbet bir gün güler kişi / mutluluk bir sabır işi / gönül sabreyle sabreyle *(Gönül Sabreyle)*

Ünol Büyükgönenç

hava ustura gibi soğuk / minicik elleriyle / üşümüş ayaklarını oğuşturan çocuk / geceleyin araba vapurunda ürkek gözlerle / biletçiyi kolluyor / dışarda kar yağıyor *(Dışarda Kar Yağıyor)*

Aşık Veysel

sen petek misali Veysel de arı / inileşir beraber yapardık balı / ben bir insanoğlu sen bir dut dalı / ben babamı sen ustanı unutma *(Sazım)*

beni hor görme kardeşim / sen altınsın ben tunç muyum / aynı vardan var olmuşuz / sen gümüşsün ben sac mıyım *(Beni Hor Görme)*

insan mıyım mahluk muyum ot muyum / ekilir biçilir bir nebat mıyım / yoksa görünüşte bir sıfat mıyım / hiçbir türlü bulamadım ben beni *(Bulamadım)*

dost dost diye nicesine sarıldım / benim sadık yarim kara topraktır *(Kara Toprak)*

güzelliğin on para etmez / şu bendeki aşk olmasa *(Güzelliğin On Para Etmez)*

uzun ince bir yoldayım / gidiyorum gündüz gece / iki kapılı bir handa / gidiyorum gündüz gece *(Uzun İnce Bir Yoldayım)*

bu dünyayı kuran mimar / ne hoş sağlam bina çatmış / insanlığa ibret için / kısım kısım kul yaratmış /.../ kazması var küreği yok / ustası var çırağı yok / gökkubbenin direği yok / muallakta bina çatmış *(Mimar)*

Yaşar

kör bıçağım / kimseleri kesemem / beni yine beni yine teninle bileseler *(Kör Bıçak)*

Yaşar Kurt

orduya istiyorlar / savaş çıkar diyorlar / silah veriyorlar anne / bana öldür diyorlar / yat diyorlar anne / kalk diyorlar / beynimi yiyorlar anne *(Korku)*

Yavuz Top

herkes dosta yazmış arzuhalini / benimkini rüzgara yazmışlar *(Ervahı Ezelde, –Sümmani)*

Yeni Türkü

ya dışındasındır çemberin / ya da içinde yer alacaksın / kendin içindeyken / kafan dışındaysa / çaresi yok kardeşim / her akşam böyle içip kederlenip mutsuz olacaksın / meyhane masalarında kahrolacaksın *(Çember, –Murathan Mungan)*

Yıldız Tilbe

farkında değilmiş gibi durma / aldırmasan da ağlıyorum *(Yar)*

Zeki Müren

sevgi dolu bir dünyam var, dört yanımda tüm insanlar / dünya malı neye yarar dostluklarla yaşıyorum / şiirlerde romanlarda gelmiş geçmiş zamanlarda / tamburlarda kemanlarda şarkılarda yaşıyorum /.../ şarkılara duygu seren çilelere göğüs geren / dertli gönüllere giren işte benim Zeki Müren *(Ben Zeki Müren)*

alo!

Divine Comedy

Neil Hannon şefliğindeki büyük orkestra Divine Comedy, geçtiğimiz ay ilk best of albümü "A Secret History"yi yayınladı. Jacques Brel, Scott Walker, Pulp ve Nick Cave'le müzikal akrabalık ilişkisi içindeki Hannon'ın 10 yıllık mazisinde bir tur atmak için birebir... Aşkla, meşkle, dünya ahvaliyle derinden alakası olan bu İrlandalı romantik delikanlıyla bir telefon görüşmesi yaptık, albümünden, siyasetten ve edebiyattan bahsettik... Telefonu kapatırken "Türkiye'ye geldiğimde daha uzun boylu görüşürüz" dedi. Hayırlısı...

OMUZ HİZASINDAN YUKARISINA HİTAP EDEN ŞEYLER

Neden albümün adı "A Secret History"? İfşa edilen bir sır, gizli bir tarih mi var? Sonuçta bir "best of" albümü değil mi?

Bana kalsa "From The Sublime To The Ridiculous" (Yüceden zırvaya) koyacaktım ama müsaade etmediler. Bence de pek yaratıcı bir isim değil; bir-ikisi hariç, albümdeki bütün parçalar herkesin bildiği, tanıdığı şeyler. Dolayısıyla ortada ifşa edilen bir sır yok. Albümün belli bir yapısı da yok. Adı üstünde, "best of"...

Bir söyleşide, "bir best of satın aldığımda, içinde hitlerin olmasını isterim" diyorsunuz. Ama, "A Secret History"de, hit olmayan şarkılar da var. "Certitude of Chance" mesela...

Albümde bütün hitler var, parçaların sıralamasını İngiltere'deki satış rakamlarına göre yaptık; en çok satan "National Express" olduğu için, albümün birinci şarkısı da o. Ama, madalyonun öteki yüzünü de göstermek istedik. Üçüncü albüme kadar hiç single yapmamıştık. Eğer o zaman böyle bir şey yapsaydık, hangi parçaları single olarak yayınlardık diye düşündük ve single olarak yayınlamayı düşünebileceğimiz şarkıları da dahil ettik. "Certitude of Chance" o kategoride bir şarkı.

"Middle Class Hero"nun (Orta sınıf kahramanı) dışarda bırakılmasının sebebi ne?

"Middle Class Hero" bir single değildi, ayrıca "Casanova"dan üç tane single vardı, dolayısıyla o parçayı best of'a dahil etmedik.

Ama, güzel şarkı. Sözleri de dikkate şayan...

Evet, güzel bir şarkı ama, hit olması mümkün olmayan bir şarkı. Öyle değil mi?

Niye?

Bilmem. Bazı şarkılar eşyanın tabiatı gereği hit olamazlar.

"Middle Class Hero" gibi belli bir politik tavrı olan şarkılar mı hit olamaz?

"Middle Class Hero", orta sınıfın lehinde veya aleyhinde bir şarkı değil. Bazı insanların, bazı hayatların tasviri sadece.

İngiliz orta sınıfı son seçimlerde ağırlıklı olarak İşçi Partisi'ne oy verdi, önceki üç-dört seçimde Thatcher'ı, muhafazakarları tercih etmişlerdi. Sizce bu değişimin sebebi ne?

İngilizlerin jetonu biraz geç düşer. Ayaklarının altından yerin çekildiğini kavramakta zorlanırlar. Ülkenin başka bir hükümetle, başka bir anlayışla yönetilmesi gerektiğine daha yeni ayıldılar. Son seçimlere kadar Thatcher'a, muhafazakarlara oy vermeleri tamahkarlıkla alakalı bir şey.

Blair'in "Yeni sol"unu, "yeni" İşçi Partisi'ni nasıl buluyorsunuz?

Eski İşçi Partisi ideolojik olarak sağlamdı, tutarlıydı, ama maalesef tamamen apratikti. Şunu kabul etmemiz gerekiyor: Muhafazakar Parti birçok şeyi radikal biçimde değiştirdi. Aslına bakarsanız, dünya global olarak sağa savruldu. İşçi Partisi böyle bir şey olmamış gibi davranamazdı. Yeniden eski gücüne kavuşabilmesi için yeni sol kaçınılmazdı. Çok radikal bir şekilde sağa yönelen bir ülkede önce bir orta yol bulmak, seçmeni merkeze çekmek gerekiyordu. Ülkeyi yeniden sol şeride sokmak çok zaman alacak bir şey, önce biraz merkeze çekmek lazım.

Siz İşçi Partisi'ne mi oy vermiştiniz?

Evet, tabii. Birazcık aklı olan herkes İşçi Partisi'ne oy verir. Ben kendimi bildim bileli İşçi Partisi'ne oy veririm. Muhafazakarların hedef kitlesi içinde değilim, hiçbir zaman olmadım. Onların kitlesine dahil değilim.

"Middle Class Hero"nun esin kaynakları arasında Jacques Brel'in burjuvaları tiye aldığı "Les Bourgeois"sı da var mı?

Böyle bir şey söylemek istemem, çünkü Fransızca bilmiyorum. Elbette o şarkının kabaca ne anlattığını biliyorum, ama içeriği üzerine bir şey söyleyebilecek durumda değilim.

Bir söyleşide, onu şaşırtıcı sözleri ve sözcüklerin ardındaki manalarından ötürü sevdiğinizi söylemiştiniz...

Brel'deki yoğun realizm ve acımasız, sivri, haşin imgelem hoşuma gidiyor. Ama hiçbir zaman bir Brel uzmanı olduğumu iddia etmedim.

İnsanın bilmediği bir dilde söylenen şarkıları sevmesi nasıl bir şey?

Pekala mümkün bir şey. Gerçi ben Brel'i Scott

Romantik bir insandım, küçük r ile romantik, geçmişle ilgiliydim önemli ölçüde, bu yüzyıl boyunca bazı şeylerin yitirildiğini düşünüyordum, Forster'ın romanından uyarlanan "Manzaralı Oda"yı görünce neyin yitirildiğini anladım.

Walker'ın yorumlarıyla tanıdım. Walker'ın Brel yorumlarını içeren albümleri tek kelimeyle mükemmel. Çok iyi düşünülmüş düzenlemeler, spektaküler bir ses... Brel'e duyduğum yakınlık Walker'ın albümlerinden kaynaklanıyor. Ama, şu da var: Brel'i sevmek için Fransızca bilmek gerekmiyor. İnsanın, şarkıcının ses tonu sayesinde bilmediği bir dilde söylenen bir şarkıdan pek çok şey anlayabilmesi çok şaşırtıcı bir şey.

Dünyanın birçok yerinde, İngilizce bilmeyen insanlar, İngilizce şarkıları sizin Brel'i dinlediğiniz gibi dinlemiyor mu?

Doğru, ama dünyamız fazlasıyla İngilizcenin etkisi altında, bu çok ciddi bir sorun. Bu... Nasıl denir, sanırım doğru kelime kültür emperyalizmi, bu duruma kültür emperyalizmi deniyor galiba. İngilizce dünya üzerinde en yaygın dil olduğu için bizim kültürel kahramanlarımız, bütün dünyaya empoze ediliyor...

Buna karşı ne yapılmalı sizce?

Fransa'da mesela, radyoda çalınan şarkıların yüzde ellisinin Fransızca olması şartı var. Fakat o zaman da şöyle bir şey oluyor, İngiliz ve Amerikalı pop starlarının çeşitli türlerdeki şarkılarının karbon kopyaları çıkarılıyor, Fransızca sözlerle icra ediliyor. Ve sonuçta ortaya çıkan şey bir garabet oluyor. Doğrusunu isterseniz, kültür emperyalizmine karşı ne yapmalı bilemiyorum.

İngiltere'de yaşayan bir İrlandalı olarak, İrlanda sorunu ve IRA hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bakın, iki türlü şiddet var: Sosyal şiddet ve siyasi şiddet. İrlanda'da hırsızlık, gasp, tecavüz gibi suçlar çok az. Londra'da İrlanda'dakinden çok daha fazla suç işleniyor. İngiltere'de çok daha fazla şiddet var, çok daha fazla sosyal şiddet var. İrlanda'daki ise politik şiddet. Sebebi de politik sorunlar. Her toplumda şiddet eğilimi vardır, belli bir şiddet dozu vardır, İrlanda'da bu şiddet eğilimi ve dozu politikaya ya da daha doğrusu belli bir tarz politikaya kanalize olmuş durumda.

Marianne Faithfull'un "After The Cease Fire" (Ateşkesten sonra) adlı şarkısını nasıl buluyorsunuz?

Maalesef dinleyemedim, nasıl bir şarkı bilmiyorum. Ateşkes ve barış görüşmeleri tabii ki çok olumlu bir gelişme.

"Generation Sex"te Prenses Diana'ya atıfta bulunmanızın sebebi ne?

O şarkının ana fikri ikiyüzlülüktü, Prenses Diana'nın ölümünden sonra olup bitenler de ikiyüzlülüğün daniskasıydı. Dolayısıyla Diana örneği şarkının temasına cuk oturdu. O kazadan sonra millet kafayı yedi, allahtan sadece bir hafta sürdü. O günler çağdaş Britanya tarihinin en ilginç dönemlerinden biriydi. Diana'nın ölümü birçok insana deşarj olma fırsatı verdi. Ortalıkta çok fazla suçluluk ve vicdan azabı vardı. Bunun ne kadarı Diana'yla ilgiliydi, ne kadarı değildi bilemiyorum. Daha genel bir şeyden, içinde yaşadığımız sosyal iklimden duyulan bir suçluluk duygusuydu sanki. Herkes birbirini suçluyordu, ama sanırım herkes gizlice kabahatin kendisinde olduğunu düşünüyordu.

"Lucy"nin sözleri William Wordsworth'ün bir şiirinden. En çok sevdiğiniz şair o mu?

Hayır, değil. "Lucy"nin sözlerinin Wordsworth'ün şiirinden olması bir tesadüf. Şarkıya söz ararken elime bir kitabı geçmişti, o şiirin o şarkıya uyduğunu düşündüm ve kullandım. Aslında daha sonra değiştirmeyi düşündüm, oturup kendi sözlerimi yazmak istedim, ancak ne var ki vakit bulamadım, albümün belirlenen tarihte bitmesi gerekiyordu, "Lucy"ye yeni söz yazacak zaman kalmamıştı. Ve şarkı Wordsworth'ün sözleriyle yayınlandı. Olay bu, yoksa Wordsworth'e herhangi bir düşkünlüğüm yok.

Düşkün olduğunuz bir şair var mı?

Hayır, yok. Aslına bakarsanız pek fazla şiir okuduğumu söyleyemem, şiire özel bir düşkünlüğüm olmadı hiç. Belki aldığım eğitim yüzündendir, okulda şiirden soğuttular beni.

Nesir için aynı şey geçerli değil galiba; bir söyleşide E.M. Forster'ın hayatınızı değiştirdiğini söylüyorsunuz...

"Değiştirdi"den ziyade "aradığım şeyi buldum" diyebilirim. Romantik bir insandım, küçük r ile romantik, geçmişle ilgiliydim önemli ölçüde, bu yüzyıl boyunca bazı şeylerin kaybolduğunu, yitirildiğini düşünüyordum, Forster'ın romanından uyarlanan "A Room With A View"u (Manzaralı Oda) görünce neyin yitirildiğini anladım sanıyorum. O filmin bir "klasik" olduğunu söylemiyorum, değildi, hatta bazı bölümleri için paspal diyebilirim, ama temsil ettiği şey benim ilgimi çekti. İzah etmesi zor; beni cezbeden şey, hayatta "A Takımı"ndan daha önemli şeyler olduğunu göstermesiydi. O filmi seyrettikten sonra bütün Forster kitaplarını okudum.

"Manzaralı Oda"da en çok ilginizi çeken neydi?

Kahramanın özgürleşmesi. Lucy'nin (Honeychurch) hapsolduğu katı Viktorya dönemi değer yargılarından kurtulması, özgürleşmesi. Ayrıca, öykünün içindeki ilginç kıvrımlar, dönemeçler de çok hoşuma gitti. Ama beni asıl etkileyen şey kahramanın giderek kendi benliğini bulmasıydı.

Bir söyleşide "O filmi gördükten sonra Sting taklidiyle şanson söylemekten vazgeçtim" demişsiniz...

(gülüyor) Sting yerine başka herhangi bir isim de verebilirdim. O film ve o kitap tam olarak ne yaptı bilemiyorum, belki de şöyle diyebilirim: Beni uyandırdı, gözlerimi açtı.

Bir de Patrick Süskind'i çok beğendiğinizi okuduk...

"Koku"yu ve bazı öykülerini okudum. "Koku" en beğendiğim kitap değil, ama çok iyi bir kitap. Öyküleri ise biraz fazla karamsar geldi bana.

Peter Greenaway'in filmlerine tutkunuz biliniyor; Greenaway, Forster, Süskind, Brel, aralarında nasıl bir bağlantı var?

Ortak noktaları, benim müzikle iletmeye çalıştığım şey... Fikir... *(gülüyor)* Bugünlerde yapılan müziğin fikri, zikri yok. Büyük çoğunluğu omuz hizasından aşağıdaki şeylerle iştigal ediyor. Ben insanları düşündüren bir müzik yapmak istiyorum, omuz hizasının yukarısına hitap eden şeyler yazmak istiyorum.

"I've Been To A Marvellous Party" için "Noel Coward'la teknonun buluşması" yorumu yapılmıştı. Sizce yerinde bir saptama mı bu?

Doğru, iyi demişler. Güzel bir buluşma. Noel Coward'ı severim, kıyak adam... Teknoya da bir itirazım yok zaten.

Söyleşi: ***Yücel Göktürk***

KOD MÜZİK YENİ ALBÜMLER

BREAKBEAT ERA
ULTRA OBSCENE
(XL)

Drum'n'bass'in mega starı Roni Size, yeni projesi **Breakbeat Era**'da DJ Die ve solist Lennie Laws ile işbirliğine girişiyor. Size'ın funk'ın sınırlarını zorlayan ses denemeleri, Laws'ın kirli ve karanlık vokaliyle drum'n'bass tınısına getirdiği heyecan verici enerji, **Ultra Obscene**'i bugüne kadar drum'n'bass adına yapılmış her şeyin bir adım ötesine taşıyor.

BASEMENT JAXX
REMEDY
(XL)

Remedy, sadece 1999 yılının değil, aynı zamanda dans müziğinin de gelmiş geçmiş en önemli albümlerinden biri. House ritmlerini caz, soul, trip-hop, drum'n'bass gibi türlerle başarılı bir şekilde kaynaştıran **Basement Jaxx** house müziğinin 2000'li yıllarda izleyeceği rotayı belirliyor.

Kod Müzik P.K. 144 Beyoğlu/İstanbul | Tel: 0212 244 2422 - 292 0465 | kodmuzik@superonline.com | Faks: 0212 292 0473

Beta Band

Beta Bandosu, son yılların en heyecan verici gruplarından biri. Tarzdan tarza, türden türe atlayan, ama bir bütünlüğü de hep koruyan müzikleri ne söze geliyor, ne kaleme. "Plakta böyleler de, acaba sahnede nasıllar" diye düşünüp duruyorduk ki, geçen aylarda kapağı Londra'ya atan Roll'cu Coco (Cenk Giray Güven) imdadımıza yetişti, konserlerini bizzat yerinde seyredip kalemine davrandı. Grubun iki üyesinin matrak söyleşisi ise, fantezi niyetine...

Hendrix kumsalın tepesinde uçuyordu

Kadınlarla mı, yoksa erkeklerle mi ahbaplık etmek istersiniz? En yakın arkadaşlarınız mesela...

Steve Mason: Şu anda en yakın dostum kız arkadaşım. Erkeklerle ahbaplık edersen, kadınlara dair pek az şeyin farkına varıyorsun; kadınlarla takılırsan, erkekler hakkında daha fazla şey öğreniyorsun. Dolayısıyla, kadınlarla ahbaplık en iyisi, çünkü insanları erkeklerden daha iyi anlıyorlar. Nedeni de, kadınların pek geliştirmeleri gereken yönlerinin olmaması gibi geliyor bana. Arkadaşlarıyla gece vakti taşkınlık yapma ihtiyaçları olmadığı için, biraz daha dürüstler.

Birine kötü büyü yapmak için bez bebek verseler, kimi seçerdiniz?

Steve: İntikam pek sağlıklı bir yöntem değil, kin tutmak da. Her zaman hoşgörüye yer olmalı.

John McLean: Tamamen öyle.

Sabah kalktığınızda bir yeteneğe ya da niteliğe sahip olarak uyanacaksınız deseler, ne olmasını isterdiniz?

Steve: Gece gündüz mutlu olmak isterdim. Ortalıkta dolaşır, insanlara gülümser, onlara hep nazik davranırdım.

John: Gülümseyebilmek...

Gördüğünüz en güzel rüya hangisi?

Steve: Hatırladığım en keyifli rüya, Jimi Hendrix bir gün kumsalın tepesinde uçuyordu, ben de plajın on metre kadar üzerinde uçuyordum. Ne kadar iyi gitar çalarsam, o

Tam başka boyutta olduğumuza inanmışken...

Konser salonunun kapıları 19:30'da açıldı... Beta Band sahneye geldiğinde, saat 22:15'i gösteriyordu. Bu süre içinde yaş ortalaması 25 olan kalabalık insan topluluğunu havaya sokmak için iki DJ görev başındaydı. Bu akşam burada çalacak olan grup Beta Band olunca, onlardan önce çalacak müzik de 1950-90 arası rock, funk, soul, hip-hop olur. Nedenini anlayamadığım bir şekilde, çıtırdayan plaklar sonuna kadar çalmıyor, yaptıkları işten büyük bir zevk aldıkları belli olan DJ'ler şarkının tam ortasında pat diye öbür plağa geçiyordu. Saat 10'a yaklaştıkça sahnenin önü de dolmaya başladı. Hammersmith Palais, Londra'nın her kesiminden insanlarla doluydu. Özellikle Uzakdoğuluların çokluğu dikkat çekiciydi. Beta Band konserlerine Noel Gallagher, Dr. John, Richard Ashcroft (Verve) ve Beastie Boys üyelerinin çok ilgi gösterdiğini duymuştum. Gözlerim tüm gece boyunca "ünlüleri" aradı, ama tek gördüğüm Sneaker Pimps'den Ian Pooley oldu.

Beta Band'i dinler dinlemez aşık olanlardan biriyim. Uzun süre walkman'imden onları düşürmedim. Yaptıkları müziği kimse tarif edemiyor. Ama çok yoğun, farklı ve komik oldukları söylenebilir. "Komik" sıfatı orada sırıtıyor galiba ama, grup üyeleri de zaten çizgi film kahramanları gibi. Müzikleri de öyle. Tam sizi havaya sokmuş, farklı bir yerde, başka bir boyutta olduğunuza inandırmışken, birden ziller, çığlıklar, hayvan sesleri (özellikle guguk kuşu), uçuk keyboard riff'leriyle kendinize geliyorsunuz. Bu bir süre böyle devam ediyor. Sonra dansetmeye başlıyorsunuz, durmanıza imkan yok. Arka planda biri büyük üç ekran var; ekranlarda bizzat grup üyelerinin hazırladığı videolar dönüyor. Videolar ve ışık sistemi müzikten bağımsız hareket etmiyor, birbirlerine eşlik ediyorlar. Bir ara Karayib adalarındaymış gibi hissettim: Samba beat'leri, karnaval havası yaratan doğal sesler, ışık oyunları, hatta solist Steve Mason'ın boynunda asılı çiçekler... Mason, bir yandan, ne olduğunu tam göremediğim (bir tencere ya da bir çeşit davul olabilir) bir alete vurarak perküsyon çalıyor, bir yandan da çığlıklar atıyor. Herkes dansediyor. Topluluğu havaya sokma konusunda çok iyiler. Sonra sanki kötü bir haber ulaşmış gibi bu panayır ortamı sona eriyor. Müzik susuyor, sesler, çığlıklar kesiliyor, ışıklar sönüyor. Kısa bir boşluk oluyor, Steve Mason medyaya bol bol küfür sallıyor. NME dergisinin ilk albümleri için "yılın en boktan albümü" tanımlaması mı onu kızdırdı, yoksa başka şeyler de mi var, bilmiyorum ama, tüm konser boyunca fazla konuşmayan grup bu aralıkta bayağı içini döktü seyirciye. Başından beri kendilerini destekleyen, oraya onları izlemeye gelen kalabalığa teşekkür edip işi ticarete dökenlere, onlara destek, kendilerine köstek olan medyaya veryansın ettiler. Bu konuşma sırasında grup bol bol alkış aldı.

Yeni sesler ve enstrümanlar peşinde olan Beta Band, konserde genellikle ilk albümlerindeki parçalara ağırlık verdi: "The Hard One"da önceleri izin verilmeyen, daha sonra kullanabildikleri Bonnie Tyler'dan "Total Eclipse Of The Heart" sample'ı, "Broken Up A Ding Dong"daki bossa nova, "It's Not Too Beautiful"daki karanlık altyapı, melodik, mırıldanmaya müsait "She's The One", ve tabii ki "Push It Out"... Hammersmith Palais'yi kulaklarında bu şarkılarla terkeden seyircilerin her birinin gözlerinde, çok iyi bir konser izlediklerinin ifadesi vardı. Darısı İstanbul'un başına...

Cenk Giray Güven

kadar yükseliyordum. Sonra birden arka arkaya hatalı notalar çalmaya başladım ve plajın üstüne çakıldım. Tam o anda da Toto'nun "Africa"sını çalıyordum, gitar soloyu...

John: Benimki bir aksiyon macerasıydı. Tepelere doğru James Bond'vari bir edayla koşturuyordum. Gecenin bir vakti uyandığımda, bunun iyi bir film olabileceğini düşündüm. Sonra gecenin öbür yarısında, aynı rüyayı tekrar gördüm. Ama bu sefer yönetmen de bendim.

Ve kabuslarınız...

Steve: En ürkütücüsü, her yanda kulelerin yükseldiği bir harp meydanıydı. Araları daracıktı ve karşıda duran tanklar habire patlayıcı şeyler atıyordu. Meydanda da yüzlerce insan... Çocuklar sinmiş, tankın arkasında gizlice öküz arabalarına binmişler ama, öküzler bile yaralı. Kokmuş cesetler, kopuk parçalar... Çocuklar perişan olmuş, sanki bir çeşit mezbahaya gidiyorlar... Geleceğin görüntüsü gibi... Korkunç.

John: Benimki de, herkese yanlış şeyler söylediğim bir rüyaydı. Kız arkadaşıma, ailesine ve benden nefret eden herkese... Sonra nedense bütün gece ağladım.

En son ne zaman, neden kavga ettiniz ve tabii kim galip geldi?

Steve: Chicago'nun spagetti misali kavşaklarından birindeydik arkadaşlarla, ama yolun yanlış tarafındaydık, kabus gibi büyük otobanda ne halt edeceğimizi şaşırmıştık. Sonra önümüzdeki köprüyü geçer geçmez birbirimize girişmeye başladık, hem de direksiyon başında... Yeryüzünün en belalı yollarından birindesin ve arabadaki heriflerle yumruklaşıyorsun...

John: Arbedelerle hiç işim olmaz. Pasifist bir adamım ben.

Ölüm biçiminizi seçme şansınız olsa...

Steve: Kafamın bir tarafından girip öbür tarafından çıkacak bir kurşunla öleyim isterdim. Herhalde en zahmetsizi bu.

John: Işık hızıyla bir roketten fırlatılayım; yanımda da beş saatlik bir oksijen tüpüyle, bir öğünlük yemek olsun... Sonra galaksiler arasında dolaşayım ve...

Bir milyon pound'a, dişinizi fırçalamadan, saçını yıkamadan, deodorant sıkmadan üç ay yaşayın deseler ve sebebini kimseye söylememenizi isteseler...

Steve: Zaten deodorant kullanmam, ama dişimi fırçalarım. Bir milyon pound'a da bir halt etmem. Son istediğim şey bir milyon pound. Para mara istemem. Başka şeylerle de mutlu olunabilir.

Erkeklerle ahbaplık edersen, kadınlara dair pek az şeyin farkına varıyorsun; kadınlarla takılırsan, erkekler hakkında daha fazla şey öğreniyorsun. Dolayısıyla, kadınlarla ahbaplık en iyisi, çünkü insanları erkeklerden daha iyi anlıyorlar.

Favori bir cinsel fantaziniz var mı? Diyelim var, gerçek olmasını ister miydiniz?

Steve: Tabii ki. Fakat zaten çoğunu "uygulamış" durumdayım. Şimdiyse biraz tembelim. Bunun için moralinizin iyi olması lazım, ama ben bu aralar pek modumda değilim.

John: E, oldu olacak, kız arkadaşımı da çağıralım, malzemeyi toplayalım. Böyle şeyleri burda konuşmak imkansız...

Hiç başka birinin yanında ağladınız mı?

Steve: Kız arkadaşımın önünde. Bu albümün kayıtlarına giriştiğimiz sıralarda biraz ayrılır gibi olduk. Birbirimizi sevmediğimizden değil, tuhaf şeylerle baş etmek zorunda kaldığımız için. Ama tam ayrılmak üzereyken, bunu ne kadar da istemeyerek yaptığımı farkettim ve hiç yoksa iki saat ağladım. Düşüp dizlerimi kanattığım ilkokul günlerinden sonra ilk defa... Ve tabii arkasından bir dolu şey kendiliğinden geldi. O an ister istemez ağlamanın ne kadar yıpratıcı olduğunu unutuyorsun.

En son ne zaman bir şeyler yürüttünüz?

John: Bir aralar Tate Gallery'den bolca sanat kitabı yürütmüştüm, ama gizli kameraların varlığını farkedince bırakmak zorunda kaldım. İcraatlarım aşağı yukarı beş yıl sürdü.

Hayat kadınlar için mi daha kolay, erkekler için mi? Karşı cins olmak ister miydiniz?

Steve: Psikolojik olarak erkeklerin işi daha zor. Aslında, kadınların da tabii... Erkekler hâlâ neolitik çağdaki seviyede. "Avlanmak", bir halt edemeyecek kadar içmek ya da birbirlerine diş göstermek... Tabii bir de kadınların sadece çocuk doğurmak, beslemek için varolduğunu sanmak. Halbuki kadınlar asırlardır evrim geçiriyor.

Eviniz yanıyor, her şeyiniz de içinde. Yakınlarınızı kurtardıktan sonra ilk neleri alırdınız?

Steve: Plaklarımı...

John: Her şeyim yüklükte durduğu için bundan memnun bile olabilirim. Zira taşınmanın tam zamanı.

En utanç verici taraflarınız...

John: Arada bir burnumu karıştırırım.

Steve: Kokaini abarttığımız dönemlerde, bir burnumu karıştırma güdüsü hasıl olmuştu. Şimdi kokain almıyorum, ama hâlâ burnumu karıştırıyorum. Her zaman kurcalayacak bir miktar oluyor işte...

Günün birinde Allah Baba rüyalarınıza girse, Kızıl Deniz'e gitmenizi ve balıkçı olmanızı söylese...

John: Yatağa gitmeden avuçla "speed" alırdım.

Steve: Zaten hep böyle bir şey yapayım istemiştim! Ama buradaki işlerim henüz bitmediği için, hayata geçiremeyeceğime sevinirdim galiba.

Peki, Allah'a inanıyor musunuz?

John: Hıristiyan duyarlılığıyla değil ama.

Steve: Herkesin bir tanrısı vardır, herkes kendi amellerinden sorumludur. Ya hıristiyan Allah? İnsanlığı mahveden bir dolu ölümün, tecavüzün, yok edilmiş binlerce insanın müsebbibi iken, nasıl olur da Hıristiyanlığa inanabilirsin?

Çeviren: **Gökhan Pamuk**

HÂLÂ DENİZDE MİSÖRFYAPIYORSUNUZ?

TÜM BİLGİSAYAR SİSTEMLERİ
OEM ÜRÜNLERİ VE
SARF MALZEMELERİ
EN EKONOMİK FİYATLAR
TOPTAN & PERAKENDE

EMPERYAL
BİLGİSAYAR

NÜZHETEFENDİ SOKAK NO: 41/A (KADIKÖY AKBANK'IN SOKAĞI) KADIKÖY / İSTANBUL
TEL: 0216 - 414 7484, 414 7460 FAKS: 0216 - 414 74 60
E-mail: emperyal@turk.net

davidbowie

Rivayet o ki, kadim dostu Coco'yla yaptığı bir ağız dalaşında, "sen ne diyorsun" demiş, "ben dünyayı değiştirdim". Der der, Bowie bu demeyin, tütsülü kafayla demiş olsa bile, dediğinde bir miktar hakikat yok denemez. Dense dense mübalağa etmiş denebilir. Dile kolay, 30 yıldır ezber bozuyor, bu kuralı yeni albümü "Hours..."da da bozmuyor. Derhal Uncut dergisine bağlanıp Bowie alemindeki son gelişmeleri kayıtlara geçiriyoruz.

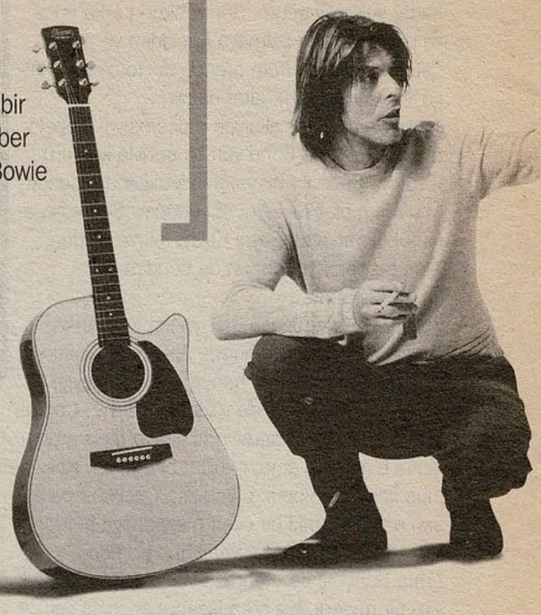

Hayata refakat eden şarkılar

David Bowie: Ben, büyük çoğunluk beni nasıl görüyorsa, öyle biriyim sanırım. Bu benim denetimimin dışında bir şey zaten. Bowienet'e takılan topluluk çok alem. Zehir gibiler. Ciddi, ağır takılan tipler, "goth"lara hiç benzemiyorlar. Referansları daha çok "Laughing Gnome" ve "Dame Bowie" gibi şeyler.

Bunun sizin için bir sakıncası yok herhalde?

Elbette yok. *(bir kahkaha atıyor)* Ama zaten hepimiz biliyoruz ki, tarih denilen şey revizyonizmden ibarettir. İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yapar. *(bu arada ikinci bir teyp çıkarıp sehpanın üzerine koyuyor)* Röportaj yapmanın ne menem bir iş olduğunu, insanı ne tür endişelere sevk ettiğini biliyorum... *(Bowie, birkaç yıldır "Modern Painters" adlı dergi için söyleşiler yapıyor)* Yok teyp azizlik eder, yok pil biter, yanına yedek almamışsındır... İnsan panikler, mahcubiyetten ne halt edeceğini bilemez.

Ressamlarla söyleşi yapmak hoşunuza gidiyor mu?

Bayılıyorum. Mikrofonun öteki tarafında olmak bana daha cazip geliyor. Dinleyen, kaydeden taraf olmayı tercih ediyorum. Ressamların çalışma biçimleri çok ilgimi çekiyor. Yaratma süreci... Vardıkları noktaya nasıl vardıkları... Kişiliklerinin nasıl oluştuğu... Yaptıklarını nasıl yaptıkları... İnsan hayranlık duyduğu insanlar hakkında, bunları keşfetmek istiyor. En son, hayranı olduğum Jeff Koons'la harika bir tecrübe yaşadım. Uç noktada bir Amerikalı. Rüya gibi biri. Çok tatlı, sade ve neredeyse naif bir varoluşu var. Muhabbeti harika. Zaten bugüne kadar hayranlık duymadığım birisiyle röportaj yapmadım. Ama önümüzdeki günlerde, öyle bir takım söyleşiler yapmam gerekiyor, bakalım nasıl olacak? Tuhaf bir şey; sanırım her zamanki soruları soracağım. Ama, asıl mesele şu: Cevaplara nasıl karşılık vereceğim? Dostane mi olmalıyım, yoksa mesafeli ve objektif mi? Editoryal bir yoruma gerek olacak mı? Ya yavşağın tekiyse? Burnu büyük, ukala bir tipse?

Bir piyes kahramanıymışsınız gibi düşünün...

Zaten her şey tiyatro, öyle değil mi? Herkes öyle. Hatta Springsteen bile. Hoşlarına gitse de gitmese de, bu böyle. Bir performans, bir gösteri. Bir şeyin yorumlanması. Olay bu. Yaptığımız şey bu... Bizler, fikirlerinin üç kişiden daha fazlası tarafından bilinmesi gerektiğini düşünen özürlüleriz. Müzik sanayiinde olmamızın sebebi bu. Ressamlar ve sanatçılar için de geçerli bu; akıl hastanesine kapatılmayanlar sanatın kapısını çalar. Aklı başında bir insan yüzlerce veya binlerce kişiye ne düşündüğünü, neye inandığını söylemeye mecbur hissetmez kendisini, böyle bir ihtiyaç duymaz.

Bu aslında herkeste bir parça vardır, tanıklık yapma isteği... Öyle değil mi?

Öyle mi? Güzel, demek ki aklım başımda.

Bir hayli üretken bir sanatçısınız... 30 yılda 20 albüm...

Kısa süren bir dönem dışında tıkandığım, bloke olduğum vaki değildir. *(Kastettiği kısa dönem 84-87 arası olmalı – "Tonight"la "Never Let Me Down" arası.)* Bunu oturup analiz etmeye kalkmam, çünkü sonra bakarsınız analiz ederken tıkanmışım! İster şarkı yazmak olsun, ister resim yapmak, benim hiç öyle bir sıkıntım yok. Hep bir şeyler yaparım, hiç boş durmam, duramam.

Yeni albümünüz hakkında neler düşünüyorsunuz?

"Hours" çok şahsi bir albüm. Ama, "otobiyografik" demek istemem, çünkü bir bakıma kesinlikle öyle değil. Öte yandan, "bu şarkılar bir 'karakter'in yaşadığı şeyler" demekten de nefret ederim. Bir dakika, şimdi hassas bir noktadayız, kendimi iyi ifade etmeliyim. Benim yaptı-

Şarkıların başka insanlar için vasıta olması, araç olması... İnsanların dinledikleri şarkıları istedikleri biçimde yorumlayıp kullanmaları... Benim hoşuma giden, beni şarkı yazmaya iten şey bu. Yalnız şarkılara, müziğe değil, bütün sanatlara bakışım böyle.

ğım şey bir kurgu. Hayali bir durum. Benim şarkılarım konstrüksiyonlardır, çok çok seyrek olarak "derinde yatan" bir "mana"ları olur. Böyle bir manaları olduğunda, yani çok kişisel bir şeyse, o zaman da başka insanlar tarafından anlaşılmasını, algılanmasını beklemem. Şarkı yazmamın sebebi bu değil ki. Şarkıların başka insanlar için vasıta olması, araç olması... İnsanların dinledikleri şarkıları istedikleri biçimde yorumlayıp kullanmaları... Benim hoşuma giden, beni şarkı yazmaya iten şey bu. Yalnız şarkılara, müziğe değil, bütün sanatlara bakışım böyle. Evet, bir sanatçının nasıl çalıştığı ilgimi çeker. Ama, "eser"in ne hakkında olduğunu bilmeme gerek yok. Şifreleri ve sembolleri kendi kendime okuyabilirim.

Postmodernizmin pozitif taraflarını dikkate almakta fayda var. Postmodernizmin bence en iyi tarafı, bütün stilleri, tarzları, tavırları kucaklamaya hazır oluşu. Yoksa o malum sinizmi, alaycılığı değil. Aslına bakarsanız, bir inanç sistemi, yalnızca kişisel bir destek sistemidir.

"Hours"a dönersek...

"Hours"un kahramanı, inançları, düşünceleri parçalanmış biri. Mutlu bir insan değil. Oysa ben çok mutluyum. Albümde, akranlarımın korkularını, duygularını yakalamaya ve aktarmaya çalıştım. Genelde, benim kuşağım için söylenen şarkılar bunlar. 60'ların sonunu, 70'leri ve 80'lerin bir kısmını yetişkin olarak yaşayan insanlara hitaben söylenen şarkılar. Çok eski günlere uzanan bir albüm bu. İnsanın bugün bu yaşta neler hissedebileceğini yakalamaya, anlatmaya çalışan bir albüm. Dolayısıyla şahsi bir şey, bir tür melez fantezi değil. Albümün belirli bir konsepti de yok. Şarkılardan bir demet. Ama, bütün şarkıları birbirine bağlayan bir fikir var: Bir insanın geçmişine bakışı...

Ama o insan siz değilsiniz, şarkılardaki öykülerin kahramanları başkaları, öyle mi?

Tabii ki. Mesela, şarkılardan birinde, adam ilişkisine son vermek istiyor. Halbuki benim hiç öyle bir niyetim yok, ben İman'la çok mutluyum. Bunu, burada kamuoyuna beyan etmek isterim: Hav, hav hav!.. Öte yandan bir de şöyle bir durum var: Mesela, bir zamanlar bir kıza fena halde tutulmuştum, yıllar sonra karşılaştığımızda afalladım: O alevden zerre kalmamıştı. Bu albümde, böyle bir şarkı var. Bir adam geçmişte aşık olduğu kadını düşünüyor ve "bu hayatımın hatasıydı" diyor. Bunun nasıl bir duygu olduğunu biliyorum, çünkü o duyguyu yaşamışlığım var. O hissi biliyorum, ama şu an öyle bir hissiyatta değilim. Neşem yerinde. İçsel anlamda neşeliyim, keyifliyim.

Yani, şarkıda ilettiğiniz gibi bir hissiyatta, haleti ruhiyede değilsiniz...

Hiç değilim. İçimi dökmek gibi bir durum mevzubahis değil. Fakat bu, o duyguları, o ruh halini ciddiye almıyorum manasına gelmez. Zira, o durumda olan arkadaşlarım var. Onların yaşadıkları şeyleri anlatıyorum. Nelerle boğuştuklarını biliyorum, "tanrım, nasıl yardımcı olabilirim" dediğim oluyor... Ama, hepimiz biliyoruz ki, kimse kimsenin ruh dünyasını tertip edemez. Hiçbir zaman. Neyin yanlış olduğunu bilseniz, anlasanız bile bunu onlara anlatamazsınız. Sadece destek olabilirsiniz, çözümü bulacak olan o insanın kendisidir. Herkes her şeyi –geçmişi, şimdiyi, geleceği– farklı biçimde görüyor. Ben bu "mutlak doğru" hikayesine hep ifrit olmuşumdur. Mutlak doğru, sadece ve sadece tek bir insan için geçerli olabilir. Mutlak doğru sadece bir kişinin edindiği sonuç, vardığı nokta olabilir, şahsi bir tarih olabilir. Ama, şunun da altını çizmek lazım: "Mutlak doğru yoktur, sadece her bir bireyin kendi doğrusu vardır" derken, insan olarak ahlaki ödevlerimiz, etik sorumluluklarımız yoktur demek istemiyorum. Bizler akıllı hayvanlarız ve şunu kolayca görebiliriz: Başkalarının canını yakmak doğru değildir. Ancak bu da, fikri bir ortak paydayla mümkün, yoksa bir "mutlak fikir"den hareket ederek değil. "Mutlak fikir"lerin, "mutlak doğru"ların geçerliliği kalmadı artık. Hani nasıl diyorlar, "parçalanmışlığın hüküm sürdüğü bu çağda"... *(gülüyor)* Bakın, ben Rönesans dönemine ait bir tablonun karşısında kendimden geçebilirim, güzel bir manzara resmine veya özene bezene yapılmış bir heykele bakmaktan mutluluk duyabilirim. Legolarla oynamaktan hoşlanabilirim veya karmaşayı –her bir parçanın, her bir enformasyonun bir önceki veya bir sonraki kadar önemsiz olduğu dekonstrüktif toplumun karmaşasını– bağrıma basabilirim, kaosun üzerinde sörf yapabilirim. Ben bütün bunlara ihtiyaç duyuyorum şahsen. Bir şeyin bir başka şeyin yerine geçtiğini düşünmüyorum. Postmodernizmin pozitif taraflarını dikkate almakta fayda var. Postmodernizmin bence en iyi tarafı, bütün stilleri, tarzları, tavırları kucaklamaya hazır oluşu. Yoksa o malum sinizmi, alaycılığı değil. Aslına bakarsanız, bir inanç sistemi, yalnızca kişisel bir destek sistemidir. Nasıl bir sistem kuracağım bana kalmış bir şey, canım isterse ertesi sabah değiştirebilirim. Yeni, başka bir sistem kurabilirim. Benim şarkılarımın yaptığı da bu sanırım. Aldığım feed-back'ler onu gösteriyor. Özellikle ilk dönemlerde yaptığım şarkılar, insanlara bir refakatçi gibiydiler, o şarkıları dinleyen insanların hayatlarına refakat ediyorlar, hatta belki de bazı dönemlerden geçerken onlara sosyal bakımdan mihmandarlık ediyorlardı. Müziğin kendilerine yardımcı olduğunu, destek olduğunu düşünüyorlardı. Bu çok güzel bir duygu. Fakat, bunların hepsi bir yana, şarkılarım hiçbir amaca hizmet etmeseler bile kendimi kötü hissetmem. Tamamen dekoratif bir fonksiyon görmelerine de bir itirazım yok. Hiç farketmez, ben şarkı yazmayı, şarkı söylemeyi seviyorum, o kadar.

"Hours"u bir insanın geçmişine bakışı olarak tarif ettiniz. Sizin geçmişe bakışınız nasıl? Albümdeki hakim tema, "pişman değilim" teması...

Evet, şahsen hiç pişman değilim. Geçmişe dönüp baktığımda öyle üzerime ağırlık veren bir şey göremiyorum... Kanatlarım haricinde. Mazim, bana fantastik bir hayat yaşattı. Bir sürü negatif şey ve bir sürü pozitif şey. Benim için müthiş öğretici bir süreç oldu. Şimdi, vardığım bu noktada, geçmişe, başladığım noktaya kıyasla çok daha az şey biliyorum! Kimse genç bir insandan daha fazla bilemez. 25 yaşındayken her şeyi biliyordum, her soruya bir cevabım vardı... O yaşlardaki ruh halimi hatırlıyorum. Birisi benim bilmediğim bir şeyi biliyorsa müthiş hiddetlenirdim, kendimi ezgin hissederdim. Bana önerilen, bana tavsiye edilen her şeyi kafadan reddederdim. Dünyadaki tek önemli bilgi, benim bildiğim şeyler olsun isterdim. Eğer dersimi çalışmamışsam, bilmem gerektiğini düşündüğüm şeyleri öğrenmemişsem, kendi kabuğuma çekilirdim, kimseyle iletişim kurmazdım. Özellikle de yaşça benden büyük insanların söylediklerine kulağımı tıkardım. Her şeyi bilmediğim, bilemeyeceğim gerçeğini kabullenemezdim. Hayatta insanın ustaları olması gerektiğini kabullenmem çok uzun zaman aldı... John'la –John Lennon'la– bu konu hakkında, hayranlık duyduğumuz insanlar hakkında konuştuğumuzu hatırlıyorum. Bana şöyle demişti: "Yeni birisini keşfettiğimde, o insan gibi olmak istiyorum, o insanın yerine

geçmek istiyorum. Yaptıkları işlerle öyle hemhal oluyorum ki, onun kişiliğine bürünüyorum. Dylan'ı keşfettiğimde onun gibi giyinmek ve sadece onun yaptığı müziği yapmak istemiştim. Ta ki, onun bu işi nasıl yaptığını kavrayana dek." Ben de aynen öyle düşünüyorum. Ben de tıpkı John gibi yaptım, ama biraz tuhaf bir biçimde. Kime hayran olduysam, onun yaşadığı hayatı yaşadım. Bir tür "method acting" gibi. Kendimi tamamen o kişilik haline getirirdim. Sanırım bu biraz da mizaçtan kaynaklanıyor, ben müptela olmaya yatkın biriyim. Eminim John da öyleydi. Bu şöyle bir süreç: insanın hayranlık duyduğu ve olmak istediği kişiye dönüşmesi, onun ikizi olması, o insanın sihrini keşfetmesi... Sonra da, bunu iyice özümsedikten sonra, kendi yoluna devam etmesi, başka keşiflere yelken açması. Ama, kendi yoluna giderken bir önceki keşfi geride bırakmıyorsun, silkeleyip atmıyorsun. Benim öyle yaptığım pek olmamıştır. Rythym and blues hâlâ mevcut benim müziğimde. Keza elektronik, o da hâlâ var. İzlediğim yolda karşıma ne çıktıysa, folk dahil, hepsi hâlâ duyulabilir şarkılarımda, bir yerden çıkıverir, izleri hâlâ mevcuttur. Mesela, yeni şarkılardan birine, "Seven"a bakın, sanki 60'lardan fırlamış gelmiş, bayağı hippi işi. Ben sadece farklı stiller arasında faydalı ve heyecanlı olabilecek kombinasyonlar yapıyorum. Bir hit şarkı yapmak yerine, toplumun ve kültürün şeklini şemalini, müziğini değiştirmeye yönelmek, bunu hedeflemek daha anlamlı geliyor bana. Bazı şeyleri değiştirdim, bunu biliyorum. Ve bu çok güzel bir duygu, çok mükafatlandırıcı bir duygu.

Albümde "rüya" sözcüğü geçiyor birçok yerde...

Hayal gücüm geniştir, yoğundur, hâlâ renkli sinemaskop rüyalar görüyorum. Hayatım boyunca, "n'olmuş yani?" yaklaşımı benim kişisel mitolojimin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Ve etrafımda olup bitenlerle paralel fanteziler kurmakta hiç zorlanmamışımdır. Rüyaların varoluşumuzun asli ögelerinden biri olduğunu düşünüyorum. Bu konuda bayağı Jung'cuyum. Rüyayla gerçek arasındaki sınır benim açımdan oldukça bulanık. Bu iki alanı şarkılarımda bir araya getirmek benim için önemli olmuştur hep. Fakat bu iki dünyadan benim için cazip olanı rüyalar değil. Rüyalarımda herhangi bir özgürlük duygusu mevcut değil, benim için bir kaçış mekanizması filan da değil. Genellikle "şu rüyadan bir uyansam" durumlarındayım. Belki de bu yüzden pek az uyuyorum. Ben uyanık durmayı tercih ediyorum. Gerçeği çok seviyorum. Açım ona.

Geriye dönüp 70'lere baktığınızda, başka bir hayatı, başka bir Bowie'yi görüyor gibi oluyor musunuz?

Ne demek istediğinizi anlıyorum, ama o Bowie'yle kendimi ilişkilendirmekte zorlanmıyorum, zihnimde o günlere geri gittiğimde, o günlerdeki halimi anlayabiliyorum. 70'lerde, Berlin'de yaşadığım günlerdeki kişiliğim bugünkü kişiliğime çok yakın. 80'ler başladığında New York'a gittim ve o yıllarda 70'lere kıyasla ziyadesiyle mutsuzdum, yapayalnızdım. Birkaç canciğer dostum vardı. Ama, yalnızlık içimdeydi. Coco hep büyük destekti, Iggy'le çok yakındık, üçümüz bir ekiptik. Ve evet, bu ekipten harika işler çıktı. Ama, için için çok yalnızdım. Kafamda gezinenler pek öyle hoş şeyler değildi. Aslında bir tür nekahat dönemindeydim, ancak bunun farkında değildim. Kendimi fütursuzca ve fena halde tahrip etmiştim, ruhiyatımı ne denli harap ettiğimi ancak bir-iki yıl sonra farkettim. Gerçekten tarumar olmuştum.

Şöhretin bedeli miydi bu?

Hayır, hayır... Sadece özyıkıcılık. Suistimal. İnsanın kendisini suistimal etmesi. Uyuşturucu maddelerin bana bir yararı olmadı, aksine zararı oldu.

Uyuşturuculara yönelmenizin sebebi neydi?

Hiç orijinal bir sebebi yok. Kullandım sadece. Param çoktu, bol bol aldım, kullandım, leblebi çekirdek gibi. Sayın Başkan, ben içime çektim!

Belli bir sebebi yok muydu?

Katiyen yoktu. Balıklama daldım.

O günlerde Bowie olmak nasıl bir şeydi?

Bilmiyorum, çünkü bu gezegende değildim. Farkında değildim, hiçbir şeyin farkında değildim, kendimin farkında değildim. O kadar çok delik vardı ki kafamda, İsviçre peyniri gibiydi. Fakat, şöyle acaip bir tarafı da var, şimdi biri gelip "hadi" dese, hemen takılırım. Anında. Geçmişte hep böyle yaptım çünkü. "Hayır, teşekkür ederim" demeliyim halbuki. Bunu bir yere yazayım da unutmayayım bari, birisi "hadi" derse, "yok, sağol" demeliyim.

O dönem eğlenceli miydi bari?

Evet... Çok acılı dönemleri de hatırlıyorum, ama genellikle eğlenceliydi. Yaratıcılık açısından, yazmak, kayıt yapmak, turneye çıkmak açısından iyi günlerdi. O günleri sevgiyle anıyorum. Fakat, hiç özel hayatım yoktu. Belli ki bu benim için önemli değildi. Özel hayatıma dair anılarım 80'lerde başlıyor. Zaten o yıllarda başka türlü bir hayatımın olması gerektiği kafama dank etmişti. Hadisenin bir de çalışma hastalığı tarafı var. Şimdi çok çalıştığımı düşünüyorsanız, bir de o zamanlarki halimi düşünün. Fasılasız çalışırdım, deliler gibi.

Maskeleri boşvermeye de 80'lerde başlamıştınız, öyle değil mi?

70'lerin sonundan beri herhangi bir "persona"yı oynadığım yok. 80'lerde zaten pek bir şey olmadı, kendimi çok yalnız ve posası çıkmış hissediyordum. "Persona" filan yoktu ortada, sadece iletişim kuramıyordum, kös kös takılıyordum, o günleri ziyan edilmiş günler telakki ediyorum. Asıl değişim 80'lerin ortasında oldu. Motorum yeniden harekete geçti –hayat anlamında söylüyorum, sanat değil. Önce Reeves'le birlikte dans grubu La La La Human Steps için çalışırken, sonra da Tin Machine'i kurunca yeniden hayata döndüm. Bir grup üyesi olmak bana çok iyi geldi, çok faydalı bir tecrübeydi. Grubun öteki üyeleri –Sales Brothers– anadan doğma stand up'çıydı, dolayısıyla onlara şeflik taslamam söz konusu olamazdı. Bunun tam istediğim gibi bir durum olduğunu gördüm: Belli bir amaç için çalışan bir grup insandan biri olmak. Tin Machine'in başarısı daha ziyade manevi anlamdaydı. Böyle bir sürece ihtiyacım vardı. Kendimi yeniden sorgulamaya başlamıştım, niye şarkı yazdığımı, yaptıklarımı niye yaptığımı, hayatımın manasını... Bir sanatçının belli bir yaşa geldiği zaman geçtiği sorulardan geçiyordum. Üstelik 1987 benim için 40 yaşında olmak demekti. Çekip gideyim, resme takılayım diye düşünüyordum.

Ve Tin Machine her şeyi değiştirdi...

Motoru çalıştıran şey oldu. Az kalsın inzivaya çekilip resim, heykel takılmaya başlayacaktım. Epey para yapmıştım. Çekip Tahiti'ye gideyim, Gaugin olayına gireyim diye düşünüyordum. Peki sonra? 60 yaşında ortaya çıkıp "bakın ben geldim" mi diyecektim? Dolayısıyla Tin Machine günlerini şefkatle anıyorum. Beni şarj etti. Daha sonra grup içinde çıkan kişisel anlaşmazlıklar yola beraber devam etmemize müsaade etmedi. Bunların ayrıntısına girmenin bir manası yok. Neticede, fiziksel olarak bir arada olmamıza imkan yoktu. Bu da üzücü bir durumdu, ama n'apalım...

"Space Oddity" öncesi günlerde Bowie nasıl biriydi?

"Space Oddity"ye kadar bence, 743 adet şarkı yapmıştım! İşin kötüsü, hepsi de yayınlandı! Bunların yarısı haybeden şeyler. Diğer yarısı ise –eh, bir parça potansiyel seziliyor gibi, ama yine de pek bir halta benzemiyor. Şimdi internette bazı sitelerde o şarkıların ciddi ciddi analiz edildiğini görüyorum. O şarkılarda bugünlere dair işaretler bulmaya çalışanlar var. Ama o tür şarkıların sayısı çok az, ayrıca birbirlerinden uzak aralıklı şeyler. Yine de aralarında madenler var. Evet, işte benim öğrenim sürecim bu. Ve bütün bu süreç yayınlanmış durumda. Ne yaptığımı, ne yapmak istediğimi anlamam bir hayli zaman aldı. Sanıyorum bu

kadar uzun sürmesinin sebebi, sevdiğim müziğin tek bir türle sınırlı olmamasıydı. O zamanlar bütün türlere ilgi duymak "doğru" addedilmiyordu. O zamanlar, "kararını ver, safını seç" zamanlarıydı. Ya folkçu, ya rock'çu ya da blues'cu olmak zorundaydın. Belli bir şey, tanımlı bir şey olmak zorundaydın. Ve dahası, ne olduğunu net tariflerle, kalın çizgilerle söyleyebilmen de mümkündü o günün dünyasında. Şimdi ise böyle bir tek yönlülük neredeyse dinozorluk sayılıyor. Geçenlerde bir TV programında gördüm: Mountain, Fleetwood Mac, Joe Walsh... "Aman yarabbi" dedim kendi kendime, "bu müzik anlayışı ne kadar çağdışı". Sanırım, ta o eski zamanlarda da aynı şekilde düşünüyordum. Şunu hissediyordum: Ben böyle olmak istemiyorum!.. Seçenekleri açık tutmak istiyordum, sevdiğim birçok şey vardı. Her şeyi deneyerek nasıl özgün bir şey ortaya çıkarabilirdim? Önüme koyduğum soru buydu.

Başlıca esin kaynaklarınız Andy Warhol, Lou Reed ve Bob Dylan'dı, öyle değil mi? Bir ara mükemmel rock'çuyu "beyni Lou Reed, bedeni Iggy Pop" diye tarif etmiştiniz. Fakat "Hunky Dory" albümüyle birlikte kendinizi buldunuz galiba.

Evet, "Hunky Dory" benim için bir başlangıç noktası oldu. Hayatımda ilk kez gerçek bir dinleyici topluluğuna kavuştum. İnsanlar sırtımı sıvazlayıp "iyi albüm, iyi albüm" diyorlardı. Bu hiç başıma gelmemişti. Ve dolayısıyla gideceğim yolu bulduğumu hissetmiştim. Söylemek istediklerimi iletebileceğimi anlamıştım. Peki, söylemek istediğim, yapmak istediğim neydi? İçimde hep iki kişi vardı... Yeni albümde, "Hunky Dory"ye göz kırpıyorum, ama hepsi o kadar. "Hours"u retrospektif bir albüm olarak düşünmedim hiç. Umarım öyle yorumlanmaz.

Sözünü ettiğiniz göz kırpmalar daha çok "Seven" ve "Survive" gibi duygulu, akustik ağırlıklı şarkılarda hissediliyor. Başka parçalardaysa "Scary Monsters"daki balladlara, örneğin "Because You Are Young" ve "Scream Like A Baby" gibi şarkılara işaret çakmalar var. Ne dersiniz?

Bu sefer vokallerin fazla tavırlı, stilize olmasından kaçındım. İşin o tarafına pek yüklenmedim. "Bakın, karşınızdaki profesyonel bir şarkıcı" olayına hiç girmedim, herhangi bir vatandaşın rahatlıkla söyleyebileceği kadarının ötesine geçmeyi düşünmedim. Şu duyguyu vermeye çalıştım: Bunları herkes söyleyebilir, bunlar zor şarkılar değil... Geçen yıl kendi kendime şöyle bir deney yaptım. Kendi albümlerimin dışında hiçbir şey dinlemedim. Amacım şuydu: Kimseden etkilenmeden bugüne kadar yaptığım bütün şarkılara tamamen gömülmek ve sonra yeniden toprağın üstüne çıkmak. Elbette, bugüne kadar büyük ölçüde kendimi hep kendimden çıkardım. Geride bir şey bırakmam. Geçmişte yaptığım her şey bir başka biçimde yeniden ortaya çıkar.

Geriye dönüp bakınca en çok hangi döneminizi seviyorsunuz, kendinizi üretken buluyorsunuz?

Bence bugüne kadar yaptığım en iyi işler 90'larda yaptıklarım. Hayat dolu oldukları ispatlandı ve çok samimi, hakiki tutkunlar edindi. "Black Tie White Noise" ve diğerleri. Sanırım bayağı sıkı bir iş çıkardım. Onlarla gurur duyuyorum. Özellikle "The Buddha Of Suburbia" gibi çalışmalarla. "Buddha" her ne kadar radarlara takılmadıysa da, tıpkı "Outside" gibi, yeniden deneysel çalışmalara yöneleceğimin işaretiydi... Daha genççe olanlar "Outside"la başlıyorlar. Trent Reznor'dan dolayı "Scary Monsters" tarzı şeylere takılanlar oluyor. Pumpkins'in Billy Corgan'ı bir "Hunky Dory" fanı; Corgan sebebiyle o albümü referans alanlar var. Tuhaf bir durum, benim akranlarımdan o kadar farklı bir referans sistemi söz konusu ki, kimseninki kimseninkine uymuyor.

Geçmişe dönüp baktığımda öyle üzerime ağırlık veren bir şey göremiyorum... Kanatlarım haricinde. Mazim, bana fantastik bir hayat yaşattı. Bir sürü negatif şey ve bir sürü pozitif şey. Benim için müthiş öğretici bir süreç oldu. Şimdi, geçmişe, başladığım noktaya kıyasla çok daha az şey biliyorum!

Akranlarınızın tercihi ne?

Onlar "Ziggy'den başkasını tanımam" olayındalar.

Bundan 20-30 yıl sonra David Bowie hatırlanacak mı sizce? Yani rock starları, pop müzik filan, bundan 20-30 yıl sonra üzerinde konuşulan bir konu olacak mı sizce?

Günümüzde, bizim kuşağın aksine, insanlar tarihe kıymet vermiyor pek. Maziye bizim kuşağın baktığı gibi bakılmıyor. İnsanların ufkunda tarih yok artık, gelecek de keza. Günümüzde bir "şu an", "şimdi" hissiyatı var. Geçmiş, tarih fikri geçer akçe değil günümüzde. Bizim zamanımızdaki ağırlığı yok. Dolayısıyla da geçen haftanın gazetelerinin hiçbir hükmü yok.

Bu üzücü bir şey değil mi?

Bilmem. Artık neyin başarı, neyin başarısızlık olduğu konusunda pek emin değilim. Gündelik varoluş, ayakta kalmak başlı başına bir başarı. Artık böyle düşünüyorum.

İman'la çok mutlu bir evliliğinizin olduğunu söylediniz, bu evlilik sizin hayatınızda ne gibi değişikliklere yol açtı?

İnsan hayatını başka biriyle paylaşmaya başlayınca daha konuşkan oluyor. Sıkıysa olma!.. Günlerce kimseye tek kelime etmediğim, tamamen tek başıma olduğum zamanlar olmuştur. Eskiden yanımda birisinin olmasına hiç ihtiyaç duymazdım. Sonra İman'la tanışıp beraber yaşamaya başladıktan sonra nelerden mahrum kaldığımı anladım. Sosyal bir hayvan olmanın hakkını vermeye başladım, insanlarla yemeğe gider, sohbet toplantılarına katılır oldum. Ve bu hoşuma gitmeye başladı. Eskiden o tür bir hayatım yoktu, hiçbir zaman Elton John gibi değildim.

Çeviren: **Y.G.**

salı: KING BEES
çarşamba: METROPOLIS
perşembe: WHATZ UP!
cuma: SOUL STUFF
cumartesi:
MUSTAFA HADİ DEDİ

MANHATTAN
JAZZ
ROCK
blues
Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel : 427 62 63

Jim Jarmusch

Biz acaba ne zaman, nasıl seyrederiz bilmiyoruz, bari Sinema Günlerine getirsinler diye iç geçiriyoruz, ama rock'un sinema şubesi Jim Jarmusch'un son filmi "Ghost Dog" şu sıralar Avrupa illerinde endam gösteriyor. Kung-fu filmleri estetiği, hip-hop kültürü, mafya dünyası ve kanundışı hayatlarla örülü, söylendiğine göre acayip iyi bir film "Ghost Dog". Müziklerini de Jarmusch'un, "kendi kuşağının Hendrix'i, hip-hop'un Thelonious Monk'u" dediği RZA yapmış... Bırakalım Jim Jarmusch her şeyi kendi anlatsın. Les Inrockuptibles ve Libération'dan...

BÜTÜN YOLLARA AÇIK OLURSAN KENDİ YOLUNU DAHA İYİ BULURSUN

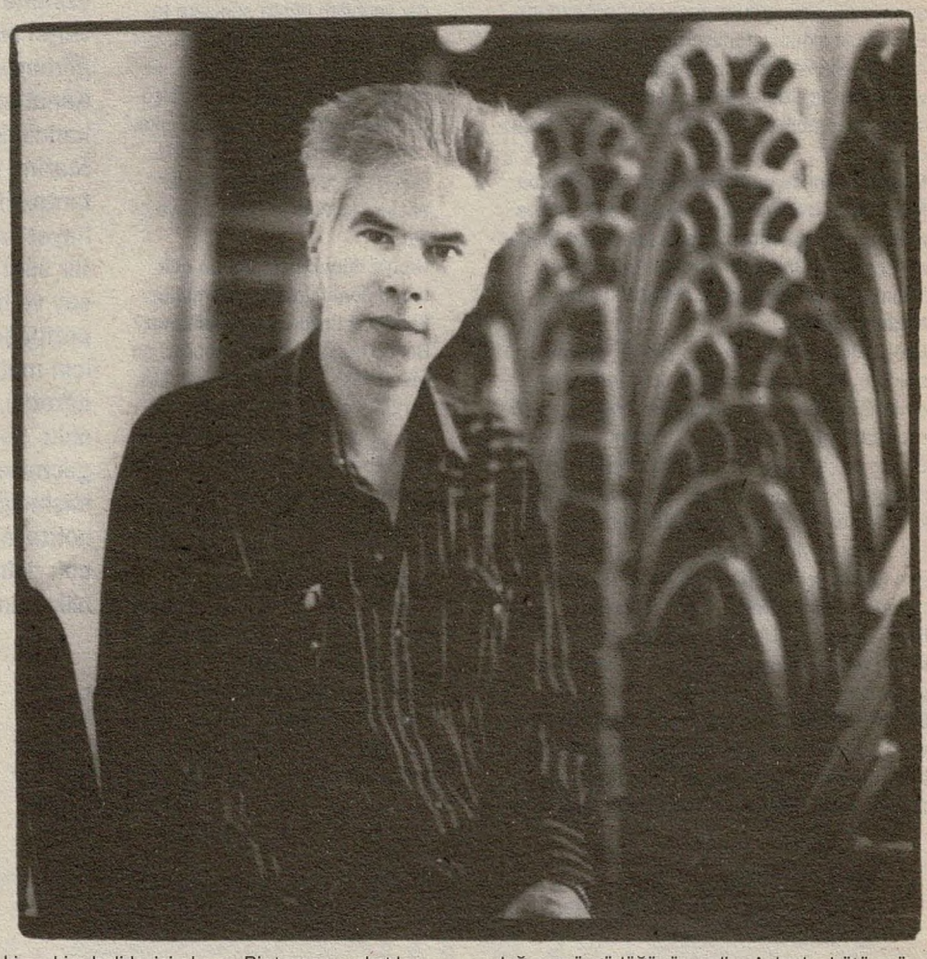

Jim Jarmusch: "Ghost Dog" projesine beni ilk yönelten sevimli bir kiralık katil portresi çizme fikriydi. Başlangıçta, sadece kendi hesabını gördürmek isteyen bir katilin hikayesiydi. Derken, bütün projelerimde olduğu gibi, bunun içine de bir sürü daha başka hikayecikler, olaylar ekledim... Aklıma gelen fikirleri, çeşitli gözlemlerimi not ettiğim küçük bir bloknotu hiç yanımdan ayırmam. Kafamda kesinleşmiş, net bir hikayeyle masanın başına oturduğum olmamıştır hiç: Benim yöntemim daha ziyade uzun süren, ağır bir toplama, bir araya getirme sürecine dayanıyor.

"Ghost Dog"u seyrederken de insan bu hisse kapılıyor: masif, yekpare bir bloktan ziyade incelikle bir araya getirilmiş küçük ayrıntılar toplamı gibi...

Ben hep bu şekilde çalıştım. Belki de filmin yapısından ötürü, bu defa yöntem daha çok kendini gösteriyor.

Filmin kahramanını samuray felsefesine oturtma fikri bir anda, kendiliğinden mi ortaya çıktı?

Hayır, yazma aşamasında geldi. Yazmaya başlamadan önce "Samurayların Gizli Kitabı, Hagakure"nin varlığından bile habersizdim. Ama, samuray kültürüyle ilgileniyordum, "Samurayların Yasaları" adlı kitabı okumuştum. "Hagakure"yi okuduktan sonra, yarattığım kişilikle ya da kurduğum hikayeyle bağlantılı gözüken bütün bölümleri ya da paragrafları bir kenara not ettim. Ama, ancak bütün senaryoyu yazıp bitirdikten sonra onları hikayeye dahil ettim.

Bu samuray kültürüne ne derece bağlılık duyuyorsun?

Genel olarak Japon kültürüne, Uzakdoğu felsefesine duyduğum ilgiden, bir de tabii samuray ve kung fu filmlerine merakımdan ileri geliyor. Bunların hepsi beni büyülüyor. Ancak, bu kültürü "Ghost Dog"la çok geç bütünleştirdiğim de doğru. Bir film çekerken, hiçbir zaman özel araştırmalara girişmem, beni zaten ilgilendiren şeyleri koyarım onun içine. Ve bu farklı merakların, ilgilerin üzerine bir hikaye kurmaya çalışırım.

Bu "feeling"e dayanan sezgisel yöntem filme hafifliğini, özgürlüğünü veriyor...

Evet, bunu cazla, be-bop'la karşılaştırabiliriz: Adamlar bir standart alıyorlar ve bunun üzerine doğaçlamalar yaparak onu dönüştürüyorlardı. Uzun uzun doğaçlama sololar atıyorlar, ama yine de belli bir yapının içinde kalıyorlardı. Aslında, bu özgürlüğü mümkün kılan o yapı. Ben bu diyalektiği seviyorum, açık kalan bu yapı fikrini, be-bop'da kendisini mükemmel bir şekilde ifade eden bu ana yapı ve özgürlük karışımını çok seviyorum. Be-bop ve özellikle de hard-bop konusundaki zevkim belirleyici oluyor. Bir temanın alıntılanması, aktarılması muhteşem bir akım yaratıyor. Mesela, yakın zamanlarda yeniden basılan bir kaydını dinlediğim Albert Ayler marşlardan, askeri müziklerden parçalar alıyor ve onları inanılmaz bir şekilde bir araya getiriyor... Bu açıdan bakınca, hip-hop be-bop'a çok yakın –tek fark, rap'çiler standartları doğrudan sample'lıyorlar ve öylece kullanıyorlar, ama onları kendi tezgahlarında öyle bir işliyorlar ki, ortaya yepyeni bir şey çıkıyor... Be-bop sample yapmıyor, alıntılıyor. Dolayısıyla, "Ghost Dog" daha ziyade be-bop bir film: Çeşitli filmlerden ya da kültürel unsurlardan alıntılar yapıyor ve onları sample'lamaktan çok, özgürce işliyor. Tabii ki, zaman zaman sıfırdan bir hikaye yaratabilecek bir beyne sahip olmak isterim, ama bu tür bir hayal gücüm yok... Be-bop müzisyenlerinin oldukça free solo atışlarını ve emprovizasyonun içinde çok standart, gündelik laflara yer vermelerini çok seviyorum. Bu da bana, yazarken aynı şeyi yapma cesaretini, daha doğrusu özgürlüğünü verdi... Aslında, bütün yöntemler saygıdeğerdir, önemli olan çeşitlilik. Hiç senaryosuz film yapan yönetmenler bile var, gayet muğlak genel bir fikirden yola çıkarak çekime başlıyorlar. Ama ben senaryo olmadan film çekemeyeceğimi itiraf ediyorum: Bana bir yol haritası lazım, yoksa yolumu bulamam. Önemli olan, benim yol haritamın, eğer canım isterse, sapmalar yapmama izin vermesi.

Müzik metaforundan devam edersek, "gangster filmleri" türünün melodik hattı üzerinde emprovizasyon yaptığın söylenebilir mi?

Kesinlikle. Genel olarak polisiye filmler demeyi tercih ederim, ama "film noir" değil. "Film noir" konusunda benim tavrım fazlasıyla purist, bence "film noir", çok özel ışık stili, kişilikleri ve hikayesiyle, kendisine özgü tarihsel bağlamıyla 30'lu ve 40'lı yıllara oturan bir şey. Bütün bunlar 50'li yıllarda, Don Siegel ya da Sam Fuller gerçek mekanlarda çekimler yapmaya başlayınca bir gelişme gösterdi, ama onlar tam anlamıyla "film no-

24→

"Ghost Dog"dan bir sahne, solda Ghost Dog rolünde Forest Whitaker

ir" değildi. "Film noir" görsel bakımdan, plastik açıdan Alman ekspresyonizmine sıkı sıkıya bağlıdır. "Ghost Dog" daha genel anlamda bir polisiye çeşitlemesi.

"Ghost Dog"da be-bop'la yaptığın, "Dead Man"de western'le yaptığınla karşılaştırılabilir mi?

Evet, bir ölçüye kadar, iki filmde de türleri bir çıkış noktası olarak kullandım. Sonra, gemi suyun üzerinde kendisi yüzüyor. Türler benim için esin kaynağı, onları kalıp halinde kopya etmemeye zorluyorum kendimi, takıntılarımı, düşkünlüklerimi, saplantılarımı onlara nakliyorum.

"Ghost Dog"un müziklerinden bahseder misin biraz?

Wu Tang Clan'ın lideri RZA "Ghost Dog"un müziğini bestelerken, benimle beraber filmi şöyle bir, çok az seyretti, sonra üç hafta ortadan kayboldu. Sonra, randevulaşmak için beni aradı: "Sabaha karşı 3'e doğru, 52. caddeyle Broadway'in köşesinde, camları füme renkli bir karavanda seni bekleyeceğim." Bana bir DAT verdi, müzikten başka her konuda konuştuk. Bestelerini nereye uygun görüyorsam oraya yerleştirmekte, montaj stüdyosunda müziğiyle istediğim gibi oynamakta beni serbest bıraktı. Bazı ayrıntı sorunlar için, New Jersey'in güneyinde bir yerlerde gizli Wu Tang Malikanesi'nin adresine arada sırada filmin kasetlerini yolluyordum. Benim elimde teslimat makbuzları vardı, ama onun eline bir şey geçmiyordu. Derken, bir hafta sonra, bana telefon etti, çalıların içinde kasetleri bulmuştu, ama su içinde kaldıkları için seyredemiyordu. "Dert etme" dedi, "her şey kafamda"... Hakikaten de her şey kafasındaydı, filmin hareketleri, ritmi... Filmin bütün esprisinin kendisinin içinde olduğuna inanıyordu RZA. Müzik kendiliğinden, doğal olarak oradan çıktı. Görüntülere göre yerleştirmek ve değişiklikler yapmak ise benim işimdi. "Dead Man"dekinden tamamen farklı bir çalışmaydı. O filmde, San Francisco'da bir antrepoya Neil Young için bir stüdyo kurmuştuk, orada filmi seyrede seyrede müziği besteliyordu. Her şeyi kesinkes yerleştirmişti, biz en ufak bir değişiklik, kıpırdatma yapmamıştık. Aynı deneyimin iki kutbu işte. İki durumda da, müzik filmin uyandırdığı duygudan doğuyor.

Müzik ve müzisyenler birçok filminin ayrılmaz bir parçası...

Müzik biraz soyut bir şekilde filmin ritmini bulmama yardımcı oluyor, ama aynı zamanda görüntülerden de müzik çıkıyor ve tematik bağları oluşturuyor. Örneğin rap'in görüntü dünyası çok dikkatimi çekiyor. Varoşlarda niçin kapüşonlu kıyafetler giyiyorlar? Çünkü böylece görünmez, şeffaf kılıyorlar kendilerini, özellikle de aynasızlar geldiğinde. Kimin kim olduğu belli olmuyor, bu bir ayakta kalma, var kalma refleksi... Abartma duyguları da çok ilgimi çekiyor, orada bir güç yakalıyorlar. Sinemada da bu var, mesela bu kuşak arasında çok popüler olan De Palma'nın "Scarface"inde. O kadar "over the top" ki, bir tür dağlama biçimi gibi. Filmde "black mafioso"nun olduğu yerde rap işitiliyor ve Public Enemy dinleyen mafyadan bir herif var... Birkaç yıl önce, New York Times'da Gambino çetesi hakkında bir yazı okumuştum; çetenin bazı elemanları hapisteydi ve dış dünyadan tek istedikleri gangsta rap kasetleriydi, kültürlerin bu kesişmesini ilginç bulmuştum... Hip-hop mafya göndermeleriyle dolu. Gizli örgüte, yasaların dışında yaşayan ve kendi yasalarını koyan topluluğa duyulan hayranlık. Siyah Amerikan gençlik kültüründe, mahalle sinemalarında kung fu filmlerinin gösterildiği 60'lı 70'li yıllara dayanan Doğu felsefesine ilgiyle de buluşuyor bu... Bir araya gelen bu referanslar onların cemaatlerini daha da esrarengiz, daha da içine girilmez, kodlarını daha da karmaşık kılıyor. "Down by Law" için New Orleans'da, çekim yerleri tespit ederken Willie denen siyah bir adamla tanıştım, herkesi tanıyordu ve bana rehberlik yapıyordu. Her yerde büyük bir saygıyla karşılanması beni şaşırtmıştı. Sonradan öğrendim, meğer Kızılderili geleneklerinden aktarma bir Mardi Gras kabilesi olan Wild Tchapatoulas'ın şefiymiş. Siyah Amerikalılar, sadece Afrikalılıklarını üstlenmekle yetinmeyip başka kültürlerden de, kızılderili olsun, doğu olsun etkiler aldıklarında büyük bir güç yakalıyorlar. Çünkü bu, siyasi söylemin anlaşılması zor bir şekilde yer değiştirmesine imkan veriyor... Bunu büyüleyici buluyorum.

Her şeye açık olmak, nereden gelirse gelsin güzelliği almaya hazır olmak lazım. Deli ve yoldan çıkmış sanatçılar, kamikaze yaratıcılar sadece bugünlere özgü bir şey değil, 1500 yılında da vardı. Eskiler de bizlerin kahramanları olabilir. Niçin en son çıkan, en yeni şeylerle ilgilenelim ki sadece?

Hiç kafanda bir müzik canlandırmadan bir film çekmeye giriştiğin oldu mu?

Bir film yazmaya giriştiğim anda, hayal gücümü uydurmak istediğim hikayenin atmosferine sokacak albümler ararım. Bazı müzikler bir şey demez, ama bazılarıysa derhal beni sürükler. "Ghost Dog" için özellikle çok fazla hip-hop, en başta da ilk zamanlarından beri hayranlık duyduğum Wu Tang Clan, elektrik döneminden Miles Davis ve Ornette Coleman'ın ilk eserlerini dinledim... Hatta bazen sanki bir filme müzik arıyormuşum gibi değil de, sevdiğim müziğe eşlik edecek bir film arıyormuşum hissine kapılıyorum. Görüntüyle sesi evlendirmek, özellikle montaj esnasında sinemacılık faaliyetinin en büyük zevklerinden. New York'ta dairem Bowery mahallesine bakıyor ve pencerenin kenarında ayakta durup müzik dinliyorum, insanların sokakta yaptığı müzikle içerdekinin nasıl kaynaştığını görmek için. Bir gün Sidney Bechet dinliyor ve Spanish Harlem'de gelip geçen insanları seyrediyordum, kahkahalarla gülmeye başladım: Sanki her şey özellikle hazırlanmış gibiydi, fazlasıyla "early jazz" hızlandırılmış bir tempoda gidip geliyordu her şey, gerçeklik çizgi film gibiydi... Umarım filmlerimin her anında müzik vardır. Montaj sırasında, hatta çekimlerde buna çalışıyorum; her şey bana müzikalmiş gibi geliyor: Karakterlerden birinin kadraj içindeki hareketi, kadrajın onun hareketini etkileyişi... Belki bu örneği biraz tuhaf bulabilirsiniz ama, çok az şeyi Keaton'ın yönetmenlik tarzı kadar müzikal bulurum. Her planın mütehakkim kralı gibi olan Chaplin'den farklı olarak, Keaton kadraja kapalı kalmıştır, manzaranın içinde sarsılır, bocalar, kırılgandır, tehlike altındadır. Çok fazla film harcayacak, tekrarlar yapacak kadar parası yoktu. Her bir karenin bedelini binbir güçlükle ödüyordu ve insanın bunu gördüğünde hakikaten kalbi burkuluyor.

Hell's Angels'dan dostlarım var, örgütlü suçla bağlantılı insanlarla tanışıyorum, hip-hop'çu çete üyeleriyle ahbaplık ediyorum... Yasalar iktidarı ellerinde tutanlar için yapılmıştır. Demokrasi örtüsü altında güçlülerin ötekileri kontrolleri altında tutmalarını sağlar. Kanun-dışı insanlara saygı duyuyorum, çünkü onlar sistem tarafından kontrol edilmek istemiyorlar.

Sinema tarihindeki konumunun bilincinde misin, klasisizmle postmodernizm arasında bir yerde mi duruyorsun?

Bu terimlerle düşünmeyi beceremiyorum. İnsanlar hep böyle kategoriler inşa ediyorlar: klasisizm, modernite, ya da hippiler, sonra beatnik'ler, sonra punk'çılar, falan filan... Ben bu kategoriler arasındaki sınırları net bir şekilde göremiyorum, neyin nerede, kesin olarak hangi noktada değiştiğini ayırt edemiyorum. Tıpkı okyanusu seyretmeye benziyor: Farklı farklı dalgaları görüyorsun, ama hangisinin nerede başlayıp, hangisinin nerede bittiğini seçemiyorsun. Kültür için de aynı şey geçerli, sürüp giden tek bir hareket var. Giderek zaman içinde rhythm'n'blues'a, sonra soul'a, sonra funk'a, sonra hip-hop'a vs. dönüşen blues var. Bütün bu hareketler, bütün bu tarzlar tabii ki var, ama hepsi aynı okyanusun parçası. Buna karşılık, genç sinemacılarda beni hakikaten sinir eden şey, en meraklı oldukları, baş konularının şu türden şeyler olması: "Menejerin kim, parayı nerden buluyorsun, seni kim finanse ediyor, ne kadar kazanıyorsun?" falan filan... Niçin bu herifler hiçbir zaman benimle Edgar G. Ulmer ya da ne bileyim Pasolini hakkında konuşmazlar?! Niçin filmler, filmlerin arkasında yatanlar, sinema tarihi, zevklerimiz ve zevklerimizin nedenleri hakkında konuşulmuyor hiç?! Aklıma komik bir şey geldi. Cannes'da, David Cronenberg'e rastlamıştım asansörde. Jüri başkanı olarak, özellikle yarışmaya katılan sinemacılarla konuşmaması gerekiyordu. Ben daha önce onunla hiç karşılaşmamıştım, ve gayet doğal bir şekilde hayranlığımı haykırmaktan kendimi alamadım: "Oh man, 'Videodrome' ve hayatımda gördüğüm en güzel film." O asansörden indikten sonra, birden kendimi çok kötü hissettim, aklımdan şöyle geçti, "Allah kahretsin, kesin, ödül uğ-

runa kıçını yaladığımı düşünecek!" Hiçbir art niyetim olmadan, tamamen sinema düşkünü sıradan bir insanın tepkisini göstermiş olmama rağmen çok fena canım sıkılmıştı. Açıkçası bu haliyle yarışmalar hiç ipimde değil: İki film birbiriyle nasıl yarışabilir ki? Bu çok saçma bir şey. Cannes'a gitmeyi, orada varolmayı, filmimi hem sinemasever hem de itibarlı bir ortamda göstermeyi seviyorum, ama yarışma fikri çok komik, saçma. Ve bütün bunların yanında, Cronenberg beni kendisine yaltaklanmaya çalışan bir kız yalayıcı gibi görüyor! Halbuki benim için durum şu: "Vay be! Bütün bu canavar gibi, müthiş filmleri yapan Cronenberg etten kemikten bir şekilde karşımda!.." Neyse, genç sinemacıların sinema muhabbeti yapmaması beni hasta ediyor. Film dediğin her yerden, her konudan çıkar; bunu bana Nick Ray öğretmişti. "Bir sonraki filmin hakkında düşünmek mi istiyorsun? Git bir beyzbol maçına... Bir tabloya bak... Bir otomobilin dizaynını incele... Hoşuna giden ve filminle alakalı alakasız ne varsa her şeye bak..." Bu türden ilişki kuran genç bir sinemacıyla karşılaştığımda, bir rahatlık hissediyorum, içim açılıyor, nihayet muhabbet edebileceğim birisi çıktı işte diye düşünüyorum. Ama çoğunluk beni hayal kırıklığına uğratıyor. Bilmiyorum, mesela ben Dante okuduğum zaman, beni etkiliyor, içime işliyor, kendi hayatım ya da içinde yaşadığımız dünya hakkında beni aydınlatıyor... Ama genç sinemacıların büyük çoğunluğunun Dante umurunda bile değil.

Genç kuşağı kültürsüz, köksüz, eskilerle bağlantısız olarak değerlendirmek çok karikatürel bir durum değil mi?

Gençken, arkadaşlarım ve ben kültürel akademizmle, örümcek kafalı ya da sekter öğretim üyeleriyle mücadele ediyorduk. "Evet, Dante'yi ve Shakespeare'i seviyoruz, ama aynı zamanda Charles Willeford'u, Jim Thompson'u, roman-noir'ı, sizin alt-kültür diye kabul ettiğiniz her şeyi de seviyoruz" diyorduk. Bizim için, blues'cu Son House'ı dinlemek, Mahler dinlemek kadar önemli ve değerli bir şeydi. Bir şey iyiyse, iyidir, hangi döneme ait olursa, hangi tarzda olursa olsun. Her şeyin en iyisini istiyorduk! Ve akademi "Hayır, hayır, bu beş para etmez, bu eğlencelik, bu bayağı bir eğlence, sanat başka bir şey," diyerek bize karşı çıkıyordu. Bugünse, ben kendimi nerdeyse tam tersi durumda buluyorum, kendimi eski şeyleri savunmaya mecbur hissediyorum: "OK, Wu-Tang Clan seviyorum ama, aynı zamanda Purcell de dinliyorum, 8. yüzyıl barok müziği de dinliyorum." Gençlerse şöyle cevap veriyor: "Ne, sen neden bahsediyorsun allahaşkına?" "Pop kültür" denen şeyin dışında kalan her şeye burun kıvırılıyor, dinlenmiyor, seyredilmiyor. Bayağı umut kırıcı bir durum. Ben, bugün de dün olduğu gibi, aynı şeyler için savaşıyorum: Seni etkileyen, heyecanlandıran her şey değerlidir. Güzel olan her şey, iyi ve büyülüdür, seni besler. Her şeye açık olmak lazım, nereden gelirse gelsin güzelliği almaya hazır olmak lazım. Deli ve yoldan çıkmış sanatçılar, kamikaze yaratıcılar sadece bugünlere özgü bir şey değil, 1500 yılında da vardı. Eskiler de bizlerin kahramanları olabilir, bizlere esin kaynağı olabilirler. Niçin en son çıkan, en yeni, tutulan şeylerle ilgilenelim ki sadece?

"Ghost Dog"un alttan alta konusu da yeniliklerden bihaber eskilerle, eskileri yok sayan gençler mevzuu değil mi? Film "eski ekolü" çok sık düşündürüyor, etik ve bir kuşaktan diğerine aktarım meselesine eğiliyor.

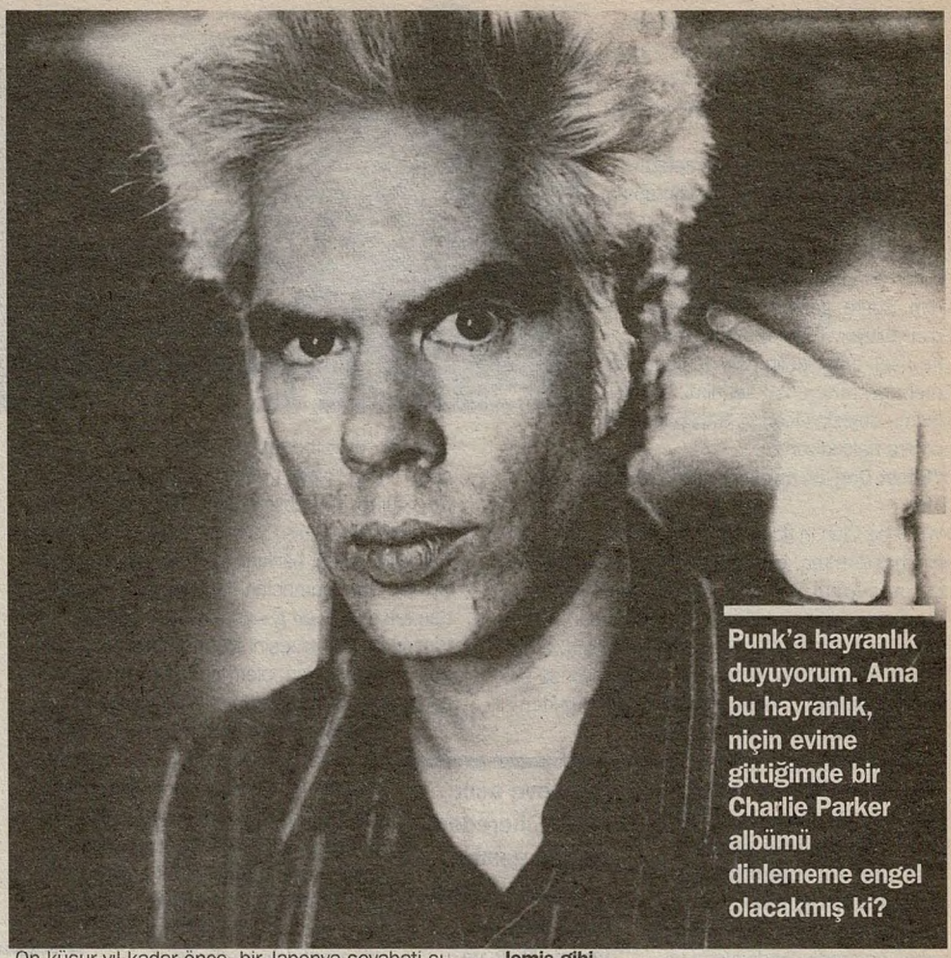

Punk'a hayranlık duyuyorum. Ama bu hayranlık, niçin evime gittiğimde bir Charlie Parker albümü dinlememe engel olacakmış ki?

On küsur yıl kadar önce, bir Japonya seyahati sırasında, oralı genç sinemacılarla konuşuyordum. Onlara Ozu'ya duyduğum hayranlığı anlatıyordum. Onların gözünde Ozu, babadan kalma sinema yapan bir moruktan başka bir şey değildi. Afallamıştım! "Yapmayın, filmlerine bi baksanıza!" deyip duruyordum. Ama yok, eski kuşağı mutlak olarak reddetme tribindeydiler. Tamam, bu tavrı da anlayabilirim –belli bir anda isyan etmek, eski düzene karşı savaşmak da gerekir. Hatırlıyorum, tam o punk döneminde Neil Young'ın "Tonight's the Night" albümü yüzünden herifin biriyle atışmıştım. "Ben, aman abi ne müthiş, ne büyük albüm!" diyordum, o ise "Öö-öğğ! boktan bir hippi!" diyordu. Neil Young'ın üzerine yapıştırdıkları etiket ipimde değildi, hippiymiş, baba'ymış, bilmem neymiş... Benim için önemli olan, bu albümün katışıksız, karanlık, uzlaşmasız olmasıydı, inanılmaz bir gücü vardı. Aynı zamanda, punk'a da hayranlık duyuyordum. Ama şimdi bu hayranlık, niçin evime gittiğimde bir Charlie Parker albümü dinlememe engel olacakmış anlamıyorum doğrusu.

O arkadaşına Neil Young'ın bugün hâlâ dimdik ayakta olduğunu söyleyebilirsin.

Kesinlikle. Ama, çok iyi hatırlıyorum, punk hareketinin içinde de demin bahsettiğim yarıklar, parçalanmalar vardı. Bir yanda Sex Pistols hayranları vardı, onların gözünde Pistols punk'ın saf, kesin ve tek sound'unu ve etiğini temsil ediyordu. Diğer yandaysa, Clash gibi çok daha açık, müziğine reggae'yi, rockabilly'yi, dub'ı vesaire dahil eden bir grup vardı. Birbirinden farklı iki ekol, sonuçta ikisi de birbirinden güzel iki yaklaşım, iki tarz. Biri saf ve tekyanlı, diğeri çok daha eklektik.

"Ghost Dog"da felsefi ve etik düzeyde samuraylardan esinleniyorsun. Ama aynı zamanda bu bir estetik mesele de değil mi? Sanki samurayların zerafeti, hareketleri senin filminin içine işlemiş gibi...

"Samurayların gizli kitabı", bir yandan, sürekli estetiğe gönderme yapıyor, bir yandan da kitabın kendisi edebi açıdan olduğu kadar kaligrafik açıdan da estetik bir nesne. Küçük paragraflar halinde düzenlenmiş ve her bir paragrafın arasında, çok güzel grafik semboller var... Filmi yönetirken, yağdan, pastan arındırmaya, saflaştırmaya gayret gösterdim. Hagakure de aynı şekilde yazılmış: çıplak, derisi soyulmuş, "sıska", çok sade bir kitap. Daha kitabı açarken, sayfa düzeninden, tipografisinden, kağıdın kalitesinden estetik bir zevk duyuyorsun. Şiir kitaplarında olduğu gibi: sayfadaki boşluklar metin kadar önemli. Mallarmé, şiirlerinde sık sık boşluğa, kelimeler arasındaki alana, sayfadaki beyazlığa referans yapar... İçerik, onu içeren, kapsayan şey, temel, biçim, bunların hepsi bir bütün halinde işler...

"Ghost Dog"un kahramanına bazı açılardan çok beniziyormuşsun gibi geldi: hareketlerin kesinliği, çalışma, iş etiği, soğukkanlı ustalık, o yaşlı bilge yan...

Bütün bu niteliklere sahip olmayı isterim, Ghost Dog kadar kesin ve kendinden emin olmayı da isterdim. Ama öyle olduğumu söylemek benim adıma çok fazla iddialı olur –ayrıca, doğru da olmaz. Ghost Dog'ın kendi alanında sahip olduğu açıklığa, sarihliğe, tamlığa ben kendi alanımda asla ulaşabilmiş değilim. Ama bunlar arzuladığım, ulaşmak istediğim özellikler. Ölümünden hemen önce Kurosawa ile yapılmış bir söyleşi okumuştum. "Bu yaşınızda hâlâ çalışmaya devam etmeye sizi iten ne?" diye soruyorlardı. Cevabı müthişti: "Bir filmin nasıl yapıldığını öğrendiğim gün, A'dan Z'ye her şeye hakim olabildiğim gün, bırakacağım." Şurası çok açık ki, 150 yaşına kadar yaşasa bile o gün asla gelmeyecekti: onun için öğrenmek aralıksız devam eden bir süreçti. Bu cevabı verenin büyük bir usta olması, onu daha da mükemmelleştiriyordu. Bu cümleyi

hayatımın şiarı, felsefesi yapabilirim: Yaptığım şeyin ne olduğunu tam olarak öğrendiğimde, yapmayı derhal bırakırım! Çok matrak, çünkü ne zaman bir filmin çekimlerini bitirsem, kendi kendime, "Tamam, şimdi artık nasıl yapmam gerektiğini biliyorum!" diyorum. "Ama artık çok geç, Jim, şimdi montaja başlamak gerekiyor..." *(gülüyor)* İnsan bütün hayatını öğrenmekle geçiriyor, hep öğreniyorsun, öğreniyorsun... En azından, öyle olduğunu umuyorum.

"Ghost Dog"da kitaplar çok önemli bir yer tutuyor. Kitapların teknoloji tarafından neredeyse ortadan silindiği izleniminin yaygın olduğu bir dönemde bu çok heyecan verici. Bir direnme biçimi gibi, usul usul, ama sağlam...

Gençler artık pek okumuyor, en azından Amerika'da, ama kitaplar o kadar olağanüstü nesneler ki... Onları üzerinde taşıyabilirsin, beraber seyahat edebilirsin, elden ele değiş tokuş yapabilirsin, ödünç verebilirsin, kitaplar üzerinden tartışabilir, fikir yarıştırabilirsin... İşte bu nedenle Ghost Dog birisine bir kitap ödünç verdiğinde, sadece kitabı kendisine iade etmesini istemekle kalmıyor, aynı zamanda bir fikir, düşünce, yorum iletmesini de istiyor. Değiş tokuş sadece bir nesne olarak kitabı değil, aynı zamanda içeriğini de kapsıyor. "Rashomon" gibi bir kitabın anlamı da bu: İki kişi aynı kitabı, aynı hikayeyi okuyabilir, ama her ikisinin de yorumu farklıdır ve hiçbiri haksız değildir, herkes haklıdır, her okuma geçerlidir çünkü bu şahsi bir yorum meselesidir. Buradan yola çıkarak, fikir ve yorum alışverişinde bulunmak sadece zenginleştirici olabilir. Filmler için de aynı şey geçerli. Filmlerim gösterime girdiğinde, bazen seyirciler bana öyle şeyler açıklıyorlar ki, ben hayatta onların bilincine varmamışım, asla aklıma gelmeyen yorumlarda bulunuyorlar. Bu durum benim çok ilgimi çekiyor. Bir anlamda, onların düşündükleri, benim düşündüğümden çok daha ilginç ve geçerli, çünkü insan bir film yaptığında, onu "ilk defa görmesi" imkansız. Halbuki seyircinin en güçlü deneyimi, bir filmi ilk defa keşfetmesi.

Bu filmde İtalyan mafya alemi çok tuhaf bir şekilde ele alınmış. Bunlar şiddet düşkünü, ırkçı insanlar, ama sen onların sersemliklerini görmezden gelmeden onları sevmeyi ve sevdirmeyi başarıyorsun.

Kahramanlarımı yargılamayı sevmiyorum, mafya çevresindekileri de diğerlerinden daha fazla yargılamıyorum. Genellikle, mafya filmleri ya "Baba"da olduğu gibi mafyayı yüceltir ya da "Mafia Blues"da olduğu gibi alaya alır. Ben onları ne yüceltmek ne de onlarla dalga geçmek istedim. "Ghost Dog"da komik görünmeleri doğru, ama niyetim dalga geçmek değildi. Onları aşağılamıyorum. Onlar eski usul savaşçılar, kendi yasaları ve miadını doldurmuş pratikleri var, modern dünya yani çokuluslu şirketlerin dünyası onları aşıyor, kendini dayatıyor ve onları boğuyor. Onların yöntemleri artık yürürlükten kalktı, ama zaten onları benim gözümde sevimli kılan da bu. Bir kez daha söylüyorum, onları yargılamıyorum. Onlar kanun-dışı insanlar ve bu yüzden de onlara saygı duyuyorum. Yasaların dışında duran bütün gruplara, eylemlerini yüceltmeden saygı duyuyorum. Hell's Angels'dan dostlarım var, örgütlü suçla bağlantılı insanlarla tanışıyorum, hip-hop camiasından çeşitli çetelerin üyeleriyle ahbaplık ediyorum... Ghost Dog bir çeteye ait değil, o yalnız adam; ama çeteleri yargılamıyorum, o onların hayatı, onların kendilerine bir kimlik yaratma tarzları. Herkes gibi onların da bir cemaate, bir gruba dahil olmaya ihtiyaçları var, buna da saygı duyuyorum. Filmde, Ghost Dog bir grup rap'çiyle karşılaşıyor. Onları "yaramaz zenci" Hollywood klişeleriyle çekmek istemedim, bunun için de sokaktaki insanlar gibi gösterdim, orada bulunan, yaşayan, danseden, rap yapan, sanatsal bir faaliyetle uğraşan... Ghost Dog, benim ezberden bildiğim bir pasaj okuyor "Hagakure"den: "Bütün yollara açık olursan, kendi yolunu daha iyi bulursun." Bu açıklık ve farklılıklara saygı kavramlarına çok derinden inanıyorum.

Siyah Amerikalılar, sadece Afrikalılıklarını üstlenmekle yetinmeyip başka kültürlerden de, kızılderili olsun, doğu olsun etkiler aldıklarında büyük bir güç yakalıyorlar. Çünkü bu, siyasi söylemin anlaşılması zor bir şekilde yer değiştirmesine imkan veriyor... Bence büyüleyici.

Peki, bu kanun-dışı insanlara, hatta kimi zaman katil olan bu insanlara özel saygı nereden geliyor?

Çünkü yasalar her şeyden önce iktidarı ya da parayı ellerinde tutanlar için yapılmıştır. Demokrasi örtüsü altında ve şaşaalı cümlelerle yasalar güçlülerin ötekileri kontrolleri altında tutmalarını sağlar. Kanundışı insanlara saygı duyuyorum, çünkü onlar özellikle sistem tarafından kontrol edilmek istemiyorlar. Bu tavırla kendimi özdeşleştiriyorum.

Bu açıdan bakınca "Ghost Dog" için politik bir film diyebilir miyiz?

Her şeyin politik olduğunu söyleyebiliriz ve her şeyi politik bir açıdan tahlil edebiliriz. Öte yandan, illa bir mesaj vermek gibi bir derdim kesinlikle yok, bu benim tarzım değil. Şimdi mesela, Jean-Pierre Melville'in herhangi bir polisiye romanını ele alıp politik bir açıdan bakabiliriz. Benim niyetlerim, eğilimim bilinçli olarak ya da doğrudan doğruya politik değil, ama şöyle söyleyebiliriz, filmlerimde geniş anlamıyla politik bir ifade, politik bir anlam bulabilirsiniz. Bir film yaparken benim en bariz olan tek niyetim bir hikaye anlatmaktır. Bu sanat olarak nitelendirilebilir mi, onu bile bilmiyorum: Bunu söylemek bana düşmez. Örneğin, "Ghost Dog" siyahları gösteriyor, ama "günümüz siyah Amerikalılarının durumu" hakkında bir film yapmak istemedim. Yazma aşamasında konunun bu boyutunun bilincinde değildim, kesinlikle ırka dair terimlerle düşünmüyordum. Bir siyah Amerikalı kahraman seçerek bu kişiliğe bağlı kültürün bazı boyutlarına duyduğum saygıyı göstermek istediğim doğru. Ama hepsi bu: Buradan yola çıkarak politik bir teori geliştirmeyi beceremem.

Çeviren: **Siren İdemen**

Birkaç kelimeyle bütün bir hayat

Efendim, kasım ayı başlarında bir pazar günü Londra Film Festivali kapsamında Jim Jarmusch'la bir söyleşi seansı tertiplenmiş... Hacer Erişkin de gerçek bir Roll'cu olarak içeri sızmış ve yönetmene yöneltilen sualleri ve cevapları teybine kaydetmiş... Uzun toplantıdan tadımlık bir bölüm sunuyoruz...

Hollywood'dan nasıl uzak kalabiliyorsunuz? Finans kaynağı nasıl buluyorsunuz? Bağımsız sinemacı olmak çok zor değil mi?

Evet, zor. Benim Hollywood tarzı, içeriğine inanmadığım filmler yapmam olası değil, yapamam. Şimdiye kadar çektiğim filmlerdeki finansı Japon kaynaklı şirketler sayesinde sağladım. Daha sonra Alman şirketler de filmlerime sponsor oldular. Bu işadamlarını anlamıyorum: Amerikan şirketleri, takım elbiseleriyle film setlerine gelerek yönetmenlere ne yapmaları gerektiğini söylemeye kalkarlar. Ben bunu kaldıramam. Ben nasıl onlara işlerini nasıl yapacaklarını söylemiyorsam, onlar da bana filmi nasıl çekeceğimi söyleyemezler. Bazı yönetmenler filmlerini, çektikleri kadarıyla, parça parça sponsor firmalara gösterirler. Bense filmi bitiririm, sonra gösteririm. Bazı önerileri olursa ve bunlar dikkate değer önerilerse, onları değerlendiririm. Ben nasıl firmaya güveniyorsam, onlar da bana güvenmeli.

Doğaçlama çalışmayı seviyorsunuz. Neden?

Oyunculardan yapmaları gerekeni tamamıyla benden beklememelerini istiyorum. Onlar özgürler, içlerinden nasıl geliyorsa öyle davranabilirler. Asla böyle çalışmak istemeyen, kesin metni elinde isteyenler de var, bunlardan biri de Robert Mitchum. Ne yapması gerektiğini kesin olarak ona söylediğinizde aynısını yapar, aksi halde kazık gibi durur, yani onunla çalışmak bana göre değil. Mesela ben tiyatroyu sevmem, herkes durması gerektiği yerde durup konuşması gereken yerde konuşur ve bu sonsuza kadar aynı gider.

Filmlerinizde yabancılık konusunu fazla işliyorsunuz, neden?

Biliyorsunuz, Amerika karmakarışık bir ülke, o ülkede aslında herkes yabancı. Hele New York gibi bir şehirde yaşıyorsanız, yabancılık unsurunu görmemenize olanak yok. Bir de ben başka lisanları çok seviyorum konuşmalar bana şiir gibi geliyor. O yüzden yabancılığı konu eden filmlerimde lisan konusunu da ele alma şansım oluyor. Aslında hareketlerle, mimiklerle de anlatmak istediğinizi anlatabilirsiniz başkalarına. Ben biraz İtalyanca bilirim, Fransızcayı da iyi anlarım, ama benim anlayamadığım dilden biri karşımda konuşurken onun öfkeli mi, sevgi dolu mu, üzgün mü, mutlu mu olduğunu da anlarım.

"Dead Man" filminiz gerçekten her açıdan çok farklı. Şiir konusunda hassas olduğunuzu da biliyoruz...

Evet, şiir insanın ruhunu dinlendirir. Birçok favori şairim vardır benim, birkaç kelimeyle anlatıverirler bütün hayatlarını. Evet, şiir severim, çok severim, bununla ilgili sorunu olan var mı? *(gülüyor)*

Filmlerinizde müzisyenlere de bolca yer veriyorsunuz: John Lurie, Tom Waits, Iggy Pop...

Müzisyenlerle iyi anlaşıyorum, ben de gençliğimde klavye çalardım bir punk grubunda. Onlardaki ruh bambaşka oluyor. Ben doğaçlama çalışmayı sevdiğim için ve onlar da bunu yapmaya çok elverişli insanlar oldukları için, birlikte çok iyi çalışıyoruz. "Dead Man"in müziklerini Neil Young yapmıştı, inanılmaz saygım vardır ona, hiç kaprisi yoktur. Ver eline içkisini sigarasını, "OK maaan, I'm alright here" diyerek çalışır. Filme öyle güzel yerleştirdi ki müzikleri, senkronu bir saniye oynatınca bile büyüsü kayboluyordu gerçekten.

Filmlerinizi çektikten sonra tekrar seyreder misiniz?

Hayır, ve hatta asla. Filmlerimi oturup seyretmeyi sevmiyorum, sanki beynimi kazıyormuşum gibi geliyor, genelde beynimi hafızam konusunda rahat bırakmayı tercih ederim. Bir dakika, ben filmlerim hakkında konuşmayı da sevmem... *(gülüyor)* Mesela Robert Altman, yanına birkaç insan da alıp, filmlerini defalarca seyredip üzerinde konuşmaya, insanların onu ne kadar beğendiğini duymaya bayılır...

20 YILIN ARDINDA HIPHOP

1. kısım

James Baldwin, 40'ların 50'lerin Amerika'sını anlatırken ülke folklorundaki "parlak gözlü, parlak dişli, dertsiz zenci" imajını yere çalıyor, onları "hop"latan şeyin mutlulukla değil, öfkeyle alakalı olduğunu söylüyordu... Ama o "hop"la, o "hoplama"yla öfkenin etle tırnak gibi ayrılmaz olduğunu cümle alemin görmesi için 1979'u beklemek gerekti. İlk rap plağı, Sugarhill Gang'in "Rapper's Delight" 45'liği, bundan yirmi yıl önce, 1979 ekiminde yayınlandı. Hiphop'un miladı olarak kabul edilen bu plağın hemen sonrasında Reagan iktidarı ve neo-liberalizm dönemi başlayacaktı. Irkçı Reagan iktidarıyla savaşarak büyüyen hiphop, rock tarihinin gördüğü en dinamik kültürel hareketlerden biri oldu. Hiphop, 2000'e girerken, 20. doğum yıldönümünü kutluyor ve artık, Time dergisinin bile ilan ettiği gibi, mainstream, "ana dalga" olmuş durumda. Post-endüstriyel gettonun en dibinden gelen bu haysiyetli sese bir kez daha şapka çıkarıyor, Public Enemy'nin "Fight The Power'ı eşliğinde mırıldanıyoruz: Viva hiphop! Arkadaşımız Erdir Zat, olayın can damarından, New York'tan bildiriyor...

Teneke mahallede global şamata

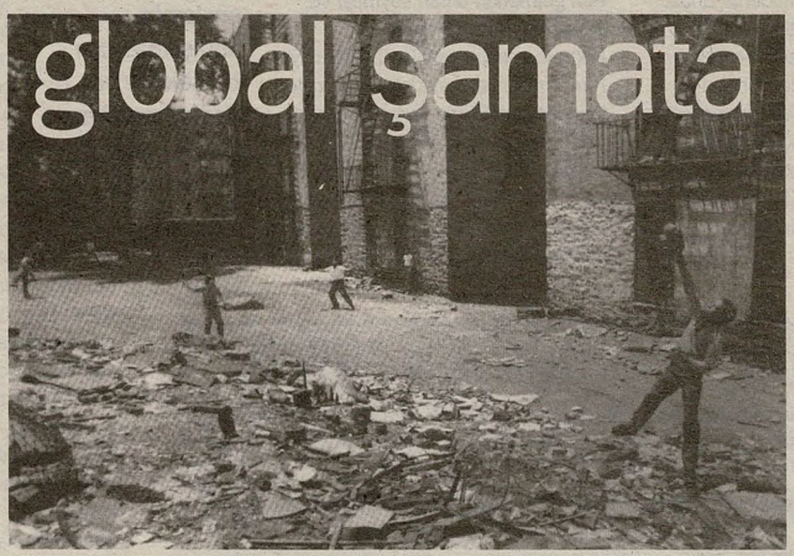

Public Enemy'nin rap'çilerinden "The Joker" Flavor Flav'in her zaman boynunda kolye gibi taşıdığı durmuş bir saati vardir. Pratikte şimdiki zamanı göstermeyen bu saati her firsatta önüne gelene gösterir. Saat belki şimdiki zamanı göstermiyordur, ama mecazlar dünyasında "bütün zamanları" gösterir, dolayısıyla şimdiki zamanı da göstermiş olur. Tam bu noktada alarmı çalıştırıp "It's about time", tam zamanı, der. Üçüncü dünyadan kapitalizme refleks halinde yönelmiş karşı koyma yollarından biri, "öteki takvimleri", asırlardır yaşayan çeşitli dünya kültürlerinin temelde güneş ve ayın hareketlerinden yola çıkmasına rağmen farklılıklar gösteren zaman sistemlerini koruma veya yeniden yürürlüğe koyma çabaları olmuştur. Söz gelimi, beş günden oluşan haftalarla üç gün çalışıp iki gün dinlenen bir toplum düşlediğimizde, halihazırda yürürlükte olan Batılı/Hıristiyan zaman sistemi dumura uğrar. William S. Burroughs, konuyu kızılderili takvimleri üstünden işleyerek kapitalist modern dünyayı bu yolla tiye almıştı. Bu işin ütopik boyutu. Flavor Flav, her ne kadar şakacı adam olsa da, çok daha ciddi, şu ana, şu anda bu koşullar altında burada olmaya, yani otantiğin kendinden politik durumuna yaslanarak konuşuyor. "Siyahlar saatin kaç olduğunu biliyor" diyerek, sistemin sinir uçlarını kurcalıyor. Flav'in saat metaforu, genel grevden orgazm sigarasına, pazartesi sabahlarından penaltı atışı anındaki bekleyişe kadar hayatın binbir türlü alanına gönderme yapmakta. Hele bunun bir de çokanlamlılıkları sonuna kadar kullanan rap zemininde gerceklestiği hesaba katılırsa, zihinlerimizde sonsuz çağrışım yapması kaçınılmaz. Dolayısıyla "zamanın kısa tarihi"ne bir de Flavour Flav perspektifinden çıkarak bakmak mümkün.

"Good Times" ve düş kırıklığı

20. yüzyılın sivil tarihinin en renkli dönemi olan 1960'larda oluşan özgürlükçü atmosfer dünyanın her yerini az ya da çok etkisi altına almıştı. Büyük bir kapitalist devlet ütopyası kuran kuzey eyaletlerinin kazandığı Amerikan Iç Savaşı sonrasında kölelikten kurtulup özgürlüğün ne olduğunu bile anlayamadan sanayi devriminin ihtiyaç duyduğu işgücünü karşılamak üzere kuzeye göçen siyahlar, temel insan haklarından kitlesel bir biçimde söz etmeye ancak 60'larda başlayabildiler. Martin Luther King ve Malcolm X gibi liderlerin kişiliğinde simgeleşen siyah özgürlük hareketi, bütün Amerika'da siyah bilinci harekete geçirdi. Beyazlarla eşit haklara sahip olma mücadelesi Black Power adını benimsemiş geniş bir halk hareketine dönüştü. "Say It Loud, I'm Black I'm Proud" şarkısıyla meydan okuyan James Brown'dan ikinci kez şampiyon olduğu gün herkesi ağlatan Muhammet Ali'ye, "black is beautiful" (siyah güzeldir) sloganıyla popüler bir zemin buldu.

1970'lere gelindiğinde siyahlar artık bazı kazanımlardan söz edebilir durumdaydı. Disko müziği böyle bir halet-i ruhiyede patladı. Eğlenmeyi, oyunu, kaptırıp dans etmeyi, istediği gibi giyinmeyi, kafayı bulup evrene bir de oradan bakmayı, dilediğince seks yapmayı, yani hedonizmi yaşamın merkezine koyan, funky yaşam tarzının içinde aşka gelip kozmik enerjilere yönelten pop kültür, tıpkı disko müziği gibi hafif ve optimistti. Disko müziğinin ateşleyicilerinden Chic'in meşhur hiti "Good Times", bu dönemin ruhunu taşıyan bir meltem gibidir. Ama Amerikalıların çok sevdiği bir deyişle, gerçek olmak için biraz fazla iyidir. Nitekim 70'lerin ilk yarısı katedildiğinde, manzara yavaş yavaş değişecektir. "Hiphop America" kitabının yazarı Nelson George, 60'ların özgürlükçü mirasının üstüne kurulan bu refah döneminin geldiği noktayı şöyle anlatıyor: "1976'da, Amerika 200 yaşına bastığında bütün ülke kendine büyük bir parti verdi. Nevrotik New York bile, korkunç bir ekonomik krizin dibinde batmış olmasına rağmen, bir yurtseverlik tarafından bebek gibi kundaklanmış, demokrasi üstüne parlak nutuklarla tencere gibi kaynıyordu. Büyük limanda, sükseli bir gemi sıcak bir gurur rüzgarına yelken açmıştı. Ama Amerika sevgisi, kızılderili soykırımını, siyahların linç edilmesini ve 'herkes eşit doğar' sözüyle başlayan ikiyüzlülüğü görmezden gelerek varolabiliyordu."

"Good Times" fazla sürmedi. Çünkü Amerika'nın karanlık yanı, resmi tarihte anlatılana uymuyordu. Tarihsel bir ironiyle, 1979'da yayınlanan ve hiphop'un miladı olarak kabul edilen ilk rap plağı, Sugarhill Gang'in "Rapper's Delight" 45'liği "Good Times"ın ritm altyapısının üstüne yapılmıştı. Gene tarihsel bir ironiyle, otuz yıllık sinema kariyerinde kızılderili katliamlarını yöneten General Custer'ı oynama şerefini de taşıyan cumhuriyetçi Ronald Reagan, 1980'de başkan seçildi. Amerika'da neo-liberalizmin altın çağı Reagan iktidarıyla birlikte açılmış oldu. Serbest pazar ekonomisi, Amerika'da yapılan endüstriyel üretimin bazı büyük sektörler dışında akılcı olmaktan çıktığını, ihtiyaçları işgücünün ucuz olduğu üçüncü dünya ülkelerinden ithal etmenin daha kârlı olduğunu zaten keşfetmişti. Sıra icraata geldi ve "de-endüstriyelizasyon" süratle tamamlandı. Endüstri "sanal" bir operasyonla New Yok'tan Uzakdoğu ülkeleri ve Meksika'ya taşındı. Reagan dönemi, New York'un beş ilçesinden Brooklyn, Queens, Bronx ve Staten Island'daki devasa fabrikaların birer birer kapanıp metruk depolar, terkedilmiş binalar haline gelmesi, bu fabrikalarda calışan yüzbinlerce işçinin işsiz kalmasıy-

la açıldı. Amerikan işçi sınıfının Sacco ile Vanzetti'den beri verdiği sendikal mücadelenin getirdiği bütün kazanımlar, post-endüstriyel dönemin hokus-pokusunda eridi. Teknolojik gelişimle sarhoş olup hızla küreselleşen dünyanın gözleri, artık beşinci ilçe Manhattan'a, Dünya Ticaret Merkezi'nin rekabeti simgeleyen ikiz kuleleriyle anılaşan Wall Street'e yönelmişti. Nelson George o dönemlerdeki Bronx için "yeryüzünde yaşamak isteyeceğin en son yerdi" diyor. Diyalektik tesadüf, hiphop da Bronx'tan başladı. New York'un kuzeyinde, işçi gettolarıyla içiçe geçmiş bu endüstri merkezi, neo-liberalizmin darbesini en ağır yaşayan yerlerden biriydi. Bronx, ağırlıklı olarak siyah-hispanik nüfusun yaşadığı bir bölge. Zaten Amerikan işçi sınıfının büyük bir bölümünü siyahlar ve hispanikler, yani latinolar oluşturuyor. Bu tarihsel kader birliği hapishanelerde de süregelmiş. Hayatını "şüpheli şahıs" olarak tamamlamaktan kurtulamayan Afro-Amerikan kuşaklar, 60'lardaki sivil başkaldırıya rağmen hiphop kuşağına farklı bir ortam bırakamadı. Üstelik bu defa "bütün kötülüklerin anası" yoksulluğa bir de işsizlik eklenmişti. Ekonomik bunalım, gün geçtikçe artan toplumsal eşitsizlik, hayatın terazisinde uyuşturucu ticareti ile dengelendi; baba tornacıydı, oğlan torbacı oldu. Post-endüstriyel toplumun ilk kriminalleri, yaş ortalaması hayli genç ve kalabalık bir çapulcu ordusu olarak Bronx'ta ortaya çıktı.

Kazı kazan: Teneke orkestra

1973'te, Bronx'ta, hiphop camiasında DJ Kool Herc olarak bilinen Clive Campbell adlı genç diskjokey, evde kendi imkanlarıyla geliştirdiği ses tesisatıyla, yoksul işçi sınıfının yaşadığı toplu konut blokları ve parklarda düzenlenen partilerde çalmaya basladı. O dönemde popülerleşmeye başlayan disko müziğine alternatif olarak, farklı plaklardan aldığı pasajları Jamaikan dub usûlü mix ederek daha önce denenmemiş yepyeni bir mecraya el attı. "Hip-hop" deyiminin ilk defa burada, bu yeni müzik konseptini tanımlamak için kullanıldığı rivayet ediliyor.

1974'e gelindiğinde New York gettolarında ilk graffiti örnekleri belirirken, Herc'in partilerinde "b-boys" diye tabir edilen break dansçı gençler gösteri yapmaya basladı. Gene o sıralarda hiphop'un ruhani liderlerinden DJ Afrika Bambaataa, The Soulsonic Force adında bir diskjokey ekibi, break dansçılar ve graffiti sanatçılarıyla birlikte, Bronx'taki bir lisede Zulu Nation'ı kurdu. Dub fikrinden hareket ederek funk parçalarından alınan "break" (kırık; "arak" anlamında) ritm pasajlarıyla yapılan bu müzik, kaset kopyalama suretiyle organik dolaşıma girdi. Kenti portatif teyplerle turlayan b-boy çeteleri belli noktalarda durup break dans gösterileri yapıyor, aynı esnada ekibin graffiti kadrosu spray boyalarla duvarlara girişerek break müzik ve danstaki anafikri kentsel mekana taşıyordu. Dalga, kısa sürede "siyah Amerika'nın başkenti" Harlem'e de sıçradı. DJ müziği ve break dans Harlem World ve Disco Fever gibi kulüplerde boy göstermeye başladı.

Hiphop'un öncü müfrezelerinden Bronxlu DJ Grandmaster Flash ve ekibi Furious Five ise 1977'de hiphop camiasındaki yerini aldı. Grandmaster Flash, hiphop'un kült simgelerinden biri olan "scratching" yöntemini, yani çalmakta olan bir plağın normal seyrine elle müdahale ederek, bir şey kazımayı andıran bir takım anti-müzik sesler çıkarıp bu arada ritmi çaktırmadan metronoma oturtmayı icat eden adamdı. Onlar zaten durmadan bir şeyler icat ediyorlardı. "1974-76 arası müzik diskoydu" diyor Grandmaster Flash, "ve disko plaklarının en iyi bölümleri çok kısa sürüyordu. Biz bu bölümlere get down adını verirdik, sonraları break denmeye başlandı. Breakleri üst üste tekrarlayarak uzatmanın türlü yollarını denedik. Benim bulduğum peek-a-boo sistemiydi. Böylece on saniyelik bir pasajı istersem beş dakika çalabilecek hale gelmiştim."

Grandmaster Flash disko ortamındaki MC olgusunu bambaşka bir boyuta taşıyarak hiphopa maletti. Isimlerini "masters of ceremony" tabirinin baş harflerinden alan MC'ler bir tür amigoluk yapıyordu. Işleri diskolarda DJ performansı sırasında aralara girip "hep beraber" ya da "eller havaya" kabilinden sözler söyleyerek ortama gaz vermekti. Ama Grandmaster Flash'in beş MC'den olusan Furious Five ekibi işi çok daha saygın bir düzeye sıçrattı. Beşliden tek bir ses çıkıyordu ve ötekiler gibi aralarda müdahale etmeyip gösteriyi başından sonuna kadar bizzat sahnede kalarak yönlendiriyorlardı. MC'lik böylece hiphop'un elementlerinden biri oldu. MC tabiri rapin gelişimi içinde "mike controller"ın, (mikrofon üstadı, anlamında) kısaltması haline geldi. Furious Five, o zamanlar rap söylemiyordu, ama "rhyme" söyledi ve sonraları oluşacak rap sahnesinin görüntüsünü ilk kez çizmiş oldu.

Yani Sugarhill Gang'in efsanevi plağı çıkmadan önce, hiphop'un simgesi olan her şey oluşmuştu. Hatta toplumsal hareketlenmelerle yakından ilgili olan Hollywood, kentin bu yeni dokusunu filmlere yansıtmakta gecikmedi. 70'lerde çekilmiş New York menşeli filmlerde, özellikle üçüncü sınıf gangster filmlerinde graffiti fonlu "kenar mahalle" sahnelerine sık sık rast-

Sarsılarak farkettim ki, Amerikan folklorundaki mutlu, hoplayan zenci tipinin gerçek kökenleriyle karşı karşıyaydım. Bir kısmı hareket halindeydi, pikap sonuna kadar açılmıştı; aslında onların hareketlerinden doğmuş olan müziğin eşliğinde hareket etmekteydiler. Ama hoplamak, onların canlılıklarını anlatmak için ne yeterli ne de anlamlıydı. Ancak mutluluğun ne olduğunu artık unutmuş olan bir insan bu öfkeyi mutluluk olarak tanımlayabilirdi. Oysa, bu sahne, sayısız müzikal komedide, dünyayı toz pembe göstermeye çalışan bir sürü filmde, en bayat, uydurma ayrıntılarıyla defalarca tekrarlanmıştır: Müziğe anlaşılmaz şekilde ayak uydurmuş, kalçalarını, ellerini, bacaklarını sallayan, parlak gözlü, parlak dişli, dertsiz zenciler. Duyduğum huzursuzluk içerdeki gerçekdışı havayı yorumlamama yardımcı oluyordu. Müzik bağırgan ve saldırgandı. Yansıttığı, aşkın ateşi olduğu kadar, öfkenin ateşiydi de. Ve dostça olarak nitelenemezdi. Tutku hiçbir zaman dostça **değildir.**

JAMES BALDWIN, Ne Zaman Gitti Tren

→29

lanır. "Rapper's Delight" ile gelen asıl bomba rap oldu. Englewood, New Jersey'den çıkan Sugarhill Gang, Chic'in meşhur hiti "Good Times"dan alınan break ritmin üstüne müzik tarihinde ilk kez "rap" yaptı. Böylece hiphop kültürün tek eksik halkası da tamamlandı. Rap daha önce siyah müziğin içinde, Cab Calloway gibi scat tarzına yakın caz şarkıcıları ve soul tandanslı rhythm & blues vokalistleri tarafından gerek jamler, gerekse sekanslar halinde seyrek de olsa kullanılmıştı. Ama baştan sona her şeyi rap ile ifade etmek, üstelik bunu iki kişinin birbirleriyle paslaşarak yapması daha önce tanık olunmamış bir şeydi, tamamen yeniydi. Artık "teneke orkestra" oluşmuştu: Geride yüzlerce plak, ortada diskjokey, önde rap'çiler... Ve "Rapper's Delight"in hemen başında yeni akımın adı alenen anons edildi: "I said a hip-hop..."

Bizdeki plak kurtlarının ceket diye tabir ettiği kıytırık beyaz plak kapağına yapıştırılmış turuncu bir etiket. Üstünde "Rapper's Delight" ve grubun adı yazıyor. En ucuzundan, gariban işi mega hit. "Rapper's Delight" hiphop'un başlangıç evresinin finaliydi. Sugar Hill Records, bu 12-inch single ile yetinmedi, başta Grandmaster Flash ve Furious Five olmak üzere başka rap gruplarının plaklarını da basarak hiphop'un ilk indie plak şirketi oldu. Müzik endüstrisi ise rap müziği hemen farketti. Billboard listelerinde sürpriz bir biçimde 36 numaraya kadar yükselen "Rapper's Delight" yayınlandıktan sadece iki ay sonra, Harlemli Kurtis Blow, Mercury Records ile sözleşme imzalayarak rap'in büyük plak şirketleriyle sancılı ilişkisini kurmuş oldu.

Burada küçük bir terminolojik sağlama yapmakta yarar var. Hiphop, post-endüstriyel kentte oluşan yeni yaratıcılığı, yeni kentsel kültürü bir bütün olarak karşılayan bir kavram; rap müziği, graffitiyi, break dansı, urban modayı ve bu temelde gelişen her türlü sanatsal ve kültürel etkinliği kapsıyor. Rap ise diskjokeyin ürettiği müzikal zeminin üstüne "ritmle konuşma" denebilecek yeni vokal yapma biçimine, giderek o müziğe verilen ad. Başka bir deyişle, hiphop, rap'i kapsıyor; bazen rap müziği kastedilerek hiphop deniyor.

Dub kelam, rhyme meram

Rap müziğinin kökeninde Jamaika kaynaklı dub müziği ve şiiri, caz şarkıcılarının herhangi bir anlamı olmayan sözlerle vokal yapma tekniği olan scat, Afrika kökenli sözlü geleneğin bugüne kadar ulaşan halkası "rhyme" ve daha önceden kaydedilmiş sesleri, şarkıları, çeşitli vokalizasyonları manipule edip başka bir düzeyde işleyen DJ müziği bulunuyor. Tabii rap bütün bunların toplamından fazla bir şey; ortada bir "sinerji" durumu, çağın ruhunu yansıtan bir füzyon oluşumu söz konusu. Benzer bir füzyonu rap'e ilham veren dub müziği de yaşamıştı.

Jamaika'da, King Tubby, Prince Buster, Duke Reid gibi diskjokeyler kendi geliştirdikleri derme çatma mix aletleriyle 60'lardan beri cangıl partileri veriyordu. O zamanlar Amerika'da bilinmeyen bu müziğe "dublaj" teriminden gelen "dub" adını takmışlardı. Davul ve basın çekiç gibi çaktığı, "jackhammer" denen beat'leri, ritmin üstüne iyice yayılmış, acelesi olmayan reggae melodileriyle besleyerek derin, koyu, kıvamlı bir sound yakaladılar. Bu anlayış, işlenmeyi bekleyen ham bir müzik altyapısı gibi dursa da, aslında müziğin kendisiydi. Tekrarlar bir yandan müziği koyulaştırıyor, diger yandan müziğin yayıldığı mekanı paylaşan insanların kalp atışlarını senkronize ediyordu. Afrika kabilelerinin, Asya, Avrupa ve Amerika şaman kavimlerinin ayin davulları da aynı amaçla, Mevlevi ayinlerindeki kudüm gibi insanların nabzını çakıştırarak vecde gelmelerini kolaylaştırmak amacıyla kullanılmıştı. Ilginç bir örnek de, Shakespeare tiyatrosunun aynı mantıkla gizli bir beat kullanmasıydı. Dub DJ'lerinin ortaya koydugu bu "groove" anlayışı, yepyeni bir yaratıcılık alanı olarak bugün en yalın haliyle Massive Attack'ta izlenebilir.

The Soulsonic Force

Grandmaster Flash

James Brown

Afrika Bambaataa

Dub, bir kanaldan reggae ve ska müzisyenleriyle beraber jamler yaparak deneysel mecralara el atarken, diğer kanaldan kendine özgü bir sözel tavır geliştirdi. Diskjokeylerin performansın bir noktasında mikrofonu alıp kendinden, hayattan, aşktan konuşmaya, usturuplu bir biçimde masallar, efsaneler anlatmaya, şiirler okumaya, Jamaikalıların sevdigi tabirle "tost" yapmaya başladılar. Dub'ın akışına yeni bir yön veren bu sözel müdahale Linton Kwesi Johnson'ın öncülük ettiği dub şiirle mükemmel bir noktaya ulaştı. Yeni beat yeni şiirle buluşmuştu. Rap'in kaynağında hem dub DJ'liği, hem de bu dub şiiri bulunmakta. Ama rap bunları başta "rhyme" olmak üzere Afro-Amerikan kültür mirasının öteki sözel unsurlarıyla bir senteze sokuyor. Uyaklı söz sanatı anlamına gelen "rhyme" şiirde, müzikte, halk dilindeki deyişler, tekerlemelerde, masallarda kullanılagelmiş. Geniş bir perspektiften bakılırsa, "rap yapmak" hayli eskilere dayanan bir olgu.

Neil Armstrong'tan çok önce "ayda yürüyen" Cab Calloway, "ben bundan 50 yıl once rap yapıyordum ve rap liriklerim şarkı sözlerimden çok daha ağzıbozuktu" diyor. 60'larda Isaac Hayes ve Barry White aşk rap'lerini, Bo Didley rock & blues rap'i, The Last Poets ve The Watts gibi şiir grupları rap şiiri ortaya koymuştu. Martin Luther King, Malcolm X ve Louis Farrakhan gibi siyah hatipler ise, konuşmalarının can alıcı bölümlerinde kitleye soru sorup yanıtlar alarak bir ritm yakalıyor, tansiyonu artırmak icin rapvari bir ajitasyona başvuruyorlardı. Muhammet Ali'nin "Kelebek gibi uçarım / Arı gibi sokarım" sloganı ise neredeyse bir erken-rap'ti. Gene 60'larda Shirley Ellis'in "The Name Game" adlı r&b-rap şarkısı çıkmış, Ellis sonraları konuşur gibi söylemeyi bir üslup olarak sürdürmüstü. Parça başlarında rhyme yapan radyo diskjokeyleri ise bu tavrı günlük hayata taşımıştı. Afrika Bambaataa bütün bu rap-öncesi örneklerin kaynağını şöyle gösteriyor:

"En genel anlamda baktığımızda rap, kabilelerin toplu olarak çağrı-yanıt şarkıları söylediği anayurt Afrika'ya dönüştür."

Hiphop'un ilk diskjokeyi olan DJ Kool Herc, Jamaika göçmeniydi ve Bronx'a gelmeden önce dub tezgahı ile ilgili temel şeyleri öğrenmisti. Meraklı bir gençti. Evindeki kücük atölyesinde kendi amplilerini ve primitif mixer'lerini yaparak günümüz diskjokey tezgahını kurdu. Çünkü 1973'te DJ mixer'i diye bir şey yoktu. DJ mixerlerinin piyasaya çıkıp yaygın olarak kullanılmaya başlanması 1975'in sonlarında gerçekleşti. Buna bir de Technics 1210 MK'nın atası devir kontrollü pikaplar eklenince diskjokeyin ihtiyaçları tamamlanmış oldu. Evet, iki pikap, bir mixer, kuvvetli bir ampli ve hoparlörler bir diskjokey için yeterli. Tabii bu listeye bir veya birkaç mikrofon da eklemek lazım. Böyle bir tesisatın kurulması ise, bir punk grubunun ihtiyaçlarını karşılayacak asgari aygıtları bir araya getirmek için gerekenin onda birine maloluyor. Punk'tan çok daha ucuz. Bu da hiphop'u oluşturan o garip kimyanın en önemli elementlerinden biri. Sonuçta bu dalga, en yoksul kesimden, işçi sınıfı varoşlarından geliyor ve yoksulluğun çizdiği sınırlarını engel tanımayan bir yaratıcılıkla asmanın pratiğini taşıyor.

Sprey boyayla gelen getto estetigi

1980'lere girildiğinde pop kulvarında bir Kurtis Blow fırtınası yaşanıyordu. Kendini "Bir öğretmen, bir vaiz, bir elektrikçi değil / Bir kavgacı, bir yazar, bir politikacı değil / Kurtis Blow rekabetin ta kendisidir" diye tanıtan bu Harlemli rap'çi, "light" bir çizgide kalıp seksi sokak serserisi rolüyle yetindi, yeni hiphop kuşaklara her zaman ağabeylik yaptı. Billboard listelerindeki

başarısı sayesinde Run DMC'nin çıkışına kadar "rap kralı" ünvanını korudu. Nike'ın hiphop gençliğinin favori ayakkabısı olan Adidas'la rekabetini kızıştıran reklam kampanyasında kullandığı "Just Do It" sloganı Kurtis Blow'dan alınmıştı. Blow'un açtığı pop kulvarı, Sugar Hill gruplarının plakları ve Brooklyn'in ilk rap grubu Whodini'nin çıkışı ile iyice güçlendi. Plakçılarda bir "rap bölümü" oluşmaya başladı. Bunlar olurken Afrika Bambaataa ve Zulu Nation, New York'un beş ilçesini durmadan turlayarak graffiti ve rap müziğin yayılmasını sağlamayı kendine misyon edinmişti. Böylece hiphop hareketi Bronx-merkezli olmaktan çıkıp Brooklyn ve Queens'in getto hayatına da girdi.

Müzik belki her şeyin odağındaydı, ama her şey değildi. Hiphop kültürün bir parçası olan graffiti sanatı başlı başına önemli bir olgu. Bugün bile Brooklyn'de Cypress Hill'den başlayıp Manhattan'a bağlanan tarihi asma köprülere kadar uzanan bir arka mahalle yolculuğu yaptığınızda (asağı yukarı Bakırköy'den Taksim'e gitmek gibi bir şey), olayın boyutları ortaya çıkıyor. Milyonlarca metrekarelik bir yüzey rengarenk boyalarla graffitilenmiş durumda. Nasıl bir insan enerjisi harekete geçtiyse artık, akıl almaz büyüklükte bir kent dokusuna müdahale edilmiş. Üstelik bu yalnızca New York'un küçük bir bölümü. Bir de olayın New York'u aşıp Amerika'nın bütününe, Philadelphia ve Los Angeles gibi büyük kentler başta olmak üzere, bütün endüstriyel bölgelere yayıldığı düşünülürse, hiphop'un ciddi bir kitlesel destek bulduğu ortaya çıkıyor.

1967'de Philadelphia'da başlayan graffiti, 70'lerde New York'u da sardı ve hiphop kültüre dahil oldu. Graffiti, alelade çiziktirmeyi, insan isimlerini, ünvanları, lakapları, epigramı, sloganı, mottoyu, deyimleri, anonim edebiyatı, underground şiiri, politik duvar gazetesini, bazen pornografik bazen naif duvar resmini, karikatürü, deseni; giderek plastik bebek, konserve tenekeleri, plastik şişeler, bozuk şemsiyeler, tek pabuçlar vb. çöplükten toplanmış malzemeyle kotarılan 20-30 metrelik dev çöp heykellerini, işgal arsalara yapılan kamusal bahçeleri bir araya getiren bir sanatsal yaratıcılığa, yepyeni bir kentsel estetiğe tekabül ediyor. Graffiti, otomobil mezarlığını canlandıran, yeraltının isimsiz kahramanlarına anıtlar diken şeyin adı.

George Clinton ve Funcadelic

1982'de Brooklyn'li rap'çi, sinemacı, graffiti yazarı Fab 5 Freddy, dar imkanlarla çektiği "Wild Style" adlı ilk hiphop belgeselini bitirdi. Film gösterime girdiği sırada New York'un metroları, trenleri tamamen graffitiyle kaplanmıştı. Fab 5 Freddy'nin "hiphop'un saf ruhu" diye tanımladığı graffiti sanatı, her ne kadar çağdaş sanata vizyonunu veren akımlarla paralellikleri kurulsa da, entellektüel zeminden hayli uzak bir alanda, çoğu "eğitimsiz", eğitimlileri de "entellektüel olmayan" genç sanatçılar tarafından geliştirilmiş bir şey. Ama çağdaş sanata Keith Haring, Kenny Scharf, Julian Schnabel ve Jean-Michel Basquiat gibi sanatçılar sayesinde kuvvetli bir giriş yaptı. Haiti/Porto Rico kökenli bir siyah olan Basquiat ise sokaktan yetişme bir graffiti sanatçısıydı. Duvarlara yaptığını tuvale taşıdı. Ne yazık ki, 28 yaşındayken öldü.

Metropol tamtamları: Transglobal link

Alternatif rock'un hiphop alanına el atması ise Talking Heads'den Tina Weymount ve Chris Frantz'ın 1981'de kurduğu Tom Tom Club vasıtasıyla gerçekleşti. New York'lu grup ilk albümünde break beat'ler kullanırken, "Genius Rap" adlı parçayı yaparak hiphop'un yanında olduğunu ilan etti. Aynı yıl, bu kez Ingiltere'den beklenmedik bir saygı mesajı aldı hiphop. The Clash'in rap-punk 45'liği "Magnificent Seven"ın çıkışı hiphop dünyasında bayram sevinciyle karşıladı. Siyah müziğin sesi WBLS-FM plağı süratle tedarik etmiş ve çalmaya başlamıştı. Ilgi öylesine büyüktü ki, haftanın bitiminde dinleyici isteklerinin belirlediği "airplay" listesinin başında The Clash yazıyordu. Evet, "Magnificent Seven", WBLS-FM'in listelerine 1 numaradan girdi ve hiphop diskoteğine ebediyen dahil oldu. 12-inch 45'liğin B yüzündeki "Magnificent Remix" ise The Clash'in tavrının altını çiziyor, parçayı manifestik bir biçimde hiphop dünyasına ait kılıyordu. B-boy müfrezeleri New York'u bu kez The Clash'le turlamaya baslamıştı. The Clash, arayı soğutmadan haziranda New York'a geldi. Hiphop'a olan vefa borcunu rock literatüründe ısrarla anılan büyük bir konserle ödedi. Konserin alt grubu Grandmaster Flash & The Treacherous Three'ydi ve sahne graffiti sanatçısı Futura 2000 tarafından, Joe Strummer'ın deyimiyle, cehenneme çevrilmişti. Ne yazık ki, salonu dolduran beyaz punk'çılar, Londra'dan gelen mesajı alamamış, rap performansı malum el hareketlerini yaparak, sahneye tükürerek, şişe atarak protesto etmisti. Bu olaylar The Clash'in hiphop camiasındaki itibarını elbette etkilemedi. Rap parçalarda sık sık Clash-break'lere rastlandı. Bunun en son örneği olarak olarak Will Smith, yeni çıkan albümünün single'ı "Will 2K"de The Clash'in "Rock The Casbah" parçasından sample kullanıyor.

1981, müzikal kazanımlar açısından hayli verimli bir yıldı. Techno müziğin öncüsü olarak kabul edilen Alman Kraftwerk grubunun "Computer World" albümü, başta "scratch" tekniği kullandıkları "Numbers" parçası olmak üzere bir bütün olarak breakbeat DJ'lerinin başyapıtı haline geldi. Devrin indie pop starı Debbie Harry'nin grubu Blondie ise "Rapture" adlı ilk hiphop-rock parçasını yaparak Amerika ve Ingiltere'de büyük bir popüler başarı elde etti. Bütün bunlara bir teknolojik icat eklendi ve ses sample edebilen ilk synthesizer E-mu piyasaya sürüldü. Kısa bir süre sonra rap'in davul makinası Roland TR-808 de dolaşıma girecekti. Böylece DJ kabini iyice özgürleşip yaratıcı yanına ağırlık verebilir duruma geldi.

Sample yapma imkanı hiphop camiasında farklı eğilimlerin oluşmasına yol açtı. Başta Flash olmak üzere bir grup DJ, eski yöntem "break"e sahip çıkarken, fütüristik bir çizgi izleyen Afrika Bambaataa "sample" yanlısı bir tavır takındı. Cazda Sun Ra'nın Arkestra'sı, funkta George Clinton'ın Parliament ve Funkadelic (P-Funk) hareketi ile başlayan fütüristik gösteri, Zulu Nation'ın aynen devraldığı bir şeydi. Afrika Bambaataa partilere fosforlu pelerinler, latex pantolon ve tişörtler, ekstrem gözlükler, abartılı şapkalar ve takılarla çıkıyor, DJ kabini Atılgan'ın kaptan köşküne benziyordu. Afrika Bambaataa & The Soulsonic Force, 1982'de yayınlanan "Planet Rock" adlı tarihi 45'liğinde Kraftwerk'in "Trans-Europe Express" parçasından sample yaparak rap'e ilk kez makina yapımı müziği getirdi. Hemen ardından cümbür cemaat "eski kıta" Avrupa'da ilk hiphop turnesine çıktılar.

Grandmaster Flash ise, MC'lerden oluşan ekibi Furious Five'ı Harlemli Melle Mel gibi bir rap ustasıyla takviye ederek, rap'in politik boyutunu tamamlayan "The Message" adlı ilk single'ını yayınladı. "On odada fareler / Arka odada karafatmalar / Cankilerse koridorda / Ellerinde beyzbol sopası..." Anlatılan ortam krekçilerin, cankilerin, evsizlerin kullandığı türden tipik bir işgal eviydi. Her ne kadar getto hayatından tanıdıkları bir şey anlatılsa da, insanlar böyle rap liriklerine alışık değildi. Şoke oldular. "Sakın itme beni / Çünkü uçurumun eşiğindeyim / Kafayı yememeye çalışıyorum / Hahaha hah hah hah..." Acı, yoksulluk ve suç üstüne sert bir rapti "The Message", böylece rap ilk kez getto hayatından konuşmaya başladı.

Geniş bir açıdan bakıldığında, 1950'lerden beri yapılmakta olan plakların içerdiği müzikal malzemenin bir tür "gerikazanımı" olan bu çöp müziği, zamanla müziğin içine başka ses kaynaklarını da soktu. Polis sirenleri, Atari oyunlarından efektler, yangın alarmları, metro sesi, TV spikerleri ve politikacıların konuşmaları, reklamlardan, ganster filmlerinden bölümler vb. ses malzemesini sample ederek kendine ait kıldı. Neo-liberalizme tam da onun çıktığı yerde, anında ve onun gerçek mağduru olarak "haklı" bir cevap vererek, 20. yüzyılın kapanışında belirginleşen ahlaki çöküşün, insanlık dekadansının apokaliptik manzarasını çizdi. Hiphop giderek sertleşecekti, çünkü bu kesimler Reagan-Bush döneminde resmi politikanın hedefi haline geldi. Böyle bir ortamda "alem buysa kral benim" demek caizdi. Hiphop'un kimliğini bulduğu bu devre, Run DMC'nin keskin çıkışıyla tamamlandı.

(devamı gelecek ay)

Erdir Zat

Bir zehirdir yayılıyor...

"Public Enemy Number One"... Bir numaralı halk düşmanı... FBI, 60'lı yıllarda ortaya çıkıp Amerika'daki siyah özgürlük hareketinin en radikal ucuna yerleşen marksist Black Panther Party'yi bir numaralı halk düşmanı ilan etmiş, ülkesini seven vatandaşı bu zehirle mücadeleye çağıran geniş bir ihbar kampanyası başlatmıştı. "Love It or Leave It" (Ya Sev Ya Terket) sloganında anlamını bulan bir hijyen operasyonu... Yaklaşık 15 yıldır hip hop'un ana makinası olarak işleyen Public Enemy adını buradan alıyor: "Evet, halk düşmanıyım, zehrin ta kendisiyim!"

Ve şimdi ikinci perde açılıyor. Public Enemy'nin daha çıkmadan ortalığı karıştıran son albümü "There Is A Poison Goin' On" da hiç beklenmedik bir şey yaptı ve "cephe"yi son noktaya kadar genişletti. Grubun ruhani lideri, rap gerillası Chuck D, artık "bu satıh bütün dünyadır" diyor. Albüm, piyasaya çıkmadan haftalar önce internete çıktı. Böylece müzik endüstrisi, tarihi boyunca görmediği bir meydan okumayla burun buruna geldi. Çünkü ilk kez bir grup aradaki bütün aracıları atlatarak albümünün "korsan kasetini" bedavadan dinleyicisine ulaştırıyordu. Başa saralım. Hikaye şöyle...

Public Enemy hip hop'un büyük patronu Russell Simmons ve ortağı Lyor Coen'in döndürdüğü rap karteli Def Jam'den patırtılı bir şekilde ayrılıp kendi şirketi Atomic Pop'u kurdu. Hemen ardından www.atomicpop.com adresinde bir web sitesi düzenledi ve normal yollarla piyasaya çıkmasını beklemeden "There Is A Poison Goin' On"un tamamını buraya koydu. Bu adrese girip albümü diskin yarı fiyatına download edebiliyor, bilgisayara yükleyebiliyorsunuz. Böylece elinizdeki dijital kopyadan kaset, cd, makara band, hatta zip disk gibi farklı formatlara kopya yapabilmenin yolu açılıyor.

Burada zaten önemli olan kaset formatına kadar inebilmesini sağlamak. Çünkü Public Enemy'nin sadık dinleyicisi bütün gün portatif teyplerle dünya metropollerini turlayan yoksul hip hop'çu çocuklar; onlara kaset lazım. Genellikle parasız olan bu çocuklar, zaten halihazırda müzik ihtiyaçlarını bedavaya yakın bir düzeyde karşılayabilecek asgari teknik donanıma sahip. Ellerine tek bir kopya geçmesi yeterli, ondan yüzlercesini çıkarabilirler. Nitekim olan da buydu, hip hop gençliği şamatayı hemen anladı ve korsan kopyalar "zehir" hızla yayılmaya başladı.

Bir albümü bazen (Michael Jackson örneğindeki gibi) dört-beş yıla bile yayılan detaylı planlarla, stratejilerle pazarlamayı adet edinen endüstri, bu defa çok hantal kaldı. Çark tersine dönmüştü. Nicedir marketten gettoya giden rap, bu kez tıpkı eski günlerdeki gibi gettodan markete geliyordu.

Internet operasyonu bu kadarla da bitmiyor. Bir de BringInDaNoise.com adreslerinden bütün dünyaya 24 saat yayın yapan iki değişik internet radyosu kurdular. Chuck D medyanın her alanında faaliyet gösteren, eskisinden daha kuvvetli yepyeni bir makinayı çalıştırmayı başardı. Herkes "new skool"un başarısına, hiphop'un mainstream oluşuna, bol kesimli urban giyime falan bakarken, "old skool"un en güçlü grubu Public Enemy 2000'e elinde "enternasyonalist" bir manifestoyla giriyor. Muhteşem joker Flavor Flav'in boynundan hiçbir zaman çıkarmadığı durmuş saat artık bütün dünyaya çevrilmiş durumda. Zamanı durdurursan kaderini de değiştirebilirsin! Şimdi Bomb dergisinde söylediklerini dinlemek üzere Chuck D'ye bağlanıyoruz.

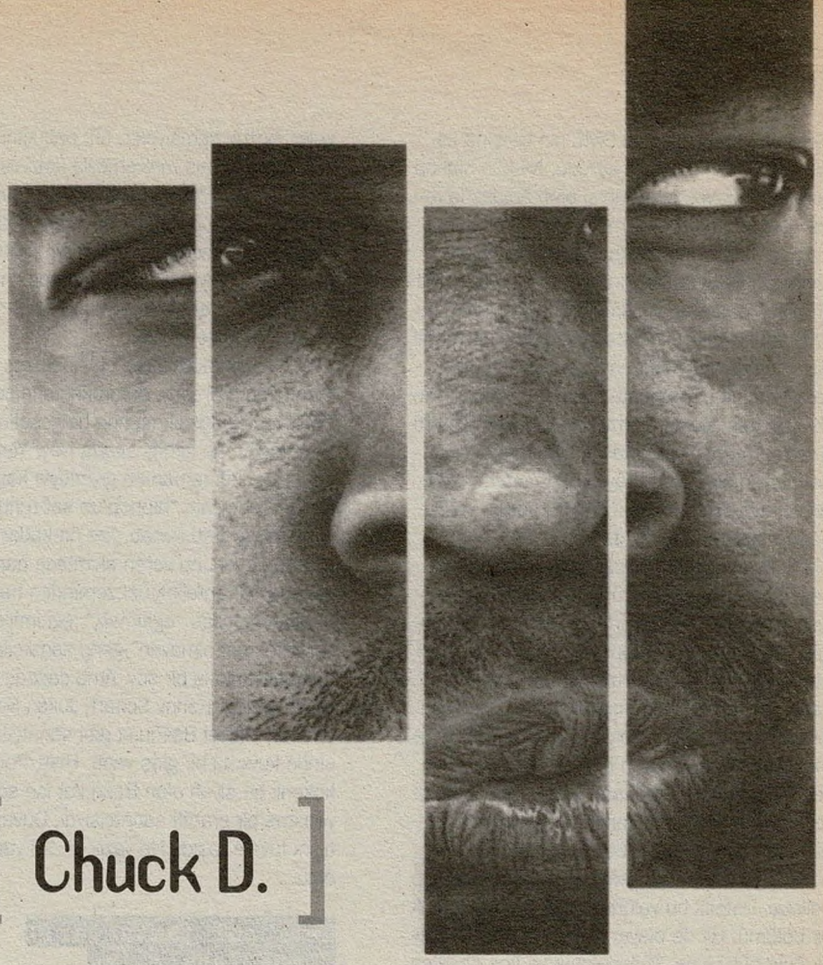

[Chuck D.]

Mücadele tarihi nasıl yazılır?

Eskiden "rap siyah Amerika'nın CNN'idir" diyordunuz. Bu tasvirin doğru olduğuna hâlâ inanıyor musunuz?

Chuck D: Şu anda daha doğru bir tasvir, rap'in dünyadaki 25 yaş altı insanların dini haline geldiği olabilir. Her tarafımızdan bilginin hücumuna uğruyorsak da, yanlış bilgilendirilme çağındayız. Bilgi, kendini gösteren bir aynanın ardına gizlenerek her yandan (internetten, televizyondan, müzikten ve radyodan) üstümüze saldırıyor. İnsanlar, görüntüde kendilerine benzeyen imgelerle özdeşleşmek ve dinlemek konusunda çok eğilimli. Görüntü ve ses, titreşimin temelidir. Biz de bütün bunlardan yararlanıyoruz.

Gazetelerden ne haber?

Gazetelerin de durumu aynı ama onlar çok eski bir çağın kalıntıları. İnsanlar daha çok high-tech iletişim formatlarına takılıyor. Bu her zaman da sağlıklı bir durum arz etmiyor elbette.

Amerikalılar uluslararası politika konusunda tam bir rezalet. Muhtemelen Amerikalılar bu gezegen üzerinde yaşayan en fikirsiz tür. Amerikalılar robot!

Internette yanlış bilgilenmenin saf dışı edilmesinin daha kolay olduğunu mu söylemek istiyorsunuz? Peki internet gibi ortamlarda da bazı sınırlar olması gerektiğini düşünmüyor musunuz? Mesela neo-nazilerin internetteki varlıkları meşru mu?

Kim ne istiyorsa söylesin. Genelde iyiler sayıca kötüleri bastırır.

Ama yine sizin bir lafınızı anmak gerekirse, "uyanık olmamız gerekir, bu yüzden dikkatsizlik edemeyiz". Eğitim konusundan bahsediyorsunuz, insanların doğru bilgilendirilmesinden... Tarih de bu açıdan bakıldığında önemli bir öğretmendir. Konuşmanın bağlamı olması gerekir.

Evet, gerekir. Ama şu günlerde tamamen farklı bir dünyaya giriyoruz. Ne kadar çok konuşulursa, o kadar çok insan sürüp giden çılgınlığın dengesini bozmaya soyunuyor. Bu bir matematik işi. Eğer propanganda sayesinde sağcı bir grup, bir milyon kişiden on milyon kişiye sıçrayabiliyorsa, o zaman bu konuda ciddi bir önlem düşünmenin zamanı gelmiş demektir.

Eğitimin şu anki durumu bu uyanıklığı, yanlış bilgileri süzmemizi sağlayacak durumda mı?

Köhnemiş ve sınırlı... Hiçbir zaman da dünyanın koşullarına ayak uydurmayı başaramadı, özellikle de son otuz yıldır. Amsterdam'ın hangi cehennemde olduğunu bilmeyen Amerikalılar var hâlâ.

Özellikle coğrafya ve tarih...

Berbat durumda! Amerikalılar uluslararası

politika konusunda tam bir rezalet. Muhtemelen Amerikalılar bu gezegen üzerinde yaşayan en fikirsiz tür. Amerikalılar robot! İngiltere'deki insanlarla ilgili korkum da buydu benim, onların, o sikim kadar ülkenin dünyanın cevheri olduklarını düşünmeye devam ederek gitgide geçmişteki robot günlerine geri döndüklerini düşünüyordum.

Ama bunun doğru olduğunu düşünüyorduk hepimiz.

Bence, Amerikanın bir köşesi büyüklüğündeki İngiltere'nin önemi her zaman fazlaca abartıldı. Ama Amerikalıların sorunu da aynı, robot üreticileri için robot olmak...

Aslında müzik işine girmek istemediğiniz doğru mu?

Public Enemy ile yapmak istediğim şey hip-hop'u dünyanın her yanına taşımaktı. Daha önce bunu yapmak isteyen kimse çıkmamıştı. Kayıt camiasına ilk girdiğimde 20'li yaşlarının ortasında olgun bir heriftim, velet değildim. Bunun hayatımı değiştireceğini ve bazı şeylerden fedakarlık etmem gerektiğini biliyordum. Rap ve hip-hop'u perde arkasından üretmek istedim, önplanda olmayı reddettim. Müzik işinin içinde olmak istememekle bir ilgisi yoktu bunun –işin göbeğinde olmak istiyordum ama bir grafik tasarımcısı, söz yazarı ya da şarkı yazarı olarak. Ama benim isteklerim için 1981 ya da 1982'deki ortam çok cılızdı. Bunları yapabilmek için hip-hop aleminin büyüyüp serpilmesi gerekiyordu. 25 yaşındaki bir vücudun içinde 14 yaşında olmak gibiydi.

1986 yılında Public Enemy militan bir sesin taşıyıcısı oldu...

Önümüzde bir fırsat kapısı olduğunun farkındaydık. Amaç bizi besleyen eli kesmekti. Çünkü seni besleyen elin seni beslemesinin nedeni, seni çok sevmesi değil, sadece midelerine daha fazla şey indirmekti.

"By The Time I Get To Arizona" zamanındaki Public Enemy sert ve agresifti, hip-hop da öyle. Sonra birden bir şey oldu: Bir yanda De La Soul benzeri gruplar türerken, bir yandan da sizin "öz nefret" diye tanımladığınız gangsta grupları çıktı. Nasıl oldu da kimse çıkıp Public Enemy'nin bayrağını devralmadı?

Kimse buna yeltenmedi, bu alana nedense hiç girilmedi.

Niye?

Birçok insan bu alana girmeye korktu, çünkü burada birçok şeyden fedakarlık etmek gerekiyor. Her şeyden önce bu işi yapacaksan antistar olmak zorundasın. Public Enemy müzik dünyasının temsil ettiği şeylerin, şöhret dünyasının anti-tezi. Her sanatçı ünlü olmak ister. Public Enemy ise her zaman popüler olmayan rotaları izledi.

Ama sonuçta inanılmaz derecede popüler oldunuz...

Ve sonuçta etrafımız bir sürü kovboy tarafından çevrildi. Kovboylar plak şirketinin ta kendisi. Def Jam'i yöneten adamlar gibi.

Clash'in bir lafı var: "Komik mi sanıyorsun devrimi paraya çevirmenin..."

Bunlar endüstri kovboyları. Ne yapıyorlarsa ünlü olmak için yapıyorlar. "İnsanlar bunu seviyor" diyorlar. Aynı anda çitin iki yanında birden olamazsın. Kimi zaman popüler olmayan şeyleri, kimi zaman da popüler olan şeyleri izlemen gerekiyor. Çitin her iki tarafında birden olamazsın. 90'larda plak şirketi yönetmek ikiyüzlülük gerektiriyor, çünkü olay ikiyüzlülük üzerine kurulu. İnsanların anlamasını istediğim bir şey var, o da Chuck D ve Public Enemy'nin popüler martavallarla ilgisi olmadığı...

Plak şirketleri kamuoyunun tepkileriyle iş görür, Public Enemy ise değişik kriterlerle, bir sanatçı olarak kendi gelişim çizgisiyle iş kotarıyor.

Doğru. Gelişeceğiz ve bu çizgimizi de koruyacağız. Sizi tatmin etmek için ortalıkta dolaşmıyoruz. Beğen ya da beğenme, Public Enemy kendi misyonunu ve amacını gerçekleştirmek için burada. Bunun züppece bir tavır olduğunu zannetmiyorum. Mücadele tarihi bu tavırla yazılır.

Siz sampling yaparken aslında ses kolajları yapıyorsunuz, asıl niyet güzel bir şarkı kotarmak. Ama sample'ları kullanarak, bunları yan yana dizerek başka katmanlar, başka ifadeler oluşturmak da mümkün.

Bizim yapmak istediğimiz de buydu. Ben ve dostlarım sampling sürecinin içine stereoid kattık. Avukatlardan altı yıl ilerdeydik. Sonra avukatlar girdi işin içine ve şimdi sampling ekipleri oluşturmaya başladılar. Bir şarkıdaki 120 değişik sampling için yayın anlaşması yapmak imkansızdır. Tutup bütün bir parçayı ya da büyük bir kısmını sample'lıyorsan telif ödemek zorundasın, ama bir takım sesleri alıyor ve bunları yepyeni bir düzenleme içinde sunuyorsan, telif melif olmaz ortada. Elbette avukatlar farklı konuşacak. Kuralları onlar koyuyor ve yasaları onlar yapıyor. Internetteki "Burası vahşi batı, herkesin silahı var. Beni yargılayamazsın, aksi takdirde seni vururum," vaadi boşuna değil. Internette bir Public Enemy single'ı yayınladık. Bu single'ı makinene yüklediğinde, plak formatında asla bulamayacağın Bomb Squad müziğini dinliyorsun.

Internette iş yapıyor olmak ve öncüler arasında olmak beni memnun ediyor. Dünyayı önüne açıyor. Fan dediğin insanlar gidip plağına dolarlarını sayan insanlardan ibaret değildir. Ama büyük plak şirketleri ve avukatlar bunu böyle anlar.

Tıpkı Public Enemy'nin "Bring the Noise 2000" remiks albümü gibi. Def Jam bunu yayınlamayı reddetmişti...

Bizim şiarımız aynı şeyi iki kere yapmamak. Değişik tekniklerle flört etmek istiyoruz. Bir şarkı yapmak, bu şarkıyla ilgili yasal görüşmeler yapmak değildir. Eğer Def Jam bizim bir parçamızı alacak, bunu yasal departmanlarına uygun hale getirecek, radyoya uygun hale getirecekse, bizim yerimiz orası değil demektir.

Geçenlerde "Huckleberry Finn'in Maceraları" kitabının kayıp bir bölümünü seslendirdiniz. Bu bölümün kitabın orijinalinde sansüre uğradığı iddia ediliyor. Mark Twain de sanatçının kendi yapıtı üzerinde tamamen hak sahibi olması gerektiğini savunurdu. Hatta şöyle bir cümlesi var: "Tanrı için imkansız olan tek bir şey var: Bu dünyadaki herhangi bir telif yasasında anlam bulabilmek."

Bu, bugün için de geçerli.

Web'te kendinize ait bir alan yarattınız. Plaklarınızı yayınlıyorsunuz, teliflerinizi kontrol ediyorsunuz, tamamen her şey kontrol altında ve size ait.

Tamamen. Demiyorum ki büyük plak şirketleriyle asla muhatap olmam. Şunu yaparım: Bir albüm hazırlarım, "bunu Arista yayınlasın" derim. Anlaşmam tek albümlüktür.

Net'te kendi endüstrinizi oluşturmuş durumdasınız. L7 gibi gruplar da geleneksel plak şirketi yapısına karşı çıkıyor.

Müzik dünyasında sanatçı ve plak şirketi açısından dengesizlik vardır. Bu dengeyi sanatçı lehine 50/50'ye çekebilirsek ne mutlu bize. Kontratlara bakarsanız, anlamsız maddeler göreceksiniz. Birçok sanatçı, özellikle de hırslı siyah gençler gözü kapalı bu maddelere imza atıyorlar. "Bölgedeki, dünyadaki ve evrendeki yayın hakları..." ne demek allahaşkına? Kim, neden "evrensel" bir anlaşma imzalar? Afrika'da plak satmayı bile beceremeyen bu kıçıkırık plak şirketlerinin, bırak evreni, dünyayı bile yönetecek halleri yok. Ben Venüs'e gidebiliyorsam, başkası gidemiyorsa, niye Venüs'teki haklarımı bu şirkete vereyim? Avukatlar yaptığıma karşı çıkıyor ve "internet evrenin parçasıdır" diyor. Ben de şunu diyorum: "Koduğumun evreninin ne işi var burada?" Chuck D Dünyaya Karşı zihniyeti budur işte. Eğer bir plak şirketiyle anlaşacaksam bu Birleşik Devletler için olur, dünya ya da evren için değil. Internette iş yapıyor olmak ve öncüler arasında olmak beni memnun ediyor. Dünyayı önüne açıyor. Fan dediğin insanlar gidip plağına dolarlarını sayan insanlardan ibaret değildir. Ama büyük plak şirketleri ve avukatlar bunu böyle anlar. Eskiden sanatçı dinleyiciye ulaşmak için plak şirketlerine bağımlıydı. Her zaman illa seçimleri yapan, hangi sanatçının şansının olup hangisinin olmadığına keyfi bir şekilde karar veren birileri oluyordu. Artık bu devir bitti. Bundan böyle, sanatçılar müziklerini web üzerinde en düşük ücretle ve en büyük karla doğrudan sergileyebilecek ve satabilecekler.

Müşteri kitlesi olarak yani...

Doğru. Senin hayran tabanına aldırmazlar. Bana göre, yaptığım işi yapmamı sağlayan şey, beni tanıyan, takip eden bu insanlar. 2 ya da 1.99 dolar harcayarak bir albümü alabilecek bir fırsat bulurlarsa alırlar. İnsanların kafasına kaç kere vurup "benim plağıma 18 dolar harca" diyebilirsin ki? Bu paraya 25 albüm satın alabilirler.

Sizin mücadeleniz eski tarzda bir mücadele değil mi: sanat ticarete karşı...

Plak şirketlerinin amacı daha fazla yıldız barındırmak ve hayatımızın boktan gidişatına karşı çıkanları elemektir. Şöhret halesinin yaratılması Amerika, Avrupa ve Asya'daki insanların beynini bulandırdı. İnsanlar "beni bu stres dolu dünyada eğlendirecek şeylere ihtiyacım var" diyor. Oysa, hayatını stres dolu yapan, sana bu eğlenceleri veren orospu çocuklarıyla aynı.

Politikacıların ünlüleri nasıl kullandıklarını görmek çok ilginç. Tony Blair'in etrafına bir sürü, düzen karşıtı görünen ünlüyü toplaması bunun iyi bir örneği. En azından seçilinceye kadar.

Bunları görünce kafam iyice karışıyor. Politikacılar rock yıldızlarını kullanıyor. Ama bu yıldızlar büyük şirketler tarafından yaratılıyor. Bunlar harcanabilir yıldızlar. Biri gider, biri gelir... Ben bunun antitezi olmaya çalışıyorum. Her an yeni Mariah Carey'ler çıkıyor. İnşallah ileride bunlardan daha az olur ortada. Benim hayalim şu: Beşyüz bin plak şirketi ve bir milyon yıldız. Hadi bakalım. Yıldız sistemi üzerine kurulu şirketlerin kabusu. On yıla kalmadan, tıpkı televizyon gibi internet de gezegendeki evlerin büyük ço-

ğuna girmiş olacak. O zaman, bir milyondan fazla sanatçı ve beş bin plak şirketi olacak o ağ üzerinde. Gençlere sürekli söylediğim şey şu : "Kararlarınızı öğrendiklerinizle verin. Bir şeyi beğenmiyorsan söylersin, beğeniyorsan söylersin, istersen kendi fikrine de karşı çıkarsın. Ne dediğini bil yeter."

Eğitime geri dönüyoruz yani.

Çocuğun kafasını programlarsın. Ama böylesine yoğun yanlış bilgilenmenin olduğu bir ortamda öğretmenlerin görevi çok daha zor. Çocuğun kafasını programlamak için önce kafasındaki programı silmek zorundasınız. Şimdiki zihinler tıpkı bilgisayarın masaüstü gibi ıvır zıvırla dolu. Televizyon, bilgisayar, video oyunları gibi high-tech zımbırtılar balık tutmaktan, bisiklete binmekten, kitap okumaktan daha hızlı bir şekilde zihinleri sarıyor.

Anlattığınız şeyler J.G. Ballard'ın 'fırlatma koltuğu toplumu' tasvirine çok yakın.

Doğru.

Net'e olan ilginiz ilk ne zaman doğdu?

1994 yılında eleştirmenlerin nefret ettiği "Muse Sick-N-Hour Mess Age" albümünü yaptığımızda iki iddiamız vardı. Birincisi, bu albümün 1999 yılı için olduğuydu. Ve o zaman yarattığımız sound gerçekten de bugüne denk düşüyor. İkincisi ise, albümün sonunda "Harry Allen's Interactive Super Highway, Phone Call Message to Chuck D" şarkısında, dostum Harry Allen'ın beni arayıp müziğin dağıtımı konusunda çok ciddi farklar yaratacak yepyeni bir teknolojiden bahsetmesini anlatmıştık. Bugün 1999 yılındayız ve o zaman bahsettiğimiz ortamı bugün bizzat kullanıyoruz.

Teknolojideki bu değişimlerin asıl devrimci tarafı, karmaşık üretim sistemlerine ulaşma imkanı sağlamasından çok, dağıtım kanallarını değiştirmesi. Public Enemy'nin Net'teki varlığı ne kadar genişleyecek?

SLAMJamz sayesinde her hafta yeni bir single yayınlamayı düşünüyoruz. İleride kendinden söz ettirmek için diğerlerinden çok daha incelikli olmak gerekecek. Bugün, sanatçıların büyük çoğunluğunun herhangi bir plak şirketiyle sözleşme imzalama şanslarının olmadığını görüyorum. Halbuki, herkese yer olduğunu düşünüyorum. Sadece, bundan böyle, pek çok kişi 80.000 yerine 800 adet satmakla yetinmek zorunda kalacak ve çok zor yaşayacak.

Peki yayınladığınız gruplar içinde rock grupları da olacak mı?

Öncelik hip-hop'ta, ama önceliğimi yerine getirdiğimde aramıza rock grupları da katılabilir. Zaten bizim yaptığımız, rock gruplarının korsan radyolarında yaptıklarından farklı değil. Hepimiz aynı yolun yolcusuyuz. Müzik müziktir.

Net-radyoda neler yapacaksınız?

Rappstation.com ile günün 24 saati yayın yapan bir programlama yayını düşünüyoruz. BringinDaNoise.com'da ise bizim radyo şovlarımızdan parçalar olacak. Söz, zeka ve müzik karışımı...

Temelde müzik/kültür enformasyon sitesi, öyle mi?

Temel olarak, evet.

Politika?

Elbette, politika her şeyin dibinde yatıyor.

Politika iki insanın karşılıklı konuşması değil mi? Bunu tarihsel olarak geniş bir bakış açısına oturtmak gerekiyor. Diyelim, Marvin Gaye dinliyorsunuz. Klikleyip bir biyografiye ulaşıyorsunuz. Sonra şarkının yayınlandığı yılı merak edip o yılı araştırıyorsunuz. Dinlemekte olduğunuz şarkı farklı ve geniş bir boyuta oturuyor.

Şöhret halesinin yaratılması Amerika, Avrupa ve Asya'daki insanların beynini bulandırdı. İnsanlar "beni bu stres dolu dünyada eğlendirecek şeylere ihtiyacım var" diyor. Oysa, hayatını stres dolu yapan, sana bu eğlenceleri veren orospu çocuklarıyla aynı.

Evet, bu okul sisteminde kullanılması gereken bir yöntem. İnsanlara bilgiye ulaşma yöntemleri öğretilmeli. Bu teknolojiler yüzünden ve onların sayesinde çocuklar okulda öğrendiklerinden çok daha fazlasını okul dışında öğreniyorlar. Eğer 70'ler ve 80'lerle ilgili genel bilgiyi iki saatlik bir video kasetten alabiliyorsan, 18 saatlik geleneksel dersin ne anlamı kalıyor? Dolayısıyla 21. yüzyılın genç zihinlerini nasıl eğiteceğimiz ciddi bir konu.

Bir yanda sansürsüz bir ortam, ama öbür yanda...

Evet! Eğer ortamı gönlüne göre düzenleyemiyorsan, gençlere ulaşan bilgiyi yönlendirmek durumundasın. Herkes "sanki bu benim çocuğum değil" diye düşünüyor. Gençlerin bilgiye ulaşma yöntemlerini yönlendirmek, olaylara bakışlarını genişletmek gerekiyor.

Korsan kayıtlara nasıl bakıyorsunuz?

Korsan kayıtlardan korkmuyorum. Kötü niyetliler albümümü web üzerinden bedava elde edebilirler, bunu biliyorum. Her halükarda albüm bir kere usulüne göre MP3 formatında piyasaya sürüldüğünde, insanların eş dostları için kopyalar çıkarmasına kimse engel olamaz. Kasetlerle, CD'ler ya da radyodan insanların istedikleri parçaları kaydetmeleri arasında nasıl bir fark var: Korsancılık her kuruşun hesabını yapan, sineğin yağını çıkarmak isteyen büyük şirketlerin canını sıkar yalnızca. Ben sanat yapıyorum. Beni ilgilendiren, yaptığım çalışmanın en fazla sayıda insana ulaşması.

Müziği keşfederken, müzik ne kadar ezoterikse, o kadar iyi diye düşünürdük.

Müzik tarihi, plak tarihi içinde dolaşmaktan ibarettir. DJ'ler 70'lerin plaklarına dalarak Sam and Dave'de, Stax'te, caz koleksiyonlarında bir şeyler buldular. Hip-hop söz konusu olduğunda, DJ'ler ve müziğin bizzat üreticileri, dinleyicilerden ve eleştirmenlerden çok daha bilgiliydi. Çoğu müzik yazarı, kullanılan sample'ları tespit edemiyordu. Bu yüzden, müziğin özgünlüğünün kullanılan müzikten değil de, o rap sanatçısından kaynaklandığını düşündüler. DJ'ler, prodüktörler ve rap sanatçıları buna gülüp geçti elbette. Müzik, müzik basınından önce doğdu da ondan. Yardbirds ve Cream örneğinde de durumun böyle olduğuna inanıyorum. Millet Cream'i dinlediğinde Howlin' Wolf diye bir adamın varlığından bihaberdir. Cream'i dinledikçe Howlin' Wolf'u keşfederler.

Peki, Doğu Yakası/Batı Yakası ayrımı nasıl oluştu?

Bence rap'in sesi, şiddeti pohpohlayarak ayakta kalan bir tür kent medyası tarafından esir alındı. Olup bitenlerle ilgili yorumlar yapmaya soyunan donanımsız heriflerle, müzik çevresinde bir histeri yaratıldı. Rap ya da hip-hop medyası ortaya çıktığında, insanlar müzikten önce bu medyaya gözlerini diktiler. Böylece rap medyası sanatın kelimelerinden önce kulaklara kazınmaya başladı.

Tamamen iletişim üzerine dayalı bir sanat formundan bahsediyorsunuz...

Evet, ama iletişimin üzeri örtülüyor.

Şiddet de iletişimin kopmasıyla ortaya çıkmıyor mu?

Olabilir. Diğer bir neden de, fantezi ve gerçeklikle ilgili ince çizginin bulanıklaşması olabilir. Herkes kendi kararına varacak. Ve bu kararlara göre eyleme geçecekler. Bunun iyi bir şey olduğunu söylemiyorum, ama Amerika'daki insanların robotlaşması böyle oluyor. Düğmeyi kimin açıp kapadığının farkında değiller.

Los Angeles ayaklanmaları sırasında insanların kendi yaşadıkları mahalleleri yağmaladıklarını gördük. Şiddet kendilerine dönüktü.

İnsanlar yaşadıkları yerin sahibi değil. Orada kiracılar. Bu yüzden yaşadıkları yerle bağları çok daha zayıf. Bu öyle bir noktaya gelebiliyor ki, bedeninin bile kendine ait olmadığını düşünebilirsin. Bunu düşünmekte de haksız değilsin, zihnin bile sana ait değil ki... Eski bir söz vardır: "Birine balık ver, bir gün karnı doysun. Birine balık tutmayı öğret, her gün karnı doysun." Bizim toplumumuz da şunu diyor: "Gel sana bir balık vereyim."

Ve sana bunun faturasını çıkarayım...

Aynen. Hayatın boyunca bu bir balığın bedelini öde, diyorlar. Bir başka söz daha var: "Başarılı bir ortamdaki patron bir insan değil, bir zihniyettir."

Peki, bu çılgın ortamda insan kendini nasıl koruyabilir?

Kendi alanımı kontrol etmem, kendi alanımda iş görmem gerekiyor. Olay bundan ibaret.

Çeviren: **Ogan Güner**

Compay Segundo

Bir grup ihtiyar Kübalı, onyıllar süren, üçüncü dünya memleketlerinin sanatçılarına has yalnızlığın ardından dünya çapında aranan sorulan insanlar haline geldiler son iki-üç senedir. Ry Cooder sayesinde günışığına çıkan Buena Vista Social Club'ın en önemli "aza"sı 93'lük Compay Segundo bu ayki misafirlerimizden biri. Bugünlerde, İstanbul'da da doğru düzgün bir müzik mağazasına giderseniz, onun geçen seneki "Lo Mejor de la vida"sına, son albümü "Calle Salud"a ve bir best-of'una rastlayabilirsiniz. Şimdi "Chan Chan"ın bestekarının Les Inrockuptibles dergisine söylediklerine bağlanıyoruz...

Mezarlıklarda dolaşmayı severim

Compay Segundo: Mezarların arasında bir banka oturup kitap okumayı da severim. Ya da düşüncelere dalarım, burada istirahat edenleri düşünürüm, Jose Marti'yi, Miguel Matamoros'u *(Küba halk kahramanı ve 40'ların ünlü müzisyeni)* anarım... Biraz serinlemek için ulu ağaçların gölgesine ve kaybettiklerimizin hatırasına çekilirim. Benim için burası güler yüzlü, insanı kucaklayan bir bahçedir.

115 yaşındaki büyükanne

Çok çok fakir bir aileden geliyorum. Bir "finca"da, Siboney'in küçük bir köyünde bir çiftlikte yaşıyorduk. Babam manganez madenlerinde lokomotif makinistiydi, ama 1918'de Birinci Dünya Savaşı sona erdiğinde, ona ve orada çalışan bir sürü Galliye kibarca "teşekkür etmişler". Bunun üzerine, annem ve babam Siboney'i terkedip Santiago'ya yerleşmeye karar vermiş. Ailenin sekiz çocuğundan bir tek ben büyükannem Ma Regina'nın yanında kaldım. O 115 yaşına kadar yaşadı, gördüğünüz gibi, bu beni de umutlandırıyor. Ben onun "bi'tanesiydim". Akşamları purosunu ben yakardım. Öldüğünde 9 yaşındaydım. Cahildim, ne okumam ne yazmam vardı. Bir ağacın gövdesinden küçük bir sunak yapıp üstüne üç tane mum yerleştirmiştik. Sunağın yanına da tabutu koymuştuk. Ne olup bittiğini anlamıyordum. Niye büyükannemin o kutunun içinde uzanıp yattığını soruyordum. Babam da bana "gölgede dinlenmesi için" demişti. Daha önce hiç ölü görmemiştim. Ertesi gün cenaze gömülecekti. Tabutu omuzda Jata'ya, yani Siboney mezarlığına taşıyabilmek için altına iki tane kiriş geçirilmişti. Ben "peki niye büyükanneyi bu kutuda götürüyoruz?" diye soruyordum. Bana verilen cevap: "Yorulmasın diye, bacakları ağrıyor ve bir törene katılması gerek... Böylece, bileğini burkmadan gitmiş olur..." İnsanların öldüklerini bilmiyordum. Ölüm benim için tamamen soyut, yabancı bir kavramdı. Ama yine de memnundum, çünkü herkes büyükannemle ilgileniyordu. Başının altına dantelden küçük beyaz bir yastık konmuş ve en güzel elbisesi giydirilmişti. Daha sonra, ailemle birlikte Santiago'ya gittim ve birkaç hafta sonra anladım ki, büyükannemi bir daha göremeyecektim. Beni bu kadar cahil yetiştirdiği için babama çok kızdım. Ayrıca, bu kadar çok çocuk yaptığı için de ona öfkelendim. Tam dokuz çocuk yapmıştı, biri çok küçük yaşta öldü. Annemin bizi yetiştirmek için sarfettiği çabanın ve gayretin önemini daha sonraları kavradım. Benim sadece dört çocuğum oldu ve oğlum Salvador'dan hayatım boyunca hiç ayrılmadım. Bütün evlatlarım liseye, yüksek okula gitti ve hiçbiri açlık nedir bilmedi. Sanırım hayatta babalık görevimi yerine getirdim.

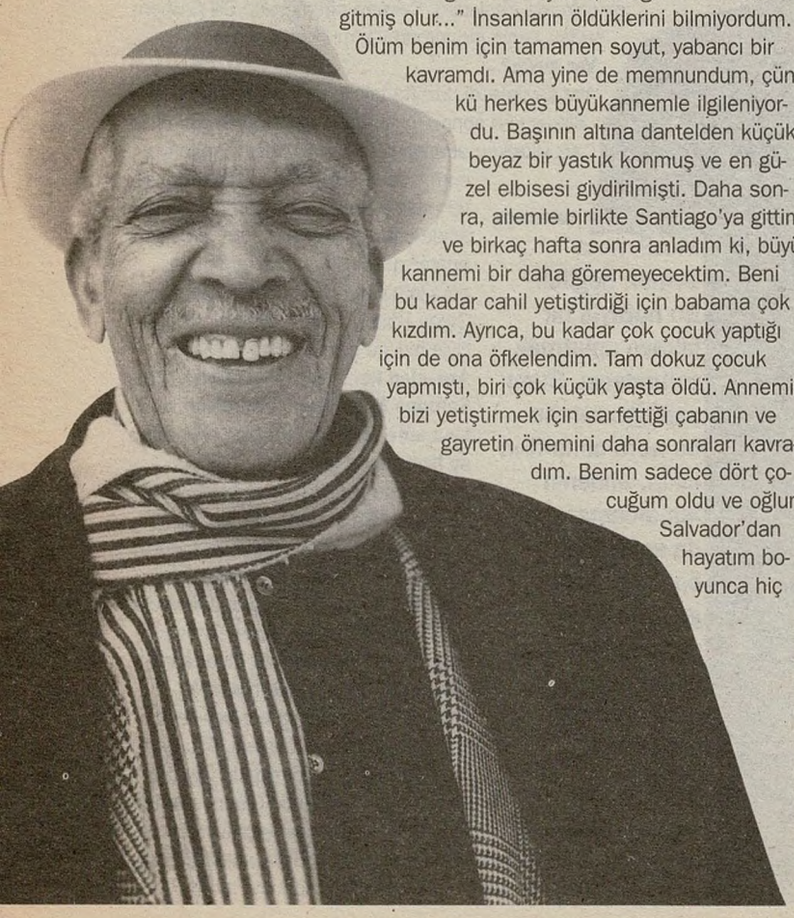

Puro ve müzik ince iştir

Ben geleneklere bağlı, geleneklerin izinden giden bir adamım. Puro fabrikası Monte Christo'da çalışırken, patronlar bana o kadar güvenirdi ki, atölyenin anahtarı bende dururdu. Tütün hakkındaki derin bilgim sayesinde bir sürü başka markadan da sürekli teklifler alıyordum. Belki bütün gün devamlı aynı hareketi yapmanın çok tatsız bir şey olduğunu düşünebilirsiniz, ama karnını doyurmanız gereken dört çocuğunuz varsa iş değişiyor... Alıcılar puro üretimi için tütün yapraklarını seçmeye depoya gelirlerdi. Ben "torcedores"tim, yaprakların seçiminden sorumluydum ve hammadde alımlarını kolaylaştırmak için toptancılara sunduğumuz örnek puroları sarardım. Monte Christo ve Partagas için onsekizer yıl çalıştım. Havana sokaklarında satılan purolar sadece çok kötü kalite olmakla kalmıyor, üstüne üstlük, Küba tütününün itibarını zedeliyordu. Puro üretimi bazı kurallara harfiyen uymayı gerektiren çok ince bir iştir. Kaliteyi yüksek tutmak istiyorsan, geleneklere bağlı kalacaksın. Aynen müzikteki gibi. Salsa nedir? Kendine has özelliklerini kaybetmiş, bayağılık ve kendini beğenmişlik arasında gidip gelen bir "sound". Küba müziğinin en önemli orkestralarıyla birlikte çaldım, Benny More'yle, Miguel Matamoros'la... O kadar uzun süre bu müziği yaptım ki, hayatımda tanıdığım, bildiğim müziklerin en iyisinin olduğunu iddia edebilirim. İşte bu yüzden, hâlâ çalmaya ve ona saygı duymaya devam ediyorum. Bazıları onu çirkinleştiriyor. Ben onu böyle öğrendim, eğer değiştirmeye kalkarsam hata yapmış olurum. Çünkü o zaman ne o olur ne de ben.

Hayatta "Chan Chan"ın o kadar kişiyi etkileyebileceğini tahmin edemezdim. Belki o gün, kalbin dört notasını buldum... Bu esrarı seviyorum: Beni hâlâ aramaya itiyor.

Nişanlım yatakta bana sokulduğunda...

Halkın da desteğiyle "Lo Mejor de la vida" *(1998'deki albümü)* çok büyük başarı kazandı. Daha iyisini yapmak zorunda kaldım. Her şarkıya bütün kalbimi koydum ve bu bana uykusuz gecelere maloldu: Durmadan düzenlemeleri düşünüyordum. Nişanlım bu durumdan hiç hoşnut değildi: Ne zaman yatakta bana sokulacak olsa, "şimdi olmaz, bir melodi üstünde çalışıyorum!" diyordum. Hayatım sadece müzikten ibaret. Bazen, evde otururken, sokaktan bir şarkı geldiğini sanarak pencereyi açarım, ama kimse yoktur: Şarkı kafamın içindedir... Eminim ki kafamı kıracak olsam, düşerken çıkaracağı ses bir melodi olurdu. Ben müziğin kölesiyim, ama bu harika bir hapishane.

Kalbin dört notası

Yaş ilerledikçe, mesafeler ve süreler sıkışıyor: Yaşam küçücük bir dünyaya benziyor. İnsan attığı her adımda kendisiyle karşılaşıyor. Geçmişte olmuş olduğunuz, o an olduğunuz ve gelecekte olacaklarınızın yanından geçiyorsunuz. Bu yüzden hile yapmamaya çalışıyorum. Müzisyen olmak, her notada hayatını çalmak demek. Bütün yalanlar farkedilebilir ve her biri hemen bir yenisini peşinden getirir. Ama benim her şeyi bildiğimi sanmayın... Bu yaşımda bile, bir şarkıyı şarkı yapanın ne olduğunu ve halkın niye birini bir diğerine tercih ettiğini bilmiyorum. Hayatta "Chan Chan"ın o kadar kişiyi etkileyebileceğini tahmin edemezdim. Belki o gün, kalbin dört notasını buldum... Bu esrarı seviyorum: Beni hâlâ aramaya itiyor. Ayrıca, samimi bir çalışmanın meyvesi olan her şey saygı duyulmayı hak eder, ne kadar küçük olursa olsun, bir şarkı gibi ne kadar basit olursa olsun. Benim sonuç olarak, tek isteğim insanların zevk alarak yaşamalarıdır. Varoluşu korkular ve nefretlerle fazla heba ediyoruz. İşte benim şeyler hakkındaki anlayışım bu ve bir daha da bundan dönmem. Yaşadığım sürece hayat felsefem şu birkaç kelimeye dayanacak: müzik, aşk, yaşam sevinci!

Çeviren: **Alican Tayla**

Carlos Santana

ANNENİN KUCAKLAMASI YA DA...

Önce kötü haberi verelim: Santana, 2000 yılbaşında Havana'da çalmıyor, o iş yatmış. Las Vegas'ta normal bir salonda, 30-31 Aralık ve 1 Ocak'ta normal bir konser verecek. N'apalım, elden ne gelir? Yine de sevinçten uçuyoruz, ne mutlu ki milenyumun son büyük patlamasını yapmak 30 yıllık Santa Carlos'a nasip oldu. "Supernatural" Amerika'yı, Avrupa'yı ve dahi Türkiye'yi birbirine katmaya devam ediyor, "müzikmarketler" bir tarafa, sokaktaki Bulgarcılar bile peynir ekmek gibi "Supernatural" satıyor... Biz de üstümüze düştüğü kadarını yapıyor, 1999'un son sayısında Roll'u ve Roll'culari Santanalandırıyoruz. Önce Mojo, sonra Guitar World dergilerinde, sonra da –hay allah, nerden nereye– İzmit'teyiz...

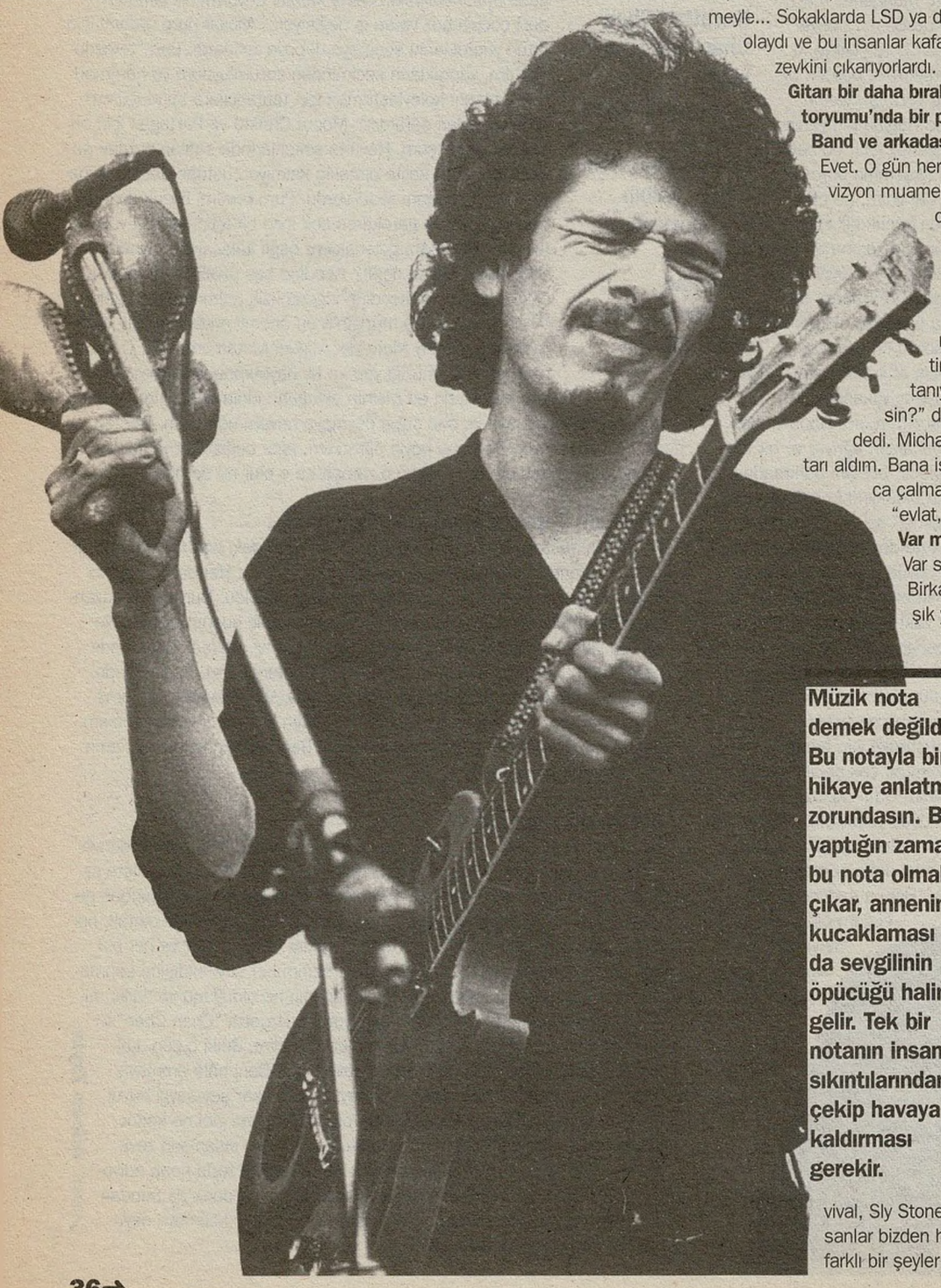

Yıl 1967... San Fransisco bir anlamda sizin doğum yeriniz. O zamanları nasıl hatırlıyorsunuz?

Carlos Santana: 1960 ortaları San Fransisco için bir dönüm noktasıydı. Kara Panterler, LSD ve Vietnam karşıtları... Her şey burada toplanmıştı. San Fransisco bilinç devrimini yaratan yerdir. Ravi Shankar, Beatles, Ray Charles, Miles Davis, Coltrane ve Jimi Hendrix'in dahil olduğu bir çapraz döllenmeyle... Sokaklarda LSD ya da meskalin atmış tipler görmek sıradan bir olaydı ve bu insanlar kafadan çatlak tipler değildi, sadece farklılığın zevkini çıkarıyorlardı.

Gitarı bir daha bırakmamacasına elinize alışınız da Fillmore Oditoryumu'nda bir prova sırasında olmuş. Paul Butterfield Blues Band ve arkadaşları sayesinde...

Evet. O gün herkes asit atmıştı. Paul Butterfield duvara televizyon muamelesi yapıyordu. İki gündür uyumamıştı ve çalacak hali de yoktu. Grateful Dead'den, Jefferson Airplane'den insanlar toplanmıştı, klavyede Michael Bloomfield vardı, cem yapılacaktı. Ama Paul'ün grubunun çalacak hali yoktu. Michael Bloomfield'ın gitarı da köşede durmuş, sanki beni çağırıyordu. Bill Graham'a gittim ve "Tijuana'dan gelme Meksikalı bir çocuk tanıyorum, iyi gitar çalıyor, çalmasına izin verir misin?" diye sordum. O da "gitar Michael'ın, ona sor" dedi. Michael'a gittim. "Tabii evlat, al çal," dedi. Gittim gitarı aldım. Bana işaret verilinceye kadar bekledim ve işareti alınca çalmaya başladım. Çalmayı bitirdiğimde Bill Graham "evlat, senin bir grubun var mı?" diye sordu.

Var mıydı?

Var sayılmazdı. Etrafta takılıp bir şeyler çalıyorduk. Birkaç gün sonra, lokantada her zamanki gibi bulaşık yıkarken adamın biri geldi ve "hey, seni arıyordum," dedi. "Bizimle blues çalmak ister misin? Seni geçen gün prova sırasında çalarken gördüm, tam aradığım adamsın." Önlüğümü çıkardım ve onunla birlikte gittim. Beni çağıran Gregg Rolie'ydi ve ilk defa bir klavyeciyle birlikte çaldım.

Müzik nota demek değildir. Bu notayla bir hikaye anlatmak zorundasın. Bunu yaptığın zaman bu nota olmaktan çıkar, annenin kucaklaması ya da sevgilinin öpücüğü haline gelir. Tek bir notanın insanları sıkıntılarından çekip havaya kaldırması gerekir.

Ardından kendi isminizi taşıyan The Santana Blues Band'i kurdunuz ama kısa süre sonra tüberküloz olup altı ay hastanede yattınız.

Hastanede yattığım bu süre, ileride ne yapacağıma karar vermemi sağladı. BB King'i ilk seyrettiğimde full-time müzisyen olmaya karar vermiştim. Haftasonları müzik yapıp haftaiçi bulaşık yıkamaya devam etmek istemiyordum. Evden ayrılmak zor oldu, annemin kalbini kırmak istemiyordum, ama bir kere ayrılınca her şey kendi kendine ilerlemeye başladı. The Santana Blues Band adı gitgide yayılmaya başladı. Creedence Clearwater Revival, Sly Stone gibi isimlere açılış grubu olarak çıkıyorduk. İnsanlar bizden hoşlanıyordu, özellikle de kadınlar. Müziğimizde farklı bir şeyler olduğunu hissediyorlardı. Sonuçta bir albümü-

müz bile olmadan Fillmore'da sahneye çıkmaya başladık. Ardından plak şirketleri peşimize düştü.

Ama plak serüveniniz, Los Angeles'da stüdyoya girmek üzereyken, baterist Marcus Malone'un tutuklanmasıyla başladı, değil mi?

Evet, Malone bir pezevenkti. Ciddi bir pezevenk. Kıyafetleri, arabaları, orospularıyla tam bir pezevenk. Kendisi ayrıca çok iyi konga çalardı. Adama sürekli "bırak bu pezevenklik işlerini, konga çalarak da gayet iyi para kazanabilirsin" derdik, dinlemezdi. Tam o gün orospularından birinin eski kocası çıkıp geliyor ve bunlar kavgaya tutuşuyorlar. Nihayetinde Malone adamı bıçakladı ve uzun süre içeride yattı.

Yerine de Michael Shrieve geldi. Shrieve'in müzik hayatınızda önemli bir yeri var, değil mi?

Michael benim gözlerimi caza açtı. Gençken cazın boktan bir salon müziği olduğunu düşünürdüm, ama Michael "bu ciddi bir müzik, dinlemelisin" der dururdu. Sonunda bir gün elime Miles ve Coltrane plakları tutuşturdu. "Bunları dinlemelisin, çünkü sen de bu adamlar gibi düşünüyorsun," dedi. Ondan sonra cazın blues'a getirdiği açılımları, daha Avrupai diyebileceğim yönlerini keşfettim.

Peki Carabello'yla aranız nasıldı?

Hepimiz birbirimizden öğreniyorduk. Santana grubunun temelinde bu kimya vardı. Her şeyi o anda keşfeder ve birbirimize bir şeyler öğretirdik. Hastanede yatarken Carabello, bana LSD, ot ve bir teyp getirirdi. Yanında da Gabor Szabo kayıtları... BB King tarzından sıyrılmam bunun sayesinde oldu. Gitarda blues'u ifade etmenin değişik yolları olduğunu anladım. "Abraxas"taki müzikler bu sayede ortaya çıktı. Peter Green bizi izlediğinde "bu adamların yaptığı BB King'den ve Elmore James'ten çok farklı. Kimleri dinliyorlar acaba?" diye sormuş. Jose Feliciano ve Gabor Szabo dinliyordum.

Ardından Woodstock ve ilk albüm geldi. İlk albüm inanılmaz büyük bir başarı elde etti.

Evet, fakat o zamanlarki sorunumuz kendimize ait şarkılarımızın olmamasıydı. Bill Graham bizi bu konuda çok yönlendirdi. Biliyorsun, 68'de kimsenin şarkı formunu taktığı yoktu. Uzun uzun çalardı herkes. Bill bize "kendinize ait düzgün şarkılar yapmanız lazım" dedi. Böylece ikinci albümdeki şarkılar çıktı ortaya.

O albümde Peter Green'in "Black Magic Woman"ı da vardı.

Bu şarkıya bizi Gregg Rollie uyandırmıştı. Peter Green bizi bu parçayı çalarken dinlediğinde yüzünde bir yandan "hey, bu benim şarkım!", diğer yandan da "ne kadar farklı!" ifadesi uyanmıştı. Grubunun gidişatı iyi değildi ve Peter bizimle birlikte takılmaya başladı. Ona saygım sonsuzdu. Geceleri onun için gitar çalardım. Legato için Peter Green, staccato için Coltrane çalarım. Benim tarifim şu: Uzun, hoş notalar legato, keskin, hızlı notalar staccato'dur. Her müzisyen hayatında legato ile staccato dengesini iyi kurmak zorundadır. New York çok staccato'dur, şehirdışı ise çok legato. Peter Green de, Eric Clapton da çok legato'dur.

New York'taki konserlerinize her gece Miles Davis de gelirmiş. Sizin o zamanlar ciddi bir Miles hayranı olduğunuz düşünüldüğünde, Miles'ın sizi izlemeye gelmesi herhalde koltuklarınızı kabartıyordur.

Elbette bu bizim için bir gurur kaynağıydı. Yaptığın işe daha fazla güvenmeni sağlıyordu. Miles'ın bizim etrafımızda takılması inanılmaz bir durumdu. Miles'ı kadınlar değiştirdi. Bette Davis diye bir sevgilisi vardı. Bu kadın Jimi Hendrix, Devon Wilson ve Colette etrafında takılırdı. Altı-yedi kişilik bir kadınlar çetesiydi bunlar. Herkesle yatarlardı, birbirleriyle de... Bu kadınlar Miles'ı ele aldılar ve giyim kuşamını döneme uygun hale getirdiler. Miles'ı caz dünyasından çekip aldılar.

Sizin ardınızdan Chicago, Hendrix, Miles ve hatta Rolling Stones müziklerine daha fazla vurmalılar eklemeye başladılar. Niye?

Farkettiler ki, kadınların daha farklı dans edebilmesi için konga ve timbale ihtiyaç var. İşin içinde vurmalılar olduğunda kadınların meme uçları sertleşir ve kollarını kelebek yakalar gibi hippi tarzında havada sallamak yerine, daha oryantal ve ruhani tarzda hareketler yaparlar. Erkekler kadınlarına bakar ve "hey, evde böyle dans etmiyorsun!" derler. Biz de onlara "sakin ol abicim, senin için hazırlıyoruz, alıp eve götüreceksin fıstığı," deriz.

Kadınların daha farklı dans edebilmesi için konga ve timbale ihtiyaç var. İşin içinde vurmalılar olduğunda kadınların meme uçları sertleşir ve kollarını kelebek yakalar gibi hippi tarzında havada sallamak yerine, daha oryantal ve ruhani tarzda hareketler yaparlar.

Grup içindeki dağılmalar nasıl başladı?

Benim önceliklerimin, onların önceliklerinden farklı olduğunu anladılar. Gerçi uyuşturucu ve kadınlar konusunda gayet rahattım ve kimseye karışmazdım, ama benim önceliğim çevremdeki şeyleri yüceltmektir. Benim yanımda bir kadına "siktir git" diyemezsin. Bu beni kırar. Bu öncelikler benimle diğer üyeler arasında sürtüşme yarattı. Onlar rock'n'roll ağzının çok cool olduğuna inanıyordu. "Gruba Santana adı vermekle hata ettik, herif tepemize çıktı" diye düşündüklerinin farkındaydım ve nasıl tepki göstereceğimi bilemiyordum. Ayrıca başarılı albümlerin, bu kadar seksin ve kadının ardından iyice gevşemiştik. Resmen kötü çalıyorduk ve ilerleyemiyorduk.

Tam bu sıralarda karınızla beraber Hindu guru Sri Chimnoy'un müridi oldunuz ve 1972'den 1981'e kadar da öyle kaldınız.

Evet, öğrenmemiz gerekeni öğrendik ve ayrılma zamanımız geldiğinde de ayrıldık. Öğrendiğim her şeyi takdirle karşılıyorum, çünkü disiplin aşırıya kaçmamı önledi.

Bir süre sonra grup üzerinde bir tür egemenlik kurdunuz ve müziğiniz gitgide caza daha çok yaklaştı. Gregg Rollie ve Neal Schon ayrılıp Journey'i kurdular.

Herkes yapması gereken şeyi yaptı. Ben de kendi yapmam gerekeni. Bir nokta geliyor ki, kendi sesinizi dinlemeniz gerekiyor. Sevsinler ya da sevmesinler, onlar ayrıldığında uçurumdan yuvarlanmadım, belli bir standardı korudum.

2000 yılbaşında Havana'da ücretsiz bir konser vereceğiniz söylenip duruyor...

Papa ya da Amerikan Başkanı için çalmamak gibi bir şöhretim var. Üç defa Clinton için çalmak üzere çağrıldım. Papa ve Castro için de. Hepsini reddettim. Ben insanlar için çalarım, göz göze gelmediğim insanlar için çalmam. Eğer Küba'ya gidersem, insanlar için çalmaya gideceğim ve etrafta da Castro'nun askerlerini görmek istemiyorum.

1995 yılında plak şirketi değiştirdiniz ve daha genç dinleyiciler de sizi tanımaya başladı. Önce Lauryn Hill'in albümündeki varlığınız, sonra da onunla birlikte Grammy töreninde sahneye çıkışınız. Eski dost Eric Clapton'la da orada karşılaştığınız söyleniyor.

Evet, Eric beni çağırdı ve "şu günlerde hayatımda önemli bir süreçten geçiyorum, ama beni albümünde konuk etmek istersen memnuniyetle gelirim" dedi. Teklifi getiren Eric Clapton'sa ne yapabilirsin ki.

Albümde Lauryn Hill, Wyclef Jean, Mana, Dave Mathews, Eagle-Eye Cherry, Rob Thomas gibi birçok müzisyen var. Bunlar nasıl bir araya geldi?

Albüme katılan tüm insanlar bir şekilde önceden bunu hissettiklerini, müziğimi duyduklarını ya da beni rüyalarında gördüklerini söylediler. Benim için de aynı şey geçerli. Dave Mathews ve Fugees'le çocuklarım aracılığıyla tanıştım.

Albüm sizin gitarınızla mühürlenmiş birçok farklı tarzı bir araya getiriyor.

Miles Davis'in bir lafı vardır: "Ben çaldığım şey değilim, olduğum şeyi çalıyorum." Gerçek bu. Müzik nota demek değildir. Bu notayla bir hikaye anlatmak zorundasın. Bunu yaptığın zaman bu nota olmaktan çıkar, annenin kucaklaması ya da sevgilinin öpücüğü haline gelir. Tek bir notanın insanları sıkıntılarından çekip havaya kaldırması gerekir. Peter Green ve Jeff Beck gibi adamların yaptığı budur. Eric Clapton'la ilk olarak 1970 yılında bir araya gelmiştim ama o anda kendimi gitar çalacak kadar iyi hissetmediğim için çıkıp onunla birlikte çalmamıştım. Ruh ve beden arasındaki denge iyi değilse, çalmamayı yeğlerim. Eğer çalmak istemiyorsan, çalmamalısın. Marvin Gaye'i, Bob Marley'i, Jimi Hendrix'i, John Coltrane'i hâlâ seviyoruz, çünkü müziklerindeki titreşim moleküllerimizin yapısını öylesine ayarlıyor ki, aynı anda gülüyor, ağlıyor, bedenlerimizin bedenlere değdiğini hissediyoruz. Bu eğlence değil. Bu bambaşka bir ruhsal bütünlük.

Çeviren: **O.G.**

Santana'nın Buddy Guy ile muhabbete oturduğu oda, muhtelif enstrümanlar ve hatıratlarla dolu. Duvarlar, müzik tarihinin kısa bir özetini veren fotoğraf ve posterlerle kaplanmış: Clapton imzalı bir Cream fotoğrafı, Santana'nın ruhi biraderleri Marvin Gaye, Bob Marley, John Coltrane, Miles Davis ve Jimi Hendrix'in çeşitli posterleri ile Muddy Waters, John Lee Hooker, Robert Johnson, Albert Collins enstantaneleri... Yıl 1994, ortam güzel, ve Santana ile Buddy Guy asmalı bir çardağın altında muhabbet ediyorlar. Eski nehirler, Hendrix, Coltrane, John McEnroe, Muddy Waters, kalıcılık, İstanbul ve ezan...

CARLOS SANTANA & BUDDY GUY

ÇALDIĞIN ŞEYLER KADAR GÜZEL ADAMMIŞSIN

İlk nasıl tanıştınız?
Carlos Santana: John McEnroe!
Buddy Guy: Öyle miydi?
Santana: Evet, evet! İnanılmazdı.
Guy: Yahu Chicago'daki o tiyatroda değil miydi?
Santana: O ikinci karşılaşmamız Buddy.
Guy: Santana ile hafıza konusunda sidik yarışı yapmak çok yanlış bir hareket olur.
Santana: 1984 veya 1985 sonuydu. Cow Palace'da John'un maçı vardı. Dürbünle etrafa bakınırken, bir baktım, John çikolatanın teki ile konuşuyor. Baktım Buddy Guy gibi gülüyor. O dedim herhalde. Koştum yanına gittim. Aklıma şey geldi, kayınbiraderim gitarist Saunders King'e bir gün Billie Holiday şöyle demiş; çok yakışıklı bir adamdı: "Kendin gibi yakışıklı çalıyorsun". Ben de Buddy'ye dedim ki: "Çaldığın şeyler kadar güzel adammışsın."
Guy: Hep söyledim "Carlos, git bir gözlük al kendine" diye!
Carlos, Buddy Guy'ı ilk ne zaman dinlemiştin?
Santana: 60'ların ortasıydı. Blues söyleyen bir arkadaşım bana bir parça dinletti. Odada oturmuşlar ot içiyorlar, ortam süper... "Kim bu?" dedim. "Buddy Guy-Junior Wells'in yeni plağı!" diye şişindi. Çok güzel çalmışlardı ve bana çok derin gelmişti. O günden sonra bulabildiğim bütün Chicago blues plaklarını toplamaya başladım. Buddy benim için hep farklı bir yerde durdu. O sıralar BB King ve Bobby Blue Bland'e acayip takmıştım, ama Buddy'nin çok farklı bir enerjisi vardı. Sanki uzun zaman salllayıp birden açtığınız bir şişe soda gibi çalıyordu. Efervesan gitarist... Sonra başka bir şey dinlettiler, "Red House"... Bu Buddy Guy dedim, ama Jimi Hendrix dediler. O zaman anladım Buddy'nin ne öncül bir adam olduğunu.
Buddy, Jimi gelip senin konserlerini kaydedermiş, doğru mu?
Guy: 4 Nisan 1968'de Martin Luther King'in öldürüldüğü günün gecesi bir kulüpte çalıyordum. O yıllarda Bonnie Raitt'in sevgilisi benim menejerimdi. Çalarken birden bağırmaya başladı; o da Hooker gibi kekemeydi: "B-b-bak! Jimi geldi!" Ortalık ayağa kalkmıştı ve ben bu garip giysili adamın kim olduğunu bile bilmiyordum. Tanıştırdılar ve programı kaydetmek istediğini söyledi. "Olur, farketmez" dedim. Sonra çıktı ve beraber çaldık. Çok uçuk çalıyordu. Coltrane gitarla blues çalıyordu sanki. Bir gün Guitar Slim bana şöyle demişti: "Ben her günü duble yaşıyorum". Coltrane ve Hendrix öyle adamlardı işte. O kadar yaratıcı ve dolu adamlardı ki... Uçup gittiler.
Carlos her ikisi arasındaki bağlantıyı yakalamayı başaran ender gitaristlerden biri...
Santana: Evet, işte o özgürlüğün tonu... Uzun zaman önce anladım ki, blues nehrin, çamurun veya pamuğun müziği değil. Miles Davis derdi ki, "hayatta pamukla hiç işim olmadı, ama biraz blues çalmayı bilirim". Miles'ın ailesi çok zengindi ve Miles bu klişeyi kırdı. Blues bence insanların acısını anlayabilmek ve bu acıya katılarak onu dindirebilmek için ortaya çıkmıştır. Çünkü ben dünyayı dolaştım; İtalyan, Japon blues grupları dinledim. Tabii ki Chicago veya Teksas blues gibi değil yaptıkları, ama niye olsun, bir; onun da kendine göre bir güzelliği var, iki. Blues her yerde ve hep öyle olacak. Coltrane, Miles, Buddy ve Jimi... Hepsi blues çalıyorlar, ama hepsininki farklı. Blues kozmik bir müzik. Evrenin müziği, o yüzden dünyanın her yerinde blues çalınıyor. İstanbul, Kudüs veya Japonya... Herkes aynı şeyi hissediyor. Hepimiz benzer şeylere sevinip benzer şeylere sinirleniyor, üzülüyoruz. Bu yüzden blues müzisyenleri özel bir misyon taşıyorlar. Blues, yüzeysel bir müzik olmadığı için hayatımızı değiştiriyor. Hepimiz biraz olsun blues'dan etkilendik, değil mi? İnsanlığımızı hatırlatıyor. Şimdi benim en çok merak ettiğim şey, Hendrix veya Coltrane bugün yaşıyor olsalardı, nasıl bir müzik yaparlardı... Müziğin insanları nasıl etkilediğine örnek olarak Buddy ile ilgili bir hikaye anlatayım: Buddy gibi izleyiciyi harekete geçiren kimseye rastlamadım. California'da, Costa Mesa'da bir kulüpte çalıyordu. Biraderle kulübün önünden geçiyorduk ve alkışları, bağrışları duyduk. Bir baktık, Buddy çalıyor. Buddy bir bend yaptı ve öndeki motorcu kadınlardan biri gömleğini sıyırıp göğüsleri fora etti. Göğüslerini sallayarak alkışlayanlara katıldı. Valla yalanım yok! Ben daha önce böyle bir olaya tanık olmadım.
Guy: Bana da biri ertesi gün söyledi, ben olayı görmedim. Zaten görseydim, kafadan hata yapardım. Ben çalarken tüm konsantrasyonumu gitara veririm. Kadınların başına kıçına hiç dikkat etmem. En arkalara bakarım ve eğer mutsuz tek bir kişi bile görürsem canım sıkılır. Herkesin keyfi yerindeyse, o gece rahat uyurum. Mesela bu takıntımdan dolayı sık sık sahneden iner, gezerek çalarım.
Santana: İşte bu spiritüel orgazm!
Carlos, grubun adı ilk yıllarda Santana Blues Band'di. Bu isim nereden geliyor?
İlk zamanlarda blues benim hayatımdı. Bir de Beach Boys'a bayılıyordum. San Fransisco'ya ilk geldiğimde herkese Muddy Waters'ı tanıyıp tanımadıklarını soruyordum. Herkes bana tuhaf tuhaf bakıyordu. Eh tabii Tijuana'dan gelmişiz, hiç-

Misafir gitarcı, latinoların baştacı

Woodstock Festivali ile ünlenmeden önce Carlos Santana'nın aklında gönlünce blues çalabileceği bir latin grubu varmış. Carlos'un bu fikri, Cream projesi gündeme geldiğinde, kendini "caz üçlüsü ile çalan Buddy Guy" olarak hayal eden Eric Clapton'ı hatırlatıyor. Santana'nın idollerinden biri olan Clapton, kısa zamanda dizginleri elinden kaçırdı ama, Carlos'un bu hayalini hayata geçirip yaşatacak yetenekte bir formül adamı olduğunu söyleyebiliriz.
Santana, ilkgençliğinde üzerine biçtiği blues adamı personasından kısa zamanda sıyrılarak, birçok blues gitaristinin hayal ettiğinin tersine, müziğinde hem geride hem de en önde olabilmeyi başaran nadir kişiliklerden biri. Misafir olur; ne ezilir ne de önde durur. Gitaristliğini etik anlamda özduruşu ile bu denli barıştırabilmiş az adam vardır... 1966'da kurduğu Santana Blues Band öncesinde Tijuana'da geçirdiği gençlik yıllarında pikabından eksik etmediği Jimmy Reed, Muddy Waters, Robert Johnson ve John Lee Hooker plakları ile blues'a gömülen Santana'nın tek hayali, Amerika'ya gidip idollerini canlı izlemekmiş. Şimdi lise yıllarında bu hayali paylaştığı herkesi mahçup etmiş bulunuyor.
1962'de San Fransisco'ya yerleşen Santana, kısa zamanda Mike Bloomfield (Paul Butterfield Blues Band-Electric Flag-Canned Heat), Nick Gravenites (Big Brother And The Holding Company-Electric Flag), John Mayall ve Peter Green (John Mayall's Bluesbreakers-Fleetwood Mac) gibi beyaz blues ustaları ile dost olarak camiaya dahil oluyor. 1969 tarihli "Abraxas" albümünde yer verdiği Peter Green imzalı Fleetwood Mac klasiği "Black Magic Woman" düzenlemesi ile Santana tarihinin altın çağı başlıyor.
Aynı dönemde politik siyah hareketin etkisiyle Billy Cox ve Buddy Miles'la beraber Band Of Gypsies'i kuran Jimi Hendrix eğer siyahların gururu olduysa, Santana da latinoların baştacıydı. İlk albümünde gitar tekniği açısından Jimmy Nolan (James Brown), Steve Cropper (Booker T. and The MG's) ve Eric Clapton etkisi hissedilse de, geriye Otis Rush ve Freddie King'in efsanevi sustain'i ile Jimi Hendrix'in meydan okuyan tavrı baki kaldı. ***S.K.***

bir şey bilmiyoruz. Tijuana'da benim takıldığım çevre blues'dan başka bir şey dinlemiyordu. "Ee, şimdi Amerika'daydım işte" diyordum ve kimsenin John Lee Hooker'ı tanımıyor olması bana çok garip geliyordu. Trene binip San Jose'ye gidiyordum. Orada BB King, Ray Charles, Bobby Blue Bland gibi efsaneleri izlemiştim.

Peki sizce gelmiş geçmiş en iyi blues gitaristi kim?

Guy: Şimdi benim listemi saymaya kalksam, bu röportajı bitiremeyiz. Bence en iyi blues gitaristi yoktur.

Santana: Buddy'e katılıyorum, bence de en iyi blues gitaristi diye bir ayrım yapmak imkansız. Ama benim için en önemli isimleri sayabilirim. Lonnie Johnson benim gitara bakış açımı değiştirmiş bir isimdir. Onu dinlemeden önce genelde akorlara dayanan bir stilim vardı. Tek tel tekniğini onunla keşfettim. Ve tabii ki T-Bone Walker: O ayakkabıyı keşfetti, biz de yeni modeller yarattık.

Guy: Evet, Carlos'a katılıyorum. Ben Lonnie Johnson ile ölmeden hemen önce tanışmıştım. Ama T-Bone'u dinleyerek ve taklit ederek çok şey öğrendim. Bakın, ben size bir şey söyleyeyim: Ben Muddy veya B.B.King'i taklit ederek blues çalmayı öğrendim. Bunu onlara söylediğim zaman, "biz de birilerini kopya ediyorduk ve hâlâ da ediyoruz, ama albümlerde veya konserlerde kendimizi çalıyoruz" dediler bana.

Blues hep para, kadın, içki veya dertten mi bahseder?

Guy: Yok ya, kim demiş! Üç sene önce Bo Diddley'ye bir ödül töreninde blues nedir, ne anlatır diye sordular, o da "Siz neden bahsediyorsunuz, blues'un ne anlattığını herkes bilir. Sıradan şeyler işte..." diye cevap vermişti. O zamanlar Donald Trump'ın karısı ile problemleri vardı, o da "bakın" dedi, "mesela şimdi Donald Trump için blues vakti". Eğer merak edip de incelerseniz blues şarkılarının "beni terketti ve şimdi kalacak bir yerim bile yok"tan gayrı şeylerden en az bunlar kadar bahsettiğini görürsünüz. BB King "Sweet Little Angel"da "küçük bir meleğim var/ kanatlarını açışına bayılıyorum" diyor. Şiirselliğine dikkat çekerim. İşte bu sözler dünyada herkese bir şey ifade eder. Mutlu bir şarkı, hüzünlü olduğunu kim söyleyebilir?

İstanbul'da günde beş kez ezan okunuyor, neden bahsettiğini bilmiyorum ama bana şöyle geliyor: "Ey Allahım, ben artık bir Hindi olmak istemiyorum; bir kartal gibi şahlanmak istiyorum". Bu bir yakarış, tıpkı bir damlanın okyanusa ulaşmak için çektiği özlem, acı gibi. Blues'u buna benzetiyorum.

Santana: Blues bana göre mükemmel ve deruni bir dua gibi. Mesela İstanbul'da günde beş kez ezan okunuyor ve neden bahsettiğini bilmiyorum ama bana şöyle geliyor: "Ey Allahım, ben artık bir Hindi (Turkey) olmak istemiyorum; bir kartal gibi şahlanmak istiyorum". Bu bir yakarış, tıpkı bir damlanın okyanusa ulaşmak için çektiği özlem, acı gibi. Ben blues'u buna benzetiyorum.

Bu uhreviyat kayıtta yok olmuyor mu? Yani sahnede ruhani bir atmosfer yaratmak mümkün, ama herhalde stüdyoda bir şeyler kayba uğruyor.

Santana: Bir şeyi kaydetmek bebek doğurmak gibi. Doğacak yavrunun göz rengini, yüzünü bilemiyorsun. Ama o senden bir parça ve tıpkı çocuğu büyütürken beyaz sayfasına ne yazarsan, o kalıyor kalıcı biçimde. Stüdyonun olanakları ve teknolojiden faydalanarak ortaya çıkan müziği istediğin, hayal ettiğine en yakın hale getirmeye çalışıyorsun. Çalanların kişiliği ve müziğe yaklaşımı da çok önemli. Eğer müzik doruğa ulaşmışsa, ki bu kendiliğinden olur, bir seferde kaydedip geçer giderim. En iyi parçalar böyle ortaya çıkmıştır. Ama sahne bambaşkadır, kimseyi kandıramazsın ve oyun oynama şansın yoktur. Ben sahnede olmanın coşkusunu stüdyoya tercih ederim.

İkiniz de kendi alanınızda 60'lardan bugüne kalan birkaç efsane isimden birisiniz. Yola devam etme gücünü nereden alıyorsunuz?

Guy: Ben vazgeçmek yerine direnmeyi tercih ettim. Blues çalmak ve blues dünyasında kalıcı olmak çok zor. Muddy Waters'ın yüzünü televizyonda bir kere gördüm. 1983 Grammy ödüllerinde Michael Jackson ödülleri toplarken Muddy'nin projeksiyonuna bakarken ağladım. "Elektrikli blues'un mucidini kaybettik" diye anons ettiler. Yaşarken neredeydiler? Onore edilmek için illa Muddy'nin ölmesi mi gerekiyordu? Annem ölümüne dek 20 yıl felçli yaşadı. Derdi ki: "Buddy, eğer bana çiçek vermek istersen, şimdi ver ki koklayabileyim, dokunayım. Öldükten sonra tabutuma konan çiçeğin bana ne faydası var?" Ben de çiçeğimi şimdi istiyorum. Ölüp televizyona çıkmak, onore edilmek yerine, övgünün tadını şimdi çıkartmak istiyorum. Çalmayı bıraksam neye yarar? Kim ne kazanır? Bir gün ölüp gittiğimde şunu desinler: "Evet, ölene kadar blues adına bir şeyler yapmaya uğraştı."

Santana: Bence müziğim bana bahşedilmiş bir lütuf. Benim düsturum, bu armağanı korumak ve en iyi şekilde değerlendirmek. Ustalarıma saygıyla, dinleyicilerime sevgiyle yaklaşmak. Pozitif enerjimi herkesle paylaşmak... Bu gece Meksika sınırından Amerika'ya kaçmaya çalışacak adamın yerinde ben de olabilirdim. Ama buradayım ve halime şükrediyorum. Buddy Guy, John Lee Hooker ve John McLaughlin gibi dostlarım olduğu için kendimi çok şanslı sayıyorum. 48 tane Grammy alsam, bu kadar mutlu olmazdım. Ben küçük bir kasabada büyüdüm. Orada hâlâ su yok, elektrik yok. Tavuklar gezinir sokaklarda. Anam 1955'te bizi kapıp Tijuana'ya geldiğinde, Amerika'ya gelmişçesine heyecanlı, gururlu ve ümitliydi. 1962'ye kadar orada kaldım ve ilk eğitimimi orada aldım: Sokak Üniversitesi. Millet Elvis Presley'i umursamıyordu bile; herkes blues dinliyordu. Blues bana kadınlardan ve paradan çok daha fazla şey ifade ediyordu. Sonra James Cotton'ı, Muddy'yi dinledim. Müzik bir nehir gibi akıyordu. Buddy'nin ve benim nehrim aynı, bizim nehrimiz. Biz, kocaman bir ağacın incecik dallarıyız; köklerini nehre salmış... Avukatlar, plak şirketleri bu ağacın meyvelerini yağmalayabilirler, ama köklerine dokunamazlar. Çocukken biri gelip ihtiyarlara "nasıl gidiyor?" diye sorduğunda, onlar hep aynı cevabı verirdi: "Ne olsun, yaşlı nehir her zamanki gibi yuvarlanıp gidiyor." Şimdi ne demek istediklerini anlıyorum.

Çeviren: **Sarp Keskiner**

LUNA
THE DAYS OF OUR NIGHTS
(BEGGARS BANQUET)

The Days Of Our Nights, Rolling Stone dergisi tarafından "adını kimsenin bilmediği dünyanın en iyi topluluğu" olarak tanımlanan **Luna**'nın beşinci albümü. Galaxie 500'den ayrılan Dean Wareham tarafından kurulan **Luna** modern bir rock tınısına imzasını atıyor.

MARK LANEGAN
SCRAPS AT MIDNIGHT
(BEGGARS BANQUET)

Scraps At Midnight, Screaming Trees topluluğunun solisti **Mark Lanegan**'ın üçüncü solo albümü. Rock müziğinin en etkileyici solistlerinden biri olarak kabul edilen **Lanegan**, albümünde folk-rock ve blues arasındaki sınırları ortadan kaldıran, melankolik baladlara yer vermiş.

BIS
SOCIAL DANCING
(WIIJA)

Teen-pop akımının önde gelen topluluklarından **BIS** yeni albümünde bir yandan çocuksu-enerjik punk tınısını korurken bir yandan da electronica ile flörtleşerek ses örgüsünü zenginleştiriyor.

WHISTLER
WHISTLER
(WIIJA)

EMF topluluğundan tanıdığımız Ian Dench, Brian Eno ile olan çalışmalarıyla ünlenen James Topham ve Kerry Shaw'dan kurulu **Whistler** rock tınısını keman, harp gibi enstrümanlarla besleyerek şarkılarını küçük birer senfoniye dönüştürüyor.

KODMÜZİK

Kod Müzik P.K. 144 Beyoğlu/İstanbul | Tel: 0212 244 2422 - 292 0465 | kodmuzik@superonline.com | Faks: 0212 292 0473

Sazı aldık Santana'dan, veriyoruz Santana'cılara, varıyoruz İzmit'e. Geçen sayı Roll'da "Supernatural" albüm yazısının girişinde bahsi açılan Santana-severlerin İzmit ayağında latin gitarının kıvılcımlarını arıyoruz. İzmit'te Santana deyince, Demiryolu Caddesi'nde konuşlanan İzmit'in en eski plakçısı Santana'nın kapısını çalıyoruz: Dükkanı, ilk ortaklardan Seka emeklisi Ahmet Özer, kardeşi Haluk Özer'le beraber işletiyor. Dükkanın isim babası ise, sonradan ayrılan ve baba mesleğini devralıp araba yağlarıyla meşgul olmaya başlayan Murat Mirkelam (böylece Mirkelam sülalesinin üçüncü ferdi Roll'a konuk oluyor)... İzmit işçi ve esnaf dayanışması Santana rüzgarını çınarlı şehirde hâlâ estiriyor... Depremle yüreğinin yarısını kaybeden İzmit'e ve İzmitlilere, Santana'cılardan ve Roll'dan bin selam...

KARAMÜRSEL'E BEATLES GELMİŞ

AHMET ÖZER

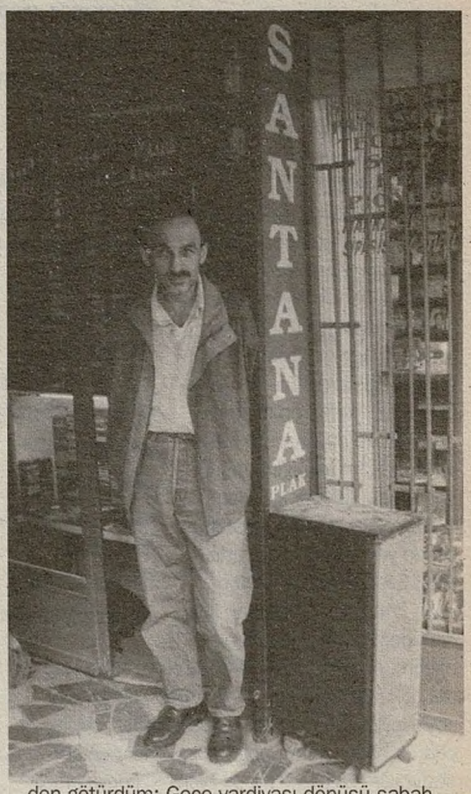

Ahmet Özer: 78'de falan galiba açtık dükkanı, Murat Mirkelam'la beraber. Uzun bir zaman mal alacak para bulamadık. Bir sene kapalı kaldı dükkan. Plak falan var, ama plağı kaydedecek kaset yoktu. O zaman bugünkü gibi cihaz da yoktu zaten, olanlar da çok pahalıydı, alamıyorduk. Arkadaşlarla sohbet edip oturuyorduk. Bir müddet plakları seyrettik parasızlıktan.

Yaşınız kaçtı dükkanı açtığınızda?

Askerden yeni gelmiştim. O arada Seka'ya girdim, oranın da katkısıyla para bulduk, malzeme bulduk, kredi aldık. 7,5 liraya falan boş kaset almıştık İstanbul'dan bir kutu. Öyle başladık, son derece sıfır olarak. Plaklar zaten evvelden benim kendi zevkime göre aldığım plaklardı.

O zevk nasıl oluşmuştu?

Ben bebekken ablam yabancı müzik dinlermiş. Yabancı bir şey çaldığı zaman susuyormuşum, yerli çaldığı zaman ağlamaya başlıyormuşum. Yerli müziğe bir türlü kulağım alışmadı. Ama yerli müziği de hiç dinlemiyorum değil, bayağı sanatçı var dinlediğim, Okay Temiz, Timur Selçuk, Üç Hürel... Moğollar'ın Fransa'da ödül alan plağını dükkanı açtıktan altı sene sonra filan bulabildik.

İzmit'te hatırı sayılır bir rock cemaati var mıydı?

Şu ana göre kalite de daha yüksekti. Karamürsel havaalanına giderdik, oradan Amerikalıların attığı plakları alırdık, herkes Playboy alırken. Ne enteresan plaklar vardı: Bir Canned Heat plağı hatırlıyorum, çok güzel kapağı vardı. O zaman sadece Marmara Bilardo'yla Salon Sami vardı, oranın sahibi dergilerden çıkan posterleri asardı. Plağı benden ısrarla istedi, en sonunda kabını verdim, plak bende kaldı. Bir de radyo istasyonları vardı Amerikalıların, dünyada çıkan her şeyi oradan dinleyebiliyorduk. Çok ünlü orkestralar konsere geldi Karamürsel'e, Beatles geldi.

Beatles? Karamürsel'e?

Yani, işte, öyle söylerler...

Nasıl eğlenirdi İzmit'in gençleri? Salon Sami'de bilardo oynamak yetiyor muydu?

Biz oralara fazla takılmazdık. Genelde müzik dinlerdik, kitap okurduk. Hava iyiyse deniz kenarındaki çay bahçelerine inerdik. Evinde de müzik dinleyen insanlardık, ama müziği gerçekten dinlerdik. Sosyal bir faaliyet yoktu, havanın, denizin temiz olması sosyal faaliyetti.

İlk ne zaman Santana dinlediniz?

Deep Purple'larla, Led Zeppelin'lerle beraber. 45'lik olarak, long olarak bir sürü plak çıkıyordu.

Dükkanın adını nasıl koydunuz?

Murat koydu. Yabancı bir isim bulmak için katoloğlara bakıp duruyorduk. Murat "Santana olsun" dedi. Çok da popülerdi o zaman.

Uzun süre ayakta kalan tek plakçı sizsiniz galiba İzmit'te...

Bir kız gelmişti dükkana, "size o kadar imreniyorum ki" dedi, "sizin yerinizde ben olsam da burada akşama kadar oturup müzik dinlesem..." Bir işi severek yapmak lazım. Burada kaç kişi oturabilir akşama kadar? Fazla kârı olan bir iş de değil. Yaptığı işten insanın memnun olması olay. Diğer birçok plakçının işi, ne popülerse onu alıp satmak... Şato Pavyon'da çalışan bir çocuk vardı, orada bateri çalardı, İstanbulluydu. Blue Öyster Cult'un bir kasedini bulmuştum, onu duymuş, geldi. Sonra her iş çıkışı gelmeye başladı. Konuşmazdı hiç. Çay veya bira içerdik, saatlerce, hiç konuşmadan müzik dinlerdik. Ben çaldıkça, o susardı. Böyle bir şey bu işi yapmak... Bir şey çalarken, gelen arkadaşın ne çaldığını hiç duymadan boş boş şeyler konuşmasını sevmiyorum, hemen kaparım teybi.

Kayıt zamanları nasıldı, daha mı güzeldi kaseti perakende satmaktan?

O zamanlar plak satışı da çoktu. Bizim için önemli olan, çok farkında olmasak da, bir an evvel, sanki bitecekmiş gibi plak alıyorduk. Hakikaten de bitti. Bir telaş içerisinde plak alıyorduk. Hazır kaset bu işi öldürdü. Yerliye yönelik oldu artış, yabancı kasetler öldü. Sadece en çok satanlar çıkarılıyor. Radyolar çoğalınca da bir sürü dükkan kapandı... Şimdi küçücük bir imaj değişikliğiyle star oluyor insanlar bir günde. Deep Purple'ın kötü kaset yapması umurumda değil bu şartlarda, kötünün de kötüsüne razıyım, yapsınlar yeter ki. Santana'nın kasedini kaç gün oldu alalı, kaç kişiye çaldım, beğenen yoktu. Tamam, biraz tarzını değiştirmiş, biraz paraya yönelik gibi, ama güzel. Radyoya, televizyona çıkınca herkes sormaya başladı şimdi.

En çok hangi şarkıyı beğendiniz albümde?

Şarkıları birbirinden ayırmak zor. Eskiden mesela bir "Black Magic Woman" vardı. Onu dinlerdik, dinlerdik, solo bölümlerini tekrar dinlerdik. Gitarı aynı gitar, ama Santana yok gibi bu yeni albümde, sanki orkestrayı yönetmiş gibi. Ama Santana tabii yani... Gitarının bize yakın bir sesi var hâlâ, canlı, havalı, oynak...

Seka'ya girişiniz nasıl oldu?

Daha önce Petkim'deydim, 77'de falan Seka'ya girdim, 78'de de dükkanı açtık. Ortaokuldan ayrıldım kendi isteğimle. Vasıfsız işçi olarak girmiştim. Hemen hemen her işi yaptım oralarda. Şimdi marangozluk hakkında, elektrik hakkında, bir sürü konu hakkında bilgim var o sayede. Seka'nın enerji ünitesinde, kompresörde çalıştım, su hazırlamada çalıştım. Sonra oradan emekli oldum beş-altı sene evvel. Çalışırken ikisini birden götürdüm: Gece vardiyası dönüşü sabah 8'de fabrikadan çıkıp dükkanı açtım çok zaman. Öğleden sonra bir arkadaş gelirse ben uyumaya gidiyordum.

Fabrikada arkadaşlarınız arasında sizinle aynı müziği dinleyenler var mıydı?

Müzik dinleyeni bırak, konuştuğum on kişidir belki. Zaten kendine yakın konular konuşulursa insan bir yere gidip rahat edebiliyor. Onu yakalayamadığım için ben, tek tük arkadaşlar vardı. Müzikten anlayan yok denecek kadar azdı fabrikada. Ama arkadaşlarım arasında, Gölcük'te, Değirmendere'de kim kaldı bilmiyorum, araştırmaya da korkuyorum. Ara sıra mecburen alıyoruz kötü haber...

Santana sanki bizden biri gibi, fazla cakası, havası yok. Bu size yakın gelen bir özelliği mi?

Zaten kaliteli müzik yapanların çoğu mütevazı insanlar. Mütevazı olmayan, para hırsı olan, ya da ukala tipler, zaten sanat üretemiyorlar. Mesela Bruce Springsteen'i yolda görsen herhangi biri zannedersin. Belki Türkiye'ye de gelip gitmiştir, kimse tanımamıştır adamı. Halbuki Atlantic şirketini kurtaran adam. Springsteen gibi adamlar daha iyi: Fazla para kazanıp kazanmamak umurunda değil. Bir şeyler yapıp herkesin dinlemesini istiyor. Para kazanması önemli değil, amacına ulaştıktan sonra, doyumsuzluğa girmiyor. Beatles'lar kaç sefer gittiler Tibet'e. Bunalıma girdi adamlar. Psikolojik tedavi gibi bir olay yaptıkları. Hatta Santana da gitmişti bir ara galiba. Paranın etkilerini engelleyen sanatçılar var, onlar değerli insanlar. Din adamı gibi bir şey onlar... Müzik dinleyen insandan da zarar gelmiyor. Fazla para kazanmayıver. Fazla para kazananları da görüyoruz işte. Önemli değil, olmayıversin. Beş saniye daha sallansaydı konuşamayacaktık burada. Kılpayı kurtulduk.

40→

MURAT MİRKELAM

BENİ HEMEN GÖNDERSİNLER 70'LERE

Murat Mirkelam: Benim de bir rolüm var Nâzım Mirkelam'ın "Kara Çanta" filminde: Merdivenlerden iniyorum, elimde bozuk para var. Düşürüyorum parayı elimden, kapının altından içeri giriyor. Kapıyı çalıyorum, parayı istiyorum. İçeride de gangsterlerle falan karşılaşıyorum, silahlı çatışmalar oluyor evin içinde, koltukları falan yatırıyorlar... Bayağı uğraştılardı o filmi çekerken. Çok güzel otomobil takip sahneleri vardı. Citroen bir arabası vardı amcamın, siyah, burunlu, çok eski model. Şimdi o araba dursaydı, antikaydı. Amcam o filmi çekerken James Bond filmlerinden esinlendi diye hatırlıyorum. Ben de 007'lerin hastasıyım.

Sean Connery zamanlarını sever meraklıları genellikle...

Dört dörtlük! En iyi James Bond odur. Yenisi de iyi, Pierce Brosnan...

Siz İzmit doğumlu musunuz?

İstanbul, Aksaray. Mirkelam apartmanında doğdum. Amcamlar da orada oturuyordu, altında da yazıhanesi vardı. 66'da, 12 yaşındaydım, İzmit'e geldik, babamın işi dolayısıyla. Bakırköy'de Kültür Koleji'nde okuyordum. Burada devam ettim ama liseden ayrıldım sinema yüzünden...

Nasıl sinema yüzünden?

Bütün gün sinemadaydım ben. Devamlı matineler vardı o zaman, üç-dört film birden. Bir girerdim, akşam çıkardım sinemadan. Peş peşe film. İtalyan western'leri, korku filmleri...

Müziğe nasıl merak saldınız?

Radyoları dinlerdik. Plak olayı çıkınca Iron Butterfly'ı dinledim ilk. Plağı arıyorsun, tabii burada bulamıyorsun. Ufak bir dükkan vardı, oraya sipariş ettim "In-A-Gadda-Da-Vida"yı, başka bir albümünü, "Metamorphosis"i getirdiler. Onu da aldım. Bir hafta sonra benim sipariş geldi. İlk plaklarım onlardır...

Okulu bırakınca ne yaptınız?

Askerden döndükten sonra, babamın işlettiği benzin istasyonunda durmaya başladım. Babam emekli olunca ben bu dükkana geçtim 80'de.

78'de de Santana plakçısını kurmuşsunuz. Niye ayrıldınız sonra?

Ahmet'le anlaşamadık. Ortak iş yürümedi. Çok iyi arkadaşımdır. O zamanlar fabrikada çalışıyordu. Vardiyasına göre değişiyordu, dörtte gelirdi mesela, dörtten önce ben giderdim. Ben dükkanda içki içerdim, Ahmet ona bayağı bozulurdu, kızardı. Birahane yakındı, söylerdim votkalı bira. Müzik de var. Sonra Ahmet de başladı içmeye. *(gülüyor)*

Dükkanın adını bulan sizmişsiniz...

Onu pek hatırlayamıyorum. Ama Santana grubundan aldık ismi. Dedik, Santana koyalım.

Niye Santana?

Santana ismi çok iyiydi, kendisi de zaten malûm. Otuz senedir müzik yapıyor, hedefinden şaşmadı, türünü de bozmadı. Son albümü dinlemedim, derginizde okudum, ama eski albümlerin hepsi var bende, plak olarak. İlk çıkan albüm dahi var.

Santana Küba'da yılbaşında konser verecekti ama iptal etmiş...

Küba'da ha? Fidel Castro... *(gülüyor)* Zaten Latin Amerika müziği yapıyor genelde.

İstanbul'la hiç bağınız yok mu artık?

Bazen gidip geliyorum. Aslıhan pasajını biliyorsun Beyoğlu'nda, orada bayan plakçı var, Meral hanım... Oraya gidip gelirim, bayağı plak topladım oradan. Sahaflar da var orada. Nerde eski şey varsa ben oradayım zaten. Eski afişler de topluyorum. Geçen sene gittiğimde bir albüm vardı Meral hanımda, "bunu satamam" dedi. Hugo Montenegro'nun film müzikleriydi. Çok ısrar ettim, olmadı. Ennio Morricone'ler bende var. Bir de John Barry... O bambaşka... Eskiden İstanbul'a gittiğimizde Sultanahmet'te Yener'in lokantasına takılırdık. Hippi Yener, ilk Türk hippisiydi, esmer bıyıklı bir adamdı. Oraya hep hippiler gelip köfte yerdi...

İzmit'te bu dükkanın işleriyle meşgul olmak sıkıcı olmuyor mu? Akşam eve, "şu plaklarıma kavuşsam" diye mi gidiyorsunuz?

Tabii. Benim zaten televizyonla aram iyi değildir. Bir tek, film varsa doğru dürüst seyrederim. Zaten hem seyrederim onu, hem çekerim, arşive koyarım, kutusunu filan da kendim yaparım, fotoğraflarını bulup büyüttürürüm, numaralarım. Gerekirse bir kopyasını daha çıkartırım, herhangi bir şey olmasın diye...

Sizin ailede bu müziklere takılan kimse yok mu?

Yok. Oğlum da sevmez. O Kral TV'yi açar, nerde saçmalık varsa onlara bakar. Ama arada sırada benim eski parçaların slow'larını dinliyor, mesela bir "Epitaph"ı dinler, bir "Angie"yi, bir "Nights In White Satin"i dinler. Ama Deep Purple'dan sert bir parçayı dinlemez. "Bu plaklar sana kalacak" diyorum, "ben onları satarım" diyor. Satılır mı onlar ya! Ben onları bağışlarım bir yere. Arasan bulamazsın onları. Bilinmeyen plaklar var içlerinde... Ben kapıyı kapatırım, saatlerce çıkmam odadan. Alt kattan şikayet geliyor bazen, sesi kısın diye. Kısacağıma kapatırım daha iyi. Çünkü o tür müzik kısık dinlenmez. Yüksek volüm şart.

Siz de Nazım Mirkelam gibisiniz, onun gibi biriktirmecisiniz siz de...

Tabii, tabii. Bende çok eski dergiler var, sinema dergileri, müzik dergileri... Gazetelerden film reklamlarını kesip albüm yapıyorum. Bir tane sinema tarihi dosyası, bir de 007 dosyası var mesela. Televizyondaki filmlerden kare kare resim çekip fotoğrafçıya veriyordum, adam şaşırıyordu "nasıl bu kadar net çekiyorsun" diye. O fotoğrafları dosyalara yapıştırıyordum. Neler neler yani.

Fergan Mirkelam'ın ilk albümü çıktığında, klibini izlediğinizde ne hissettiniz?

Şaşırdım. Dünkü çocuk, bir baktım, koşuyor. Burada, İzmit'te jeofizik okurken bize geldiydi o zamanlar, ama bana hiç denk gelmedi, babamlarla görüştü. Fergan biraz bizim türümüzün dışında müzik yapıyor, alaturkaya çok kaçtı. "Her Gece" fena değil bana göre. Gene de dinlemem o tür şeyleri. Albümlerini oğlum aldı hemen.

"Şimdi uğraştığım meslek müzikle alakalı olsaydı" dediğiniz olmuyor mu? Mesela yeni bir araba yağı yerine, Santana'nın yeni albümüyle meşgul olsaydınız...

Tabii, başka olurdu. Hep öyle bir şey hayal ettik. Hâlâ kafamda var: Emekli olunca bir ufak dükkan olacak, kira vermeyeceksin, plakları, film bantlarını oraya koyacaksın, kafana göre takılacaksın. Ticari kaygın olmayacak. Şimdi burada müzikten anlayan kaç kişi var?.. Emekliliğe beş sene kaldı, kafaya taktım, yapacağım bir dükkan. Boş duramam zaten, evde oturup ne yapayım? Hiç olmazsa dükkanda takılırım, vakit geçer.

Ama evde kapıyı kapayınca 1999 bir anda 1979 oluyor...

Öyle. Bir zaman makinesi olsa ben hemen eski yıllara dönerim, hemen beni göndersinler 70'lere.

Depremde ne yaptınız?

Gardrop indi aşağı, ne yatak kaldı ne bir şey, her şey paramparça oldu, fırladık dışarı. Nasıl indiğimizi bilmiyoruz zaten... Allahtan kaybımız yok. Ertesi gün çıktık eve, ben diskleri, plakları düşünüyorum. Bir açarsın büfeleri, hiçbir şey olmamış. Pikap bile yerinden oynamamış. Oturma odasında dört tane büfe var, plakların ağırlığından büfeler devrilmemiş. Onlar olmasa tepetaklak giderdi dördü de. Şimdi de insan eve çıkmaya korkuyor. Başka yerde kalabiliyorsun, ama olayı evde yaşadığın için oraya gidemiyorsun. Herkesin düzeni bozuldu. Bizim merdivenlerde de bir sakatlık var, çekiniyorum, biraz sert bastın mı oynuyor. Ama arada çıkıyorum, açıyorum pikabın sesini, altta üstte nasılsa kimse yok. Bina sesten çökerse çöker.

Söyleşi: **Merve Erol**

Mehmet Kalyoncu

O sokaklarda kaset satan işportacılardan biraz farklı biri. Evet, o da kaset satıyor ama, sadece kendi çalıp kendi söylediği kasetini. Şarkıcılığını kabul ettirmek için ömrünün yarısını heba ettikten sonra, bakmış olmuyor, kendi kasetini kendi yapmış. O gün bugündür meyhane meyhane dolaşıyor. 25 sene olmuş. Yalnız İstanbul'da değil, Anadolu'ya çıkmışlığı da var. Zaten akşamcılar, alemciler onu yakından bilir. Bilmeyenler merak ederse; müziği, kendi deyişiyle "genelde Abdullah Yüce ekolünden." Sesi, yine kendi deyişiyle, "Abdullah Yüce'nin bir oktav incesi." En sevdiği, en çok söylediği şarkı da Abdullah Yüce'den: "Bu ne sevgi ah, bu ne ızdırap." Hayatını tayin eden makam ise rast... Daha doğrusu punk rast...

Düşmekten korkmayacağımız yere geldik

Nerelisiniz?
Aslen Rizeliyim. Ama altı yaşından beri İstanbulluyum, Karagümrüklü.
Galiba Denizcilik Bankası'nda çalışıyordunuz...
Yok efendim, İstanbul Gümrükler Başmüdürlüğünde.
Emekli oldunuz mu?
Hayır, şimdi başımıza orda şöyle bir iş geldi...
Kaç yıl çalıştınız?
20 yıl. Şimdi efendim, raporluyken ben...
Gümrükte ne iş yapıyordunuz?
Evrak Kayıtta memurdum. Yardımcı hizmetler sınıfında, bekçilikten hademeliğe kadar dolaştırmadıkları servis kalmadı. O zamanlar Personel Kanunu yok...
Ne oldu da işinizi kaybettiniz?
Şimdi onu söyleyeceğim efendim. Rahatsızlandım, hastaneye yattım. Orda bana bir rapor verdiler. Başmüdürlük benim raporu tanımadı.

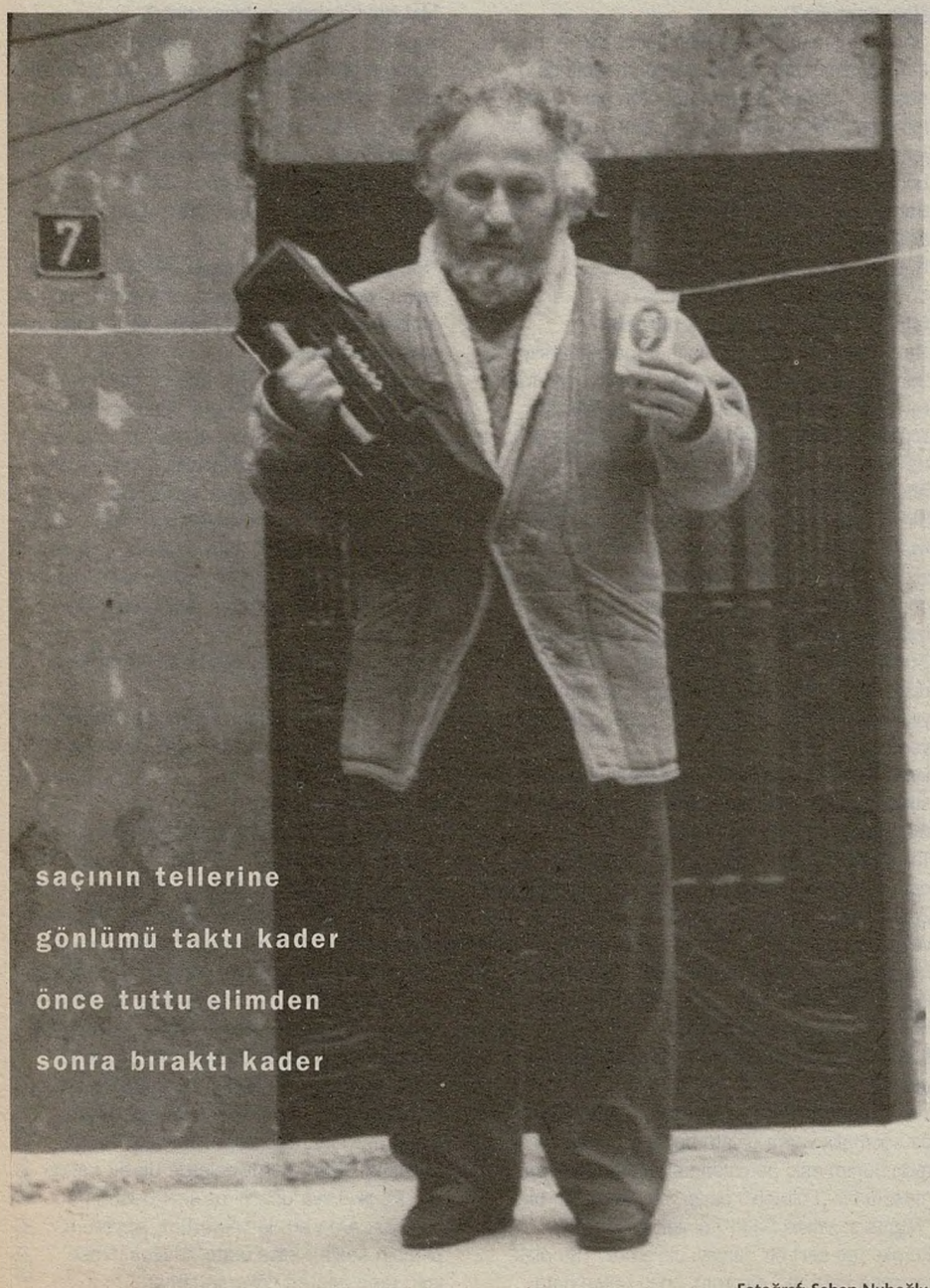

Fotoğraf: Şahan Nuhoğlu

Valiye başvurdum, raporu incelediler, yasal olduğuna karar vermelerine rağmen Bakanlık bunu uygulamadı. Ve beni hiçbir sosyal hak tanımadan sokağa attılar.
Neydi hastalığınız?
İşe gelmedi diye...
Hastalığınız?
Şeydi, ruhsal bir sıkıntım vardı...
Çalışamaz hale mi gelmiştiniz?
Yok efendim, öyle değil. Herkeste olabilen bir stres olayı vardı bende. Tedavi olduk, işe geldik, kapıya koydular. Halbuki rapor var.
Gümrükte çalışırken de böyle kaset satıyor muydunuz?
Şimdi şöyle oldu; bizim Gümrüklerden bir müdür arkadaş düğün yaptı. Eee, bizi de sahneye davet ettiler. "Bu ne sevgi ah, bu ne ızdırap"la girdim, "Ey siyah gözlü kadın"la devam ettim. Baktım millet dinliyor, salonda çıt yok; ardından "Uzayıp giden tren yolları"nı patlattım. Tesadüfe bak şimdi; rahmetli Abdullah Yüce de orda davetliymiş. Sahneye geldi; "Bu" dedi, "benim gençliğim." O zaman dizlerim kesildi... Sesim benziyor ya...
Kime?
Abdullah Yüce'ye, yalnız bir oktav incesi...
Sonra...
Beni yanına çağırdı, birlikte ufak tefek çalışmalarımız oldu. Bir kaset yaptık, Türkiye, hatta Avrupa çapında dağıtıldı. Ama korsanlar yüzünden bir faydasını göremedik.
Hiç mi kazandırmadı?
Kazandırdı efendim, manevi zengin olduk.
Memurlukla beraber müzik çalışması... Nasıl idare ediyordunuz?
O düğün olayından ve rahmetlinin takdirinden sonra daha fazla üstüne düştüm; düğünlerde, balıkçı meyhanelerinde filan söylüyordum. Böyle sokaklara daha düşmemiştik, kaset satma olayı sonra. Neticede, bir yere varamadık. Efendim rahmetli hariç –onun da ömrü yetmedi– elimizden tutan olmadı. Kabiliyet var, güç yok, gücümüz olsa... Neyse efendim, gele gele buraya geldik. Burdan aşağısı var mı! Yok, bizim de düşeceğiz diye bir korkumuz yok.
Kaç kaset yaptınız?
Bende beş kaset var.
Hepsinde aynı şarkılar mı var?
Olur mu öyle şey efendim! Mesela biri sırf Hafız Burhan gazelleri. Bir diğeri, eskilerden Hafız Bayram Koca vardı, onun eserleri. Her biri taş plak sanatçılarına ithaftır. Sonra efendim, bizim de bir hedefimiz var. Şöyle söyleyeyim; günümüzde bir Maykıl emperyalizmi var. Gençliği manen avucuna almış, biz inadına bu çocukların dedelerinin, babalarının sevip söylediği, ka-

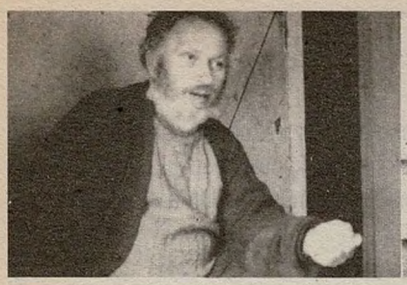

deh tokuşturduğu şarkıları söyledik. Türk gençliği...

Ama asıl derdiniz geçiminizi temin etmek...

Ee tabii, ama edemedik. Bu sesle, bu halkın ilgisiyle ortada kaldık. Maalesef olmadı, demin de dedim; tek tesellimiz, artık düşmekten korkmayacak yere geldik.

Çoluk çocuk var mı?

Yok, bir aşk olayı oldu, evlendim boşandım. Çocuğumuz olmadı.

Bu aşk olayının bir rolü oldu mu sanatçılığınızda?

Olmaz mı efendim, fazlasıyla oldu. Kaseti dinlemediniz mi? Her şarkıda hâlâ ağlıyorum. "Bu ne sevgi ah, bu ne ızdırap" benim hayatımı tayin etti...

Bu şarkıdan başka favoriniz?

Hafız Burhan, "Makber".

Başka?

Hafız Bayram Koca'nın şarkısı: "Meyhaneye gelmeyenler / yar kadrini bilmeyenler / bu dünyada gülmeyenler / ya delidir ya divane." Rast makamında.

İstanbul'da en çok takıldığınız yerler nereleri?

Çiçek Pasajı, müzik kültüründe belli bir yeri olan mekan. Benim müziğimi kabullenen yerlere takılıyorum. Mesela Beyoğlu, Kumkapı, Samatya, efendim Sarıyer...

Aletinizi sırtlanıyorsunuz, düşüyorsunuz sokaklara, oh ne güzel...

Güzel tabii efendim, şarkımı söylüyorum, geziyorum. Aslında söylemiyorum, kasetimi çalıyorum.

Meyhanelerde sizden şarkı istiyorlar tabii...

Beni bilenler istemez. Öyle sokakta, sazsız, provasız söylemeyi sevmem. Bilmeyenleri de kandırıyorum; ben şarkıcı değilim, satıcıyım diyorum. Mahsus tanınmayayım diye kaset kapağına gençlik resmimi koydurdum, baksanıza...

İstanbul'un dışında da tanınıyor musunuz?

Ege, Trakya, Akdeniz bölgesinde çok dinleyenim var. Ama doğuda beni kimse bilmez.

Niye acaba?

Valla efendim bunu ben de çözmüş değilim. Galiba Türklük Kürtlükle ilgili bir şey.

Hiç şöyle sözleşmeli, kadrolu bir çalışmanız olmadı mı?

Bir kere, Çakıl Gazinosu'nda Yüksel Uzel'in alt kadrosunda yer aldım.

Son kasetinizde size eşlik eden müzisyenleri tanıtır mısınız?

Kemani Cemal, Bigalı Kara Mehmet diye bir klarinet var... Ondan sonra efendim, Çanakkaleli Bahri ut, kanunda rahmetli oldu İsmail Yüceturanlı. Bu radyoda keman çalan Ali Yüceturanlı'nın kardeşidir. Darbukada Metin Şanlıel, o da rahmetli oldu.

Bir kaset kaça patlıyor?

İşi bilmeyenler çok büyük para ödemek zorunda kalırlar. Adama tarlasını, evini sattırır bunlar.

Kimler?

Kimler olacak efendim? Ama biz işi biliyoruz; sazı ben topluyorum. Şimdi bu müzisyenler yaz mevsiminde kraldır. İzlerini bulamazsın, bulsan da para beğendiremezsin. Ama kış gelip de sobalar tütmeye başladı mı ucuza gelirler. Sonra kıyakçı bir stüdyom var, İnanç Plak. Böylesi hesaplı oluyor.

Mesela kaça?

Bunu dört yıl önce 600 milyona çıkardım.

Yeni bir kaset ne zaman?

Yakında... Selahattin İnal diye bir bestekar var. Allah rahmet etsin, onun eserlerini okuyacağım. Ankara'dan ailesiyle temas halindeyim, müsaade ederlerse. Ben telifini ödemeden kimsenin eserine el sürmem.

Bir Selahattin İnal kaseti yapacaksınız yani?

Evet, niyetim var.

Yapın da dinleyelim.

Hele bir şarkısı var: "Saçının tellerine gönlümü taktı kader / önce tuttu elimden sonra bıraktı kader" diye, rast makamında.

Selahattin Pınar'dan, Sadettin Kaynak'tan hiç etkilenmediniz mi?

Yok, onlar benim için klasik, ağır kaçar. Ben genelde Abdullah Yüce ekolündenim. Ben Türkiye'nin her yerini gezdim; Kütahya, Aydın, Burdur, Eskişehir, Tekirdağ, Edirne, oralarda Abdullah Yüce dinleniyor. Klasikler ise, radyoda, gazinoda dinleniyor.

Bu ev sizin mi?

Amcamızın evi, kira vermiyorum.

Ama yıkılmak üzere...

Evet. Mühendis arkadaş var, baktı; üstünü başını silkeler, enkazdan çıkarsın dedi.

Karagümrük nasıl bir semt sizce?

Ben doğma büyüme Karagümrüklüyüm. Altı yaşımdan beri bu semtte ve bu evde oturuyorum. Efendim, burada çocuk yetiştiremezsin...

Allah allah, niye?

Serserisi boldur.

Ama pek çok şöhret bu semtten çıkma...

Evet, Galatasaraylı Mazlum, Fenerbahçeli Alpaslan var, Kamuran Akkor var, Türkan Şoray, Sibel Can var.

Semtinizle aranız nasıl, sizi severler mi?

Gariban filan diye severler ama, sanatçı olarak pek kıymet vermiyorlar.

Karagümrük Jet-Paspor 1999 nedir ya? Posterini duvara asmışsınız... Jet-Pa sizin kulübü de mi aldı?

Ohoo, haberiniz yok mu?

Söyleşi: **Ümit Bayazoğlu**

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı
Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına,
Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval - Mey

Ram-Ses Müzik Atölyesi Kulübü
• Konser, söyleşi, imza günü, panel ve çeşitli organizasyonlar
• Video gösterileri, multimedya etkinlikleri
• Her perşembe "plak günü"
• Her cumartesi "video gösteri günü"
• Her türlü müzik materyali (nota, şarkı sözü, cd, kaset, cd-rom...)
• Enstrüman alımlarında indirim
• Özel organizasyonlarınıza yardım edilir
• Organizasyonlarınızı atölyemizde yapabilirsiniz...

Mehmet Bağlar

Maraş'ta, çocukluk yıllarında bağlamaya gönlünü kaptırmış Mehmet Bağlar. Maraş Kale Aile Gazinosu'nda saz çalmaya başladığı günlerden bugüne sahnelerden hiç inmemiş. Dilber Ay'dan Kenan Temiz'e, İbrahim Tatlıses'ten Nuray Hafiftaş'a kadar pek çok türkücüye bağlamasıyla eşlik etmiş. Farklı dönemlerde İstanbul'da yaşamayı denemiş, ama sonunda yine Maraş'a dönmüş. Bağlama emekçisi Mehmet Bağlar'la Maraş'ta görüştük...

ekmeğim, çayım, sigaram

Mehmet Bağlar: Maraş'ta 1958 yılında, eski adıyla Devecili, şimdiki adıyla Akçakoyunlu mahallesinde doğdum. Rahmetli anama sormuştum, ne zaman ben doğdum diye, "oğlum, asma yaprağının çıkma zamanında doğdun" demişti. Demek ki bahar mevsimi. Mayıs ayı falan. Bizim evde müzikle uğraşan yoktu. İlkokula giderken sabah altıda kalkardım. Her sabah radyoda halk müziği istekler programı olurdu, onu dinler, okula giderdim. Bir sabah uykudan Neşet Ertaş'ın "Dağlar dağladı beni / Gören ağladı beni" türküsüyle öyle bir uyandım ki, kendi kendime bu sazı, bağlamayı öğrenmeye söz verdim. O zaman içime bir yangın çöktü. O günlerde bir çıtanın üzerine karton taktım. Bağlamanın göğsü gibi oldu. Eskiden telefon tellerinin içinde bakır, üstünde çelikten, siyah bir tel sarılı olurdu. Onunla telleri taktım. Sonra Mintax kutusuyla teknesini yaptım. O sazlarla üç-dört arkadaş tıngır mıngır saz çalmaya başladık. İlkokulda gömlekçide çıraklığa başlamıştım. Sabahları okula, öğleden sonraları çıraklığa giderdim. Müşteriye "hayırlı olsun abi!" derdik, o da bize bahşiş verirdi. Haftalığım on liraydı. Evdekilere yalan söyler, beş lira-yedi lira aldığımı söylerdim. Herkes sinemalara filan gider, ben gitmezdim. Para biriktireyim de bir bağlamam olsun diye çocukluğumu pek yaşayamadım açıkçası. Babama söylesem kesinlikle karşı çıkardı. Sekiz ay çalıştıktan sonra bir saz aldım. Sonra başka bir sazla değiştirdim. O yıllarda saz çalmak ayıptı. Bir gün babam sinirlenip "eşekoğlu eşek, senin baban mı sazcı, deden mi sazcı, sen niye saz çalıyon?" dedi ve sazımı kırdı. Bundan iki-üç yıl evveline kadar o kırık sazı saklıyordum. Sonra evde aradım bulamadım. Babam sazımı kırsa da yenilmedim, yeni bir saz buldum. Sazlarımı bir arkadaşımın evinde saklamaya başladım. Ortaokulda halk oyunlarına katıldım. Terzide de kalfa olmuştum. Bu sefer daha güzel bir bağlama aldım. Artık yavaş yavaş çalmamı geliştirmeye başladım. Ustadan izin alır, bir zeytinliğe gider, saatlerce saz çalardım. Sürekli Neşet Ertaş ve Yıldıray Çınar dinlerdim. Bilhassa Neşet Ertaş'tan çok etkilendim.

Öğrencisi Cemile Sönmez'le Maraş'ta bir konserde

Kelle bağlama

Teyzemin oğlu Maraş kalesindeki Kale Aile Gazinosu'nu çalıştırıyordu. Aynı mahallede oturduğumuzdan, bilirdi benim ufak tefek tıngırdattığımı. Tabii hem çalar hem de söylerdim. Şöyle onbeş-yirmi parça bilirdim. Bunlar nelerdi? "Dam üstüne çul serer / Loylu da yar", "Ay akşamdan ışıktır", "Çarşamba'yı sel aldı", Yıldıray Çınar'ın "Badı sabah selam söyle o yare", "Gömlek giydim dar geliyor" gibi o zamanın meşhur türküleriydi. Birkaç tane de Neşet Ertaş'tan vardı. Bağlamayla ilk öğrendiğim türkü "Karadır bu bahtım kara"ydı. Herkes "Gelin Ayşe"yle başlardı, ben onunla başladım. 1973 yılının yaz ayında teyzemin oğlu gazinoya çağırdı. Şimdi kuyumculuk yapan bir arkadaşım darbukayla bana eşlik ederdi. Ben de saz çalıp türkü söylerdim. İkimiz başladık çalışmaya. Sazımız o zamanlar elektro değil tabii, boş bağlama! Önüne mikrofon koyardık, onunla tıngır mıngır çalardık. Sesi fazla çaldığın zaman ıslık yapar öterdi, az açarsan duyulmazdı. Öyle paldır küldür giderdik.

Bir sabah "Dağlar dağladı beni / Gören ağladı beni" türküsüyle öyle bir uyandım ki, sazı öğrenmeye söz verdim. Bir çıtanın üzerine karton taktım. Bağlamanın göğsü gibi oldu. Telefon kablolarının içindeki bakır tellerden taktım. Sonra Mintax kutusuyla teknesini yaptım. O sazlarla tıngır mıngır çalmaya başladık.

Adanalı Ömer Abut adında saz çalan bir abimiz vardı. 1974 yılında Maraş'a geldi. Kale sezonunun da son günleriydi. Buralarda isim yapmış bir solistle gelmişti, sanırım Dilber Ay'dı. Yanına gittim, "ben de yanında çıkabilir miyim" dedim. Kabul etti. Tabii biz "kelle bağlama"yız. Soluna oturuyor, getir götür yapıyoruz. "Kelle bağlama" dediğim yan bağlama, yani görüntü bağlama. Ama Ömer Abut o yıllarda bu bölgede çok büyük bir bağlamacıydı. Hatta İstanbul'da da birkaç plakta bağlama çalmıştı. Beraber "Arif Hoca'nın Pavyonu" adıyla bilinen Levent Gazinosu'nda çıkmaya başladık. Orada epey şey öğrendim. Ufak tefek solistlere tek başıma eşlik etmeye başladım. Eskilerin "kulüp programı" dediği, şimdi "restaurant programı" olarak bilinen gecelerde çalmaya başladım. Ömer abi restaurant programlarına çıkmazdı. Gazinonun yeniyetmelerinden bir-iki üvertür çıkardı. Her gün iki soliste çalıyordum. Ömer abi karşımıza oturur izlerdi. O izlediği zaman hiç çalamazdım. Bir takıldığım yer vardı, Aşık Veysel'in "Uzun ince bir yoldayım / Gidiyorum gündüz gece" türküsündeki arasazları çalamazdım. O türküde ritm bir yana giderdi, kadın bir yana giderdi, ben bir yana giderdim. Ömer Abut bir gün bana kızdı, nasıl çalmam gerektiğini gösterdi. Çok şey öğrendim ondan. 1975 yılında, Ömer Abut'u İskenderun'dan çağırdılar. Bana "sen git" dedi. "Abi nasıl giderim, nasıl çalarım, cesaretim yok" dedim. İskenderun o yıllarda, doğunun İstanbul'uydu. İstanbul'daki her pislik İskenderun'da da vardı. Beyaz işi, kadın, vs... İskenderun'da bir gazinoya gönderdi Ömer Abut. Bu arada ben hâlâ terzide çalışıyordum. Gazinoya, terziden çıkar, akşamları giderdim. İskenderun'a da giderken aileme terzilik yapmaya gittiğimi söyledim. Orada aşağı yukarı bir yıl çalıştım. Çok iyi müzisyenlerle tanıştım. Yalnız olduğum için bağlama çalışmak için çok fırsatım oldu. Ama türkü söyleme hevesim kayboldu. Kendimi tamamen sazıma verdim. İster istemez halk müziğinin yanısıra arabesk de takılmaya başladık. Bir Ferdi Tayfur fırtınası esmişti, "Bilsen uzaklarda kimler ağlıyor" o zamanın hitlerindendi. Mecburen gazinoda da çalıyorduk. Çünkü istek vardı. Plak piyasasını da takip etmeye başladık. Akşama solist parça bekliyor. Solist şu parçayı okuyalım diyor. Ben sanıyorum ki solist parçayı biliyor. Sonra öğreniyorum ki bilmiyor, benden öğrenecek parçayı. Ekmeğimiz icabı biliyorduk her parçayı.

Bonn günleri

İskenderun'la Maraş arasında epey gittim geldim. Bir gün Ömer abi "kendini yetiştirmek için İstanbul'a gitmelisin, orası derya deniz" dedi. İstanbul'a gitmeye karar verdim. Aileme yine terzi yalanını söyledim. İstanbul'a varınca Beyoğlu'nda Bonn Oteli'ne gittim. Bütün müzisyenler orada kalırdı. Hâlâ İstanbul'a her gittiğimde uğrarım o otele.

Küçük Emrahlar, Mahsun Kırmızıgüller hep o otelden geçmiştir. O zamanlar yanımda epey para vardı. İskenderun'da biriktirmiştim. Hiçbir yerde çalışmayıp sadece o parayı yesem, dört-beş ay bitmezdi para. Sonra Beyoğlu'nda takılmaya başladık. Büyük yerler, gazinolar beni ürkütüyordu. Epey yetişmiştim ama ortalıkta çok iyi bağlamacılar vardı. "Dev" Erol, Adnan Varveren, Arif Sağ vardı. Sağ olsun Selahattin Cesur çok yardımcı oldu bana. Radyoda saz sanatçısı Zekai Beşgül ve solist olan karısı Ülkü Beşgül'le tanıştım. Zekai babanın da yardımlarını gördüm. Ama öyle bir düştük ki müzisyen arkadaşların arasına, daha gözümüz açılmamış, bazı şeyleri bilmiyoruz. Ürküttü beni koca şehir.

Mehmet uçuyor

Sekiz ay sonra Maraş'a döndüm. Yanıma da Hitachi marka bir teyp aldım. O gün hangi kaset çıkmışsa hemen alıyordum, hiç affetmiyordum. Mutlaka geçiyordum parçaları. Artık bayağı hızlanmıştım... Memlekete gelince "Mehmet uçuyor" demeye başladılar. İyiyiz ama, buraya göre iyiyiyiz, İstanbul'a göre değil. Tekrar gazinoda, kalede çalmaya başladım. Bir gün çalışmak için İbrahim Tatlıses geldi kaleye. Yanında da o zamanki adıyla Osman Doğan, şimdiki adıyla Ferhat Güzel... Bej renkli bir Murat'la geldiler. Ferhat şoförlüğünü yapardı. Pek türkü okumazdı. Bir de edebiyat öğretmeni vardı yanlarında. Tatlıses sahneye çıkmadan önce anons yapardı. Biz de arkada bağlama çalıyoruz. Bu arada İbrahim Elazığ'da Yalçın Plak'a bir kaset doldurmuştu. Arabesk-halk müziği karışımı bir kaset. Halil Kendirli, Kenan Temiz gibi pek çok ünlü varken ortada, İbrahim Tatlıses epey kaset satmaya başlamıştı. Bir gün İbrahim'in kaseti çalıyordu bir yerde, bir arkadaş sormuştu "kim bu kız" diye.

Şu anda halk müziğinin yaşayan iki büyük insanı var: Biri Neşet Ertaş, diğeri hemşerimiz Âşık Mahzuni Şerif. İkisinin de değeri bilinmiyor hâlâ. Onları hiçbir arabeskçiye değişmem.

İbo'nun "Batsın bu dünya"sı

Orhan Gencebay'ın "Batsın bu dünya" şarkısının daha yeni meşhur olduğu günlerdi. Bir gün kalede sahnedeyken İbrahim "Batsın bu dünya"yı okuyacağım dedi. Herkes alkışlamaya başladı. Ben de parçayı biliyorum ama, çalışmadığımız için çalmak istemiyordum. Sahneye çıkmadan önce de çalmayalım bu şarkıyı demiştim. İbrahim anonsu yapınca mecbur kaldık. Bütün sazlar şarkıya öyle bir girdik ki, ortada şarkı diye bir şey kalmadı. Hemen durduk. İbrahim seyircilere "kusura bakmayın, arkadaşlar pek çalmasını bilmiyor" dedi. Çok sinirlendim, sazı yere fırlatıp "madem biliyorsun, gel sen çal lan!" deyip sahneden indim.

Kenan Temiz'le Maraş Pehlivan Gazinosu'nda

Meşk odası

1978 yılında askere gittim. Isparta Eğridir Dağ Komando Okulu'nda Samsun Belediye Konservatuarı müdürlüğü yapan Nizamettin Dizdar, İzmir Radyosu ud sanatçısı Necmettin Gülfidan, Trakyalı meşhur klarinetçi Yaşar Gümüş'ün oğlu Hüsnü Gümüş, Mersin'den davulcu Faruk Toşur, İstanbul'dan Ali Rıza adında bir basçı, Bergama'dan Ergun Şenlendirici ve Maraş'tan Mehmet Bağlar bir araya düştü. Hepimiz de askeri gazinoda çalışıyorduk. Ordu evi'nde halk müziği bölümünün şefiydim. Nota bilgimi askerde geliştirdim. Herkesin meşk odası vardı. Biz de bir araya gelir, karman çorman bir müzik yapardık. Seyhan Tütün, Necdet Tokatlıoğlu, Şinasi Cihan askerde konsere gelmişlerdi. Onlara eşlik etmiştik. Ergun Şenlendirici'yle çok iyi arkadaş olduk. Askerden sonra da görüştük. Dünya çapında bir müzisyendi. Okay Temiz'le çok güzel işler yapmışlardı. Bu kadar temiz trompet çalanını görmedim vallahi. İki yıl önce, ölmeden birkaç gün evvel İstanbul'da Beşiktaş'ta bir parkta oturup muhabbet etmiştik. Yönetmenliğini yaptığım bir albüme trompet çalması gerekiyordu. Birkaç gün sonrası için sözleştik. Kayıt günü saatlerce bekledik, gelmedi. Ben de telefon başında sürekli Ergun'un cebini arıyorum. Hep meşgul çalıyor. Bu arada Küçük Emrah da aynı stüdyoda başka bir işle uğraşıyordu. Emrah'ın darbukacısı stüdyoya geldi. Morali çok bozuktu. "Oğlum neyin var" dedi Emrah. "Hiç sorma, Bergamalı bir abimiz vardı, onu kaybettik" dedi darbukacı, telefon elimden düştü, bütün dünyam başıma yıkıldı. Ergun kalp krizinden ölmüştü.

Hani sen terziydin?

Askerden dönüşümün üçüncü günü Maraş'ta yine gazinodan kaptılar beni. Sonra evlendim. Evliliğimizin altıncı gecesi yine gazinodan geldiler, "hadi işe" dediler. Eşim, ailem gazinoda çalıştığımı o zaman öğrendi. "Hani sen terziydin?" dedi eşim. Neyse sonra alıştılar, gazinoya devam ettim. 1981 yılında Maraş'ta Edeler Müzik Dershanesi'ni kurdum. Şimdi pek çok albümü olan Cemile Sönmez, Gönül Maraşlı, Hüseyin Oğuzhan, Hacı Arıkcan, Muzaffer Ceylan gibi müzisyenleri yetiştirdim. Bundan çok gururlanırım. Onlar gibi amatör pek çok öğrenciyle çalıştım. Elimden gelen her şeyi öğrettim onlara. Sonra yine rahat durumadım, gözümde gittikçe büyüyen İstanbul'a gittim. Bir süre Hüseyin Altın'a takıldım. Onunla sahneye çıktım. Ama yine tutunamadım, tekrar Maraş'a döndüm. Bu sefer 1982 yılında Maraş Belediye bandosuna girdim. Yine gelen ünlülere bağlamamla eşlik ediyordum. Dershane olarak her yıl bir ses yarışması düzenlemeye başladık. Yaz aylarında da başka şehirlere gider, üç-beş kuruş yolumu bulurdum. Gündüz işte, gece gazinoda çalışmak çok yorucu oluyordu. Sabah beşte eve gelir, sonra sekizde daireye giderdim. Sekiz buçuk senem böyle geçti. 1990 yılında Maraş Kültür Merkezi'nde amatör halk müziği korosu kurdum. 134 öğrencim vardı. Bunlardan 86'sı korodaydı. Dört buçuk yıl koro şefliği yaptım. Daha sonra 16 albümde yönetmenlik yaptım. Düzenlemeler yaptım. Şimdi Nuray Hafiftaş gibi bazı sanatçılara eşlik ediyorum. Konserlere, gecelere çıkıyorum. Maraş'ta Volkan Müzik Galerisi adında bir müzikevi açtım. Hem enstrüman satıyorum, hem de ileride sıra gecesi, oturak gecesi gibi Maraş'a has gecelerin düzenleneceği bir salon yapmaktayım. Maraş'ta müzik alanında pek çok ilki ben yaptım. Yine elimden geleni yapmak istiyorum. Aslına bakarsanız, insanın bağlama çalarak geçinmesi pek kolay değil. Ama ben eğer trilyon kazansam, yine bunu musikiye yatırırım. Musiki benim yaşamım, ekmeğim, aşım, çayım, sigaram...

Dönüş

Yıllarca gazinolarda arabesk çaldım, ama şimdi düşünüyorum da, ben bu işe halk müziğiyle başladım, onunla bitireceğim. Gazinoda çalmayı bırakınca ve halk müziğine dönünce, anladım ki ben hiçbir şey bilmiyormuşum. Sadece 2/4'lük ritmle hızlı bağlama çalıyormuşum. Ben bu işe Neşet Ertaş'la başladım. Piyasada gözümü açınca bir baktım ki, Müslüm Gürseslerin, Ferdi Tayfurların içindeyim. Arabesk çaldığım yıllarda bana 7/8'lik, 9/8'lik ritmler çal deseydin, belki de çalamazdım. O yıllarda biz hep halk müziğini geri plana attık. Şimdi değerini anlıyoruz. Şu anda halk müziğinin yaşayan iki büyük insanı var: Biri Neşet Ertaş, diğeri hemşerimiz Âşık Mahzuni Şerif. İkisinin de değeri bilinmiyor hâlâ. Onları hiçbir arabeskçiye değişmem.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

Yıl 1975, Maraş Kale Gazinosu'nda darbuka ve bağlamayla program

Bülent Ortaçgil

Bülent Ortaçgil, ilk iki albümü "Benimle Oynar mısın" ve "İkinci Perde"den seçtiklerini ve Çekirdek kasetlerinde gizli birkaç şarkıyı "Eski Defterler" albümü için yeniden kaydetti... Ortaçgil'in kapısını çaldık, eski defterlerden yenilerine doğru yol aldık...

geçmişe abanmak güzel değil

Bülent Ortaçgil: İnsanlar niye müzik dinler diye hep kendi kendime sormuşumdur. Niye aynı şarkıyı 25 kere dinlersin mesela? Herhalde ilk dinlediğin zamandaki anılarını hatırlıyorsun, o ortamı hatırlıyorsun, müzik bir şekilde eskiye dönüş için aracılık ediyor. 1965'teki bir şarkıyı yeniden dinlediğimde, o zamanları hatırlıyorum açıkçası. Bazen şaşırıyorsun, ulan ne güzelmiş, bugünlerde bile böyle şeyler yapılmıyor, diyorsun. Ama piyasada konuşulduğu anlamda nostalji denildiği zaman, işin içinde biraz ticaret var. Geçmişi biraz kurcalayalım da, herkes hatırlasın, bir kere daha satalım gibi bir şey var. Nostalji sözcüğünü o yüzden pek sevmiyorum. Geçmişi karıştıraraktan ya da ona yaslanaraktan bir şey kurmak bana göre değil doğrusu.

Geçmiş üzerine düşünmekle nostalji aynı şeyler değil galiba...

Tabii. Onun üzerine yazdığım şarkılar bile var. İnsan geçmişten soyut değil, onu bırakamıyor, ondan etkileniyor. O bugünü ve yarını doğuran bir hazır potansiyel olarak hep insanın dağarcığında duruyor. Unutmak istesen de unutamıyorsun. Öyle bir yapışkanlığı var.

Zaman bilinci denebilir mi buna?

Evet, güzel bir söz. Geçmişin yeniyi, geleceği doğurduğu dikkate alınırsa eğer, geçmişi tekrar tekrar değerlendirmek yapılması gereken bir şey. Hepimizin babaları öyle laflar demiştir: Neydi o zamanlar, 1936'lar falan, şimdikiler de müzik mi! Zaman zaman insan açık verdiği zaman buna benzer şeyler söyleyebiliyor. Ben de söylüyorum: "Beatles'ın 1963'te yarattığı o bilmemne neydi, şimdi yok öyle bir şey..." Böylesi çok kaba bir nostalji, çok üst seviyeden söylenmiş bir laf. Buna geçmişin değerlendirilmesi falan diyemeyiz. Geçmişe öyle abanmak, böyle nostalji sevgisi duymak doğru değil. Güzel de değil.

Geçen gün "Geleceğe Dönüş" filmi vardı televizyonda. Bir tür zamanda yolculuk hikayesi: Çocuk 80'lerden 50'lerin başına gidiyor, bir mezuniyet balosunda, gitarla tam o döneme uygun parçalar çalıyor. Herkes dans ediyor, herkes keyifli. "Şimdi size müthiş bir şey çalacağım, bayılacaksınız" diyor ve bir rock'n'roll çalıyor. Millet çakılmış, donmuş kalmış, hiçbir tepki yok. Çocuk da diyor ki: "Tamam anladım sizin derdinizi. Şimdi bunu bilmiyorsunuz ama, inanın çok yakında çok seveceksiniz..." Sizin "Benimle Oynar mısın"daki şarkılar o dönem acaba erken miydi? Aslında belki 25 yıl sonra şimdi tam zamanı...

"Eski Defterler"i çıkarırken hafif tırstım. "Bu herif best-of yapıp zamanında kazanamadığı paraları mı kazanmak istiyor" gibi bir eleştiri karşısında çekindim. "Şimdi zamanının geldiğini mi düşünüyor, acaba böyle bir ticarete mi oynuyor Ortaçgil?" Böyle denmesinden çekindim. Ama bu albümü yapmak için kuvvetli nedenlerim de var. Grup altı-yedi senedir benimle bu repertuarı çalıyor. Atlet antreman yapar yapar, tam formundayken koşup rekor kırmalıdır. Bu grup da tam o noktadaydı. Bundan sonra, öfleye pöfleye, sıkıntı hissedecek, bir daha belki bu performansı gösteremeyecek diye düşünüyordum... Bir de Türkiye'de canlı kayıt kültürü hiç gelişmiş değil. İnsanlar hiç kimseyi olduğu gibi kendi becerisiyle duyamıyor. Dinlediğimiz her şey hayal dünyası aslında. Stüdyo sanal bir ortam, hiç çalmayı bilmeyen bir adam bile öyle bir çalıyor ki... bir daha da çalamıyor tabii. Çünkü her şey yapıştırma... Benim çalıştığım müzisyenler bir nevi Türkiye'nin kalburüstü müzisyenleri. O nedenle hep canlı kayıt olsun istedim...

25 yıl öncesini, şarkıların ilk kaydedildiği zamanları şimdi nasıl görüyorsunuz?

Kendi otantik biçimleriyle şu anda çaldıklarımız arasında dağlar kadar fark var şarkıların. Bana ilk hallerini çağrıştırmıyorlar. Onları dinlediğimde, ne bileyim ben, 1974'ün Bebek'i kolay kolay aklıma gelmiyor artık. Ama tabii Ergun'la (Pekakcan) yeni yeni bu şarkıları çaldığımız iki-üç yıllık seansları hatırlıyorum biraz. Ergun ne yazık ki vefat etti geçen yıl. Tabii ki albümde payları olan insanları, bu şarkıları imece usulü terbiye etmeye çalıştığımız zamanları hatırlıyorum.

Tarihsel olarak, o dönemler Ecevit-MSP koalisyonu zamanları, 12 Mart'ın izleri sürse de iyimser dönemler... 74'den bu tarafa bakınca neler görüyorsunuz?

Türkiye'nin öksüre tıksıra üç-beş büyük değişim yaşadığını düşünüyorum. Ben 79 başında, müzisyenlik için son bir şans denemesi gibi Norveç'e gitmiştim. Dolayısıyla 80 öncesinin o artık abartılı politize olmuş Türk gençliği ortamının finalini yaşamadım. Ve 12 Eylül'den iki-üç gün önce döndüm Türkiye'ye. İhtilal sonrası, insan türünün değişme sürecini tabii herkesle beraber ben de yaşadım. 70'li yıllarda genç insanlar arasında çok sivrilikler olmasına rağmen, sanki daha fazla konuşulabilir, daha fazla tartışılabilir, daha fazla birlikte yaşanılabilir bir durum vardı. 80'lere doğru, senden olmayanı öldür gibi bir durum başladı. 80'den sonra ise tamamen depolitize oldular ve nasıl köşe dönsek, ne yapsak da üretmeden iyi olsak süreci, Özal mantığı başladı... Bugünkü 18 yaş ekolünün "Benimle Oynar mısın"a o dönemki gençliğe göre çok daha değişik baktığını düşünüyorum. O albümün içindeki bazı abartılı naif şarkıları da anlamıyorlardır, hiç sempati duyduklarını sanmıyorum.

O şarkılara bugünden bakınca naif mi gözüküyor?

Aslında o zaman da öyleydi. Mesela Dev-Sol'lu arkadaşlarım "hadi koçum" diye sırtıma vuruyorlar, "bazı şarkılarında diyalektiği kullanıyorsun" diye hafif tebrik ediyorlardı ama, naif buluyorlardı. Ama o "naif"i değersiz ve üstünde konuşulmayacak kadar da bir kenara itmiyorlardı...

Size de naif geliyor muydu?

Evet, geliyordu, fakat bana uzak değildi. Öyle bir dili kullanıyor olmak hoşuma gidiyordu, çünkü masalsı bir dildi. Basit bir dildi. Ve bulanık bir dildi. O bulanıklık benim karakterimi de iyi yansıtıyordu. "A ya da B'sin, C diye bir şey yok ki" denilen yıllarda, kendini ne A ne de B gibi hisseden bir sürü insan vardı. Ben de onlardan biriydim.

Kadir İnanır'la Müjde Ar'ın oynadığı bir filmde "Benimle Oynar mısın"dan şarkılar çalıyordu, o filmi hatırlıyor musunuz?

Benim hiç iznim olmadan şarkılarımın kullanıldığı bir filmdir. Hiçbir organik bağım yok o filmle. Bir kere seyrettim ve hayretler içinde kaldım, nefretle baktım ve film güzelse bile o güzelliğini görmedim. Filme karşı önyargılıyım açıkçası.

Ama sonuçta, sizin gibi popüler olmayan birini başka kitlelerle, daha geniş bir toplulukla buluşturduğunu söyleyemez miyiz?

Olabilir ama, bu korsanlık bölümüne girer bence. Bana sorsalardı, benim şarkılarımın bir Kadir İnanır-Müjde Ar filminde kullanılmasına izin vermezdim. Başka bir topluluğa ulaşma fikri de biraz tuhaf bir şey. Sonuçta ben, küçük bir kitlenin takip ettiği, ama 25 yıldır bir şekilde ortada olan bir adamım. Yoldan geçen bizim yaşlarda birine, "Olmalı mı Olmamalı mı" diye bir şarkı biliyor musun diye sorsan, "evet, biliyorum" der. Belki adımı bile söyler. Ama bu ne ifade eder ki? Bu insan o zamandan bu zamana benim müzis-

Fotoğraf: Şahan Nuhoğlu

Üstünkörü değerlendirme yapanlar hep benim Cat Stevens'tan etkilendiğimi sanırlar. Cat Stevens'ı da sevmişimdir ama Donovan'dan etkilenmişimdir. Şimdi kimsenin Donovan'la ilgilendiğini sanmıyorum artık.

46→

yen olarak yaşamam için en ufak bir katkıda bulunmadı ki.

"Zaman"dan devam edelim. "Değirmenler"de "Zaman düşer ellerimden yere" mısrası var. Genç bir insana bu cümleyi yazdırtan şey neydi?

O yılları gençliğin tantanasıyla yaşayacağım yerde, daha oturmuş, orta yaşlı bir insan psikolojisinde yaşadım belki de. Benim fazlasıyla üzerinde durduğum ve anlamaya çalıştığım şeylerden biri de zaman. Daha doğrusu, şaşkınlığımı şarkılarımla iletmeye çalıştığımı söyleyebilirim.

"Dostlar dağılır dört bir yana, kendi yollarına" diyorsunuz sonra da...

Ben aşırı duygusal bir adamım ve yaşadığım küçük bir şey de olsa, o bir yerimde not edilmiş olarak kalır her zaman. Sonra bir şekilde de dışarı çıkar. O şarkıyı yazarken hangi dostum kendi yoluna gitti, ben böyle somut bir şey yaşadım da mı yazdım, bilmiyorum. Ama tamamen kurgusal da değildir. Kurgusal şarkılarımda beni iyi takip eden insanlar o soğukluğu anlarlar, bu herif bunu yaşamamıştır diyebilirler. Mesela "Sevgi" kurgusal bir şarkıdır. Beni o şarkıyı yazmaya iten birebir bir ilişkiyi hatırlamıyorum. Ve çok uzun sürmüştü "Sevgi"yi yazmam. "Değirmenler"i 15-20 dakikada yazmışımdır mesela. "Kahretsin, ben de mühendislik yaparım, kendi kendime arasıra gitar çalarım" gibilerinden karamsar olduğum zaman yazdığım bir şarkı. "Memurun Şarkısı" da aynı dönemin şarkısıdır.

Hazır "Memurun Şarkısı"na geldik, merak ettiğimiz bir şey var...

Bana hiç kimsenin sormadığı soruyu mu soracaksınız?

Cumayı soracaktık. Neden cuma günü yok?

Tamam işte. Yıllardır bu soruyu bekliyorum. *(gülüyor)* Bir oyundu her şeyden önce, acaba kimse farkedecek mi bu şarkıda cuma olmadığını! İkincisi de, cumanın herkes için çok aşikar bir anlamı var: Tatil geliyor. Bu bariz durumu şarkıya geçirmek istemedim. Son derece gerçek olan bir şeyi bozma eğilimi belki: Sanki öyle değilmiş gibi, "kardeşim bak işte cuma yokmuş haftanın içinde" demek gibi bir şey.

Pazartesi acımasız, sıkkın.. Salı çarşamba uzun.. Perşembe hızlı ve güzel.. Cuma yok.. Cumartesi bir kış sonrası ve bir sabah kahvaltısı.. Pazar ise arife keyfi.. Neden "arife keyfi"?

Biraz boktan söylenmiş bir laf. İyi söyleyememişim. Tam tersi olmalıydı. Maarif Kolejinde okuduğumdan beri hiç sevmedim pazar gününü. Benim için eziyet günleriydi. Ben yatılı okudum, bazı çocukların anababaları İstanbul dışında olduğu için gidecek bir yerleri yoktu, pazarı okulda geçirirlerdi. Benim gibi uzakta oturanlar da pazar akşamından giderdi okula. Anneni babanı akşamüstü bırakıyorsun, okula gidiyorsun, orada yatıyorsun. 30 kişilik yatakhanede dört kişi var ve dördü de senin gibi zavallı...

Dün Ece Ayhan'ın "Salı sarı renklidir" diye bir cümlesine rastladık, sonra aklımıza Cem Karaca'nın "Mor Perşembe"si geldi...

Ben bilmiyorum "Mor Perşembe"yi. Yeni mi? Eski ha! Bilmiyorum. Evet, bizim çevredeki insanların çok methettiği bir-iki albümünü sahiden de ben hiç bilmiyorum Cem Karaca'nın. Mesela rock-opera gibi yazdığı şeyler varmış, bilmiyorum.

Günlere bir renk vermeye kalksanız ne olurlardı acaba? Hadi salıya sarı, perşembeye mor diyelim...

(gülüyor) Kesin pazara siyah ya da koyu kahverengi derim. Pazartesi bıkkınlık içeren bir renk olmalı, ama heyecanı da vardır. Bir memur için biteviye dönen bir sistemin ilk ayağı. Ona çok şatafatlı bir renk koymam. Donuktur. Kahverengi veya taba maba... Çarşamba günlerini ben severim, hafta ortası, iki tarafa eşit uzaklıktadır, genellikle dışarı çıkma, içki içme gibi bir suistimal yapılacaksa, ilk olarak çarşamba yapılır. Mavi diyelim çarşambaya. Yarıyı döndükten sonraki ilk gün perşembe bızzt diye geçer zaten, onu anlamazsın bile. Perşembeye madem mor demiş adam, iyi demiş. Perşembe mor olsa, cumartesi kırmızı olabilir.

Cumayı gene atladık...

(gülüyor) Cuma, hani Türk-İslam toplumunda tatildir ya, cumanın böyle bir sebepten tartışılır bir gün olmasından da pek hoşlanmamışımdır. Cumaya öyle bir renk vermek lazım, yeşilimsi bir şey. Çağla yeşili uyar...

"Bozburun"da da "mişli geçmişte sorunlar saklanır" diyorsunuz, devamı da çok güzel: "aya dokunmanın tam zamanıdır".

O şarkıyı da Bozburun'da, sanıyorum bir 15 gün içinde falan yazdım. Arkadaşlarımın evinde kalıyordum. Orada küçük bir panorama görüyorsun: İleride dağlar ve çok durgun bir deniz. Ama hep aynı panorama. Ve ben altı ay boyunca aynı yere baktım. Bakıp da bitirilecek bir şey değil ki. Baktıkça bakıyorsun. Hayatımda ilk kez mevsimlerin değişiminde renklere ne olur, onu gördüm. Eşim Çiğdem yanımda değildi, İstanbul'da çalışıyordu. Yalnızdım, feci şekilde aşık durumdaydım ve arktık orda yaşamaya karar vermiştim. Böyle bir ortamda yazıldı bu şarkı. 15 gün sonra ordaki arkadaşlarıma çalmaya başladım. Aslında şarkının demlendiğine inandığım ana kadar kimseye çalmam şarkıyı. Bu da genellikle seneler sürebilir...

"Şık Latife" nasıl doğdu? Çabuk mu?

Sanırım. O da çok dışarıdan yazılmış, kurgusal bir şarkı. Şık Latife'yi yazmak için beni çok etkileyen bir şarkı vardı o zamanlar.

Donovan'dan "Lalena" mı?

Değil. Adamın adını hatırlamıyorum ama "Where do you go to, my lovely" diye bir şarkı vardı. O şarkı.

Latife ismi nasıl çıktı?

İşte, "şaka"yla paralel olsun diye. Başka isimler denemedim. Latife, kendisi şaka olduğu için o ismi beğenmiştir herhalde.

Siz Donovan'ı seviyorsunuz değil mi?

Deli gibi hem de. Çok da etkilendim şarkı kurgulama biçiminden. Üstünkörü değerlendirme yapan insanlar hep benim Cat Stevens'tan etkilendiğimi sanırlar. Cat Stevens'ı da sevmişimdir ama Donovan'dan etkilenmişimdir. Mesela bir double albümünün içinde masallar vardır, bayağı da İngiliz edebiyatı gibidir... Şimdi kimsenin Donovan'la ilgilendiğini sanmıyorum artık.

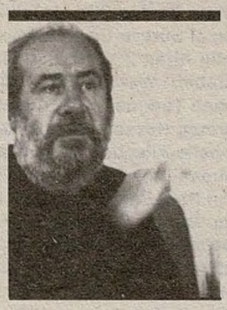

Yoldan geçen bizim yaşlarda birine, "Olmalı mı Olmamalı mı" diye bir şarkı biliyor musun diye sorsan, "evet, biliyorum" der. Belki adımı bile söyler. Ama bu ne ifade eder ki? Bu insan, o zamandan bu zamana benim müzisyen olarak yaşamam için en ufak bir katkıda bulunmadı ki.

Sizin öğrencilerinize uymaz mı Donovan? Epeydir Akademi İstanbul'da öğrenci yetiştiriyorsunuz...

Tek başına gitar çalıp da, ne çalacağım diyerekten birilerini arayan insanlar varsa eğer, onlar sevebilir. Akademi İstanbul'daki çocukların kafasında rock, caz ve onun türevleri var, Sting filan var mesela.

Onlar sizi "öğretmenimiz" olarak mı görüyorlar, yoksa Bülent Ortaçgil olarak mı?

(gülüyor) Valla bilmiyorum. Kendi şarkılarımı filan onlara çaldırmıyorum. Başlayalı üç-dört sene oldu, eskiden sadece konuşurdum onlarla. Ama müzikle ilgisiz şeylerden konuşurdum. Sevdikleri bir kitaptan filan bahsederek, onları konuşturmaya çalışıyordum. Aralarında konuşmaktan çekindikleri ya da ayıp saydıkları şeyleri konuşmaktan hoşlanıyordum. İnsanların giderek daha az konuştuklarını, daha az açık olduklarını düşünüyorum. Bilgisayar hastalığı diye bir şey var. Chat filan yapıyorlar, görmedikleri insanlarla konuşuyorlar ama, yanındakiyle konuşmuyorlar. Benim kuşağımdaki insanların hepsi takıntıları olan insanlardı. Müzik veya sinema veya edebiyat takıntıları vardı, köküne kadar bilirlerdi onu. Bunlar güzel şeylerdi. Bu yeni çocuklar beyaz kağıt gibiler ve en çok sevdikleri şey üzerinde bile çok az konuşuyorlar... Halbuki ne kadar içe dönük bir insan olursan ol, müzik yapmak istiyorsan, onu bir takım yollarla dışa itmek zorundasın. Yoksa yutkunur durursun. Bir müzisyenin hiç olmazsa kendini anlatabilecek kıvamda olması lazım. Son iki yıldır ensemble dersi vermeye başladım, bir arada dört-beş kişilik gruplar oluşturup müzik çalmalarını öğretiyorum onlara. Bir şarkı alıp çalmaya çalışıyoruz. Artık işin müzik tarafındayız. Onlara önerdiğim repertuar da Beatles repertuarı. Dokuz kişilik sınıftan Beatles'a karşı çıkan iki-üç kişi oluyor tabii. Onlar ya caz ya da fusion tipi müzikler çalmaya meraklı çocuklar. Çok da sabırsızlar. Bir gün içinde McLaughlin gibi gitar çalmak istiyor herif. Daha a, b, c'de dolaşırken birdenbire onun gibi çalabileceğini düşünüyor. Bunu yapmak için de kendisinden harcaması gereken mesainin farkında değil.

Şarkı yazmak, şarkı yazarı olmak isteyen var mı?

Çok az var. Daha çok müzisyen olmak isteyen var. Öyle müzisyenlik de benim fazla sempati duyduğum bir şey değil. Tamamen yetenek işidir, müziğin dilini iyi öğrenirler, başka bir bok da öğrenemezler.

Demin Beatles'tan söz edince aklımıza geldi. Sizce Paul McCartney'ye haksızlık edilmiyor mu?

Paul McCartney o grubun içinde en yetenekli bulduğum adamdı. Ama grup dağıldıktan sonra fikrim değişti. Lennon'a daha fazla sempati duymaya başladım. Ama Beatles içinde en dev şarkılar McCartney ağırlıklıdır. Lennon daha serseri, daha sokak. McCartney daha akademisyen.

Öğrencilerinizden öğrendiğiniz yeni gruplar, müzisyenler falan var mı?

Ne yazık ki hayır. Benim dinlediğim şeyler artık hafiften jazzy olmaya başladı. Rock çalan adamları fazla takip etmiyorum. Arada bir sizin dergiyi okuduğum zaman, içindeki adamların yarısını tanımıyorum zaten. *(gülüyor)* Bazen meraklanıp "şunu bir dinleyeyim" diyorum. Sizden okuyup öğrenip de aldığım Chumbawamba'yı beğenmedim mesela. Prodigy'yi de dinledim, hiç benim kalemim değil... Ama yine sizde gördükten sonra dinlediğim bir herif var. Çok beğendim. Adını çıkartamayabilirim şimdi, ama BBC'de de seyrettim, gitar çalan bir çocuk, olağanüstü esprili buldum onu... Hah, hatırladım, Beck.

Söyleşi: **Y.G.**

ROLL KÜTÜPHANE

André Raymond Osmanlı Döneminde Arap Kentleri (Tarih Vakfı Yurt Yayınları)
Birhan Keskin 20 Lak Tablet (YKY)
Cemal Süreya Sevda Sözleri (YKY)
Çetin Altan 2027 Yılının Anıları (Kaf)
Elizabeth Wurtzel Kaltak (İletişim)
Hasan Türkmen Kiler (Kendi Yayını)
Herman Hesse İnanç da Sevgi de Aklın Yolunu İzlemez (Afa)
Isabelle Allende Afrodit (Can)
James Ellroy Siyah Dalya (Nisan)
Jean Paul Sartre Akıl Çağı (Can)
John Berger Görünüre Dair Küçük Bir Teoriye Doğru Adımlar (Metis)
Marcello Mastroianni Hatırlıyorum (Can)
Nadire Mater Mehmedin Kitabı (Metis)
Paul Auster Timbuktu (Can)
Philip Sollers Stüdyo (YKY)
Tennessee Williams Mrs. Stone'un Roma Baharı (İş Bankası)
Tricia Henry Young Punk (Dost)
Uygur Davaslı Önemsiz Sıkıntılar (Kendi Yayını)
Villiers de l'Isle-Adam Son Şenliklerin Davetlisi (Dost)
Virginia Woolf Orlando (Ayrıntı)

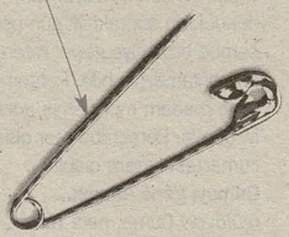

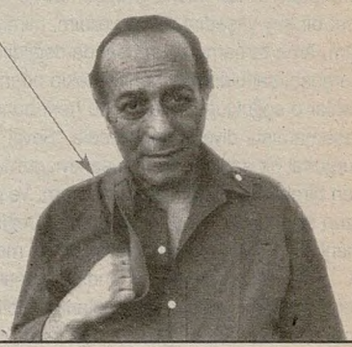

KİM NE OKUMUŞ?

"Kim ne okumuş" konulu evrensel soruşturmamızda bu ay, öncelikle İngilizlerin indie-pop'çusu Baby Bird var... Sonra rock'n'roll mama Chrissie Hynde'a aynı soruyu soruyoruz... Son olarak da ihtiyar folkçu Loudon Wainwright III'nin oğlu modern folkçu Rufus Wainwright'a...

Bukowski ve kadın milleti

Baby Bird

Okumaya kendimi vermekte her zaman çok büyük zorluklar çekmişimdir. En sevdiğim yazarın Charles Bukowski olması da bu durumu çok iyi açıklıyor zaten. Beni en çok etkileyen, onun düzyazı gibi şiirleri. ABD'ye yaptığımız son turnede, ama özellikle de Almanya'da, onun kitaplarının kadın milleti tarafından çok tutulduğunu farkettim. Çok şaşırdım, çünkü Bukowski yazar olmazdan önce ayyaş moruğun tekiydi. Benim onda en beğendiğim ve etkilendiğim şey, yazma tarzının basitliği, çıplaklığı, alkol tarafından bozulmuş olsa da, doğrudanlığı ve güçlülüğü. Okumayla ilgili ilk anılarım, ailemin Yeni Zelanda'ya taşındığı yıllara uzanıyor: Oradayken, annem sık sık bize Maori masalları okurdu. Aynı zamanda, yatmaya gitmeden önce rengarenk kapaklı plaklar çalardı bize, bu plaklarda oranın ünlü kişileri bu efsaneleri anlatırdı. Dört yıl boyunca bu tuhaf mitoloji salladı beşiğimi. Dürüstçe söylemek gerekirse, ders programı nedeniyle mecbur kalıncaya kadar doğru dürüst kitap okumadım hiç. Okuduğum ilk kitaplardan biri Shakespeare'in "V. Henry"siydi. Onun eserlerine giriş için bence daha kötü bir kitap seçilemez. Bu deneyim beni uzun süre Shakespeare'den uzak tuttu.

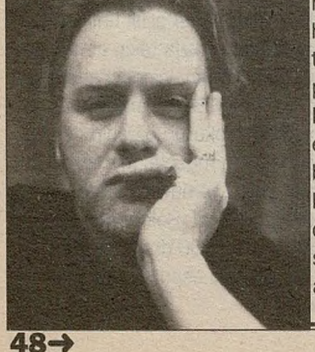

Kolera zamanında aşk

Chrissie Hynde (Pretenders)

Deli gibi okurum. Hayatta okumak kadar zevk aldığım başka pek az şey vardır. "Bhagavad-gita" muhtemelen bütün zamanların en büyük edebiyat parçasıdır. Şu sıralar, Garcia Marquez'in "Kolera Zamanında Aşk" adlı kitabını okuyorum. Martin Amis'i de çok seviyorum, birçok kitabını okudum. Eğer kitaplar olmasaydı, başıma ne gelirdi, bilemiyorum. Uzun bir süre "Uzakdoğu felsefeleri"ne takıldım, Budizm, Zen ve daha bir sürü şey, onların benim üzerimde büyük etkileri oldu. İnsan kitaplardan her şeyi alabilir, meditasyon, yalnızlık da aynı zamanda. İçinde bulunduğumuz modern dünyanın en büyük trajedilerinden biri, giderek daha çok insanın okumayı pek istememesi. Benim kendi çocuklarım bile...

Prag sokakları

Rufus Wainwright

Jean Genet'yi, Faulkner'ı, güneyli ABD'li yazarların hepsini beğeniyorum. Ama en çok da Tennessee Williams, Harold Pinter ve Çehov'un tiyatro eserlerini. Tiyatro oyunları okurken, onları göz önüne getirmek çok eğlenceli oluyor. Ama çok yavaş okurum. Ayrıca, Fransızca kitap okumaya çalışıyorum. 15-16 yaşlarındayken Kundera'yı keşfetmiştim. "Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği" beni çok etkilemişti, onun kitaplarının hepsini okudum. Kundera'ya hakikaten hayranım. Hatta sırf onun gezdiği tozduğu yerleri görmek için kalkıp Prag'a bile gittim.

Nilüfer Güngörmüş

Ne yalan söyleyelim, harfleri severiz, ünlüsünü de, ünsüzünü de. "Büyük A"yı görünce, haliyle merak ettik. Şöyle bir karıştırdık, iyice meraklandık. Ve okuduk. Sonra bir daha okuduk ve Nilüfer Güngörmüş'ün kapısını çaldık. 30'lu yaşlarda, Fransız Dili ve Edebiyatı mezunu, çeşitli çevirileri mevcut. Patika Yayınları'ndan çıkan "Büyük A" ilk kitabı. Cereyan yapmasın, içeri buyrun.

Her şeyi püüf diye zerreler halinde...

Kitap çıktıktan sonra ne gibi yorumlar, eleştiriler aldın; hikâyeler senden çıktıktan sonra, sana nasıl geri döndü?

Nilüfer Güngörmüş: Kitapla ilgili geriye dönüş çok az oldu, ama öyle olacağını aslında tahmin ediyordum. Bunlar kitabın formatından, yayınevinden, dağıtımından da kaynaklanan şeyler. Bir geriye dönüş olması için insanların yazarak kitaptan bahsetmesi gerekiyor, öyle bir şey olmayınca da eşten dosttan bir şeyler duyabiliyorsun ancak. Benimki çok o düzeyde kaldı.

Kitabın ismi neden "Büyük A"?

Bu hikâyeleri kitap olsunlar diye bir araya getirdiğimde, benim için o "Büyük A" hikâyesi toparlayıcı unsur oldu. Hikâyelerin arasında bir birlik var, bir araya gelmelerinin bir nedeni var; onu başlatan "Büyük A" hikâyesiydi. "Büyük A" adı bir şemsiye oldu benim gözümde. Zaten bir araya getirmeyi düşündüğümde, hemen "Büyük A" olması gerek diye düşünmüştüm.

Hikâyeler ne kadar zamanın, hangi dönemin hikayeleri?

Uzun zamanın, oniki sene gibi bir zamanın hikâyeleri aslında, ama bir dönüm noktası var, örneğin bazı hikayeler, "Büyük A", "Olga Katunal" ve "Kardeşimle bir sırrımız", on seneden daha fazla bir zamandır değişik şekillerde yazıp yazıp bozduğum şeylerdi. Sonra bunlar "Büyük A"yla başlayarak şekil değiştirdiler, şekillerini buluverdiler. Bana göre bir tarz belirdi. Öbür hikayeler de onun doğrultusunda çıktı. Toplam on-oniki sene ama, o dönüm noktasından sonra belki dört-beş sene içinde yazılmış şeyler.

İlk ne zaman yazı yazmaya, günlük gibi değil de, daha kurgusal şeyler yazmaya başladın?

Bilemiyorum, aşağı yukarı 89'dan beri yazıyorum. Küçük hikayeler gibi, daha doğrusu kısa metinler şeklinde. Tarzların zorlayıcılığı vardır ya, ya şiir yazarsın, ya hikaye yazarsın... Ben şiir yazmadığım, öyle bir şey düşünmediğim için, daha düz bir şeyler arayışındaydım. İster istemez, şartlanmış bir şekilde oralara gidiyordum.

Bu hikayelerin şiir gibi bir müziği, şiir gibi bir akışı da var. Sanki klip gibi... Bugüne uygun bir dil, bir tempo mu bu?

"Klip gibi" tanımını çok beğendim, istediğim şey öyle olmasıydı. Klip gibi diyebilirim gerçekten. Bugün aldığımız, gördüğümüz, maruz kaldığımız şeyler var. Onlar yokmuş gibi davranamayız. Klip çok önemli o anlamda. Yeni bir ritmde olmasını istiyorum yazdığım şeylerin, anlamların o ritmle geçeceğini düşünüyorum. O ritm de müzikte, klipte artık televizyon sayesinde çok haşır neşir olduğumuz bir şey.

Ve şehirdeki gündelik hayatımızı etkileyen bir şey...

Bizler şehirde yaşıyoruz, burada şekillenmişiz, dolayısıyla, ancak şehirli bakışıyla yazabilirim diye düşünüyorum. Şehirlilik bir şehirde oturmak değil sadece, oradaki şeyleri de almak, mesela televizyon da seyretmek, internetle bağlantı kurmak, arabalar, uçaklar, bir yerden bir yere hızla gidiliyor... Bunlar çok önemli. Hızlı gidemeyip de arabada oturup radyo dinlemek de böyle bir şey. Sürekli konuşmalar geçiyor kulağından, yahut görüntüler geçiyor... Çok fazla şey alıyorsun...

İlk başta seni yazmaya iten neydi?

Birkaç şey var herhalde. Birincisi, o dönemde çok kitap okunuyordu. Kitaplar kıymetli şeylerdi. Seviyorduk o kitapları. Öyle şeyler üretmek de değerli geliyordu. Kitaplardan alıntılarla falan konuşuyorduk, çok önemli bir yeri vardı onların hayatımızda. Bir de, yine dönemle ilgili olduğunu düşünüyorum, hayatı tasarlarken, "ne iş yapacağım, mesleğim ne olacak" diye düşünürken, genel olarak birçok şeye karşı çıkıyorduk, isyankarlıklar ediyorduk ve o meslek, hayat seçimi gibi konuda da böyle bir yoldan gidiyorduk. Alışılmış olmayan şeylere bakıyorduk. O bakımdan, edebiyat benim için hayatta seçilebilecek alternatif bir yoldu. Ama, kendimi ifade etmek için yanıp tutuşuyordum diyemiyeceğim... *(gülüyor)* Bugün yazmanın ya da bir sanatla uğraşmanın, kendini kendin olarak gerçekleştirip korumak için bir yol olduğunu düşünüyorum. Biraz önce söylüyordum ya, çok fazla sese, görüntüye, teknolojiye maruz kalıyoruz, işler var, para kazanmak durumunda insan, bazı şeyleri istemesen de yapıyorsun. Bunları yaparken de kim olduğunu unutmaman gerek. Okumak da aslında kendini unutmamanın bir yolu, film görmeye devam etmek de böyle bir şey. Ama sen de böyle bir şey üretebiliyorsan, o kendin olduğun alanı da sağlam bir şekilde, somut elle tutulur bir şekilde kurmuş oluyorsun.

Björk, PJ Harvey, Natacha Atlas hayatımın çok önemli varlıkları oldular. Şu andaki ruh halimle, bu üç kadın şarkıcının müziklerinden, eserlerinden çıkan ruh hali bana denk düşüyor. Björk'ün şarkı söylerken çıkardığı sesler bana yazıda başka tekniklerle başka şeylerin yapılabileceğini düşündürüyor.

İlk hikayede "benim işim kelimelerle" diyorsun. Ve hakikaten kelimelerle oynuyorsun, hatta onları koparıp parçalıyorsun. Üslup olarak seni daha çok ses, ritm mi meşgul ediyor?

Evet. Öyle kesme, biçme yolları bulayım ki, onlardan insanlar bir ses duysunlar istiyorum. İfade edilen bir anlam varsa, o anlamın bir sesi de vardır. Mesela, ne bileyim, acılı bir şeyse, o uluma gibi de duyulsun, haykırma gibi de duyulsun istiyorum.

Bunun bir nedeni de giderek kelimelerin, kavramların içlerinin boşaltılması, koflaşması, bir türlü bir durumu, bir duyguyu anlatmaya yeterli hale gelmez intibaı uyandırmaları olabilir mi? O içleri boşalan şeylere anlamları tekrar yüklemek çabası da olabilir mi?

Öyle isteklerim var. Dildeki sadelik duygusu kayboluyor. Sadece kelimeler, cümleler düzeyinde değil, anlatı, tekstler düzeyinde de öyle bir fakirleşme var. Daha doğrusu, bir klişeleşme var aslında. İnsanlar klasik anlamdaki hikayelerdeki anlatma tarzının, tekstin oluşturulma tarzının sınırlarını bu yüzyılda zorladılar, daha çok "ben" koydular içine, değişik açılardan baktılar belki ama, bütün bunlar şimdi tekst düzeyinde günlük gazete yazılarına düşmüş durumda. Hemen hemen bir sürü genç köşe yazarı, neredeyse muhabirler bile öyle yazı yazıyorlar, öyle tekstler üretiyorlar. Bunları her gün ve gündelik olaylar üzerinde yaptıkları için bunun bir klişesi oluşuyor. Kullanılan belli kelimeler, belli tarzlar var... Dolayısıyla alıştığımız anlamdaki hikaye dili ve şekli hissizleşmiş durumda. Onu tekrar hisli, duyarlı ha-

Fotoğraf: Serkan Seymen

le getirebilmek için de, alıştığımız tekst akışını bozmak gerekiyor.

İlk yazmaya başladığın zamanlarda ya da yazmaya başlamazdan önce, seni en çok etkileyen, "onun gibi yazmak isterim" dediğin yazarlar var mıydı?

"Onun gibi yazsam" değil de... Bir şekilden bahsettik, bir de içerik var: Yazarak anlatmak istediğim herhangi bir şey değil; benim bir niyetim var, belli bir şey var kafamda, tabii herkes gibi hayatla ve ölümle ilgili ama, onun çok etimize değdiği yerlerle ilgili; ölümlerin, hastalıkların ya da haz verici şeylerin hücrelerimizde uyandırdığı şeylerle ilgili... Bu hissin edebiyatla aktarılabileceğini ve bendekine tekabül edecek bir şekilde anlatılabileceğini bir yazarda gördüm ve o bana bir yol açtı. O da, Clarisse Liz Pector.

Bu niyeti, maksadı biraz daha açar mısın?

Bu niyet sanki "Büyük A" hikayesinde söylenen niyet. Herkes için geçerli olduğunu zannediyorum, her insanın hayatla, ama moleküller düzeyindeki hayatla bir karşılaşması var.

Kanlı canlı hayatla...

Evet, kanlı canlı hayatla bir karşılaşma var, bu seyirci olarak da olabilir. Çoğumuz bu depremde, o insanları görerek, onların yerine kendimizi koyup yaşayarak, o kanlı canlı durumla sanki kendi vücudumuzdaymış gibi karşılaştık. Bu çok sarsıcı geliyor bana. Benim içimden geçtiği şekliyle, saplanır gibi olduğu haliyle söyleyebilmek istiyorum. Söyleyeceğim de ne olacak, onu bilemem ama, öyle söylenebilir olması bana çok müthiş bir şey gibi geliyor. Niyet bu aslında.

Gençken insan vücudunu pek farketmiyor. Gençlik, başına bir şey gelmediği müddetçe, çok uzun sürebilir. Vücudunla ilgili bir problemin olduğu anda gençliğin bitiyor. Vücudumuzun yaşadığını, değiştiğini ve yaşlandığını farkettim. Herkesin bunu değişik zamanlarda farkedebileceği gibi...

Beden, hakikaten, hücreler, damarlar, iç organlar düzeyinde hikayelerinde kendini hep hissettiriyor. İnsan onları okurken aklına Frida Kahlo'nun resimleri geliyor...

Frida Kahlo'nun da hakikaten çok etkisi var. Frida Kahlo'nun vücuduyla ilgili çok somut bir durumu var, onun vücudu gerçekten öyle, zaten hep vücudu üzerine resimler yapmış. Ama, bence hepimizin çeşitli zamanlarda vücudumuzla böyle bir ilişkimiz var. Genelde, hastalıklarda insanın böyle bir ilişkisi oluyor, eğer çok önemli bir hastalık geçirmemişsen, bununla tam olarak karşılaşmamış oluyorsun. Ama, gene de, birazcık, bir saniye üstünde durup baktığın zaman, aslında, mesela korktuğun zamanlarda, aşırı durumlar, heyecanlar, üşümeler gibi şeylerde bir vücudunun ve organlarının olduğunu görüyorsun, dikkat ediyorsun, onlar senin için bir varlık oluyorlar. Dolayısıyla, Frida Kahlo'nun yaşantısı aslında minik minik düzeylerde her insanın hayatında, bir gün içinde bile çeşitli kerelerde gerçekleşiyor. Bunu unutmamamız gerektiğini düşünüyorum. Bir de başka bir şey var: Nasıl ki bu şarkıları duyduktan, bu klipleri gördükten sonra, bunlar olmamış gibi yapamazsak, aynı onun gibi, bugünde yaşayan insanlar olarak, hücrelerimizin en dibine kadar görme şansına sahip olmuşuz. Hücre resimleri gördük, hepimiz DNA nedir, RNA nedir biliyoruz. Aç gazeteyi, her gün görüyorsun bunları, rengarenk bir şekilde. Dolayısıyla, bu imajlar ve bu bilgi de yokmuş gibi yazılamaz. Mesela, Clarrisse Liz Pector bunu bu yüzyılın başı gibi bir zamanda neredeyse yapmış. Beni çok etkileyen birisi daha var, edebiyatçı değil, Hubert Reeves, o da mesleğinden dolayı dünyayı böyle görme şansına sahip olmuş ve onu da yazdıklarıyla bize aktaran, o şekilde bize gösteren bir adam. Mesleği yüzünden, hasta olduğu için yahut başına bir facia geldiği için –depremzede olabilir bu– veyahut da tesadüfen bir boş zamanı olup da bunu görme şansına sahip olmuş insanlar, sonra bunu kurcalıyorlar.

"Yalnızlığa Karşı Kendine İpek Şallar Ördürebilirsin" hikayesinde, "Ölüm insanı insanlığından çıkarıyor" diye bir cümle geçiyor. Gölcük depreminden sonra, deprem bölgesine giden bir arkadaş da aşağı yukarı aynı lafı etmişti.

Ölümle sanki çok içiçe gibi yaşasak da, ölüm karşısında tamamen sterilize edilmiş bir ortam içerisindeyiz. Gerçekten ölümle bu şekilde yüzyüze gelmiyoruz. Bu yeni depremde, –artık böyle ayrımlarımız var– hemen ertesi günkü görüntülerde bir şey vardı: Bir enkaz, bir adam enkazın yarım altında, sanki oturur pozisyonda, vücudu öne uzanmış, vücudunun altı yanıyor, yanmaya başlamış, orada yanmakta olan katlanmış bir şilte gibi, görüntü öyle... Onu gördüğün zaman, bir kere gerçeklik duygun sarsılıyor. Ölümün yokluğa ve yokolma şekillerine doğru açıldığı yer, insanı çok ürküten, delirtebilecek bir yer aslında. Buna kafayı taktığın zaman, korku içinde düşünerek kapılıp gittiğin zaman deliririsin. Bu kitaptaki hikayelerin dönüp dolaşıp asıldıkları kanca ölüm aslında. Biz çok fazla ölümle çevrili, içiçe gibi yaşıyoruz, özellikle de ölüm haberlerine, ölüm şekillerine çok şiddetli maruz kalarak yaşıyoruz. İnsanlar, ellerinde silahlar, habire birbirlerini vurup duruyorlar, ortalık katil kaynıyor, habire trafik kazası oluyor. Bunlar da tıpkı klip görüntüleri gibi, içimize girip de çıkartamayacağımız görüntüler. Fakat buna rağmen, etrafımızda öyle bir hissizlik duvarı örüyoruz ki, sanki o ölüm hiç yokmuş, hiç ölmeyecekmişiz gibi... Yani sağlıklı bir şekilde düşünmüyoruz aslında. Yazmak neyin ihtiyacı diye sormuştun, çok gizli bir ihtiyaç olarak, ölüm düşüncesinin bende uyandırdığı tepkiyi ifade etme isteği diyebilirim. O anlamda, yazmanın her seferinde iyi gelen bir tarafı var.

Ölümle burun buruna geldin mi hiç? Senin bedeninle o türden bir ilişkin oldu mu?

O kadar olmadı. Ama, hâlâ her uçağa bindiğimde uçağın düşeceğini düşünüyorum. Onun için büyük bir ölüm korkusu yaşıyorum. Bir dönem, tam da yazmaya başladığım zamanlarda, şöyle bir şeyle yüz yüze geldim: Vücut değişiyor... Çok basit bir şeydi: Böbreğimde bir taş vardı, o taşı biraz zahmetli bir şekilde kırdılar. Gençken insan vücudunu pek fark etmiyor. Gençlik, başına bir şey gelmediği müddetçe, çok uzun sürebilir. Vücudunla ilgili bir problemin olduğu anda gençliğin bitiyor. Ve vücudumuzun yaşadığını, değiştiğini ve yaşlandığını farkettim. Herkesin bunu değişik zamanlarda farkedebileceği gibi... Ve sonra, bütün bu maruz kaldığımız şeylerle beraber düşününce, ortaya beni çok çarpan, çiğ et gibi bir şey çıktı. Öyle bir manzara olduğunu farkettim hayatta.

Bedenle böyle bir ilişki içinde çocuk doğurmak nasıl bir şey?

Çocuk doğurmak, hastalık ve ölüm kategorisine giren bütün bu şeyleri, korkuları, heyecanları, tanışmaları, keşifleri.. Olumlu bir şey için yaşayıp, sonunda da üstelik bir ödül kazanma durumu. Müthiş güzel bir şey. Vücudunu bu kadar yakından takip ediyorsun, vücudunun içinde bir şey oluşuyor, sen ona ev sahipliği ediyorsun, fakat her zaman, orada oluşan şey bir çocuk olduğu için, hep bunu sevinçle karşılıyorsun, hep daha çok olsun istiyorsun. Oran buran ağrıdıkça, büyüdükçe nefes alamazken, sen onun daha çok büyümesini istiyorsun, çünkü onunla karşılaşmayı bekliyorsun. Hayatın acı gerçeğini

tatlı yaşamanın bir yolu, acısını da biraz çekerek tabii. Sonuçta, ağzında tatlı bir tat kalarak yaşamak.

"Büyük A" hikayesinde şöyle bir yer var: "Karanlığın ikiye yarıldığı kırık hattından içeriye sesleniyorum. BENİ DUY. Karanlığın içinde sesim yolunu arıyor. Ürkekçe ilerliyor." Depremden sonra, televizyonlardaki o görüntülerden sonra okuyunca, o metaforlar bambaşka bir somutluk kazanıyor...

Bugün yazsaydım, "İçerde kimse var mı? Beni duyuyor musun?" diye yazardım hakikaten.

Bir hikayen de Isadora Duncan hakkında. Duncan seni nasıl etkilemişti?

Bir fotoğraf gördüğümü hatırlıyorum. Bir kadın adamların olduğu bir yerde dans ediyor. Ama kadın Isadora Duncan mıydı, onu hatırlamıyorum. Eski zamanda böyle kadınlar var, önceki yüzyılın sonundan kadınlar bunlar, Andreas Salome gibi insanlar, bunlar hep bir sürü siyah elbiseli erkeğin arasında uçucu elbiselerle dolaşmış kadınlar gibi geliyor bana. O kara kıyafetli adamlarınkine benzemeyen sözler söylemişler hep. Bu hikayeyi yazarken hiç böyle feminist bir illüstrasyon yoktu kafamda ama, Isadora Duncan'ın bende öyle bir hissi var. Sırf oradaki varlığının şekliyle, o dans eden kadın haliyle, başka bir şey söylüyor insanlara. Ve hepimizin atomlarımıza, moleküllerimize ayrıldığımızı, sonra tekrar birleştiğimizi hatırlatıyor. O böyle biraz atomların, moleküllerin dansını anlatıyor. Hayatı anlatıyor. Ciddi elbiseli insanlar her şeyi açıklıyorlar, tıkır tıkır tıkır. Dans eden kadında halbuki, oradan kaçıp, her şeyi püüf diye zerreler halinde dağıtan bir hatırlatma gücü var.

Ölümünün de uçuculuğu, o şifon fularla olması...

Fazla estetik ve özel mizansenle yapılmış bir ölüm gibi. Onlardan da gelen bir hatırda kalıcılığı ve bir garipliği var Isadora Duncan'ın. İsmi de öyle. Onun ismi bana, kimya dersinde okuduğumuz bir atomu hatırlatıyor. İzotop'u hatırlatıyor, belki de. Isadora Duncan'ı duyduğum zaman ben hakikaten o çıp çıp yuvarlakları görüyorum.

Hakikaten öyle röntgen ışınları gibi bakıyor musun sık sık? "Cindy" hikayesinde de öyle...

Herkese değil ama, bazılarına oluyor tabii. Çok farklı şeyler duyduklarıma belki, ilgi duyduklarıma. Cindy Crawford'u mesela, inanılmaz derecede beğeniyorum. Hepimizin önüne sunulan o örnek kadına ben de bakıyorum. Nedir bu? Nedir bunun sırrı, güzelliği? Öyle bir gözle bakıyorum... Yaşlı, hasta insanlar kendilerini bizim birbirimizi şu an gösterdiğimiz gibi göstermezler hiçbir zaman. Zaten o mecalleri yoktur. Oldukları gibi gösterirler. O zaman röntgen ışını gibi görünüyor bence.

İnsan bedeninde estetik bir güzellik buluyor musun? Mesela Cindy Crawford'u güzel bulduğunu söylüyorsun, bu nasıl bir güzellik, nasıl bir duygu uyandırıyor?

Sağlıklılık aslında. Mesela Cindy Crawford düzeyinde beni etkileyen güzellik hakikaten sağlığın, hayatın verdiği güzellik. Ama hayat nedir, ölüm de bir hayattır sonuçta. O tam yaşayan, diri diri halindeki hayat. O çok etkileyici bir şey. İnsan vücuduna başka türlü, hücreleri düzeyinde baktığında bana bir güzellik geliyor. İnsan vücuduna onu hatırlayarak bakınca, bir röntgen filmi düşün, mesela bir göğüs kafesi röntgeni; bunları gördüğün zaman hakikaten estetik bir şey görüyorsun. Güzel buluyorum ben onları. Orada bana ilginç gelen, bunun dağılabilen bir şey olması, çürüyebilen, bozulabilen, fakat, ne garip bir şey ki, o küçük parçalar halinde yaşamaya devam edebilen bir şey.

Bunu bir benzetme olarak düşünürsek, kurduğun dil de beden gibi bir şey değil mi, dağılabilen, parçalanabilen, küçüldükçe de anlamlarını koruyan, hatta yoğunlaşan...

Dil kendisi böyle bir şey belki de. Hikayedeki dil de, konuştuğumuz dil de bu özelliklere sahip. Böyle bir duyguyu aktarabilmesi anlamında söylüyorsan, benim dileğim o, ne şekilde gerçekleştiriyorum, onu bilemiyorum, ama bir ölçüde gerçekleştirdiğime inandığım için onların yayınlanabilir olduğunu düşünüyorum, sonraki dereceleri bilemiyorum.

Seni bugün esas olarak besleyen kaynaklar neler?

Aslında en önemli beslenme kaynağım bazı müzikler. Özellikle de birkaç kişi var. Önceki yazdıklarım için değil, şimdikiler için söyleyebilirim. O yazdıklarımda da müzik vardı, ama başka müzikler vardı. Mesela şimdi, Björk, PJ Harvey, Natacha Atlas hayatımın çok önemli varlıkları oldular.

"Büyük A"daki hikayelerin müzisyenleri kimlerdi, müzikleri nelerdi?

Orada Billie Holliday vardı. Şu andaki, bu çağdaki ruh halimle, bu üç kadın şarkıcının müziklerinden, eserlerinden çıkan ruh hali bana denk düşüyor.

Bu birbirinden her şeyiyle çok farklı görünen üç kadının ortak noktaları sence neler, var mı böyle bir ortaklık?

Çok şahsi bir ifade biçimleri var. Her şeyi onun süzgecinden geçiriyorlar ve ortaya çıkarttıkları şey bu çağın, bugünün malı olmasına rağmen, çok şahsi ve onun için de bugünün dışına taşıyor. Bu özellikleriyle bana zevk de veriyorlar, bazı şeyleri esinliyorlar da. Björk'ün şarkı söylerken çıkardığı sesler bana yazıda başka tekniklerle başka şeylerin yapılabileceğini düşündürüyor.

Söyleşi: **Siren İdemen**

yolda kan görürsen

Yolda kan görürsen sakın durma. / Bakma. / Kafanı çevir. / Yürü, git. / Hızlı hızlı yürü. / Yürü geç. / Tamam mı?

Yolda kan görürsen hemen gözlerini kapat. / Uzaklaşana kadar açma. / Bak şöyle kapatacaksın.

Çeneni hafif yukarı doğru kaldır. Gözlerini kapat. Sık. Sık. Ağzını da kapat. Sık. Yürü. Evet, öyle işte. Hızlı hızlı yürü. Uzaklaşana kadar. Tamam mı? Sakın açma. Evet: YOLDA KAN GÖRÜRSEN HEMEN GÖZLERİNİ KAPAT, HIZLI HIZLI YÜRÜ, UZAKLAŞ.

Ya da bak şöyle yap.

Yolda kan görürsen hem gözlerini kapat hem de ellerinle yüzünü kapat. Şimdi bana bak. Önce gözlerini yumacaksın. O sırada kaşlarını da çatacaksın. Şöyle. Ve hiç beklemeden ellerini getirip yüzünün üzerine koyacaksın. İki el aynı anda. Yap. Hayır hayır. Birini daha önce getiriyorsun. Öyle değil. İkisi aynı anda. Bak şimdi ben hop deyince iki elini aynı anda bana doğru uzat. Hop. Evet bir daha. Hop. Evet, işte bunun gibi. Ama bana doğru uzatmayacaksın da yüzüne kapatacaksın. Tek fark bu. Evet, ellerini yüzüne kapat. Eller gevşek olacak. Yüzünü tamamen kavrayacak. Çok güzel. Ellerinin arkasında gözlerini yummaya devam et. Kaşlar da çatık. Bu haldeyken başını önüne eğ ve yürü. Birkaç adım at. Hızlı. şimdi açıp koş. Evet. Bu daha iyi: YOLDA KAN GÖRÜRSEN GÖZLERİNİ KAPAT, YÜZÜNÜ İKİ ELİNİN İÇİNE AL, HIZLI HIZLI YÜRÜ, SONRA AÇIP KOŞ.

Ya da koşma. Gerek yok.

Bak, yolda kan görürsen şöyle yap.

Yolda kan görürsen önce dur, bak. Sonra ellerini ağzına kapat. Hiii yap. Evet bu daha iyi. Hiii yap. Bak şöyle yapacaksın. Bana bakıyor musun? Bak. şöyle. Ellerini ağzına getir. İkisini üst üste koyacaksın. Haah. Tamam. Öyle işte. İki elinle ağzını kapat. Sonra ağzının içine doğru hiii yap. Yok içine içine. Bak şöyle. Nefes alıyormuş gibi. Nefes alıyormuş gibi yap. Derin nefes, derin nefes. Bırak. Bir daha nefes al. Bırak. Evet. şimdi nefes alırken ona bir de h sesi koyacaksın. İçeri doğru h dışarı değil. Sonra onu İİİİİİİİİ diye uzatacaksın. Bak şöyle. H-İ-İ-İ-İ-İ-İ-İ-İ-İ. Tamam mı? Yap bakayım. Evet öyle. Karnın iyice içeriye girecek. Sanki karnını beline değdirmek istiyormuşsun gibi. Çek çek çek çek çek. Nefes al. O zaman akciğerlerin şişecek, göğsün dışarıya çıkacak. Eveeet, tamam işte. Ellerini de üst üste koyup ağzını kapatırsan tamam. Tamam mı? Şimdi hepini birden yap. Eveet. Çok güzel: YOLDA KAN GÖRÜRSEN ÖNCE DURUP BAK, SONRA ELLERİNİ AĞZINA KAPAT, Hİİİİİ YAP.

Ya da ona benzer bir şey daha var.

Onu da yapabilirsin. şöyle.

Yolda kan görürsen durup bak, sonra ellerini ağzına kapat, öğğğ yap. Şimdi bana bak, gösteriyorum. Yolda kan görürsen başını yana doğru çevir. Kanın olduğu yere bak. Bana bakıyorsun değil mi? Baş yanda. Kanın olduğu yere bak. Sonra gözlerini daha yana doğru kaydırarak kapat. Tam anlamıyla kaydıracaksın. O sırada başını da biraz eğ. Çeneni köprücük kemiğine değdirmeğe çalışır gibi uzatırsan daha iyi yaparsın. Gözlerini biraz kıs. Kaşlarını hafifçe çatarak. Ama çok hafif. Tam belli olmayacak. Şöyle bir anlık bir şey. Bu duruşa geçince karnını içeriye doğru çekmeye başla. Çek çek çek çek. Önceki gibi. Ellerini ağzına kapat. Ve bu sefer içeriye doğru hiiii yapmayıp dışarıya doğru öğğğğğ yap. Bak şimdi. ÖĞĞĞĞĞĞĞĞĞĞĞĞĞ. Ben şimdi hepsini birden yapıp göstereyim sana, sonra sen yap, tamam mı? Eveet. Yap bakalım. Çok güzel. Ama yüzünü buruşturma. Hafifçe kaşlarını çat. Evet böyle çok güzel: YOLDA KAN GÖRÜRSEN ELLERİNİ AĞZINA KAPAT, ÖĞĞĞĞ YAP.

Dur dur. Aklıma başka bir şey geldi.

Onu da yapabilirsin.

Bak şimdi şöyle.

Yolda kan görürsen durup bak. Bir elini ağzına götür. Sen hangi elini kullanıyorsun? Solak mısın? Tamam o zaman sol elini götüreceksin. Bana bakma ben sağ elimi kullanıyorum. Sen sol elini ağzına götüreceksin. Sol elinle ağzını kapat. Baş parmağın soldaki elmacık kemiğine değecek. Diğer dört parmağın da sağdakine. Benimki tam tersi. Seni şaşırtmasın. Elini koy. Evet. Şimdi elinin arkasında ağzını aç. Üst dişlerin avucunun içine değsin. Bir an nefesini tutacaksın. Ama çok kısa bir an ve hemen sonra yere çömeleceksin. Çömelirken nefes dışarı. Şimdi nefes alarak kalk. Çömel. Kalk. Çömel. Bunu biraz çalışalım. Çömelirken nefes dışarı. Evet. Kalkarken al. İnerken ver-kalkarken al. İnerken ver-kalkarken al. İnerken ver-kalkarken al. Tamam çok güzel oluyor. Yeter. Şimdi kana doğru eğil. Ve bak. Bak. Bak. Bak. Bak. İyice bak. Sonra gözlerini kapat. Evet: YOLDA KAN GÖRÜRSEN DUR, BİR ELİNİ AĞZINA KAPAT, YERE ÇÖMEL, KANA İYİCE BAK, SONRA GÖZLERİNİ KAPAT.

Tamam mı?

HÜSEYİN KATIRCIOĞLU'NUN ARDINDAN

Kasım ayının başlarında Türkiye yürekli bir sanat adamını, Hüseyin Katırcıoğlu'nu kaybetti. Tiyatro ve gösteri sanatları alanında İngiltere'den İtalya'ya, New York'tan Assos'a hep deneylerin peşinde koşan, kalıpları sorgulayan hayatı, bir kaza sonucu son buldu. Katırcıoğlu, performans sanatları merkezi haline getirmek istediği eski Kasımpaşa Un Fabrikası'nın çatısını onarmaya çalışırken aramızdan ayrıldı... Aslında böyle bir acının arkasından değil, birkaç ay önce, "Sünnetli" isimli son oyununu sahnelediği sıralarda onu Roll'a misafir etmek istemiştik, ama olmadı... Katırcıoğlu'nu şimdi hiç değilse kaleminden satırlarıyla anmak istiyoruz. Seneler önce Tiyatro dergisinin 62. sayısında yayınlanan "Anadolu kitsch" başlıklı yazışında memleketin sanat ortamına duyduğu tepkiyi dile getiriyor. Verdiği örnekler kabul görebilir veya görmeyebilir, yargısında haklı veya haksız bulunabilir, ama her şeyden önce bu ülkenin sanatçılarına, sanatla ilgilenen insanlarına bir alan açıyor, önemli bir tartışma nesnesi sunuyor... Özgür Uçkan'ın "Festina Lente"si ise Katırcıoğlu'na bir yakın dost selamı. Keşke söz dinleseydi, tamam acele etseydi ama yavaş yavaş acele etseydi...

Festina Lente

Ölümlerin ardından yazmak zordur elbet. Hele bir dostun zamansız kaybının bıraktığı acıya, etrafını hale gibi aydınlatan bir ışık sönüverdiğinde düştüğümüz karanlığın yarattığı bocalama eşlik ediyorsa. Ama ışık o kadar güçlüydü ki, önce el, sonra da ışıktan bize kalan yansımayı izleyen göz yordamıyla, kendimizi ve bizi saran dünyayı yeniden keşfettik. Biraz öfkenin karıştığı bir hüzünle de olsa, kendimizi yine, ışığın taşıdığı o kıpırtılı hayatın hep sevdiği "ağır şölen"e bıraktık.

Bu sizinle yuvarlanan taşı nice taşımış eski, ama istimi yüksek katarın, Express'in uğradığı duraklardan biri de, Assos Festivali'ydi. Hüseyin Katırcıoğlu'nun hayata getirdiği, ruh üflediği bir gösteri şöleni.

Hüseyin hakkında çok şey söylenebilir. Ama, benim aklıma şimdi yalnızca, 1995'de Hüseyin'in, Assos'da, Behramkalelilerle birlikte oynadığı oyun, daha doğrusu oyunun "rehber"i Hüthüt kuşu düşüyor. O zaman, 90 numaralı vagonda şöyle yazmıştık:

"Hüseyin Katırcıoğlu'nun, Behramkale köylülerini de heyecanlandıran, onlara başka bir 'can' veren fikri, 12. yüzyılda yazılmış bir İran hikayesi. Ferieddin Attar'ın 'Mantık Al-Tayr'ı. Kuşların Dili. Kuşların hüthüt rehberliğinde tanrıları Simurg'u ararken, yola dayanıklı olan otuz kuşun aslında tanrının kendileri olduğunu keşfetmelerinin, bu metaforik yolculuğun hikayesi (Si-Murg / Otuz Kuş). Bu hikaye köyün yollarında geçen bir serüven. Yollar, hikayedeki yedi vadiye tekabül edecek biçimde düzenlenmiş... Seyirciyi önce yolcu, sonra da iz sürücü haline sokan bir halk tiyatrosu..." Hüseyin bu oyunda "rehber"i, yani Hüthüt kuşunu uçuruyordu.

Öyle iddiasız, kendiliğinden, hani yolda yürürken coşkusunun çekimine kapılıp, ne yaptığınızı pek de bilmeden izleyiverdiğiniz, sonra da bir yerlerde, hediyelik bir anı, oyuncağına kavuşmuş çocuklar gibi yaşarken yanı başınızda buluverdiğiniz rehberler vardır ya, onlardandı Hüseyin. Bir gün, Harry D. Stanton ve Wanessa Redgrave'ın set hikayelerini de anlatacaktı, dinleyemeyeceğim diye üzülüyorum.

Hüseyin, talihin garip bir oyunuyla, hem kendi düşlerine / işlerine mekanlık etmiş, hem de yine onun çevirdiği* son yazılarımdan birinde ruhuna "zihnimi musallat ettiğim", eski Kasımpaşa Un Fabrikası'nı bir "gösteri fabrikası"na dönüştürmek için, çatıda çalışırken... Kuşların ruhu ona yakışırdı. Bize de iz sürmek düşer.

Özgür Uçkan

** Hüseyin, yaptığı bin bir işin arasında, benim yazdıklarımın da en iyi –ve tek– çevirmeniydi. Bedeniyle, sesiyle yaşayan bu adamın, "yazı" denen çöle bu kadar hakim olmasına hem şaşırır, hem de biraz sezer, kendime hayıflanırdım.*

Anadolu kitsch

Milan Kundera "Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği" romanında kitsch konusunda ilginç gözlemlerde bulunur. Der ki:

"Kitsch'in insanda uyandırdığı duygu, kitlelerin paylaşabileceği türden olmalıdır. O halde kitsch alışılmamış bir durumdan yola çıkamaz; kişilerin belleklerine kazımış oldukları temel imgelerden türemek zorundadır; hayırsız kız evlat, ihmal edilmiş baba, çayırlarda koşuşan çocuklar, ihanete uğramış vatan, ilk aşk.

Kitsch iki damla gözyaşının art arda yuvarlanıvermesine neden olur. İlk damla şöyle der: Çocukların çayırda koşuştuğunu görmek ne güzel şey. İkinci damla ise şunu söyler: Çocukların çayırlarda koşuştuklarını görüp bütün insanlıkla birlikte duygulanmak ne kadar da güzel!

Kitsch'i kitsch yapan ikinci damladır."

Kitsch'e son derece yatkın bir toplumuz. Özellikle alışılagelmiş değerlerin sorgulanmasına, aykırılığa, "büyük"lere karşı gelmeye aşırı tepki gösteren ve korumacı davranan bir toplum için kitsch yaygın bir ifade şekli olur. Sorgulama ve araştırma üzerine değil de, kabullenme üzerine kurulmuş bir eğitim sisteminden çıkan insanların yaratıcı ve sorgulayıcı olmaları beklenemez. Bu tür eylemlerden keyif almaları şaşırtıcı olur. Ancak toplu duygusal birlikteliklerden keyif alabilirler. Başkaldırıları bile aynı prensipler çerçevesinde gerçekleşir. Ortak değerleri değiştirmeyi seçebilirler, fakat hemen başkaları ile topluca paylaşılabilecek değerler benimserler ve o değerlerin kitsch'ine kaptırırlar kendilerini.

Hitler'in koca meydanları dolduran gösterileri ile arabesk müziğin ortak noktası tam böyle bir kitsch'dir. Fetih kutlamaları, anlı şanlı tarihimizi yücelten 'sanat' etkinlikleri ile kilim kaplı kafelerde söylenen, her biri birbirine benzeyen ezgilerin de ortak yanı budur. "Kitsch bütün politikacıların, bütün politik partilerin ve hareketlerin estetik ülküsüdür." (Milan Kundera) Bu, demokrat olsun, faşist olsun, devrimci olsun, komünist olsun, köktendinci olsun, değişmez. Hepsinin sanata yaklaşımında ortak nokta kitsch'dir. Bir ülkenin sanat yaşamında bu unsurun yaygınlaşması ve ön plana çıkması, kitsch'in yüce bir sanat eylemi olarak algılanması, sanatsal ve yaratıcı güçlerin değil, siyasal güçlerin sanata hakim olduğunu ifade ettiğinden, ürkütücüdür. Özellikle de yenilikçi yapıtlarda, kurulu düzeni ve değerleri sorgulamasını ve zorlamasını, sonunda da belki değiştirmesini beklediğimiz genç sanatçıların çalışmalarında yaygınlaşmaya başladığında da ürkütücüdür. Yaratıcı dinamik bir sanat ortamında bu yapıtların daha keskin, daha zorlayıcı, daha özgür, daha özgün olması beklenir. Sonunda sanat ortamı bir toplumun iç dünyasının yansımasıdır. Eğer bu dünya kendine değişik açılardan bakamıyorsa, sorgulayamıyorsa, düş gücünü kullanarak başka boyutlar yaratmıyorsa, dinamizmini kaybetmişse, kendi yarattığı durağan batağın içinde çürümeye mahkum olur. Bu iç dünyanın sorgulanması, eleştirilmesi, yönlendirilmesi ve bir değişimin sağlanması, sonunda sanatçının etkinlik alanına girer. Bunu yapmayan, bu iç dünyayı olduğu gibi kabullenen bir sanat ortamına sahip bir ülke vahim durumdadır. Psikologu veya psikiyatristi olmayan bir ruh hastasına, doktorsuz bir hastaya benzer.

Türkiye'deki tiyatro ortamı bu durumun aynasıdır. Genel olarak bakıldığında tiyatro topluluklarını kamu tiyatroları; burjuva, emekçi, köktendinci gibi belirli kitlelerin değer yargıları çerçevesinde hareket eden "özel" tiyatrolar; yeni yaklaşımlar, yeni akımlar deneyen topluluklar ile amatör öğrenci toplulukları olmak üzere dört ana guruba ayırmak mümkündür. Burjuva veya emekçi sınıfının toplumsal değerlerini kendine sermaye edinen "özel" topluluklar ile özlerinde devlet dairesi olan ve bu yüzden görevleri resmi toplumsal değerleri yüceltmek olan kurumsal tiyatroların kitsch değerlerden kurtulmaları çok zordur. Fakat genç kuşağa, "öteki", "aykırı" gibi tanımlamalar yakıştırılmaya çalışılan tiyatrolara, öğrenci gruplarına ne oluyor? Son yıllarda özellikle Anadolu mitolojisinin, ozanlarının işlendiği sözde çağ-

daş birçok yapıt sonrasında izleyici olarak cıvık yapışkan ağdaya bulanıp kaldım, sahneden aktarılmaya çalışılan o derin ortak duygunun ağırlığından doğan hazımsızlık ile nice geceler kıvrandım.
Uzun geçmişi ile, çeşitliliği ile, insanlığın ve medeniyetin beşiklerinden olmasının getirdiği duygular ile Anadolu teması hem sorgulayıcı bir sanatçı için, hem de kitsch için gerçekten zengin bir esin kaynağıdır. Böyle bir uygarlığın sonucu olmak, bu uzun ve zengin tarihi sürecin şimdiki anı olmak, ve bunun bilincini altmış milyon insan ile paylaşabilmek, bu ortak ayrıcalık sayesinde dünyaya karşı tavır alabilmek sanatçı için bir fırsattır. Eğer keskin gözlemlerle, yaratıcılıkla bakabiliyorsa, bu geçmişi şekillendirip bugün için geçerli bir boyut kazandırabiliyorsa, bu geçmişin ateşlediği çeşitli duyguları o duyguların ötesinde bir bütüne hizmet ettirebiliyorsa, fırsattır. Fakat ne yazık ki toplu huşu ve yücelik içinde kıvrılıp yumaklaşmak gereksinimini de Anadolu temaları en iyi şekilde karşılıyor. Son yıllarda da ana dolu Anadolu temaları ile tiyatroda kitsch had safhalara ulaştı. Hepimizi doğuran, emziren, en sıcak duygularla bağlandığımız ana dolu Anadolu anaları, Kıbeleleri, Artemisleri, Kevserleri toplu kutlamalar beklerler. İhanet etmiş analar, fahişeler de toplu lanetler beklerler, ihanetleri ile bizleri yüceltmeye adaydırlar. Eğer dikkat edilmezse, uyandırdıkları temel duyguların derinliğinde hapsolup, bu duyguların döktüğü ağda kıvama gelince yapışıp kalma tehlikesi vardır. Son zamanlarda bu temaları işleyen birçok yapıt çıktı ve izlediklerimin çok büyük bir bölümü bu duygulardan yararlanıp başka boyutlara geçmeye yeltenmeden, yönsüz, sorgusuz bir huşuyu sahnede yaşama gafletinde bulundu. Belki de özellikle bu temanın yaygın olarak seçilmesi, bu amaçsız duygusallığa yatkın olmasındandır. Neden kimse batı Anadolu'ya yayılmış mermere dondurulmuş binlerce pipisi kesik erkek güzelini konu almaz? Düşünülürse hem komik hem trajik, hem de birçok açıdan yorum olanağı sağlayan bir konu. Fakat amaçsız duygusallığa ne kadar yatkın olduğu şüpheli. Absürdlükte duygusallığı nereye kadar götürebilirsiniz?
Aslında tam sindirilmemiş bir Stanislavski "metod" tiyatrosunun hakim olduğu bir ortamda, her konuda kitsch olma tuzağına düşme tehlikesi vardır. Bırakın kökenleri futurizm, Dada vs. gibi akımlara dayanan kavramsal performansları, daha Meyerhold'u, Artaud'yu modern ve aykırı bir yaklaşım olarak gören bir tiyatro ortamında kitsch'den başka ne bekleyebiliriz? Yeni nesil oyuncular ve yönetmen adaylarında da bu evrenin aşıldığını ender olarak görüyoruz. Fakat bu evreye de hakkı verilmemektedir, basite kaçılmaktadır. "Metod" yaklaşımında bile bir sanat eserinde "duygu" yalnızca eserin tümüne hizmet ettiği derecede, izleyicide kitsch duygusallığın ötesinde bir duygu ve düşünce yarattığı derecede geçerlidir. Eğer metin kullanılıyorsa duygu metinden çıkmalı, satır satır, söz söz, hece hece değişimler belirlenmeli, metin hiçbir zaman genel duygularla örtülmemelidir. Eğer metin geçerli bir metin ise ve yönetmen tarafından sağlıklı bir şekilde yorumlanmışsa korkulacak bir şey yoktur. Metin baştan kitsch ise zaten seçilmemelidir. Bugünün tiyatrosu artık metini de aşmıştır, sanatçının yararlanabileceği sonsuz yaklaşımlar vardır. Bu yüzden de Anadolu gibi uçsuz bucaksız olanaklar sunan bir temanın bildik lafların üzerine serilmiş boş bir duygusallık örtüsü ile kaplanarak "sanat", "tiyatro" diye sunulması daha da hüzünlendiricidir.
Bugünkü hazin durumun araştırılması, nedenlerinin belirlenmesi, çözümlerin önerilmesi, eylemlerin başlatılması umarım bu derginin gelecek sayfalarında geniş yer alır. Gerekçeler çok yönlüdür, anlamak için konu yakın tarihimizin etkilerinin incelenmesinden tiyatro sanatının desteklenme mekanizmasına, toplumumuzda ast-üst ilişkilerinden devlet hegemonyasına, genel eğitim ortamından toplumun tarihi gelişimine kadar birçok bakış açısından ele alınmalıdır. Çözüm için önce sorunu belirlemek gerekir. Bunun için de sorunun çeşitli yönleri cesurca ele alınmalıdır.

Hüseyin Katırcıoğlu

Hüseyin Katırcıoğlu: Assos'ta bir hüthüt kuşu

CUMA: PASLI ÇİVİ + TRİP
CUMARTESİ: JOHN DOE + WHATZ UP!
PAZAR: SOUL P
PAZARTESİ: METROPOLİS
SALI: BLUES EXPRESS
ÇARŞAMBA: KAHVEDEN ARKADAŞLAR
PERŞEMBE: YERKÜRE

Cafe

SSK İŞHANI
NO: 7/A
KIZILAY - ANKARA
TEL: 434 09 78
434 24 66

Cem Akaş

Edebiyatımızın yeni nesil kalemlerinden. Notalarla biten ilk kitabı "Noktanın Kesişimleri Antolojisi"nden başlayarak, iki romanı "7" ve "Suç ve Ceza"da da müzik hep eşlikçisi oldu. "Belkienisbatur" kitabının meraklısı da, sevmeyeni de çok oldu ama, Akaş okurun ahını galiba en çok "Gizli Hava Müzesi" isimli "derleme"siyle aldı: Kitabın üzerinde sadece "derlenen"lerin (mesela Cortazar'ın, Burgess'in, Borges'in) isimleri yazıyordu, ve fakat karşımıza Cem Akaş hikayeleri çıkıyordu. Yapı Kredi'den çıkan son kitabı "İse"de "ise", çeşitli dergilerde yayınladığı makaleleri ve esprili testleri bir araya getirmiş... Oyunları seven Akaş'a on adet sürprizli şarkı dinlettik. Bu sefer bahsi, şarkılardan ve şarkıcılardan ziyade, şarkıların mevzularından açtık. Ayrıca, bu ay blind test'te teknolojik ilerleme kaydettik: İşin içine bir de videoklip girdi. Bu test hani "blind"dı demeyin: Zira söz konusu klip kural mural dinlemiyor...

Fotoğraf: Şahan Nuhoğlu

Hayatımızda bir "Eye of the tiger" oldu

Cem Karaca
Es kamen Menschen an
(Die Kanaken)

Cem Akaş: Sıfır.

Sesi hiç tanıdık gelmiyor mu?

Cem Karaca... Almanya günlerinde söylediği şarkılardan bir tanesi herhalde.

Türkiye'ye döndüğünde "Almancılar" adıyla okudu bu şarkıyı.

Şimdi anladım... İlkokulda mandolin çalıyordum. Mandolin hocamız sıkı solcuydu. O yüzden Cem Karaca çalmasını öğrenmiştik. Herifin çok karanlık, çok soğuk, çok sigara dumanlı bir evi vardı, gözlerim yaşara yaşara bunları çalmaya çalışırdım. Ondan sonra Cem Karaca'yla fazla ilgim olmadı açıkçası. Geri döndüğünde "n'apıyor bu adam" diye baktık biraz, o kadar.

Şimdi Star gazetesinin reklamını sunuyor...

Türkiye çok ilginç bir memleket: Kimin ne yapacağı hiç belli olmuyor. Büyük konuşmamak lazım, mümkün olduğunca ufak laf edeceksin.

Sen de "Almancı"lardan sayılırsın...

Orada doğdum. Annem babam İzmitli. Babam gitmiş önce, biraz para kazanmış, Mercedes almış kendisine. Kız istemek için dönmüş. Vermişler tabii: İzmit'te o sırada bir kişinin daha Mercedes'i var, o da İzmit'in en zengini. Yedi yıl kaldım Almanya'da, ilkokula başladım. Fakat doğru bir karar vermişler bizimkiler: Ya bu çocuk ilkokulu doğru dürüst okuyacak burada, yani hep burada kalacağız, ya da şimdi döneceğiz ve olay bitecek. Nitekim dönmüşüz.

Baban epey para yapmış oldu herhalde...

Aldığı Mercedes elden düşmeydi, bana yetişmedi, biz buraya Vosvos'la döndük. Altın bilezik kazanmış oldu ama. Orada bir mühendislik şirketinde çalıştı, burada da kendi şirketini kurdu.

Nereye döndünüz Türkiye'de?

İzmit'e. Seka ilkokulunda okudum. Okulda millet sinir olurdu bana Almancı diye. Bütün milli maçlarda Almanya'yı tutardım, babam çok sinirlenirdi. Sonra sonra, dördüncü sınıfta filan toparladım, "ben Türküm, yaşasın" muhabbeti ancak o zaman dank etti. İlkokulu İzmit'te bitirdim, yatılı okula, Robert'e geldim.

Yatılı okumak zor muydu?

Yok canım. "En iyi yedi yılın hangisidir" diye sorsan, o yılları söylerim.

İzmit nasıldı, nasıl bir şehirdi?

Yaşanası bir yer değildir. Bir Fethiye caddesi vardır, bir Demiryolu caddesi vardır, ikisi birbirini keser zaten. Şimdi daha da kötü. Eskiden solcu bir tarafı vardı, şimdi şimdi iyice Faziletli doldu, çok tutucu bir şehir haline geldi. Ben üniversiteye başladığımda aile İstanbul'a taşındı, ama mesela benim küçük kardeşim var, şimdi üniversiteye gidiyor, dersaneye gittiği iki yıl boyunca "ben İzmit'e gideceğim, Kocaeli üniversitesinde okuyacağım" dedi. "Manyak mısın" diyordum, "hayatta böyle bir amaç olabilir mi?" Mühendis olmak istiyor, babasının şirketini devralacak. O bana dikilmiş projedir ama bana biraz büyük geldi.

Niye kimya mühendisliği okudun?

Babamlar yüzünden. Üniversitenin birinci sınıfındayken, yapamayacağımı anladım, mühendislikle işim olmaz dedim. Sosyolojiye geçmek istedim. İkinci dönemde hiçbir finale girmedim, hepsinden çaktım. Bizimkilere deklare ettim tekrar sınava gireceğimi. Bir hafta boyunca nasıl duygu sömürüsü yaptılar... Akşam yemeği seanslarını hiç unutmuyorum: Herkeste sinirler son derece gergin... Ben bu deklarasyonu yaptığım gece sofrada üç kilo kiraz vardı, hepsi yendi... *(gülüyor)* Sonunda kaybettim tabii. Ne yapalım dedim, bitiririz icabında. Nitekim de bitti, şaşılacak şey. Nefret ediyordum, kabustu okula gitmek, fakat kabullendikten sonra işler acayip kolaylaştı, dört yılın nasıl geçtiği belli olmadı. Arada başka işler yaptım, Tomris Uyar'dan kısa öykü, Nilüfer Göle'den sosyoloji dersleri aldım. Sonuçta işim olmasa gider kimya mühendisliği yapabilirim... *(gülüyor)*

Mandolinden sonra bir şey çaldın mı?

Gitara geçtim, ilkokul beşte. Çok ufak bir çocuktum, gitarla aynı boydaydım. Gitar da acıklı bir serüven oldu: "Kara basma iz olur" gibi şarkılar söyletmeye çalışıyordu hocam bana, hiç beceremiyordum. Bir de "r"leri söyleyemeyince çok korkunç oluyordu... *(gülüyor)* Bir süre hocayla çalıştım, bıraktım. Lise ikiye kadar gitarı doğru dürüst elime almadım. Ondan sonra da bırakmadım. Lise üç'te bir grubum vardı, en kötü elemanı bendim, çok yetenekli çocuklar vardı çünkü. Ondan sonra hep kendi başıma çaldım. Bir şeyler yazıyorum, ama çok insanın birlikte çalabileceği şeyler değil.

Lou Reed - NYC Man
(Set The Twilight Reeling)

Güzel bir şeye benziyor. *(sözler başlayınca)* Lou Reed... "Set The Twilight Reeling"den mi bu?

Evet. "New York City Man".

Lou Reed çok iyidir. İlk defa canlı olarak "Blue In The Face"de gördüm onu. Çok matrak adam. "Bu sound'u yakalamak için 12 yıl uğraştım" gibi bir laf etmiş bir söyleşisinde. Önceki Lou Reed sound'undan çok farklı bir şey var mı bunda? Aradaki yılları çok fazla takip etmedim. Bir "Transformer"ı biliyorum, bir de arada orda burda dinlediğim şeyler.

New York yılları nasıldı, ne kaldı sende New York'tan?

New York'ta daha çok caz dinledim ben, bir de klasik. Hâlâ dinliyorum. New York'ta küçücük, köşede kalmış kafelerde canlı müzik yapılıyor. Metroda inanılmaz yetenekli adamlar iki kuruş para için çalabiliyor. Noel yaklaşıyordu, bir tane adam gördüm... Stanley Jordan'ı bilir misiniz, çok garip bir gitar çalma tekniği vardır, elektro çalar, klavye gibi kullanır, vurarak çalar. Sürekli iki-üç gitar çalıyormuş hissi verir, bazen sinir de bozar. Onun aynısı bir adamdı, metroda çalıyordu, çok şaşırmıştım... Bir de CD'ler çok ucuzdu, çok para yatırmıştım, keşke üç katı daha yatırabilseydim, o kadar param yoktu.

Aşırmayı düşünmedin mi? Bunun üstüne yazı yazmış adamsın.

New York'ta hiç cesaret edemedim. Benim öyle, yankesicilik değil ama, dükkandan mal yürütme dönemim olmuştu. Vaktiyle bayağı iyi bir kariyerim de vardı aslında... *(gülüyor)* Argos'la başla-

dım, dergi çalıyordum. Çok süfli şeyler yapıyordum, fakat sonra çete olduk. Sürekli giysi çalıyorduk, Benetton'a, Levi's'a giriyorduk...

Giyip çıkıyordunuz...

Çok iyi bir yöntem. Yükte hafif pahada ağır sonuçta. Paramız yetmiyordu Levi's almaya, iyi oluyordu. Bir kere yakalandım, çok korkmuştum. Kaset çalmıştım, dükkanın en kalabalık olduğu gün, en kalabalık olduğu saat. Kasetleri şemsiyenin içine attım, "pardon" dedi arkamdan bir ses, "onların parasını verdiniz mi?" "Hayır" dedim. "Oluyor bazen böyle yanlışlıklar, buyrun kasaya" dedi. "Yok" dedim, "çalıyordum, yakaladınız..." O dükkanın iki yıl önünden geçemedim. Sonra yavaş yavaş bıraktım bu işleri.

Ne yapmaya gittin New York'a, günlerin nasıl geçiyordu?

Doktora yapmaya gittim. Bir bursla gitmiştim, bursun sağladığı imkanlardan biri bedava tiyatro, sinema, konser biletleriydi. Fena değildi. Ama beş yıllık bir projeydi o, beş yıl bana çok fazla geldi. Doktorayı orada bitiremeyeceğimi gördüm, buraya geçtim. Bütün o zenginliğine, karışıklığına rağmen, İstanbul'daki enerji çok daha sahici bir enerji gibi geldi bana. İnsanların oradaki dertleri dert olmayan dertler. Abuk subuk meseleler tartışıp duruyorlar kendi aralarında. Avrupa'dan habersizler, dünyanın başka taraflarından tümüyle habersizler. Türkiye'de adamlar ölüyor, hayat memat meseleleri tartışılıyor, daha kaba bir gerçekliği var Türkiye'nin.

Geçen sayıda bir Max Frisch alıntısı yapmıştık: Amerikalıların biriyle tanıştıkları anda 15 senelik arkadaş gibi olduklarını, ama sonra bunun hiç ilerlemediğini söylüyordu.

Okudum, çok doğru. "Amerikan arkadaş canlılığı" dedikleri şey o: Adamlar asla dost olmuyorlar. Tanışır tanışmaz "canım cicim"dir gidiyor, fakat sınırlarını çok iyi bilmen lazım. Doğu kültürünün getirdiği farklılık o belki. Biz de aslında insanları çok kolay içimize alan insanlar değiliz, ama aldığımız zaman gerçekten alırız içimize. Orada yazılı olmayan, ama herkesin bildiği, resmi bir arkadaş olma prosedürü var, onu görüyorsun.

"Smoke"daki, "Blue In The Face"deki New York çok samimi, mahalle havası taşıyan bir şehir...

Ama orası Brooklyn, Manhattan değil. Ben Manhattan'da yaşadım. Benim bulunduğum yer, insanların çocuk yetiştirmek için seçtikleri bölgelerden bir tanesine çok yakındı. Öbür yanımızda Hispanikler oturuyordu. İki cadde arası elli metre, yüz metre ama apayrı dünyalar... Kaldığım yerin altı sokak yukarısı Harlem'di. Metroda uyuyakalıp kendini geceyarısı Harlem'de bulabiliyorsun. Gitmeden önce çok hikaye anlattılar tabii New York hakkında, insanın gözünü acayip korkutuyorlar. Fakat bir buçuk içerisinde hiçbir şey gelmedi benim başıma. New York'ta çok güçlü bir Türk mafyası var. Central Park'ta kokain satıyor herifler, "ben Türküm" diyorsun, "aman abi, pardon" deyip devam ediyor yoluna. *(gülüyor)* Bir bakıma beyaz olduğunu hissediyorsun, "herifler bana gıcık kaparlar mı" diyorsun, sonra da düşünüyorsun, "ben beyaz değilim ki, ben Türküm". Garip bir şey.

Sokak çalgıcısı gibi görünüyor bana yazar: Kendi köşesinde müziğini yapan, önünde kesesi olan, kalabalığı memnun etmişse de para toplayan, ama sokaktan geçen kimsenin de kafasına "niye bana para vermiyorsunuz" diye ekşimeyen bir tip...

Beastie Boys - Shake Your Rump *(Sound Of Science - Anthology)*

Beni aşar...

Beastie Boys... New York'ta hip-hop'çuları nasıl gördün?

Vücut diline çok yansımış insanların. Sırf zenciler değil, herkes öyle hareketler yapıyor, öyle giyiniyor. Ne zaman ne kadar sahicidir bu, ne kadar moda haline geldi, kestiremiyorsun. Herkes nasıl kot pantolon giyiyorsa, herkes de orada rapçiymiş gibi konuşuyor, rap'çiymiş gibi davranıyor. Vücut dilinden normal dilin sentaksına kadar hepsine yansıyor bu. Sokakta üç-beş kişi yan yana gelip rap yapıyorlar, alet yok, bir tanesi arkadan ağzıyla bas partisi çalıyor, bir tanesi davul sesi çıkarıyor, bir tanesi a capella yapıyormuş gibi söylüyor... Bana yabancı sonuçta.

Rap'in toplumsal protestinin ne kadar sokağa yansıdığını çok fazla görmedim. Ama çok da ciddiye alınacak bir şey yokmuş gibi geliyor bana. Amerika o kadar oyuncak bir ülke ki... İki tane saçma salak partileri var, ikisi de aynı parti. Kimse zaten partilerle ilgilenmiyor. Çok ufak bir sol zümre var, onları da kimse ciddiye almıyor, kendi aralarında bile kendilerini zor ciddiye alıyorlar. Bir oyundur gidiyor, dolayısıyla Amerika'dan çıkacak gerçek bir protesto hareketinin olabileceğini bu aşamada zannetmiyorum. Amerikalıların kafaya taktığı en büyük şey, bugün ne yiyeceğim, ne giyeceğim, kiminle düzüşeceğim... Muhabbet bu. Çok genelledim... *(gülüyor)*

Bir şiir formu olarak rap nasıl geliyor sana?

Şiirden hiç anlamam, işin doğrusu. Sanırım içinde şiir barındırıyor ama. Beat kuşağının yapmaya çalıştığı şeyle de ilgisi var aslında. Şiirin nasıl okunacağına, şiirin içeriğinin nasıl belirleneceğine dair bir sürü şey söyledi adamlar ve oradan bir devamlılık çizgisi görmek çok mümkün gibi geliyor. Ama ben yine de rap'i sözü için de, müziği için de hiç dinlemiyorum.

Donovan - Hurdy Gurdy Man *(Hurdy Gurdy Man)*

Donovan. Sözlerini okudunuz mu hiç Donovan'ın? Çok abuk subuk. Geçen gün dinliyorduk daha, anlayana kadar canın çıkıyor, grameriyle oynuyor adam, her şeyi yanlış söylüyor. Fakat çok saygıyla dinlediğimiz bir arkadaşımızdır... *(gülüyor)*

"Hurdy Gurdy Man" bir sokak çalgıcısı değil galiba, ama pekala olabilirdi. "Yazarlar İçin Sokak Çalgıcısı Etiği" diye bir yazın var.

Çok eleştiri aldım o yazı yüzünden, bir dayak yemediğim kaldı. Orada bir puştluk var tabii: "Ready made postmodern bir manifesto" diyorum, çok sahiplenmeden orada söylediklerimi, sipariş üzerine yazılmışmış gibi yapıyorum. Ama bir yandan da söylediklerimi savunmayacak değilim. Yazma edimi ve ürün söz konusuysa eğer, bana biraz şöyle geliyor: İnsan yazdığı şeyin karşılığında para talep edebilir, para alırsa da çok iyi olur, ama yazarlık bir meslek olamaz. Yazarlık bir hizmetten ziyade, bedava yapacağın, karşılığında para aldığın zaman sevineceğin, kimseyi de sana para vermedi diye eleştiremeyeceğin bir konummuş gibi geliyor. Çünkü sen yazarak aslında kendinden olan talebini yerine getiriyorsun, yazmak tümüyle içe dönük bir şey aslında, kendine yönelik talebine karşılık bir arzda bulunuyorsun. Ondan sonra piyasaya çıkarıyorsun ve üzerinde hak iddia ediyorsun, parasal karşılık anlamında. Biraz sahtekarca geliyor bu bana. Kimse, yazmakla ilgili bir meselesi varsa eğer, karşılığında para alamayacağım diye yazmaktan vazgeçmez. Yazan zaten yazıyor bir şekilde. Ama bunu illa meslek haline getirmek bana abartıymış gibi geliyor... Bir gün geldi Enis (Batur), "abi çok sinirleniyorum bu gazetecilere" dedi. Manşette diyelim ki, Enis'in bir şiirinden bir imge, bir metafor kullanıyorlar, biraz dönüştürülmüş bir halde. Gazeteci tayfası, okumuşluğu arttıkça bu tür oyunlardan hoşlanıyor; güzel, daha edebi başlık atma hevesi var herkeste. Bu sefer de şu çıkıyor: "Ulan bu imgeyi ilk önce ben buldum, bunun karşılığını almıyorum." İkincisi, "bu imge özel bir şiir içerisinde özel bir imgeydi, attırıktan bir gazete haberinin attırıktan bir başlığı için yazmadım ben bunu, bu halde de çekiciliğini ve çarpıcılığını kaybediyor, sıradanlaşıyor, şiire döndüğünde aynı tadı alamaz hale geliyorsun." Bu söylenebilir bir şey, ama parasal kısmına gelince, bence şairin yapılmış olan alıntılama karşılığında para talep etme hakkı yok. Birisi para veriyorsa iyi, alsın tabii. Bu bağlamda sokak çalgıcısı gibi görünüyor bana yazar: Kendi köşesinde müziğini yapan, önünde kesesi olan, kalabalığı memnun etmişse de para toplayan, ama sokaktan geçen kimsenin de kafasına "niye bana para vermiyorsunuz" diye ekşimeyen bir tip... Türkiye'de birkaç yayınevi son birkaç yıldır telif parasını daha ciddiye alır, sözleşmeler yapıp yüzdeler verir oldu. Yine de para verecek olan adam yine muhasebeciliğini yapıyor, onun acısı hep hissediliyor. Biraz da hak vermemek elde değil: Adam yabancılara bakıyor, Amerika'da yazarlık büyük bir kariyer. Ama çok profesyonel adamlar, bizdeki gibi değil. Kitabın çıkıyor, en az bir yıl boyunca yayınevinin elemanı oluyorsun. Adam sana gezilecek şehirler listesi çıkarıyor, söyleşi, kitap okuma, kitap imzalama vs. Turneye çıkıyorsun resmen, yaptığın şey pazarlamacılık sonuç itibarıyla. Buna hayır deme hakkın da yok, ya kitabın yayınlanacak ya da yayınlanmayacak durumundasın. Türkiye'de öyle değil: Hem sikim olsun, hem donuma değmesin durumu var. Füruzan'ı, Orhan Pamuk'u götürebiliyor musun Kayseri'ye? "Kaç yıldızlı otelde kalacağız" kavgası çıkıyor ondan sonra. Olmuyor işte öyle...

Metni yazanın o metnin sahibi olmaması gerektiğinden bahsediyorsun...

İstesen de istemesen de dünya biraz öyle oldu. İnternetin olduğu bir yerde artık çok fazla "bu benimdi, sen kullanamazsın" deme hakkın yok, herkes istediği her şeyi alıyor. Umabileceğin tek şey, referansların verilmesi. Bir süre sonra bu da bir hoşluk doğurur: O senden alıntılamıştır, sen de daha önce başkasından alıntılamışsındır, bir zincir çıkar ortaya. Sonra o zincirler kendi içlerinde küçük maceralar haline gelir, bir tür soy kütüğü çıkar. Kendi içinde heyecanlı bir şey bu. Ama bu saatten sonra bana muhasebecileri ilgilendirecek bir meseleymiş gibi gelmiyor. Kontrol edilebilir bir şey değil çünkü.

Yazıda alıntı yapmak gibi, müzikte de sample yapılıyor. Enstrümanlarla müzik oluşturmak ye-

rine kaydı bağlamından koparıp başka bir atmosfere taşıyorsun ve yeni bir şey elde ediyorsun...

Kesinlikle. Sanatsal üretim olarak bence çok geçerli bir yöntem, ortaya iyi bir şey çıkması koşuluyla. Sanatın tek ölçütü bu: Mal iyi mi abi? Eskiden de öyleydi, Mozart da, Beethoven da, Bach da bir sürü insandan alıntı yapıyordu, temayı alıp kendince değiştiriyordu. O zaman kimse copyright meselesi çıkarmıyordu. Sanat böyle bir şeydir sonuçta: Dinlersin, etkilenirsin, dönüştürürsün, kendi sanatın haline getirirsin. Ama Bach mesela Vivaldi'den aldığını saklamaz, doğru olan da budur...

Allen Ginsberg - Refrain *(The Lion For Real)*

Çıkaramadım...

"Sahne Sanatlarından Biri Olarak Şiir" yazının girişi: "Allen Ginsberg CD çıkartır ve konser salonunda rap yaparak okursa şiirlerini, kendi poetikasına ters düşmez, aksine şiirinin güncellik boyutunu, bugünün Amerikan sokak şiirinin aldığı biçimle kaynaştırarak tutarlı davranmış olur ve aferini hak eder." Yine şiire döndük...

Hakkaten, yine şiire döndük... *(gülüyor)*

Can Yücel son yıllarında hep "bize kabare lazım" diyordu, bir cazcıyla doğaçlama şiir okumak istiyordu ve rap'e sevgisinden dem vuruyordu.

Can Yücel için çok normal. Kendi gelişim çizgisi içinde o noktaya gelmesi çok normal.

Beat kuşağını seviyor musun?

Artık sıkılıyorum. Amerikan edebiyatı içerisinde adamların getirdiği çok önemli bir tazelik, yenilik var. Hissediyorsun, o noktaya kadar Amerikan edebiyatı, özellikle öyküde bir yere gelmiş, kendi açılımlarını kullanmış ve biraz kendini yinelemeye başlamış, hatta biraz yaşamla da ilgisi kesilmiş. Beat kuşağının getirdiği o tuvalet kağıdına yazılmışlık, o sıradanlık, günlük yaşantının çok fazla dönüştürülmeden kağıda aktarılması acayip bir "beat" getiriyor gerçekten. Bası hissediyorsun, dım dım dım diye geliyor. Türkiye'ye o yeterince yansımış olsaydı zamanında, çok iyi olurdu herhalde. Bence Türkçe edebiyatın önemli eksikliklerinden biri oldu o. Nedense bizde edebiyatın edebi olması bir zorunlulukmuş gibi geliyor, edebi olmanın da çeşitli yolları var. Bu yollardan biri şimdi çok moda: Sanatın entellektüel olması. Amerikan öykücülüğünün çözdüğü sorunlardan biri bu: Entellektüel olmak zorunda olmayan şeyler yapabileceklerini biliyor adamlar. Bizde hâlâ çok fazla entellektüel olmak isteyen, ürünlerinin entellektüellik kokmasını isteyen var. O yüzden de bir türlü doğal konuşma göremiyorsun Türk öyküsünde, romanında; nutuk olmayan diyaloglar okuyamıyorsun. Hiçbir şekilde akmıyor.

Beat kuşağı Doğu merakını, ilgisini de getirdi...

O da çok normal. Biz hep Batı'yı örnek aldık kendimize, ama adamlar Batı'ydı zaten, örnek alabilecekleri çok fazla bir şey kalmamıştı, çok uzun zamandır da tıkanma yaşıyorlardı. Bizim, Doğunun, hatta daha da doğumuzun çok işine geliyor bu durum. "Biz aslında haklıydık" durumu var. Batının Doğuya gösterdiği ilgi ilk başta daha oryantalist bir ilgiyken, maymunları seyretmek gibiyken, şimdi biraz biraz daha hakiki bir ilgi haline dönüşüyor. Bir sürü sanatçı Budist olmaya çalışıyor, bana çok ilgi çekici geliyor bu, özellikle Türkiye'den bunu seyretmek. Biz yine bir tren kaçıracağız gibi geliyor bana, sonunda Batılı olacağız, Batılılar vazgeçmiş olacaklar Batılı olmaktan... *(gülüyor)*

Internetin olduğu bir yerde artık çok fazla "bu benimdi, sen kullanamazsın" deme hakkın yok, herkes istediği her şeyi alıyor. Umabileceğin tek şey, referansların verilmesi. Kendi içinde heyecanlı bir şey bu. Bu saatten sonra bana muhasebecileri ilgilendirecek bir meseleymiş gibi gelmiyor.

John Lennon - Instant Karma *(Legend)*

John Lennon.

Sen John Lennon'ın yazdıklarını çevirdin bir ara...

Çok keyifli, oyuncaklı bir kitaptı. Bir tür sokak Joyce'u ya da hafif sıklet Joyce gibiydi. "Adamın İngilizcede yaptığını Türkçede yapabiliyor muyuz bakalım" gibi bir heyecan vardı. Dolayısıyla tam bir çeviri değil, daha çok Türkçede yeniden yazma gibi. Eğlenceliydi.

John Lennon sever misin?

Eh. Beatles'tan daha fazla saygı duyarım.

O zaman Beatles'ın esas adamı da Lennon oluyor.

Lennon'la McCartney farklı adamlar. Paul MacCartney'i melodi bulma dehası yüzünden çok severim. Ama John Lennon daha harbi gibi geliyor. Bu kadar zaman sonra konuşmak çok zor, çünkü Lennon öldü, McCartney ölmedi. McCartney ölseydi, belki farklı olurdu şöhret noktaları itibarıyla. Vaclav Havel'in başına gelenler gibi: Adam büyük bir halk kahramanıydı, rezistansın başıydı, sonra cumhurbaşkanı oldu, şimdi herkes herifle dalga geçiyor, popülaritesi tümüyle düşmüş durumda. Ama geriye dönüp baktığında, adamın yaptığı işler, kişiliği çok önemli. Öyle bir adamın cumhurbaşkanı olmuş olması bile kendi içerisinde çok önemli bir şey... Yaşadığın zaman mecbursun, bazı şeyleri kaybediyorsun. Bu durumda ölmek çok büyük bir avantaj... *(gülüyor)* Onu tam tartamıyorum o yüzden: Lennon yaşasaydı ya da McCartney ölseydi, şimdi nasıl bir değer yargısına sahip olurduk? Yine de McCartney dinlemeyi daha kolay buluyorum. Yolda giderken mesela, ya Paul Simon dinlerim ya da Paul McCartney.

Evde otururken caz ya da klasik müzik mi dinliyorsun?

Genellikle öyle. Bir Duke Ellington gibi insanları, bir de Keith Jarrett, Bill Frisell gibi insanları dinliyorum. Klasikte de öyle: Klasik klasik olanlar, Bach, Monteverdi, Gesualdo filan, bir de daha yeniler, Schnittke, Riley...

Neden yazı yazıyorsun peki?

Hoşuma gittiği için. İşin mimarisi hoşuma gidiyor, kurmak, yapı yapıyormuş gibi yapmak. Onun kendi içinde getirdiği problemler var, sürekli problem çözerek gidiyorsun, kurgusal problemler var, hikayeyi nasıl anlatacaksın problemleri var, hikaye nasıl bir hikaye olacak problemleri var, hikayedeki insanların kendi aralarında çıkarttıkları problemler var... Bayağı bayağı matematik problemi çözüyorsun aslında, kafa yoruyorsun. Bunu çok seviyorum, kendime yarattığım sorunları çözme zevki gibi bir şey...

Bülent Ortaçgil - Oyuna Devam *(Oyuna Devam)*

(ilk dizede) Öyle aslında, bir tür oyun...

"Oyun" kavramı kendinden menkul bir ciddiyeti törpüleyen bir şey...

Oyunları hep ciddiye almışımdır ben. O yüzden de çok eleştirilmişimdir kız arkadaşlarım tarafından, "her boku ciddiye alıyorsun" diye. Çocukluğumdan beri de öyleymişim, oyun oynarken çok hırs yaparmışım. "Gerçek hayat versus oyun" durumu da var tabii. Yazarken "bakın ben ne yaptığımı biliyorum, sakın acemilik yaptığımı zannetmeyin, şu herif daha önce şöyle yapmıştı, onun farkında olmadığımı zannetmeyin, her şeyin farkındayım, kafam da çalışıyor, şurda da şunu yaptım, aman atlamayın" gibi üstten başka bir bakış koymak zorunda hissediyorum. "Noktanın Kesişimleri Antolojisi"ni okuduktan sonra Tomris Uyar "tamam Ian, anladık, zekisin işte" demişti... Şimdi biraz daha farkediyorum ki, çok cerebral olmadan, yazdığım şeyin olduğu gibi olmasına daha fazla izin verebilmeye başladım. New York'ta Susan Sontag'la bir söyleşi yapmıştım. İki tane yeni kitap çıkarmıştı, "Yanardağ Aşıkları" ve "Böyle Yaşıyoruz Artık". O zamana kadar yaptığı şeylerden tümüyle farklı iki şey yapmıştı kadın. Çok zeki, akıllı, çok şey bilen bir kadın. Ama okuduğun zaman bundan kurtulamıyorsun: Çok akıllı birinin her şeyi bilerek yazdığı "bir şey". Ama sana onun dışında başka bir şey vermiyor. "Böyle Yaşıyoruz Artık"taysa ondan tamamıyla sıyrılmış, gene çok zekice bir kurgu, dil olarak da çok iyi tasarlanmış fakat çok hayat dolu. Bir arkadaş grubu var ve o arkadaşlardan biri AIDS'e yakalanıyor, o süreci anlatıyor. Susan Sontag da "bu iki kitabın hayatımda yazdığım en iyi iki şey olduğunu düşünüyorum ve bunun da sebebini bu cerebrallikten, beyinsellikten kurtulabilmiş olmamda, akmasına izin verebilmemde görüyorum" dedi. Bunun önemli olduğunu düşünüyorum. İlla bir oyun kuracağım, şöyle mükemmel bir yapı olacak, şurasına da şunu yapayım demekten yavaş yavaş vazgeçebilmek, demek ki olgunlaşmakla ilgili. Bir yaştan sonra bana da olacak diye ümit ediyorum. Yani kasmayacaksın abi: İşin özü bu. Kasmaktan vazgeçebildiğin anda oluyor zaten. Daha ben tam vazgeçemedim, kasıyorum, ama olacak.

"Gizli Hava Müzesi" enteresan bir kitap, bir sürü insan kapaktaki Burgess, Borges, Cortazar gibi isimleri gerçek zannedip aldı kitabı...

Çok komik şeyler yaşandı. Dava açmak isteyen avukatlar çıktı mesela, kitabı geri vermek isteyenler oldu. Orhan Pamuk "bu kitabın çevirmenini yazmamışsınız" diye kızdı. Ayanlar da oldu, ciddi ciddi bir antoloji okuduğunu zannedenler de oldu. Kitapçılarda dünya edebiyatı rafında satılıyordu.

DNA featuring Suzanne Vega

Tom's Diner *(The Best Of Suzanne Vega - Tried and True)*

Haaa.... Hangisini yeğliyorsun sen?

Tek başına söylediğini...

Neden?

Sadece kendi sesinde orkestrayı barındırabiliyor ve başka bir şeye gerek bırakmıyor çünkü. Orkestra enstrümantal çalınca da güzel oluyor, karnaval havası gibi.

Ben de onu seviyorum, gerçi karnavalda çalına-

mayacak kadar minör tonda bir müzik, ama öyle. Bir de tipik bir Amerikan öyküsü olabilecek sözleri var.

Gittin mi konserine?

Gitmedim, askerdeydim, çok yandım o işe. Ben Suzanne Vega'yı Almanya konserinde seyretmiştim, çok ufak tefek bir hatunmuş, o kadar küçük olduğunu farketmemiştim.

Bir arkadaşımız var, "hangi kadınla beraber olmak isterdin" deyince hiç düşünmeden Suzanne Vega diyor.

Biraz daha az minyon tipli olsaydı, biraz daha uzun boylu olsaydı, ben de öyle diyebilirdim. Eve gidince dayak yiyeceğim senin yüzünden... *(gülüyor)* Geçen gün karar verdim, benimki Nastassia Kinski... Arkadaşlarla "hangi sinema oyuncularına verirdiniz" oynuyorduk. Benim bu konuda büyük bir problemim var. Verecek kimse bulamıyorum. Nitekim o gün de bulamadım, "iyi peki, Uma Thurman olsun bari" dedim. Geçen akşam "One Night Stand"i verdiler televizyonda, Nastassia Kinski sarışın bir füze mühendisini oynuyor. Evet dedim, işte kadın bu. Suzanne Vega için o kadar ateşli değilim ama.

Suzanne Vega'ya da daha ziyade "evlenilecek kadın" gözüyle bakarlar...

Öyle mi? Kötü. Hırkayla mı çıktı sahneye?

Sabahlık gibi bir şey giyiyordu.

Tekrar bir düşünmem gerekiyor. Hayal kırıklığına uğrattınız beni. Benim kafamdaki Vega öyle değildi. *(gülüyor)*

Suzanne Vega deyince akla 80'ler geliyor. 80'ler deyince senin aklına ne geliyor?

1980'de ben orta bir öğrencisiydim. Kütüphanedeyim bir gün, bir takım liseli abiler de gazetenin spor sayfasını okuyorlar. Kenan Evren Ankaragücü'nün birinci lige geçmesini emretmiş. Nasıl küfrediyorlar Kenan Evren'e! Hiç anlam veremiyorum ben, "adam gelmiş, insanlar artık ölmüyor" düzeyindeyim. Dolayısıyla 1980'ler çocuğuyum ben aslında. Ama kurtulduğumu ümit ediyorum. Paraya çok bulaşmadım hâlâ diye düşünüyorum, belli olmaz tabii de... Müzik olarak dersen, bana 1980'lerden çok fazla bir şey kalmadı. Bir yere gittiğimde yanımda götürdüğüm müzikler içerisinde 80'ler çok fazla yok. Ama ilk slow dansımızı 80'lerin müziğiyle yaptık, ilk diskolarımız hep 80'ler çalan yerlerdi. Hayatımızda "Eye Of The Tiger" oldu...

Serdar Ateşer - Medya Tavırs *(Avdet Seyri)*

Kim bu?

Serdar Ateşer.

Tanımıyorum.

Mozaik grubundaydı eskiden.

Haa. Mozaik'ten bir tane kasedim oldu hayatımda. Mozaik, Ezginin Günlüğü, Yeni Türkü gibi grupların çok çok kıyısından geçtim. Arkadaş çevremde pek dinlenen adamlar olmadılar. Benim kendi kendime keşfetmem de biraz uzun sürdü.

Bu şarkının adı "Medya Tavırs", şarkıdaki sample'da Gülgün Feyman ana haber bülteninde Gazi mahallesi olaylarını sunuyor. Siyaset kuramı master'ı yapmış, Türkiye tarihi alanında tez yazan biri olarak ne söylersin?

Beylik şeyler: Türkiye'de medyanın yapılanması gereği Türkiye gerçeklerine yaklaşım biçiminin çarpıklığı; medyanın demokratik işlevlerini yerine getiremeyişinin yol açtığı sakıncaların maliyeti... Bunların hepsini bırakalım, hepsi söyleniyor zaten. Onun dışında ne söyleyebilirim? Bence Türkiye'nin ciddi problemlerinden bir tanesi, özeleştiri geleneğinden yoksun oluşumuz. Ve bunun, toplumsal bilinçaltı diye bir şey varsa eğer, orada çok fazla yer etmiş olacağını düşünüyorum. O yüzden de hayatımızı yaşama biçimimiz çok fazla yara alıyor. Türkiye'de tırnak içinde "Kürt meselesi" var, bayağı askeri harcama yapıldı, içsavaşa varacak bir askeri müdahale gerçekleşti, "orada". Biz oraya gidemedik, oraya gitmekle yükümlü olması gereken, medya olması gereken insanlar da gidemediler. Türkiye öyle bir yıpranma döneminden geçti ki, kendimize dair gerçeklere bakmamayı çok güzel bir sanat haline getirdik. Bunu sadece medya yapmadı, haksız bir şekilde yüklenmeyelim, hepimiz yaptık bunu. Almanya'ya gittiğin zaman şöyle şeyler görüyorsun: Trene biniyorsun, kompartımanda iki tane yaşlı teyze, bir tane gençten abi oturuyor. 15. dakikada "Hitler zamanında biz niye böyle tufaya geldik" diye konuşmaya başlıyorlar. Bir suçluluk var. Sağlıklı bir suçluluk olduğunu düşünüyorum bunun. Bir daha aynı şeyin olmamasının garantisi bir yandan bu. Garantisi değilse de, bir daha olmasını engelleyecek unsurlardan bir tanesi. Bizim hiçbir zaman böyle bir şeyimiz olmadı: Türkiye'de bir sürü Ermeni öldü, sürüldü ve bu da, –devlet eliyle yapılıp yapılmadığı kesin değilse de– devletin gözü önünde oldu ve buna kimsenin itirazı olmadı. Biz bunu söyleyebilmekten aciziz. Kitle medyasında söyleyemiyoruz bunu. Aklına da gelmiyor kimsenin. Türkiye'de şu anda yaşayan insanların dedelerinin, babalarının komşularıydı bu insanlar. "Benim komşum öldürüldü" suçluluğunu kimse yaşamıyor. Yaşamadığı gibi, adamların bir sürü evi barkı, tarlası, hazinesi var, onların üzerine konmuşuz... Yaptığın işten suçluluk duymadığın gibi bir de maddi çıkar sağlıyorsun ve hiç özeleştirel düşünmüyorsun. Bireysel olarak da bunu yapmıyorsun, toplumsal olarak da yapmıyorsun. Bunu yapmazsan, kendi memleketinde yaşayan insanlara karşı senin devletin bir operasyon yürüttüğünde de, buna karşı sessiz kalırsın.

İlla bir oyun kuracağım, şöyle mükemmel bir yapı olacak, şurasına da şunu yapayım demekten yavaş yavaş vazgeçebilmek, olgunlaşmakla ilgili. Bir yaştan sonra bana da olacak diye ümit ediyorum. Yani kasmayacaksın abi: İşin özü bu.

Türkiye tarihi üzerine tez yazıyormuşsun, konusu ne?

1950'den bu yana toplu siyasal eylemler. O da şuradan çıktı: 1959 yılında Vatan Cephesi kurulmuş. Radyodan sürekli Vatan Cephesi'ni Destekleyenler listeleri okunuyor, Menderes'i destekleyenler. Muhalefet çok sert bir şekilde bastırılmaya çalışılıyor. Yayınlanan listeler çok düzmece: Ölmüş adamların, sıfır yaşında çocukların adlarından oluşan abuk subuk listeler her gece saatlerce okunuyor. Hesapta "bütün vatan bizim arkamızda" diyecekler. Devir de öyle bir devir ki, doğru dürüst demokratik eylemleri gerçekleştiremiyorsun, miting yapamıyorsun, parti kuramıyorsun, kitaplar toplatılıyor, gazeteler kapatılıyor... Ne yapıyor memleketim insanı? Radyo Dinlemeyenler Derneği kuruyorlar. Türkiye'nin dört bir yanında bu derneklerden kuruluyor. Adamlarda mizah var, kitlesel anlayış var, acayip hoşuma gitti. Daha bu zamana gelecek olursak, Susurluk'tan sonra ortaya çıkan Aydınlık İçin Karanlık gibi bir şey de var mesela. Konu komşu herkes ışıklarını yakıp söndürmeye başladı. Böyle kaybeden, hiçbir şeyi değiştiremeyen bir karakteri var bunların. Bir şekilde bir dil buluyorsun ama kendine. Bunun hikayesini yazmak istiyorum. Öyle bir birikim olmalı Türkiye'de: Hep konuşmayan toplumdan yakınılıyor ya, aslında bu toplum bir şekilde konuşuyor. Beden diliyle konuşuyor. Ona bakmak lazım, o birikimi gerçek bir birikim haline getirip, daha önceki deneyimlerden öğrenip bir şeyler yapmak lazım.

Chemical Brothers - Out Of Control *(Surrender)*

Bilmiyorum.

Chemical Brothers. Videoklibini seyredersek belki daha açıklayıcı olabilir.

(klibi seyrettikten sonra) Devrim oluyor, sonra devrim ehlileşiyor, reklam oluyor. Sonra tekrar devrim oluyor, sonra tekrar reklam olacak herhalde.

Çok karamsar oldu...

Öyle. Bu son on yılın hikayesi değil ki, dünya böyle olmuş. Bu bir döngü, belki doğası gereği. Ne zaman yaşamış olduğuna bağlı: Devrim zamanı yaşamışsan eğer, o zaman senin için hakikat devrim oluyor; eğer evrim zamanında yaşamışsan, evrim senin hakikatin. Ve eğer sen evrim zamanında yaşayan bir devrimciysen, çok küsüyorsun hayata. Bizim cumhuriyetçilerin, Mümtaz Soysal'ların kuşağının yaşadığı büyük küskünlük bundan kaynaklanıyor bence. Gerçekten çok yüklü bir yaşam, hayata, topluma, insana dair çok güzel şeyler hissediyorsun, hep birlikte bir iş yapıyorsun... Sonra olay İkinci Cumhuriyetçilere dönüyor, reklam malzemesi oluyor. Atatürk bir idol senin için, o dönüşümün simgesi ve tümüyle sıradanlaştığını, hiçbir öneminin kalmadığını görünce elbette küsüyorsun. Bir yandan da, işin doğası bu. Devrimlerin en sakat yanı, kalıcı olmamak. Bir devrimi kalıcı kılamıyorsun. Ve bazı şeylerin kendi zamanı var: Sen istediğin kadar devrim yap, bazı şeyler arkadan geliyor. Kızılderililerin zaman anlayışı gibi: Ne kadar hızlı gidersen git, ruhun gittiği belli bir hız vardır. Diyelim ki İstanbul'dan Londra'ya uçakla gidiyorsun, senin ruhun ancak yürüme hızıyla oraya gider, ve sen Londra'ya gerçekten ancak ruhun oraya vardığında varmış olursun. Toplumlar biraz bana öyle geliyor: Sen istediğin kadar devrim yap, o toplumun kendi değişme hızı, bir evrim hızı var.

Bu MTV'de, Number 1'da gösterilen bir klip, kulüplerde çalan bir şarkı. Bir popüler kültür eseri ve içeriği de böyle. Bir mücadele alanı olarak ne kadar geçerliliği var popüler kültürün sence?

Bunun mesajını nasıl okuduğuna bağlı. Ben tümüyle sinik bir şekilde okuyorum. Mücadele reklama dönüşüyor, yeniden mücadele başlıyor. Sen bunu "adam o reklama saldırıyor ve hâlâ umut var" diye mi okuyorsun, yoksa "bundan sonra bunun da bir reklamı çıkacak" diye mi okuyorsun?

Birincisi gibi okumayı tercih ederiz...

Ben de ikincisi gibi okurum. Sinik bir saptama gibi. "Out of control" olan, ya da "out of control" kalabilecek hiçbir şey yok bence. Ama bu demek değil ki, bir şey yapmayacaksın...

Söyleşi: **Merve Erol - Ulaş Özdemir**

Babylon'un aralık programı gene çok zengin:
DJ Ross Allen: British Council'in katkılarıyla düzenlenen "London Underground" gecelerinin ilk konuğu DJ Ross Allen... Kendisi Londra'nın Ministry Of Sound, The End, Blue Note, Bar Rumba gibi namlı kulüplerinin müdavimlerini pist kenarında boş oturtmayanlardan biri. Ayrıca Portishead'in, Tricky'nin de turnelerde, konserlerde ilk tercih ettiği gazlayıcılardan biri DJ Allen... İstanbulluları da memnuniyetsiz göndermeyeceği kesin... *3 Aralık*
DJ Rollercone (Patrick Duvoision aka Rollercone): O da Londra kulüplerinin sevilen isimlerinden. On senelik mazisinde yapımcılığı ve DJ'liğiyle adından hayli söz ettirmiş. Yeni projesi Rollercone'da elektronik ve house'un yumuşak semalarına yelken açıp atmosfer yaratma gayretlerine girmiş... *4 Aralık*
Salamat: İşte heyecanla beklediğimiz grup... Kuzey Afrika'nın, Arap dünyasının yeni sesi... Nubia köklerini genişletip, geliştirip Al Jeel müziğini oluşturan ekip, yerinde bir coğrafya teşhisiyle hasret

çektiğimiz Arap funk'ını yaratıyor, uda kemanı, darbukaya elektro bası karıştırıyor, vokalistlerle gönül dağını harlıyor. Bol vokalli Salamat orkestrasında üstad Ali Hassan Kuban'ın rahle-i tedrisinden geçen birçok eleman da var. Grubun kıdemlisi Mahmoud Fadl ise, tek başına yaptığı albümlerle de yüreğimizi hoplatacak bir isim. Kardeşlerimiz nerede, biz orada... *10-11 Aralık*

Sema: Sema, Saam Schlamminger ve Erkan Özdilek'ten ses, ritm ve renk ağırlıklı bir sahne gösterisi... *14-15 Aralık*
Burhan Öçal Oriental Ensemble: Vurmalı üstadı Öçal, İstanbul Oriental Ensemble projesiyle Babylon'da. Öçal dünyanın pek çok yerinde konserler veriyor ama, galiba en çok İstanbul'a yakışıyor... *17 Aralık*
Burhan Öçal Gong Show With Guests: Evvelki konsere alışığız biraz ama, bu sefer darbukanın yerine zillere ağırlık verip sürpriz konuklarla şov yapacak. Öçal'ın bu yeni projesini ilk defa Babylon'da izleyeceğiz... *18 Aralık*
Cold House: İki kişilik bir trip hop ekibi olarak yola çıkıp müziği etnik süslemelere, daha geniş bir ritm dağarcığına, kadrosu da giderek on kişiye varan Cold House'ın performansı, her konserinde daha iyiye gidiyor... *24 Aralık*
Okay Temiz - Iva Papazov: Okay Temiz yine vurmalılarının başında; bu sefer kendisine Bulgar klarinet ustası Papazov eşlik ediyor... *25 Aralık*

BİLGİ'DE SİNEMA

Quais des orfevres (1947)
y: Henri-Georges Clouzot
o: Louis Jouvet, Simone Renant, Bernard Blier
1 Aralık, 19:00
Festen (Dogme I) (1998)
y: Thomas Vinterberg
o: Ulrich Thomsen, Henning Moritzen
Lars von Trier ve arkadaşlarının "Dogma 95" manifestosunun ilk filmi...
3 Aralık, 19:00 / 4 Aralık, 17:00 / 5 Aralık, 14:00
Ay Carmela (1990)
y: Carlos Saura
o: Carmen Maura, Andres Pajares, Gabina Diego
4 Aralık, 19:00 / 5 Aralık, 17:00 / 6 Aralık, 19:00
La reigne Margot (1994)
y: Patricia Chéreau
o: Isabelle Adjani, Daniel Auteuil, Vincent Pérez
7 Aralık, 20:30 / 11 Aralık, 19:00 / 12 Aralık, 17:00
Dr. Mabuse (1922)
y: Fritz Lang
o: Rudolph Klein-Rogge, Aud Egede Nissen
8 Aralık, 19:00
Tamas and Juli (1997)
y: Ildiko Enyedi
o: Marta Angyal, György Barko, Ferenc Elek
Genç madenci Tamas ile köydeki çocuk yuvasında öğretmenlik yapan Juli'nin hikayesi; Macar kadın yönetmen Enyedi'nin son filmlerinden biri...
10 Aralık, 19:00 / 11 Aralık, 17:00 / 12 Aralık, 14:00

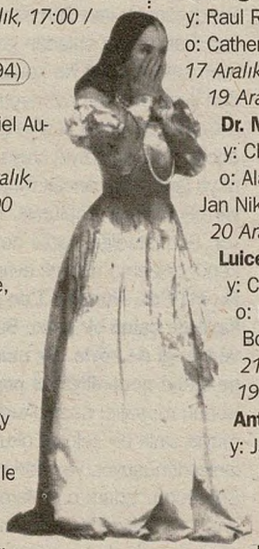

Pasteur (1935)
y: Sacha Guitry
o: Henry Bonvallet, Gaston Dubosc, Sacha Guitry
13 Aralık, 19:00
In Love and War (1997)
y: Richard Attenborough
o: Sandra Bullock, Chris O'Donnel
14 Aralık, 20:30 / 18 Aralık, 19:00 / 19 Aralık, 17:00
M (1931)
y: Fritz Lang
o: Peter Lorre, Otto Wernicke, Gustaf Gründens
15 Aralık, 19:00
Genealogies d'un crime (1997)
y: Raul Ruiz
o: Catherine Deneuve, Michel Piccoli
17 Aralık, 19:00 / 18 Aralık, 17:00 / 19 Aralık, 14:00
Dr. M (1989)
y: Claude Chabrol
o: Alan Bates, Jennifer Beals, Jan Niklas
20 Aralık, 19:00
Luice Aubrac (1997)
y: Claude Berri
o: Daniel Auteuil, Jacques Bonnaffé
21 Aralık, 20:30 / 25 Aralık, 19:00 / 26 Aralık, 17:00
Antoine et Antoinette (1947)
y: Jacques Becker
o: Roger Pigaut, Claire Maffêi, Noel Roquevert
22 Aralık, 19:00
Un heros tres discret (1996)
y: Jacques Audiard
o: Mathieu Kassovitz, Anouk Grinberg
24 Aralık, 19:00 / 25 Aralık, 17:00 / 26 Aralık, 14:00

Hamsun (1996)
y: Jan Troell
o: Max Von Sydow, Ghita Norby
Norveçli yazar Knut Hamsun'un nazi destekçiliği ve vatan hainliğiyle yargılanması...
27 Aralık, 19:00 / 14 Ocak, 19:00 / 16 Ocak, 17:00
Full Metal Jacket (1987)
y: Stanley Kubrick
o: Matthew Modine, Adam Baldwin, Lee Ermey
28 Aralık, 20:30
Barbaros Hayrettin Paşa (1951)
y: Baha Gelenbevi
o: Cüneyt Gökçer, Mesiha Yelda, Cahit Irgat
29 Aralık, 17:00
Preveze'den Önce
y: Metin Erksan
o: Ergün Uçucu, Aykut Sözeri, Turgut Özatay
29 Aralık, 19:00
Germania Anna Zero (1947)
y: Roberto Rossellini
o: Edmund Moeshcke, Ernst Pittschau
31 Aralık, 19:00
Roma, Citta Apperto (1946)
y: Roberto Rossellini
o: Anna Magnani, Marcello Pagliero, Aldo Fabrizi
1 Ocak, 17:00
Paisa (1946)
y: Roberto Rossellini
o: Maria Michi, Gar Moore, Carmelo Sazio *1 Ocak, 19:00*
Atomic Café (1982)
y: Jayne Loader, Kevin Rafferty
Nükleer tehlike ve tehlike anında neler yapılması üzerine, 1960'larda çekilmiş belgesellerden derleme... *2 Ocak, 14:00*

War Requiem (1989)
y: Derek Jarman
o: Nathaniel Parker, Tilda Swinton, Laurence Olivier
2 Ocak, 17:00
Kolonel Bunker (1996)
y: Kujtim Çaşku
o: Gun Lajci, Anna Nehrebecka, Agim Qirjaqi
Enver Hoca zamanında Arnavutluk'u iç ve dış düşmanlardan korumak için sığınaklar inşa etmekle görevlendirilen Albay Neto'nun adı "Albay Bunker (Sığınak)" olarak kalır... *3 Ocak, 19:00 / 15 Ocak, 19:00 / 16 Ocak, 14:00*
Before The Rain (1994)
y: Milcho Manchevski
o: Katrin Cartlidge, Rade Serbedzija
4 Ocak, 20:30 / 8 Ocak, 19:00 / 9 Ocak, 17:00
Europa Europa (1990)
y: Agnieszka Holland
o: Salomon Perel, Marco Hofschneider
II. Dünya Savaşı'nda bir nazi kahramanı olan bir Yahudi gencin hikayesi...
5 Ocak, 19:00
Gadosh (1999)
y: Amos Gitai
o: Yael Abecassis, Yussuf Abu-Warda
7 Ocak, 19:00 / 8 Ocak, 17:00 / 9 Ocak, 14:00
III. Richard (1995)
y: Richard Loncraine
o: Ian McKellen, Annette Benning
10 Ocak, 19:00 / 11 Ocak, 20:30 / 15 Ocak, 17:00
Jeux interdits (1952)
y: Rene Clement
o: Brigitte Fosey, Georges Poujouly, Lucien Hubert
12 Ocak, 19:00

[radyo] ↓

—"Açık Radyo." 94.9

pazartesi

Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
20:00 - 21:00 Blues - rock

Vertigo
Hilmi Tezgör
21:00 - 22:00
Alternatif müziğin her türü

Fotosentez
Roll
22:00 - 23:00

Ahtapotun Bahçesi
Cüneyt Cebenoyan - Cem Sorguç 23:00 - 00:00
Alter-lâtif Müzik

Harita Metod Defteri
Halil Turhanlı
00:00 - 01:00
Müzik tarihine alternatif bakış

salı

Gitaresk
Jak Kohen 21:00 - 22:00
Rock ve blues ustaları

Esintiler
Seda Binbaşgil
22:00 - 23:00 Caz

Seksek
Osman Kaytazoğlu
00:00 - 01:00
Türlerarası sıçramalar

çarşamba

Artı - Eksi
Korhan Gümüş 13:00 - 14:00 Uygarlık, şehirlilik

Latin Lover
Ayhan Sicimoğlu
20:00 - 21:00
"Latince" müzik

Kokomo
Sedat Nemli
21:00 - 22:00 / Pop, caz

Yorumlar
Güven Nil 22:00 - 23:00
Cover şarkılar

Caz Portreleri
Mustafa Aykın 23:00 - 24:00

perşembe

Hayalet Gemi'nin Simgeler Sözlüğü
Nazlı Ökten - Murat Gülsoy - Ergun Kocabıyık
16:30 - 17:00

Yaşayan Blues
Eyüp İblağ
20:00 - 21:00

Dünya Hali
Engin Geçtan - Neşe Şen
21:00 - 22:00
Hayat üzerine sohbetler

Satmayan Plaklar
Cemil Gandur
22:00 - 23:00 Caz ve rock

Caz Odası
Alper Alsan
00:00 - 01:00
Avantgarde, fusion, acid caz

cuma

Cuma Adlı Adamlar
Ömer Madra-Halil Turhanlı
11:00 - 12:00

Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
20:00 - 21:00
Ritm ve armoni programı

Pacific
Ömer Atay - Reha Erdem
21:00 - 23:00
Acid caz, ambient

Yerçekimi Sıfır
Murat Şeker
01:00 - 03:00
Uyuyamamak üzerine

cumartesi

Java Donat Bayer
09:00 - 10:00 Chanson

Mekanlar ve Çağlar İçinde Müzik İştar Gözaydın
10:00 - 11:00

Mare Nostrum
Mario Levi 12:00 - 13:00
Akdeniz şarkıları

Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
14:00 - 15:00

Yaban Çiçekleri
Gülseren Onanç
15:00 - 16:00
Dünya Müziği

Doğaçlama Hayatlar
Sevin Okyay
18:00 - 19:00 Caz

Smokestack Lightnin'
Stephen Kinzer
19:00 - 20:00 Blues

High Times Ras Memo
20:00 - 21:00 Reggae

D and Ddope Headz
İsmet & Barış
21:00 - 22:00 Hip-hop, dub

Gilles Peterson "Worldwide"
22:00 - 24:00 Caz, acid caz, drum'n'bass, latin

Electrocution
Metehan Çorumluoğlu
00:00 - 01:00

Beton
Mete Sohtaoğlu
01:00 - 03:00 Metal

pazar

Magical Mystery Tour
Alfredo Antillon
10:00 - 11:00

Sadanüvis Cemal Ünlü
19:00 - 20:00 Türk ses kayıt tarihinin yüz yılı

Energy FG 102 FM

Electro-Kick
KodMüzik
Elektronik müziğin türevleri
Perşembe, 21:00 - 23:00

[internet] ↓

www.superonline.com/muzik

Müzik dünyasından Türkçe haber, söyleşi ve eleştiri okuyabileceğiniz kolay bir adres. Ayrıca tartışma forumları, sohbet ortamları da yaratılmış. Yeni albümlerden mp3 parçalar dinlemek, yorum yapmak, birilerinin yazılarına cevap verebilirsiniz, soruları her hafta değişen üç haftalık yarışmalara katılabilirsiniz. Bulunduğunuz şehrin konser takvimine bakıp konser biletinizi online satın alabilirsiniz.

www.music-critic.com

Yeni çıkan albümleri almadan önce bilgi edinmeyi ve eleştiri okumayı sevenlere, beş girişimci müzikseverin ortak olarak yarattığı bir site bu. Sitede eleştiriden başka, çeşitli dergilerden alıntılar ve söyleşiler de var. İngilizceniz iyiyse ve neden bahsettiğinizi de biliyorsanız, beş kişilik bu tayfa sizi de eleştirmen olarak aralarına katmaya hazır.

www.n-bcom.co.jp/tanaka/bjorkremixindex.htm

Adresi doğru yazmayı başarın, gözlerinize de, kulaklarınıza da inanamayacaksınız. Bugüne dek bir sürü Björk remiksi dinlemiş olabilirsiniz, ama bu sitedekilerden hiçbirini duymamışsınızdır. Şu günlerde sayıları 120'yi bulmuş olan remikslerin hepsi ev yapımı olup Björk-sever amatörler tarafından itina ile hazırlanmışlar. Michael Jackson'ın ""Smooth Criminal"ı ile "Atlantic" parçasını karıştırınca ne olduğunu da bu sitede öğrenebilirsiniz. Siteyi güzel Björk resimleriyle süsleyerek yaratan Hisakazu Tanaka sağolsun.

www.evenflow.simplenet.com/music.htm

Pearl Jam bağımlıları için güzel bir sayfa. Grubun albümlerinden parçaların yanısıra bol bol B-Side, konser kayıtları ve bulunması zor şarkılar da burada dinlenebiliyor. Bir-iki örnek: Düetlerden Nusrat Fateh Ali Khan ile "Face Of Love", Victoria Williams'ın "Crazy Mary"si, Cypress Hill ile "Real Thing"; cover'lardan "American Pie", "Dock of the Bay", "Everyday Peeople", "I've Got A Feeling"... Siteye her ay yeni bir konser ekleniyor. Kayıtlar Real Audio ve bazen de mp3 olarak kaydedilebiliyor.

[sergi] ↓

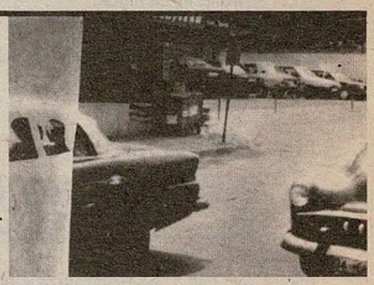

"Dolmuş / It is full"
Eski Yeşilçam filmlerine ne zaman gözümüz takılsa, eski dolmuşların büyüsüne kaptırıp gidiyoruz. Hüseyin Baradan dolmuş dolsun diye çığırtkanlık yaparken, Adalet Cimcoz sesli Türkan Şoray aradan süzülüp köşede yerini kapıyor mesela... Yollarda tek tük arabalar, meydanlarda güvercinler, herkesin kılık kıyafeti, edası, konuşması bugünkünden ne kadar farklı... Amerika'da, Boston'da yaşayan Mira Friedlaender'i dolmuşların sadece eski karakteri değil, bugün içinde bekleşip dolsun diye sıkıldığımız yeni modeller de etkilemiş. Şöyle diyor: "Doksanlı yılların başında İstanbul sokaklarında yürürken, Türk kültürünün ve yaratıcılığının güzel ve kişilikli örnekleri olan eski dolmuşlar beni büyüledi. Amerikalı ve Türk kökenlerimden yola çıkarak, dolmuşların yalnızca eski halini değil, şimdiki yenilenmiş homojen –minibüs– halini de anlatan bir iş kitlesi yaptım. Bu iş, özgün olanın güzelliğini, bu makinelerin hayatımız üzerindeki etkilerini ve doldurdukları yaratıcı alanın neye dönüştüğünü izler..." Ne de olsa İstanbul demek, dolmuş demek: Friedlaender'in sergisini 26 Aralık'a kadar Dulcinea sanat galerisinde izleyebilirsiniz...

"Unutulmayanlar: 20. Yüzyılın Portreleri"
Bilgi Üniversitesi, Taksim Sıraselviler Caddesinde çok güzel bir binayı hizmete soktu. Binada elbette tedrisat devam ediyor ama, Kuştepe kampüsünde sürdürdükleri kültürel etkinliklerinin bir bölümünü de buraya aktardılar. Geçtiğimiz aylardaki "Kuştepe'yi Okumak" sergisinden sonra, yine çok güzel bir sergi bizi bekliyor: "Unutulmayanlar: 20. Yüzyılın Portreleri". Brigitte Bardot'dan Jimi Hendrix'e, Picasso'dan James Joyce'a, 270 önemli şahsiyetin nadir bulunan fotoğrafları, dünyanın önemli ajanslarından toparlanmış. Bahse gireriz fotoğrafların çoğunu görmemişsinizdir ve düşündüğünüzden çok daha uzun vakti fotoğrafların önünde mutlulukla geçireceksiniz. Bilgi'nin yeri, Alman hastanesine gelmeden solda...

[bar] ↓

Eski Yeşil'in eski rembetiko gecelerinin şöhreti vardı, şimdi yeniden başlıyorlar. Üstelik Yunanistan'ın büyük rembetiko üstadlarından **Yannis Saoulis** ve arkadaşlarıyla. Belirtelim ki arkadaşları arasında Muammer Ketencoğlu da var. Her cuma ve cumartesi Eski Yeşil'de sahne alacak Saoulis ve arkadaşlarının sahneye çıkış saati 22:30. Eski Yeşil'e 255 20 20 ya da 254 35 09 numaralı telefonlardan ulaşabileceğiniz gibi, Abdülhakhamit Cad, no.61 Talimhane / Taksim adresinde de elinizle koymuş gibi bulabilirsiniz...

6 Aralık akşamı saat 20:00'de yolunuzu Baraka'ya düşürürseniz, **"Geçmişten günümüze Anadolu Pop ve Aranjman"** gecesinin ortasına, çıtır çıtır kara plakların kucağına düşmüş olacaksınız. Güvenilir bir DJ orada olacak. Adres şöyle: Balo Sok. no:1/2 Beyoğlu Tel: 0.212.245 64 71

otuz üçlük

Otların yeşil olması, denizin mavi olması, gökyüzünün bulutsuz olması, pekala bir meseledir. **SAİT FAİK**

martılara kıl payı yakın sabah tekne gibi düşünüyor balıkçıl **SADIK KARLI**

HAMLET: Güvercin yüreklinin biriyim ben **SHAKESPEARE**

Ben bir pervaneyim, yanmış ve yanmamış bütün alevler beni bekliyor. **YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU**

İçimin ta derinliklerinde Afrika'yı düşündüm. Afrikalıların, ölümün, kişinin atalarına dönüşü, sevdikleriyle tekrar bir araya gelmesi olduğuna inandıklarını hatırladım. Zenciler, esir gemilerinden kendilerini denize atarlar, onları atalarına kavuşturan sulara ve hatta bu yolculuğu çabuklaştıran köpek balıklarının dişlerine şükran duyarlar. **JAMES BALDWIN**, Ne Zaman Gitti Tren

DAVID BOWIE
'Hours...'
(EMI / Kent)

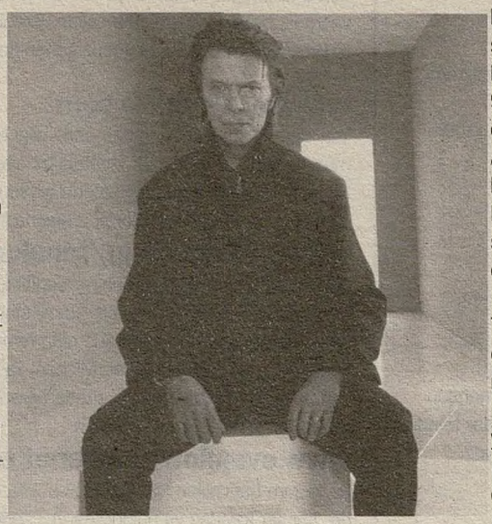

David Bowie'nin 1997'de çıkan "Earthling" albümünün ardından, Reeves Gabriels ile çalıştığı son albümü "Hours..." geçtiğimiz ay yayımlandı. Albümün genel havasının, Bowie'nin de belirtiği gibi, 1971 yılında çıkan ve bugün bir başyapıt olarak kabul edilen "Hunky Dory"e yakın olduğunu görüyoruz. Bununla birlikte kimi şarkılar "Space Oddity", "The Man Who Sold The World", "The Rise and Fall of Ziggy Stardust and The Spiders From Mars", "Aladdin Sane" ve "Diamond Dogs" albümlerine de yerleştirilebilir. Örneklemek gerekirse, "If I'm Dreaming My Life" ritmik değişimleri, elektro gitarların rengiyle "The Man Who Sold The World" albümünün kimi parçalarıyla koşutluk gösteriyor. "Seven" ise hiç zorlanmadan "Space Oddity" ya da "Hunky Dory"den bir parça gibi dinlenebilir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bu benzerlikler albümde körü körüne bir bağlılık olarak çıkmıyor karşımıza. Vurgulanması gereken David Bowie'nin "Hours..."la 70'li yıllardaki melodik zenginliğe geri dönüş yapmış olduğudur. Brian Eno'yla çalıştıkları son albüm olan "1. Outside"da da böyle bir dönüşümün sinyallerini almıştık.

Önce single olarak piyasaya çıkan "Thursday's Child", albümün bütünüyle bağlantı kurması zor bir şarkı. Bununla birlikte, armonik yapısı, düzenlemesi, kulağa son derece kolaylıkla gelen elektronik sesler ve özellikle arka formunun kusursuz uygulanmasıyla "Something In The Air", Bowie'nin 90'larda yaptığı en güzel şarkılardan biri olarak öne çıkıyor.

Akustik bir havanın hakim olduğu "Survive" şarkısı ise Bowie'nin ilk albümlerini andırıyor. BBC'de kendisiyle yapılan bir röportajdan canlı söylemekten en keyif aldığı şarkının bu şarkı olduğunu öğreniyoruz.

"What's Really Happennig" ve "The Pretty Things Are Going To Hell" şarkılarında armonik olarak şaşırtıcı bir durum olmasa da, melodik ve ritmik yapısındaki ustalıklarıyla, ilgi çekici düzenlemeleriyle albümün öne çıkan şarkıları arasında yer alıyorlar.

Renk olarak "Heroes"albümünün son parçalarını çağrıştıran "Brillant Voyage"ın ardından gelen kapanış şarkısı "The Dreamers"daysa, yukarıda sayılan tüm özellikleri görmek mümkün: Sürekli denilen bir ritm yapısı, parçanın doruğunda yer alan bir modülasyon, uzunluğuna rağmen daralmayan bir form...

Şarkı sözleriyle ilgili söylenecek bir şey varsa, kaybetmiş bir kuşağın kaybetmiş kişilerine atfedilmiş olduklarıdır. Tüm kariyeri boyunca sürekli maskeler ardında görmeye alıştığımız Bowie'yi, bu sefer zamanın maskesi ardında dinleyeceksiniz. Şiddetle öneririz... *Donat Bayer*

ECHO & THE BUNNYMEN
What Are You Going To Do With Your Life
(WEA / Balet)

Nick Cave için "The Boatman's Call" neyse, Bruce Springsteen için "The Ghost Of Tom Joad" neyse, Ian Mc Culloch için de "What Are You Going To Do With Your Life?" albümü öyle olmalı. Üstünde grubun imzası olmakla birlikte, daha çok Ian McCulloch'un solo albümü intibaı bırakan, en "sade" Echo And The Bunnymen albümlerinden biri "What Are You...". McCulloch, bugüne kadar hem Echo ile, hem de kendi başına geçtiği safhaların muhasebesini yapıyor; sonra da ucu kendine çıkan şarkılara, "acıksız", olgun aşk şarkılarına kapılarını açıyor. Bir de kadro hareketliliği var. İçerde, gitaristleri Les olmadan yollarına devam ediyorlar; dışarda, Fun Lovin' Criminals'dan Huey ve Londra Metropolitan Orkestrası kimi şarkılarda konuk oluyor.

Echo And The Bunnymen'in iki sene önceki albümü "Evergreen", o dönemin altı çizilecek "comeback"lerinden biriydi. Onca zaman ara verdikten sonra yeni albümlerini dinlemek, dahası beklentilerin ötesinde tatlarla karşılaşmak, gruba yeni kuşak takipçiler bile kazandırmıştı. Şimdi de ömrünün geri kalanıyla ne halt edeceğinden girip geçmişiyle hesaplaşıyor McCulloch; sonra da içinde kaybolduğu aşk oyunlarından çıkıyor. Topu topu yarım saati az geçkin bir "albüm-zaman"da kendi profilini ters yüz ediyor. "Sana ne olacak, sen ne olacaksın, ben ne olacağım; ben kendim olacağım; sen benim olacaksın; arkamdan geleceksen, ben de seninle birlikte düşeceğim..." Aslında "What Are You..."da anlatılanlar, daha önce bilmediğimiz, tanık olmadığımız durumlar değil. Sadece McCulloch biraz daha içine dönük ve "pastel". Albüm bitince her şey siliniyor, tekrar elinize alınca da diriliyor.

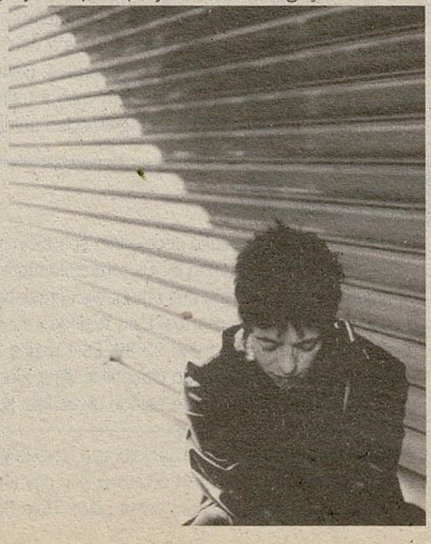

"Seviyeli" pop, sümenaltı edilen yıldızlar ve albümlerle dolu. Echo And The Bunnymen veya Ian McCulloch'un da seksenlerdeki "Ocean Rain" zamanları dışında, oralara atılmışlığı az değil. Bugüne gelirsek, "Evergreen" ile birlikte "What Are You...", geçmişin aksine McCulloch ve grubunu daha epey zaman sümenaltından uzak tutacak albümler. *Gökhan Pamuk*

SNEAKER PIMPS
Splinter
(EMI / Kent)

Trip hop'a bir köşesinden bulaşmış insanların yolu Bristol'den çok Nellee Hooper'ın yatak odasından geçiyor dersek, buna en canlı kanıtlardan biri olarak Sneaker Pimps'i gösterebiliriz. İki-üç yıl önceki ilk albümlerinin ilk 45'liği "6 Underground", birçok "remiksini sağlam yaptır, tökezleme" vak'asında olduğu gibi, Nellee Hooper tarafından yeniden elden geçirilince hit olmuştu. "Becoming X" isimli albümleri de hasbelkader listelerde şöyle bir turladı. Sıradandılar, vasattılar, işin kötü yanıysa pek gelecek vaat etmiyorlardı. Yılın son aylarında çıkan "Splinter", işte bu nedenle bizi şaşırtmakla kalmadı, moda tabirle "şok etti". Birincisi, ilk albümdeki Kelli Dayton adındaki bayan melez solist uçmuş, yerine ilk albümde geri vokalde yer alan Chris Corner konmuş. Sonra... Sonrası, nefes nefese soluksuz bir zirve tırmanışı. Parçaların hiçbiri seyreltilmemiş, insanın kulağına löp diye oturan bir kıvamda, sizi hop'unu kaybetmiş trip'lere sürüklüyor. Albümün durağan noktasını oluşturan en çizici parça "Empathy"de kullanılan Kronos Quartet sample'ı dışında kopya çektikleri bir durum yok. Yokluğumuzda çok kitap okumuşlar, çok ders çalışmışlar, David Slyvian'ı, Tricky'yi, Radiohead'i filan hatmetmişler, bunun güvenini taşıyorlar. Ancak albüm önceden dibini görüp, kolayca atlayıp dalacağınız bir dere değil. Dahası gürleyip taşan, sizi içinde barındırmayan, büyük olasılıkla ileride kavuşacağı şelalede sizi sırtından tepetaklak atıvermeyi planlayan bir ırmak gibi... "Ben böyle artistik tanımlamalara takılmam, kanmam, ille de bu albümü dinlerim" diyorsanız, hiç değilse "korunun"... *Atilla Aydoğdu*

Aldığınız yumurtaların taze olup olmadıklarından emin değilseniz, bu basit usulü tecrübe edin. İçine yüzde on nispetinde tuz konmuş suya yumurtaları koyun. Eğer yumurta suyun dibine oturursa günlük, taze demektir. suyun ortasında kalan yumurtaların altı-yedi günlük, suyun üstüne çıkanların da bayat olduğu denemelerle anlaşılmıştır.

Ve o yaz fırtınalı bir öğleden sonra, gök delinmiş gibi ulurken, sular tepemizden aşağı insafsız, kör edici kitleler halinde boşanırken, dam Afrika'nın bütün davulları çalınıyormuş gibi inlerken, Yeşil Ahır'ın sahnesine çıktım.
JAMES BALDWIN, Ne Zaman Gitti Tren

İnternette www.grafi2000.com adresinde anlaşılamayan, yanlış anlaşılan şarkı sözleri listesi var. Mesela bir tanesi: "Mustafa yağmur var İstanbul'da."

Başka birini sevmek, elde etmek benim için çok uzaklarda...
(Bir gece Kadıköy'de bir telefon kulübesinden)

Pencerede oturan kız /
Eli alnına dayalı / İçi sıkılıyordu /
Çalışan kızlardan olmalı
BEHÇET NECATİGİL

EMILIANA TORRINI
Love In The Times Science
(EMI / Kent)

Güzel bir reklam filmi var. Adamın biri son karede "kim var bunların arkasında, bu adamlar neye güveniyor" gibi şeyler söylüyor. Biz de soruyoruz: Peki, 21 yaşındaki çiçeği burnunda şarkıcı Emiliano Torrini neyine güveniyor?

Doğum yeri? Belki. Italyan asıllı olup Izlanda'da dünyaya gelmek, sonra da Britanya'ya ihraç edilmek, ada sınırlarında bir ekzantri yaratıyor olabilir. Yaş? Mutlaka. Daha kavak yeli çağlarında... Fiziği ve sesi göz dolduruyor, her iki açıdan da Catatonia'nın Cerys'i ve Björk arasında eğreti durmaz. Hayatı boyunca bir "ses sanatçısı" olmanın hayaliyle yaşamış. Haliyle, küçüklüğünden beri müzikle içiçe. Ya ekibi? O da tamam. Bu ilk albümündeki prodüktörleri Tears For Fears'ın yalnız adamı Roland Orzabal ve yine TFF'nin eski işbirlikçilerinden Alan Griffiths...

Bir güven bunalımına yol açmadan devam edelim. "İlim zamanlarında aşk", Emiliano Torrini'nin ilk albümü. Şarkıların çoğunda kendi imzası var. Orzabal - Griffiths imzalı olanlarında hafiften bir TFF havası; Sugarcubes'ün davulcusu Siggy ile yaptıklarında,

evet, Sugarcubes "etkileri"; hemen hemen bütün şarkılardaysa buram buram Björk hayaleti var. Jale-SezenAksu vakası kadar ürkütücü değil ama, hakkında hiçbir şey bilmeksizin "ne kadar da o" demek işten değil... Diyeceğimiz, suda eriyen, kolay buharlaşan, akmaz kokmaz, az şekerli bir tat Emiliano Torrini. Bunun da meraklısı var mıdır ki "meraklısına" diyelim.
Gökhan Pamuk

CLINTON
Disco and the Halfway To Discontent
(EMI / Kent)

Hazır Sayın Başkan'la sevgi yumağına dolanmışken, "Clinton" dinlemenin tam zamanı. Niyetimiz kelime oyunu değil, çünkü grubun adı bir "isim benzerliği"nin neticesi değil. Cornershop'un, başka nasıl söylenir, "front-man"i Tjinder Singh ve tablacısı Ben Ayres"in hayat verdiği bir "yan" grup Clinton. "Yan", ama göndermeleri, hatta "mıhlama" denemeleri bizatihi Sn. Başkan'a yöneltilmiş, en az Cornershop kadar sivri, disko mefhumunu dikine kesen bir grup. Cornershop'un Asya'yla mesafesi neyse, Clinton'ın da en politik yoldan "disko" kültürüyle teması o. Arı kovanına parmakla dalmak nasılsa, Clinton'ın pistine dalmak da öyle.

Clinton'ın harcı, akıcı, cam gibi bir ritm ağıyla vücuda getirilmiş. Muhteşem ikili bu berraklığıyla sadece Cornershop'un değil, diskoların da bir "uzak uydusu". Kendi funk-a-delic rotalarında uzanıp giderken, önce çeyrek asır öncesinin mıymıntı dans pistlerine flash-back yapıyorlar, sonra da ses hızıyla dönen bugünün dans-kulüplerine zıplıyorlar. Hiç istiflerini bozmadan "cumartesi gecesi dansları"nı, "disko saatlerinde faal insan gücü"nü hesaplıyorlar. "Mr. President"da balık gözü bir mercekle oval ofis'e zoom yaparken, "Buttoned Down Disco" ile damarlara sıcak kan nakliyorlar. Albümü dinlemediğiniz, çevresinde dolaşmadığınız zamanlarda bile dört bir tarafı kıpırdıyor.

Singh ve Ayres ikilisinin elinde "Disco And The Halfway To Discontent", bu senenin en "hot" ritmlerle, en iç ısıtan seslerle bezeli albümü haline gelmiş. Doğal olarak onlar da bütün hatlarıyla "üst-düzey" bir dans kültürünün peşinde gidiyorlar, ama Singh'in "uzun" dili, yine hiçbir şeyden geri kalmıyor, her tarafa yetişiyor. Görse, filmlerinde dejenere gençleri pistlerde "çılgınca" dansettiren Osman Seden bile buna karşı koyamazdı.
Gökhan Pamuk

PAZAR VE SALI 22:00 - 01:00
ÖNDER FOCAN TRIO
ÇARŞAMBA 22:00 - 01:00
YAVUZ ÇETİN GRUP
CUMA 22:00 - 01:00
MOE JOE
CUMARTESİ 22:00 - 01:00
YAVUZ ÇETİN BLUES QUARTET

SHAFT
BLUES & JAZZ CLUB

2 ve 7 aralık'ta
İSTANBUL BLUES KUMPANYASI
konserleri
yılbaşında
özel program

11:00 - 04:00 arası açık
11:00 - 20:00 happy hour

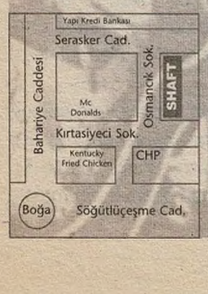

Serasker Cad. Osmancık Sok. No: 13 Kadıköy / İstanbul Tel: 0216 349 99 56 - 0216 349 48 65

otuz üçük

Öğürmemi zor tutarak tatsız birayı bitirdim, gurur insana reflekslerini denetlemeyi öğretiyor ama, insanın gurur sandığı şeyin, bazen reflekslerin ta kendisi olması da mümkün.
JAMES BALDWIN, Ne Zaman Gitti Tren

Şimdi size söyliyeceğim şey belki de hiç aklınıza gelmemiştir. Güzelliğinizi, zindeliğinizi, gençliğinizi muhafaza etmek için ne yapmanız lâzımdır, biliyor musunuz: Bol bol uyumak... Günde kaç saat uyuyorsunuz? Beş altı saat mi? Çok yanlış. Uyuyabildiğiniz kadar uyuyun. Sabahleyin uyanınca canınız kalkmak istemedi mi, tekrar uyuyun! **SOPHIA LOREN**

Yanda gördüğünüz sevimli yavrucak, kendisini can-ı gönülden sevecek, kol kanat gerecek bir şanslı kişi aramaya devam ediyor. Etrafı pislemeyeceğine, arsızlık yapmayacağına da söz veriyor. Telefon aynı: 245 56 06

Nine Inch Nails
The Fragile
(Universal)

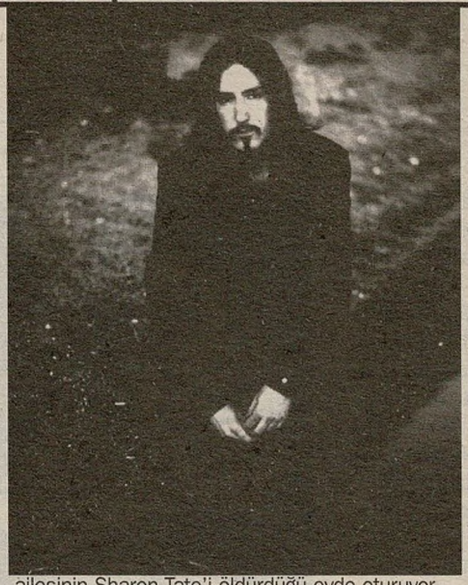

Nine Inch Nails, yani NIN, yani Trent Reznor. Multi-enstrümantalist şahsiyet, 1989 yılında "Pretty Hate Machine" adlı ilk albümünü yaptığında ciddi bir ilgiye mazhar oldu. Yerinde bir ilgiydi. Hem çalıp hem söylediği, düzenlediği ve yapımın büyük kısmını üstlendiği bu albüm, en iyi ilk albümlerden biri. Kesinlikle naif bir acemilik değil, gayet profesyonel olarak dünyaya düşen bu albüm şu her şeyden bir sonuç çıkarılan tarihsel dönemecin, rock kulvarındaki en iyi 100 albümü içinde anılıyor.

Trent Reznor nihilist kuşağın anti-kahramanı olarak yola çıktı ve gerçek kahramanı oldu. Pennsylvania'nın küçük bir kasabasında doğup ilkgençliğine kadar klasik piyano eğitimi alan Reznor, rock'ı erken endüstriyel gruplar ile tanımış. Oysa kendisine yapıştırılan endüstriyel etiketten hoşlanmıyor. Büyük oranda Almanların katkısıyla "Voice of Industry" adı ve temasıyla filizlenen endüstriyel müziğin –ki sadece rock ile de sınırlı değil– 90'lar uzantısı kabul edildi Reznor ve NIN. Endüstriyel müziği, NIN'in piç ettiğini de düşünebilirsiniz. Kıta Avrupa'sındaki ve Yeni Kıta'daki endüstriyel müziğin ikisini birden tek bir satırda anmak pek mümkün değil. Amerika'da 80'lerin ikinci yarısından itibaren iyice palazlanan endüstriyel müzik, daha çok glam'in ve heavy metal'in harmanlanması şeklinde vücut bulmuş gözüküyor. Ama synthesizer temelli seda, NIN müziğinde daha belirleyici. Bunun yanında aşındırıcı gitarlar da NIN müziğinin diğer belirleyici öğeleri... Ve drum-machine ile şarkıyı kuran o kaotik, yırtıcı ses: Trent Reznor... İnsani zilletler NIN'in alanı dahilinde: Tecavüz, şiddet, otorite, sado-mazoşizm ve bunların yanında depresyon, intihar. Nihilizm, Trent Reznor'un temel konusu. Gerek Nine Inch Nails'in NIN kısaltması, gerek kendi plak şirketi *Noth*ing'in gönderdiği anlam ve harf oyunları ile de durum aşikar. Trent Reznor, neden sorusuna cevabını hiçbir zaman vermediği, Charles Manson ailesinin Sharon Tate'i öldürdüğü evde oturuyor. Evin bir duvarında bulduğu "pig" yazısından mülhem, Pig isminde bir stüdyosu var. Müziğinde David Bowie'yi, Adam Ant'i, Joy Division'ı selamlıyor. Marilyn Manson –diğer üçü kadar parlak bir referans olur mu bilmem– ilk albümden beri Trent Reznor'un yanıbaşında. M.Manson'ın albümlerini de kendi plak şirketinden çıkarıyor... Oliver Stone'un Manson'ları da zikrettiği "Naturel Born Killers" filminin sıkı soundtrack'i ve David Lynch' in "Lost Highway"i bir Trent Reznor kurgusu.

Başından beri Nine Inch Nails'in yaptığı müzik üzerinde keskin virajlar olmadı. Albümlerini yabancılaşmadan arka arkaya dinleyebilirsiniz. Söz konusu albüm "The Fragile", bir önceki albüm "The Downward Spiral"den beş yıl sonra çıktı. Esasen 1995 tarihli, evvelkinin farklı mikslerinden oluşan "Further Down the Spiral" adlı bir albümleri de var. "The Fragile"ın kayıtları iki yıl sürmüş. Hiç yabana atılacak bir albüm değil. NIN, fanı bereketli gruplardan biri. Toplam 23 parçalık bu ikili albüm, NIN'in fanına fan ekler mi bilmem ama, kulak kesilenleri alanına kaydırmaya meyilli. Açık-seçik sert lirikler grubun –yoksa Reznor'un mu demeli?– mutsuz sureti ile pekişiyor. Daha önceki albümlere kıyasla daha atmosferik ve akustik bir endüstriyel çizgi çekiyor. Reznor daha önce söylediği gibi, davul makinesini stüdyodan epey uzaklaştırmış. Trent Reznor albüm çıkmadan önce ne tür olacağı yolundaki bir soruya "pop-ish" (!) diye yanıt vermiş.

Kadroda ilk ekipten Charlie Clouser var, ama Chris Vrenna'yı göremiyoruz. King Crimson'ın muteber şahsiyetlerinden Adrien Belew bir önceki albümde de vardı, fakat bu albümde varlığını daha bir hissettik. "The Fragile"ın davul kayıtlarına ilaveler yapan asıl sürpriz kişisi ise, nereden çıkacağı belli olmayan alternatif müzik dehası Steve Albini. Albümün grafik dizaynı da rock'a yakın adamlardan David Carson imzalı... Albümün ilk single'ı "The Day The World Went Away"den sonra, Trent Reznor'un parmaklarını tuşların üzerinde usuldan dolaştırdığı ve öfkeli gitarı ile bezediği, ağır buğulu "The Frail" geliyor. Akabinde, synth'in çok katmanlı, harmanlanmış dokusu ve ağır gitarlar. "We're In This Together" ve "Just Like You Imagined", nakarat atan davulları, kaptırıp giden gitar ve tuşluları ile peşisıra sürüklüyor. Özellikle "We're In This Together", albümün ağırlık merkezini teşkil ediyor. "La Mer", akustik davul, çello, piyano, bas ve bir lolita sesi ile NIN'in alanı dahilinde şimdiye kadar rastlamadığımız bir durum ve albümün bir diğer zirve parçası. Albini teması hissettiğimiz davullarıyla "The Great Below" (yoksa Below mi olmalıydı?), biraz funky biraz hip-hop "Where Is Everybody", kaotik "The Mark Has Been Made", senfonik-noise "Please", drum'n'bass kesişmelerle, hiddetli "Starfuckers,Inc.", yürüyüp giden müthiş davul ve bas partisyonlarının izlek olduğu "The Big Come Down" uzun albümde ilk elden torbaya düşenlerden kabul edilebilir. Bunların bile bir albümlük malzeme olduğu düşünülürse, NIN'in beş senelik albümsüzlüğünü hiç de fena sonuçlandırmadığını söyleyebiliriz. Şaşırmayın, bu NIN'de trompet var, çello var, keman var, var oğlu var. NIN "The Fragile" ile hem kendinin hem de parkurunun çıtasını yükseltmiş durumda. Yüksek-teknolojik şahsiyet Trent Reznor'dan bol 9'lu nihai dönemeçte de bu beklenir. Yalnız, yüksek sesle dinlenmediği taktirde, gürültü efekti yapma gibi bir zaafı var. *Cem Sorguç*

Mogwai
Come On Die Young
(EMI / Kent)

Onlar da ismini beyazperdeden seçenlerden: Mogwai, "Gremlins" filmindeki başrol yaratıklarından biriydi. Tüylü ve "normalde" iyi huylu; fakat geceyarısından sonra beslenince ya da suyla temas edince birden değişir, ürkütücü olmaya başlardı. Öbür Mogwai'ye gelince... Glasgow yakınlarında yeşeren Mogwai beşlisinin pek ona yakın bir karekteri olduğu söylenemez.

Mogwai'nin Glasgow'dan yola çıktığı tarih çok eski değil; en fazla üç-dört senelik bir geçmişleri var. Film yıldızı olanından farklarıysa, bunlar hem huysuzlar, hem de gece gündüz huzur bozuyorlar. İki yıl önceki debut'leri "Mogwai Young Team", "popüler kültür" tahribatına arka çıkan, o yılın en "ayrılıkçı" albümlerden biriydi. Bu ikinci albümleriyse, öncekinin kaldığı yerde hiç vakit kaybetmeyeceklerini gösteren yeni bir hamle.

"Come On Die Young", bir saatten fazla zamana yayılmış, ama "sertlik" derecesini sonuna kadar muhafaza eden bir albüm. "Sert" dediysek, yüksek volüme endeksli gürültülerle değil. Mogwai'nin şarkılarında karanlık, basık ve sıkıntılı mekanları kat kat beyaz seslerle donatan, "rahatsız" bir ahenk var. Çoğu zaman kulağımıza gelenler, tane tane gitar sesleri; hemen arkasında yine adım adım takibe katılan davul ve yemeğin yağı ayarında tıknefes bas atışları. Belki bir de piyano. Ama ortaya çıkan, minimum seslerle işlenmiş, volüm kaygısından uzak ve sarsıcı bir "art-punk". Hedef aynı: Hızlı yaşanacak. Genç ölünecek. Ama adabıyla çalınıp söylenecek, taşlar yerinden oynatılacak.

Albümün ilk anları, içinde bir sürpriz saklıyor: Iggy Pop'un diplerden işitilen sesi... Kendini işaret ederek "size gürültü gibi gelen sesler, aslında bir dehanın yarattığı fevkalade güzel müziklerdir" diyor Iggy Pop, bir "bilen" edasıyla... Mogwai tayfasının Iggy Pop'a düşkün olduğunu, hemen her fırsatta ona övgüler dizdiğini öğrenince, manifestolarını onun "şahsında" nakletmek istemeleri garip gelmiyor.

Punk-sonrası ya da ötesi... Hangisini seçerseniz o olsun, Mogwai'nin bu coğrafyadaki yeri için Slint'in, Rodan'ın, Spiritualized'a veya Spaceman 3'ye açıldığı yerler desek, herhalde menzile epey yaklaşmış oluruz. Sonra "Come On Die Young" albümüyle, daha doğrusu Mogwai'yle temasa geçmek an meselesi. *Gökhan Pamuk*

Vücutla verilen sözlerin, kelime haline getirilip verilen sözler kadar kutsal olduğunu anlamaya başlıyordum. Bu sözler, hem tutulması, hem de bozulması daha güç olanlardır. Birbirimize döndük. Her şey durgundu. Çok yavaşça, her zamankinden daha nazikçe, daha hüzünlü sevişmeye başladık.
JAMES BALDWIN, Ne Zaman Gitti Tren

Söz birliği etmiş şimdi saksılar, perdeler, / Elektrik lâmbasiyle değiştirilen fener. / O sokağa ne zaman yolum düşse, bir ses: / Günler geçti, geçti, geçti... der. **ZİYA OSMAN SABA**

Kocalar, muhakkak ki somurtkan kadınlardan hoşlanmazlar. Hele eve bir erkek arkadaşları gelince, karılarının somurtmasını katiyen istemezler. Erkeklerin bu tabiatını bilen kadınlar, kocalarının hoşuna gitmek için eve gelen erkeklere samimiyet gösterirken, bazen bunun dozunu kaçırırlar. Erkek misafirlerle aşırı şakalaşmaları, gülüşmeleri karşısında kocalarının nasıl sinirlendiğini farketmezler.

MINISTRY
Dark Side Of The Spoon
(WEA / Balet)

Ministry, endüstriyel müzik basınında Nine Inch Nails'in en ciddi alternatifi... Şansa bakın ki, her iki grubun da albümü birbiri ardına çıktı. NIN'in Trent Reznor'ı "Natural Born Killers" ve "Lost Highway" gibi film müzikleri (ya da müzik filmleri mi demeli o albümlere) sonrası heyecanla beklenen yeni çivisini henüz bizim avuçlarımıza çakmadığından, şimdilik yalnızca Ministry'nin Al Jourgensen'inin kaşığıyla yetinmek zorundayız. Hem de tersten okumanın daha doğru olabileceği bir albümle... Ministry 1992'de çıkan "Psalm 69"la duyurduğu sesini kısmamakta kararlı. Arada (96'da) çıkan "Filthy Pig"in kapağında kafası domuz bokuna bulanmasına rağmen elindeki Amerikan bayrağına zeval gelmeyen "kusuruma bakmayın" rozetini takmış bir "yuppie" yer alıyordu. Bu kez olaya, balina etli bir hatunun, aldığı ceza nedeniyle kafasına "aptal" yazılı kukuletasıyla kara bir tahtanın başına oturup tahtaya yüz kez "Tanrı olacağım" yazarken dahil ediliyoruz. B yüzünün ağır ve çektirmeli yapısına karşın, A yüzündeki parçalarda, çoğu yerde sınırı zorlayan bir Ministry var. Tıpkı tahtaya yazdıkları gibi, "I will be God" sınırındalar. Endüstriyel müzikte "Possession" albümleriyle, müzikte bizim bildiğimiz en uç noktaya temas etme ünvanını John Zorn'la beraber taşıyan "God" grubunun, cehennemvari saksofon sololarından geçit bulamadığımız (grubun dokuz saksofoncusu vardı, biri bitse diğeri başlıyordu) atmosferine dalmış bir Ministry... Biten her "parça"nın ardından hayata daha sıkı sarılacağınız yerde, kendinizi tahribe yönelmekten kendinizi alamadığınız her zevk aracı kadar acıtıcı, sağaltıcı ve de öldürücü... Özetle, kulakların dumur noktası... "999" biterken kaşığın karanlık yüzünde kendilerini tersten okuyanlar için... Nasıl bizim hiçbir zaman göremediğimiz ayın karanlık yüzünde oturan uzaylılara inananlar varsa, kendilerini ezbere çekmemişlerin de arka sokaklarının hep aynı kapıya varacağını savlayan birileri vardır bir yerlerde... Onlar kapıyı tıklatacak yeni "yolu düşmüş"lerden, şifreyi bir kez daha duymayı bekliyor olmalılar: Kapının numarası aynı zamanda şifrenin anahtarı; üç kere tekrarlayın... Altı, Altı, Altı... *Atilla Aydoğdu*

HEFNER
Breaking God's Heart The Fidelity Wars
(Too Pure / KodMüzik)

Hefner'in ilk albümü "Breaking God's Heart"ın dipnotlarında "eğer bu albümü beğendiyseniz, bize kendinizinkini gönderin, küçük şirketlere anlayış gösterin, daha fazla Beach Boys plağı alın" diyor. İnsan merak ediyor, Hefner'in elinde neler birikti, neler dinlediler diye... İkinci albümlerindeki glam rock izlerinde bu kayıtların da payı var mı diye... Too Pure Records kendi hareket alanını belirlerken isabetli seçimler yapan, iyi müzik yapan grupları bir araya getirirken estetiğe de önem veren bir şirket. PJ Harvey, Stereolab, Jack, Laika, Mouse On Mars gibi farklı ve seçkin isimlere ekleyebileceğimiz Hefner, genelleme yapacak olursak, bir indie/low-fi topluluğu. Şarkı sözlerini yazan, gitar çalan ve vokal yapan Darren Hayman'a davulda Antony Harding ve basta John Morrison eşlik ediyorlar. Low-fi estetiğinde yol alan, öfkeli riff'lerden acı dolu baladlara uzanan melodik bestelere imza atan Hefner'in ilk plağı iki yıl önce Adalar'da "en iyi indie albümü" seçilmiş. Devam eden ama yıpranan bir ilişkinin (belki de bir evliliğin) yaşatabileceği melankoli, ikinci albüm "The Fidelity Wars"da yerini ayrılık süreci ve sonrasındaki ruh hali, sorgulama, pişmanlık, sanki bir işe yarayacakmış gibi hâlâ bitmeyen sevgi ve kuyruğu dik tutma isteğine bırakmış (yanlış anlaşılmıyorsa eğer, Hayman bu ayrılığı pek hesaba katmamış gibi görünüyor). İlk albümden "The Sad Witch" ve "Love Will Destroy Us In The End" ilk dinleyişte biraz öne çıkar gibi görünseler de, albüm, dinledikçe kendini bir bütün olarak sevdiriyor, gitgide daha fazla tat veriyor. Alkol, sigara, iyi yemek ve kitaplar, Hefner ekibinin yakın durduğu hayatî konular. "Fidelity Wars" daha farklı müzikal renkler içeriyor. Glam gitarlarının yanında yine low-fi şarkılar, türlü üflemeliler, kemanlar, korolar... Grubun, ilk plaktaki "Hymn For The Postal Service" ile başlayan "hymn" sevgisi, ikincide sigara ve alkole yazılanlarla devam ediyor. Benim favorilerimden "Hymn For The Alcohol" tam bir melankoli batağı: "Benimle hiç viski içmedin ama onunla içiyorsun / İstersen şarap açalım, hem gitmen gerekmez ona / Bu gece kalabilirsin burada..." "Daha dinç kalabilmek için şekerle birlikte arada biraz biber" diyor Hefner, kendinden emin bir albüm olan "Fidelity Wars"da. Dinledikçe sevilen, konularına rağmen ferah parçalar, en sonda kısa bir cümle: Hefner güzel bir grup. *Hilmi Tezgör*

SERENDİP

YEŞİLÇAM SOKAK No: 28 BEYOĞLU
Tel: 212.245 50 48 Fax: 212.245 36 98

[ROLL 10] birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Steps** Steptacular
2. **Shania Twain** Come On Over
3. **Westlife** Westlife
4. **Macy Gray** On How Life Is
5. **Travis** The Man Who
6. **Genesis** Turn It On Again
7. **S Club** S Club
8. **Eric Clapton** Clapton Chronicles
9. **Tom Jones** Reload
10. **Simply Red** Love and Russian Winter

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **"Fire & Skill"- The Songs of The Jam**
2. **Cracle Of Feth** From The Cradle To Enslave
3. **Papa M** Live From A Shark Cage
4. **Steps** Steptacular
5. **Stereophonics** Performance and Cocktails
6. **Moby** Play
7. **"John Digwood - Hong Kong"** Various
8. **"No Stars Just Talent"** Various
9. **Sneaker Pimps** Splinter
10. **Folk Implosion** One Part Lullaby

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Faith Hill** Breathe
2. **Mariah Carey** Rainbow
3. **Santana** Supernatural
4. **Rage Against The Machine** The Battle Of Los Angeles
5. **Backstreet Boys** Millenium
6. **Savage Garden** Affirmation
7. **Britney Spears** Baby One More Time
8. **"Polemon: The First Movie"** Soundtrack
9. **Lou Bega** A Little Bit Of Mambo
10. **Li'l Wayne** Tha Block Is Hot

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİ ALBÜM

Auteurs How I Learned To Love The Bootboys
Billy Bragg Reaching To The Converted
Clinton Disco and the Halfway To Discontent
Dave Matthews Band Before These Crowded Streets
Fire & Skill (The Songs Of The Jam)
İstanbul Blues Kumpanyası Sair Zamanlar
Joan Baez Farewell Angelina
Jorge Ben Umbabarauma
Kinks The Singles Collection
Kraftwerk Autobahn
Lamb Fear Of Fours
Mano Solo Internationale Sha La La
Müslüm Gürses Benim Meselem
Nirvana In Utero
Les Negresses Vertes Trabendo
PJ Harvey Is This Desire
Public Enemy There's A Poison Goin' On...
Santana Supernatural
Tindersticks Simple Pleasure
Willie Nelson Night and Day

ONŞARKI

Ali Hassan Kuban Mabrouk Wo Arisna
Beatles And I Love Her
David Bowie Survive
Dexsys Midnight Runners Come on Eileen
Elvis Costello I Don't Want To Go To Chelsea
June Of 44 Recorded Syntax
Maxime Le Forestier Comme un arbre
Otis Redding I've Been Loving You Too Long
Queen Another One Bites The Dust
Rashit Çok mu Zor?

KOD MÜZİK / Atlas
1. **Basement Jaxx** Remedy
2. **Natacha Atlas** Gedida
3. **Korn** Issues
4. **Rage Against The Machine** The Battle Of Los Angeles
5. **Breakbeat Era** Ultra Obscene

KARGA / Atlas
1. **Korn** Issues
2. **Rage Against The Machine** The Battle Of Los Angeles
3. **Live** The Distance To Here
4. **Elecro Lounge** Electronic Excursions...
5. **Manu Chao** Clandestino

ÇALINTI / Atlas
1. **Santana** Supernatural
2. **La'om** Klezmer Music - Live
3. **Soul Coughing** Irresistible Bliss
4. **Jaco Pastorius** The Birthday Concert
5. **Boris Vian** Chante Boris Vian

ZİHNİ / Akmar
1. **π-Ziq** Royal Astronomy
2. **Aydın Esen** Timescape
3. **Baba Zula** Üç Oyundan Onyedi Müzik
4. **Baxter** Baxter
5. **Red Hot Chili Peppers** Californication

ROLL tefrika POLİS ROMANI NASIL YAZILIR? 5

Yazan: Carter Brown

Kalbi nasır bağlayan Dick, Nick yahut Rick

Çıkan kısmın özeti: Polis romanlarında dört önemli noktayı bilmek lazım: 1- İsim ve kapak, 2- Coğrafya, 3- Kahramanlar, 4- Vak'a... Kitabın isminin kitapla bir ilgisinin olması hiç de önemli değil. Meraklı olsun yeter... Kapağın üzerine, modern bir koltuğa oturmuş pornografik olmamak şartı ile çırılçıplak, kızıl saçlı bir de karı oturttunuz mu, tamamdır... Coğrafya bahsine gelince; vak'anın evvelâ Yeni Dünya'da geçmesi şart. Zira beş kıt'anın içinde kanunun hâlâ temin edilemediği tek yer orası. Kitabın kahramanı olan özel hafiyenin ismi Stan, Mac, Lee, Red, Nat, Lenny gibi kısa, şehvetli, şiddetli olmalı. Hermann, Otto, Reginald, Archibald gibi bir isim takmayı düşünüyorsanız, peşinen söyleyeyim ki, siz polis romanı yazamazsınız.

Kitaptaki kadınların da isimleri önemli. Bunların da şehvetlice iç gıcıklayıcı olmaları lâzım. Anna-Bella, Beatrice, Margaret, Gail, Peggy, Doroty , Rosy, Candy, Mandy gibi.

Önemli noktalardan biri daha, ara sıra Red, Bill, yahut Lee'nin geçmişine temas etmeniz. Genel olarak bütün yiğitlerin yüreğinde nasıl bir aslan yatarsa, hafiyenin geçmişinde de bir kadın yatar. Dişi eğer karısı ise, Bob, Rod veya Rock'un en yakın savaş arkadaşı ile tası tarağı toplayıp kaçmış, sevgilisi ile hain bir gangster kurşunu ile Pete, Stan yahut Lou'nun kolları arasında kan kendini boğmadan önce "seni seviyorum" deyip son nefesini vermiştir. İşte o günden sonra kalbi nasır bağlayan Dick, Nick yahut Rick kadın koynundan çıkmadığı halde artık sevemez. Bu olaydan da koca kitapta bir kere bahsedecek olursanız, romanınıza yürekler acısı bir hava katmış olursunuz.

"Evli misin Don?"

"Karım yok artık benim."

"Oh özür dilerim sevgilim."

Artık zevkinize kalmış bu konuşmanın sonunu getirmek. İmdiii!!! Hafiyeye günde 24 saat en azından iki litre whisky içireceksiniz efendim. Günde iki litre içki içen adama her ne kadar tıb ilmi alkolik derse de, hafiyemiz alkolik olduğu için değil, erkek olduğu için içer. Elini her attığı yerden bir şişe içki çıkmalı. Arabasının torpido gözünden banyodaki ecza dolabına, yazıhanesinin çekmecesinden yatağındaki yastığın altına kadar Bob, Mike ya da Rod'a öyle bir içireceksiniz ki, hesabı siz bile şaşıracaksınız.

Sigaraya gelince. Bunu söndürmeyi aklınızdan çıkarın. Sevişirken bile sigara ya elinde ya ağzında olacak. (Bu kadar içki ve tütün ve kadından sonra sekiz kişiyi birden nasıl hastanelik eder, ben de bilmiyorum.)

Polislen, savcılıklan daima başı belâdadır Co'nun, Vick'in ya da Steve'in. Zira kanunun ancak kendisi tarafından tatbik edileceğine inandığından, savcı da, hakim de, jüri de, cellât da kendisidir... Tetiğe bir dokundu mu, karşısındakinin kadın, erkek olduğuna bakmaz.

(devam edecek)

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzononbironikionüçondörtonbeşonaltıonyedionsekizondokuzyirmiyirmibiryirmikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyedioturtsekizotuzdokuzkırkkırkbirkırkikikır
kikikırküçkırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli

11. Kasım 1963 tarihli ikinci Beatles albümü ABD'de "Meet The Beatles" adıyla yayınlanmıştı. Bu albümün İngiltere'deki adı neydi?
a. Beatles For Sale
b. With The Beatles
c. Rubber Soul

12. 1963'teki ilk albümlerinden 1970'teki son albümlerine, yalnızca bir Beatles albümü, sadece ve sadece Lennon / McCartney bestelerinden oluşuyordu. Temmuz 1964 tarihli ve üç numaralı Beatles albümünün adı neydi?
a. A Hard Day's Night
b. Revolver
c. Help

13. Prodüktörleri George Martin, Beatle'larla yaptığı ilk toplantıda, "beğenmediğiniz bir tarafım varsa, hiç çekinmeden açık açık söyleyin" demişti. Bunun üzerine, George Harrison da, Martin'in beğenmediği tarafını açık açık söylemişti. Harrison, Martin'in nesini beğenmemişti?
a. Beatles'a hitap tarzını
b. Yaptığı esprileri
c. Kravatını

14. İlk single'larının listelerde pek fazla varlık gösterememesi üzerine, prodüktörleri George Martin, tanınmış bir şarkı yazarının parçasını söylemeleri için ısrar etmeye başlamıştı. Beatles Martin'in isteğini yerine getirdi, ancak sonra o parçayı yayınlamaktan vazgeçti ve daha önce reddedilen bir Lennon / McCartney bestesinin, "Please Please Me"nin yüksek tempolu bir versiyonunda karar kıldı. George Martin'in isteği üzerine yaptıkları ve ilk kez 1995'te "The Beatles Anthology 1" albümüyle günışığına çıkardıkları parçanın adı neydi?
a. How Do You Do It?
b. Crazy
c. The Girl From Ipanema

15. Lennon ve McCartney'nin besteleyip Jagger ve Richards'a verdikleri ve böylece Rolling Stones'un erken ve önemli bir hit'e sahip olmalarını sağlayan parçanın adı neydi?
a. You'd Better Move On
b. Symphaty For The Devil
c. I Wanna Be Your Man

16. Beatles, en büyük hit'lerinden birini otobüste –Helen Shapiro adlı şarkıcıyla birlikte turnedeyken– yazmıştı. 1963'te İngiltere'de yedi hafta boyunca liste başı olan bu şarkının adı neydi?
a. From Me To You
b. Please Please Me
c. I Saw Her Standing There

1964: Amerika Beatles'ı keşfediyor (Lennon da Dylan'ı)

17. 1964'te, ilk defa bir Beatles şarkısı ABD'de liste başı oldu. "Stones mu, Beatles mı?" tartışmalarında genellikle Stones'un "Let's Spend The Night Together"ıyla (Geceyi beraber geçirelim) kıyaslanan ve Beatles'a "muhallebi çocukları" yakıştırılmasına sebep olan bu şarkının adı neydi?
a. I Wanna Hold Your Hand
b. I Saw Her Standing There
c. Love Me Do

18. Ocak 1964'te, Beatles iki şarkısının Almanca versiyonunu söyledi. Hangi şarkılardı bunlar?
a. Sie Liebt Dich (She Loves You) ve Komm, Gib Mir Deine Hand (I Wanna Hold Your Hand)
b. Ich Sehe Ihr Standing Da (I Saw her Standing There) ve Lieb Mich Doch (Love Me Do)
c. Bitte Mach Mich Glücklich (Please Please Me) ve Von Mich Zur Dich (From Me To You)

19. 1964 yılında, Beatles'ın ABD ziyaretinde, bir TV muhabirinin "Amerika'ya mesajınız nedir?" sorusuna Paul McCartney ne cevap vermişti?
a. Hepinizi çok seviyoruz.
b. Amerika bir özgürlükler ülkesidir, Sam Amca'nın ellerinden öperiz.
c. Daha çok Beatles plağı alın.

20. Beatles'ın ABD'deki single'ının satış rakamı, piyasaya çıkışından kaç gün sonra 250 bine ulaşmıştı?
a. İki gün b. Üç gün c. Dört gün

21. Nisan 1964'te, ABD listelerinin ilk beş sırasında kaç tane Beatles şarkısı vardı?
a. Üç b. Dört c. Beş

22. 1964'te, George Harrison, John Lennon'a bir Bob Dylan albümü verir, bu andan itibaren Lennon'ın şarkı yazma tekniğinde kayda değer bir değişim gözlenir. Bu değişimin göstergelerinden biri "You've Got To Hide Your Love" adlı şarkıdır. Lennon'ın üslubunu bu denli etkileyen Bob Dylan albümünün adı neydi?
a. Freewheelin' Bob Dylan
b. Subterranean Homesick Blues
c. Blood On The Tracks

23. Beatles, marihuanayla ilk kez 1964'te tanıştı. Onları bu sihirli otla tanıştıran kimdi?
a. Keith Richards b. Donovan c. Bob Dylan

1965: Majestelerinin madalyası

24. 1965'te Beatles'a Kraliyet Şeref Madalyası verilmesi kimin önerisi üzerine gerçekleşmişti?
a. Ana Kraliçe
b. Prens Charles
c. Başbakan Harold Wilson

25. 1965'te, ikinci Beatles filmi "Help" –ilki A Hard Day's Night"tı– vizyona girdi ve haliyle gişe rekorları kırdı. Beatles bu filmi kime ithaf etmişti?
a. Dikiş makinesinin mucidi Elias Howe'a
b. Telefonun mucidi Garaham Bell'e
c. Radyonun mucidi Marconi'ye

26. Paul McCartney, bir sabah zihninde dolanıp duran bir melodiyle uyanır. Derhal piyanonun başına oturur, çalmaya başlar. Ve parçaya gelişigüzel bir takım sözler yazar. Fakat sonradan şüpheye düşer, eski bir melodinin zihninde yer ettiğini, yazdığı şarkının bestecisinin kendisi olmadığını düşünür. Defalarca arkadaşlarına dinletir, onlar daha önce böyle bir şeyin yazılmadığı, bu şarkının tamamen özgün olduğu konusunda McCartney'i ikna ederler. İlk başta "Scrambled eggs / Oh, baby I love your legs" (Sahanda yumurta / bayılıyorum yavrum o bacaklara) gibi sözler içeren, ancak sonradan gerek sözleriyle, gerek müziğiyle bir klasik olan bu şarkının adı neydi?
a. Ticket to Ride
b. Yesterday
c. Eight Days A Week

27. "I've Just Seen A Face", "Yesterday" ve "I'm Down" adlı Beatles parçalarının –üçünün de 1965'te Paul McCartney tarafından bestelenmesi dışında– ortak noktaları nedir?
a. Üçü de grup içinde anlaşmazlıklara yol açmıştı
b. Üçü de Grammy ödülü almıştı
c. Üçü de aynı gün bestelenmişti

28. İlk kuruldukları günden dağıldıkları güne kadar, bütün Beatles konserlerinde repertuarın demirbaş parçası, hangi rock'n'roll klasiğiydi?
a. Rock Around The Clock
b. Roll Over Beethoven
c. Long Tall Sally

29. 1965'te, Los Angeles'ta, Beatles Elvis Presley'i çat kapı ziyaret etmişti. Bu tarihi buluşmada, Elvis onlara tarihi bir söz söylemişti. "Kral" ne demişti?
a. Veliahtım sizsiniz.
b. Daha yüz fırın ekmek yemeniz lazım.
c. Orada oturup ağzınızı açmadan bana bakıp duracaksanız, ben yatmaya gidiyorum.

30. John Lennon, 1965'te Dylan'vari bir şarkı yazmış, Dylan da daha sonra o şarkıya "Blonde On Blonde" albümünde "4th Time Around" adlı şarkıyla nazire yapmıştı. Lennon'un şarkısının adı neydi?
a. Drive My Car b. Norwegian Wood c. In My Life

1966: L (ucy in the) S (ky with) D (iamonds)

31. 1966, Beatles'ın psikedeliklerle tanışma yılıydı. O sene yaptıkları "Revolver"da LSD etkisi belirgindi. Peki, LSD ile ilk tanışan Beatle kimdi?
a. Lennon b. McCartney c. Harrison d. Ringo

32. LSD ile en son tanışan Beatle kimdi?
a. Lennon b. McCartney c. Harrison d. Ringo

33. "LSD gözlerimi açtı. İnsanlar beyinlerinin sadece onda birini kullanıyor. Geri kalan dokuzunu kullanabildiğimizde neler gerçekleştireceğimizi bir tasavvur edin. Eğer politikacılar asit atsalardı, dünya üzerinde ne savaş kalırdı, ne de açlık." Bu sözler kime ait?

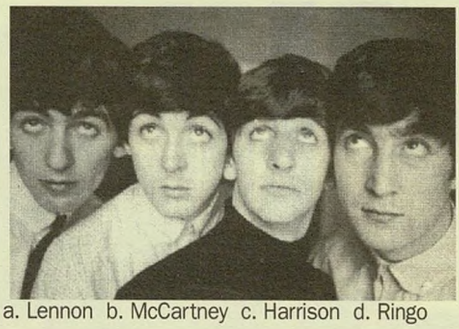

a. Lennon b. McCartney c. Harrison d. Ringo

34. "Beatles fanlarına tavsiyem, uyuşturucu kullanmak yerine meditasyon yapmalarıdır." Bu sözler kime ait?
a. Lennon b. McCartney c. Harrison d. Ringo

35. "Ben düzenli bir insanım. Karmaşadan hiç hoşlanmam. Plaklarımı plak dolabında tutarım, çayı çay kavanozunda, marihuanayı da marihuana kutusunda." Bu sözler kime ait?
a. Lennon b. McCartney c. Harrison d. Ringo

36. "Lucy In The Sky With Diamonds"ın esin kaynağı neydi?
a. Hıristiyan mitolojisindeki "iblis" Lucifer
b. John Lennon'ın oğlu Julian'ın anaokulunda yaptığı bir resim
c. LSD - L: Lucy, S: Sky, D: Diamonds

37. Lennon'ın yazdığı "Tomorrow Never Knows" adlı şarkının esin kaynağı hangi kitaptı? (İpucu: Söz konusu kitap Timothy Leary'nin "Psychedelic Experience" adlı incelemesinde enine boyuna irdelenmişti.)
a. Tibet'in Ölüler Kitabı
b. Alice Harikalar Diyarında
d. Dorian Gray'in portresi

38. Lennon'ın yazdığı "She Said She Said" adlı parçanın esin kaynağı hangi Fonda'ydı?
a. Henry Fonda b. Jane Fonda c. Peter Fonda

39. "Eleanor Rigby"nin ilk halinde, şarkıdaki "peder"in adı "Father McCartney" idi. Fakat sonradan, "Father McKenzie" olarak değiştirildi. Bu isim nasıl bulunmuştu?
a. Eleanor Rigby'nin mezarının bulunduğu kilisenin papazına atfen
b. Lennon'ın takdis edildiği kilisenin papazına atfen
c. Telefon rehberine bakılarak

40. "Revolver"daki parçalardan birinde, Beatles üyelerinin hiçbir enstrümantal katkısı yoktu. Bu parçanın adı neydi?
a. Taxman b. Eleanor Rigby c. I Want To Tell You

41. Eleanor Rigby kimdi?
a. McCartney'nin mezar taşında ismini gördüğü Liverpool'lu bir kadın
b. 30'ların ünlü İngiliz sinema oyuncusu
c. "Help"de rol alan Eleanor Bron'un kızlık adı

42. John Lennon'ın Hz. İsa hakkındaki sözleri nedeniyle bütün Beatles albümlerini yasaklayan ülke hangisiydi?
a. İsrail b. Vatikan c. Güney Afrika Cumhuriyeti

43. Aynı yıl, Paul McCartney, "En İyi Erkek Şarkıcı" dalında Grammy ödülünü kazandı. McCartney'ye bu ödülü kazandıran şarkı hangisiydi?
a. Good Day Sunshine
b. Eleanor Rigby
c. For No One

44. Plak kapağının hiçbir yerinde Beatles ibaresi olmayan Beatles albümü hangisiydi?
a. Rubber Soul b. Abbey Road c. Revolver

45. 1966'daki dünya turnesinde, bir cumhurbaşkanının –daha doğrusu, bir diktatörün– karısının davetine icabet etmemişler, bunun üzerine "first lady"nin direktifleriyle "bir kısım medya" bir anti-Beatles kampanyası açmış, sonuçta başkentte kalabalık ve şiddetli Beatles aleyhtarı gösteriler düzenlenmiş, Beatles ülkeyi apar topar terketmek zorunda kalmıştı. Bu hangi ülkeydi, Beatles'a savaş açan ünlü "first lady" kimdi?
a. Arjantin / Isabel Peron
b. Filipinler / Imelda Marcos
c. İran / Farah Diba

1967: "Yeni insan"

46. 1967, Beatles için bir dönüm noktasıydı. Hatta kimilerine göre, dahası vardı: Ağırbaşlılığıyla namlı The Times gazetesi, o yıl yayınlanan "Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band" albümünü "Batı uygarlığının dönüm noktalarından biri" olarak ilan etmişti. "Sgt. Pepper's"la birlikte, Beatle'lar artık gençlik idolleri değil, alternatif kültürün kahramanlarıydı. Bu dönüşüme ilişkin yapılan yorumlardan biri de şuydu: "Lennon, McCartney, Harrison ve Starr'ı 'yeni insan'ın prototipi ilan ediyorum. Güleryüzlü ve özgür 'yeni insan'ın prototipi..." Bu sözler kimindi?
a. Maharishi Mahesh Yogi
b. Timothy Leary
c. Allen Ginsberg

47. Aynı konuda ünlü bir müzisyen ise Paul McCartney'ye şöyle demişti: "Ha, anladım, artık cici çocuklar olmak istemiyorsunuz". Bunu söyleyen kimdi?
a. Keith Richards b. Bob Dylan c. Jimi Hendrix

48. 1967'de, "Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band" albümü için yazılan, ancak daha sonra albüme konulmayıp 45'lik olarak yayınlanan "Penny Lane" ve "Strawberry Fields Forever" İngiltere listelerinde ikinci sırada çakılıp kaldılar. Birinciliği Beatles'a bırakmayan kimdi?
a. The Mamas and the Papas
b. Engelbert Humperdinck
c. Rolling Stones

49. Penny Lane, civcivli bir sokağın adı. Peki, Strawberry Fields neresi?
a. Bir otobüs durağı
b. Bir yatılı kız okulu
c. Bir akıl hastanesi

50. "Sgt. Pepper's" albümünde "Hare Krishna" diyen penguen hangi şarkıdaydı?
a. A Day In The Life
b. I Am The Walrus
c. Good Morning, Good Morning

51. Duvarlarını müteveffa müşterilerinin fotoğraflarının süslediği berber dükkanı "Sgt. Pepper's"ın hangi şarkısındaydı?
a. I Am The Walrus
b. A Day In The Life
c. Penny Lane

52. 1967'de, Beatles The Times gazetesine tam sayfa bir ilan vermişti. İlanın konusu neydi?
a. Korsan yayıncılıkla mücadeleye çağrı
b. Vietnam savaşına son verilmesi için çağrı
c. Marihuananın yasallaşması için çağrı

53. 17 Ocak tarihli Daily Mail gazetesinde yer alan bir trafik kazası haberi, Beatle'ların –ve "camia"daki birçok insanın– ahbabı Tara Browne'ın ölümünü duyuruyordu. Bu olay ve haber metninde geçen "ışıkların değiştiğini farketmeyen şahıs" ifadesi, hangi Beatles şarkısına konu oldu?
a. I Am The Walrus
b. A Day In The Life
c. The Long And The Winding Road

54. "Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band"deki şarkılardan biri, karısını döven bir adamın vicdan azabını dile getiriyordu. Beatles dağıldıktan sonra, John Lennon Playboy'a verdiği mülakatta bu şarkının otobiyografik olduğunu söylemişti. Aşağıdakilerden hangisi söz konusu şarkı olabilir?
a. Getting Better
b. Within You Without You
c. She's Leaving Home

55. Hangi efsanevi sanatçı, 1967'deki konserini "Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band" ile açmıştı?
a. James Brown
b. Jimi Hendrix
c. Elvis Presley

56. "Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band" albümünün ünlü kapağında aşağıdaki siyasi figürlerden hangisi vardı?
a. Mahatma Gandhi
b. Karl Marx
c. John F. Kennedy

57. "All You Need Is Love"da "sample" edilen ulusal marş hangisi?
a. Star Spangled Banner (ABD)
b. Marseillaises (Fransa)
c. God Bless The Queen (Britanya)

58. "All You Need Is Love"da "sample" edilen klasik besteci kimdi?
a. Bach b. Beethoven c. Mozart

59. "All You Need Is Love"ın sonunda Beatles'ın eski hitlerinden biri sökün eder. Hangisi?
a. Please Please me
b. Love Me Do
c. She Loves You

1968: Devrim (Ama nasıl?)

60. 1968, Beatles için de uzun ve yoğun bir yıldı. "Yellow Submarine" filmi, Hindistan gezisi, ünlü "beyaz albüm" ve "John+Yoko baladı" o yıl vuku buldu. O yıl, zamanın ruhu "devrim" diyordu. Ve Beatles, kimilerine göre o ruhun sözcüsü, kimilerine göre de ta kendisiydi. 1968'de, Beatles "devrim" adını taşıyan üç şarkı yaptı. Bunlardan ikisi, "beyaz albüm" namıyla maruf "The Beatles" adlı double albümde yer almış, biri de, o yıl ABD'de liste başı olan "Hey Jude" 45'liğinin B yüzü olarak yayınlanmıştı. "Hey Jude"un B yüzü hangi "Revolution"dı?
a. Revolution Number One
b. Revolution
c. Revolution Number Nine

61. Bu üç "Revolution"dan birinin sözleri, "silahlı mücadele" konusunda kararsızdı. Hem evet, hem hayır diyordu: "Şiddetten bahsediyorsan / beni sayma –ben yokum/ beni de say –varım (If you're talking about destruction / Count me out / Count me in). "Beyaz albüm"de yer alan bu "Revolution" hangisiydi?
a. Revolution Number One
b. Revolution
c. Revolution Number Nine

62. Bu üç "Revolution"dan biri, şiddet konusuna hiç girmiyor, biri ise kesin bir dille reddediyordu. "Şiddetten bahsediyorsan ben yokum" diyen "Revolution" hangisiydi?
a. Revolution Number One
b. Revolution
c. Revolution Number Nine

63. Üç "Revolution"dan biri, sekiz dakikalık süresiyle Beatles'ın gelmiş geçmiş en uzun şarkısı ünvanına sahipti. Hangisi?
a. Revolution Number One
b. Revolution
c. Revolution Number Nine

64. Bu "Revolution"lardan "numarasız" olanını İngiliz kraliyet ailesinin mensuplarından biri çok beğenmiş, hatta ağustos 1968'de Beatles'a bir mektup yazarak tebrik ve takdirlerini iletmişti. Bu "royal" şahsiyet kimdi?

a. Prenses Anne
b. Prens Charles
c. Ana kraliçe Margaret

65. 1987'de, "Revolution" bir reklamda kullanıldı. Hangisinde?
a. Nike b. Microsoft c. Citibank

66. Beatles, 1968'in şubatında, George Harrison'ın karısı Patti Boyd'un (Patti daha sonra Harrison'dan boşandı, Eric Clapton'la evlendi) önayak olmasıyla meditasyonun sırrına vakıf olmak ve "guru" Mahatma Maherishi'den feyz almak üzere Hindistan'a gitti. Kafilede Donovan, Mia Farrow ve kardeşi Prudence Farrow da vardı. ("Dear Prudence", işte o Prudence'tı –meditasyon ve sair gizemli olaylara ifrata kaçan bir ciddiyetle takılması, Lennon'la Harrison'ı o şarkıyı yazmaya itmişti.) 1968 kasımında yayınlanan "Beyaz Albüm"ün dörtte üçünün yazıldığı bu Hindistan seyahatinde, Beatle'lardan biri "bu işler bana uymaz" diye erkenden tası tarağı toplayıp evine dönmüştü. Aynı Beatle, giderken de yanında bol miktarda barbunya konservesi götürmeyi ihmal etmemişti. Bu hangi Beatle'dı?
a. McCartney b. Lennon c. Ringo

67. Hindistan seferinde, Beatle'lar Maharishi'ye iki güzelleme yazmışlar, ama daha sonra bu şarkılar –Maharishi'yle ilişkilerine parelel olarak– değişime uğramıştı. "Everybody Has Got Something To Hide But Me and My Monkey" (Herkesin saklayacak bir şeyi var, ben ve maymunum haricinde) adlı şarkı için George Harrison şöyle demişti: "Maymun kısmı dışında, Maharishi'nin her gün söylediği cümleydi bu. 'Herkesin saklayacak bir şeyi var, ben hariç' lafını ağzından düşürmezdi." Beatles'ın öteki güzellemesi "Maharishi" adını taşıyordu. Ama, uğradığı değişiklikten sonra o da başka bir isimle yayınlandı. Bu şarkı "Beyaz Albüm"de hangi isimle yer aldı?
a. Sexy Sadie
b. Tomorrow Never Knows
c. The Inner Light

68. Beatles, "Beyaz Albüm"ün kayıtları için 16 Ekim 1968'de stüdyoya girmiş ve aralıksız 24 saat süren bir çalışma sonunda albümü tamamlamıştı. Bu albümdeki şarkılardan biri Ringo'nun ilk bestesiydi ve single olarak yayınlandığı İskandinav ülkelerinde derhal bir numara olmuştu. Jack Fellon'un keman çaldığı bu şarkının adı neydi?
a. Don't Pass Me By
b. Helter Skelter
c. Everybody's Got Something To Hide Except Me And My Monkey

69. George Harrison'ın stüdyoda defalarca çaldığı "Not Guilty" adlı şarkı geçer not alamamış ve "Beyaz Albüm"e girememiş, grup dağıldıktan sonra Harrison'ın solo albümü "George Harrison" yayınlanana kadar günışığına çıkamamıştı. Söz konusu şarkıyı George Harrison stüdyoda kaç defa çalmıştı?
a. 68 b. 82 c. 102

70. "Beyaz Albüm"deki "Savoy Truffle" adlı George Harrison bestesi, şöhretli bir gitar virtüözünün çikolataya düşkünlüğünden mülhemdi. Bu şöhretli gitarist kimdi?
a. Jimi Hendrix
b. Keith Richards
c. Eric Clapton

71. George Harrison'ın Hindistan'da yazdığı "While My Guitar Gently Weeps"in esin kaynağı "esrarengiz" bir olaydı: Harrison'ın gitarından gözyaşları süzülmüştü. (Aşırı nemden ötürü gitarın gövdesinde gözyaşı misali su damlacıkları peydahlanmıştı.) Ancak, bu şarkının kayıtlarındaki lead gitar solosu, Harrison'a değil, bir başka ünlü gitariste aitti. Kimdi bu?
a. Carlos Santana
b. Eric Clapton
c. Jimmy Page

72. "Beyaz Albüm"ün kayıt çalışması ziyadesiyle gergin geçmiş, hatta bir ara Ringo Starr kapıyı çarpıp gitmişti. Ringo'nun yokluğunda, "Back In The USSR"ın kayıtları yapılmış ve o şarkıda Beatle'lardan biri Ringo'nun yerine davulu çalmak zorunda kalmıştı. Gelmiş geçmiş en iyi Beatles parçalarından biri kabul edilen "USSR"daki davulcu hangi Beatle'dı?
a. Lennon b. McCartney c. Harrison

73. Charles Manson çetesine göre, "Beyaz Albüm"deki "Piggies", "Rocky Raccoon", "Revolution Number Nine" ve "Helter Skelter" isimli şarkılar gizli ve ilahi mesajlar ihtiva ediyordu. Bu gizli mesajları çözebilenler kendilerinden başkası değildi. İşledikleri cinayetlerin birinde, buzdolabına öldürdükleri insanların kanlarıyla "Helter Skelter" yazmışlardı. "Helter Skelter"ın sözlük anlamı neydi?
a. Bir tür kasap bıçağı
b. Çocuk bahçelerindeki kaydırak
c. Hz. İsa'nın avuçlarına çakılan çivi

74. "Helter Skelter"ın sonunda "parmaklarım su topladı" diye haykıran hangi Beatle?
a. Lennon b. McCartney c. Ringo

75. 1968'e damgasını vuran öteki "Beatles olayı", "Yellow Submarine"di. "Bir sabah kafamda bir melodiyle uyandım. Her albümde, John'la 'Ringo'luk bir şarkı' düşünürdük. 'Yellow Submarine'i mırıldanmaya başladığım anda, bunun Ringo için biçilmiş kaftan olduğunu anladım..." Paul McCartney bestesi "Yellow Submarine", çizgi film sanayiinin hemen dikkatini çekmiş ve menejer Epstein teklifi derhal kabul etmişti. Beatle'lar, ilk başta çizgi film fikrine soğuk bakmışlar, ancak "asla Walt Disney'vari olmayacak" sözünü aldıktan sonra "peki" demişlerdi. Ancak, sonuçtan pek memnun kalmamışlar, Harrison "bu filmin en iyi tarafı, bizimle hiç alakası olmaması" demiş, Lennon ise sunturlu bir küfrün ardından "Yellow Submarine"i popüler bir çizgi filme benzetmişti. Lennon'ın öfkeyle telaffuz ettiği bu çizgi film hangisi?
a. Çakmaktaşlar
b. Micky Mouse
c. Pembe Panter

76. "Yellow Submarine" senaryosunun taslağında, "kötücül yaratıklar"a verilen isim "kızıl belalar"dı. Beatle'ların, "artık James Bond romanları bile bu mantıkla yazılmıyor" diye itiraz etmeleri üzerine, "kızıl belalar", "mavi belalar" olarak değiştirilmişti. Ancak, Beatle'lar aynı hassasiyeti bir ayrımcılık örneği olan "stereotip" Türk tiplemesine (göbeğindeki canavar ağzıyla çiçekleri yiyen koparıp yutuveren "Tosbağa Türk") göstermemişlerdi. "Yellow Submarine"in senaristlerinden biri, sinemaya uyarlandığında hasılat rekorları kıran bir best seller'ın da yazarıydı. Bu yazar ve "roman / film"in adı neydi?
a. Love Story / Erich Segal
b. Fransız Teğmenin Karısı / John Fowles
c. Otomatik Portakal / Anthony Burgess

77. "Yellow Submarine"in senaryo ekibindeki yazarlardan Lee Minoff, filmdeki akademisyen- entellektüel tiplemesi Jeremy Hillary Boob'un esin kaynağının Jonathan Miller adlı tiyatro yönetmeni olduğunu söylemişti. Minoff, yazdığı "Come Live With Me" adlı oyununu sahneye koyan yönetmen Jonathan Miller'ı, şöyle tarif ediyordu: "Müthiş bir entellektüeldi, her şeyi bilirdi, her şey olabilirdi: Yazar, doktor, yönetmen, aklınıza ne gelirse. Ama neticede hiçbir boka yaramayan bir herifti..." "Yellow Submarine"deki hangi şarkı bu kişiliği anlatıyor.
a. Hey Bulldog
b. Nowhere Man
c. Baby You're A Rich Man

1969: Come Together

78. Beatles, 1969'da "Yellow Submarine" LP'sinden sonra iki albüm yaptı: Önce "Let It

Be"yi, ardından da "Abbey Road"u. Ne var ki, "Abbey Road" –albüm için başlangıçta düşünülen isim "Everest"ti– önce yayınlandı, "Let It Be"nin piyasaya çıkması ise ertesi yıla, 1970'e sarktı ve "son Beatles albümü" addedildi. Halbuki, son albüm, yani Beatle'ların son defa bir araya geldikleri albüm "Abbey Road"du. Ve dolayısıyla birlikte söyledikleri son şarkı da bu albümdeydi. Bu son şarkının adı neydi?
a. The End
b. Because
c. The Long And Winding Road

79. "Abbey Road"un açılış parçası olan "Come Together", başlangıçta bir seçim kampanyası için hazırlanmıştı. 60'ların ünlü bir siması California valiliği seçiminde Ronald Reagan'a karşı adaylığını koymayı düşünmüş ve "Come Together"ı seçim kampanyasının şarkısı ve sloganı olarak düşünmüştü. Sonradan seçime girmekten vazgeçen bu ünlü sima kimdi?
a. Timothy Leary
b. Allen Ginsberg
c. Abbie Hoffman

80. Bir Lennon bestesi olan "Come Together"ın ilk dizesi, eski bir Chuck Berry şarkısının ilk dizesiyle tıpatıp aynıydı. Bu Chuck Berry şarkısının adı neydi?
a. Roll Over Beethoven
b. You Can't Catch Me
c. Too Much Monkey Business

81. Beatles prodüktörü George Martin'e göre, "Abbey Road"da yer alan şarkılardan biri, gelmiş geçmiş en iyi Beatles şarkısıydı. Bu şarkı hangisi acaba?
a. Something
b. Come Together
c. Here Comes The Sun

82. "Efsanevi" sıfatını hakeden ünlü bir Amerikalı şarkıcıya göre, "Something" son 50 yılın en güzel aşk şarkısıydı. Bu ünlü Amerikalı şarkıcı kimdi?
a. Frank Sinatra
b. Dean Martin
c. Sammy Davis Jr.

83. "Abbey Road"daki "She Came In Through The Bathroom Window"un esin kaynağı gerçek bir olaydı. Bu olay neydi?
a. Banyo penceresinden içeri giren bir kedi
b. Paul McCartney'nin evine tuvalet penceresinden giren bir hırsız
c. John Lennon'ın Yoko Ono'yla tanışması

84. 1969, Beatles'ın bağrından yeni bir grubun doğdu yıldı aynı zamanda: John Lennon And The Plastic Ono Band. Beatles'ın dağılmasına giden yolda önemli kilometre taşlarından biri olan bu "grup"un ilk uzunçaları "Unfinished Music Number 1- Two Virgins"in kapağındaki Lennnon-Ono çiftinin çıplak fotoğrafları, sonradan Oscar kazanan bir Hollywood yıldızının ağrına gitmiş ve söz konusu aktrist Rainbo müstear ismiyle "John You Went Too Far This Time" (John bu sefer fazla ileri gittin) adlı bir protest şarkı yapmıştı. Bu ünlü oyuncu kimdi?
a. Meryl Streep
b. Sissy Spacek
c. Faye Dunaway

85. Lennon ve Ono, 20 Mart 1969'da nikahlandılar, 2 Nisan 1969'da da Lennon göbek adını değiştirip Ono yaptı. Lennon'ın değiştirdiği göbek adı neydi?
a. Sinclair b. Stuart c. Winston

1970: All Things Must Pass

86. 1969'da kaydedilen, ancak 1970'de yayınlanan "Let It Be" albümüne adını veren şarkıda geçen "Mother Mary" kimdi?
a. Meryem Ana
b. McCartney'in annesi Mary McCartney
c. Mary Theresa

87. "Let It Be"nin kayıt çalışmaları sırasında, Beatle'lardan biri grubu terketmiş, ancak zar zor ikna edilerek geri getirilmişti. Bu hangi Beatle'dı?
a. Lennon b. McCartney c. Harrison

88. "Let It Be"deki "For You Blue" adlı şarkıda, George Harrison, parçadaki slide gitarı, şakayla karışık, efsanevi bir müzisyenin çalışına benzettiğini söyler. Kimdi bu efsanevi müzisyen?
a. Eric Clapton
b. Elmore James
c. Ravi Shankar

89. "For You Blue"daki slide gitarı çalan kimdi?
a. Harrison b. McCartney c. Lennon

90. Beatles'ın 1970'de yayınladığı "You Know My Name (Look Up The Number)" adlı single'da alto saksofonu çalan kimdi?
a. Lennon
b. Brian Jones
c. Louis Armstrong

91. "All You Need Is Love"da "All together now, everybody" çağrısını yapan Beatle hangisiydi?
a. Ringo b. Lennon c. McCartney

92. 1970 martında, ABD listelerinde bir numarada olan "Let It Be", Lennon'ın bir solo çalışmasıyla çekişiyordu. ABD listelerinde üçüncü sıraya kadar çıkan bu Lennon single'ının adı neydi?
a. Give Peace A Chance
b. Instant Karma
c. Stand By Me

93. Şubat 1970'de Lennon ve Ono saçlarını kazıtıp bir açık arttırmada satışa çıkarmışlardı. Elde edilen gelir kime verildi?
a. Transandantal Meditasyon derneğine
b. Savaş aleyhtarı kampanyalara
c. Michael X adlı bir siyahi siyasi eylemciye

94. Beatles'ın 1970'de Abbey Road stüdyolarının terasında verdikleri tarihi konser niye yarım kalmıştı?
a. Hava çok soğuk olduğu için
b. Elektrikler kesildiği için
c. Polis müdahale ettiği için

95. Ve kaçınılmaz an geldi, çattı. Ve Beatle'lar kısa bir basın açıklamasıyla ayrıldıklarını duyurdular. Söz konusu açıklama şöyleydi: "Dünya dönmeye devam ediyor, hayat sürüyor. Aksi olmadığı sürece endişelenecek bir şey yok. Dünya döndükçe Beatles yaşayacak ve elbette beat sürecek, beat sürecek..." Ne var ki, bu söyledikleri olmadı, George Harrison'la Ringo Starr sesiz kalmayı yeğlerken Lennon ve McCartney basın aracılığıyla atışıyordu. Hatta daha sonra, şarkılar aracılığıyla atışmaya devam edeceklerdi. Paul McCartney, 1971 tarihli "Ram" adlı albümünde "Too Many People", "3 Legs" ve "Dear Boy" adlı şarkılarda Lennon'a bozuk çalıyordu. Aradan birkaç ay geçtikten sonra, Lennon'ın "Imagine" albümü ve acı cevabı geldi. Bu şarkının adı neydi?
a. Jealous Guy
b. How Do You Sleep
c. Crippled Inside

96. Zamanla, o ilk öfke yatıştı, baltalar toprağa gömüldü, barış çubukları içildi. Barış günlerinde Beatle'lardan biri şu yorumu yapmıştı: "Ben olayı bir asker arkadaşlığı gibi düşünüyorum. Askerde can ciğersindir, sonra zaman gelir, terhis olursun, kendi hayatına dönersin, evlenirsin, çoluk çocuk sahibi olursun, normal insanlar gibi yaşarsın. Beatles'a da böyle oldu." Bu sözler kimindi?
a. Lennon b. McCartney c. Harrison

97. "Başarılı ve popüler olmak elbette insanın hoşuna gidiyor, ama bir noktada sağlıksız bir şey başlıyor: Sana olmadığın bir şey atfediliyor, ondan sonraki adımda fan'lar öyle bir tribe giriyor ki, gözlerinde küçülüyorsun". Bunu kim söylemişti?
a. McCartney b. Harrison c. Ringo

98. "95'ime gelsem de bana 'eski Beatle' diyecekler, bundan hiçbirimizin kurtuluşu yok. İnsan kurtulmak istiyor tabii, ama bazı avantajları da var: Lokantada iyi bir masa bulmak için ideal..." Bu sözlerin sahibi kim?
a. McCartney b. Harrison c. Ringo

99. 1995'te yayınlanan "Beatles Anthology" adlı TV belgeseli, John Lennon'ın şu sözleriyle sona eriyordu: "Bütün dünyaya şarkı söyleyebilirim (.....) arkamda sen olursan." Nokta nokta olan bölümde geçen isim neydi?
a. Paul b. George c. Ringo

Cevap anahtarı

1.a, **2.**c, **3.**b, **4.**a, **5.**c, **6.**b, **7.**a, **8.**a, **9.**b, **10.**c, **11.**b, **12.**a, **13.**c, **14.**a, **15.**c, **16.**a, **17.**a, **18.**a, **19.**c, **20.**b, **21.**c, **22.**a, **23.**c, **24.**c, **25.**a, **26.**b, **27.**c, **28.**c, **29.**c, **30.**b, **31.**a-c, **32.**b, **33.**b, **34.**d, **35.**c, **36.**b, **37.**a, **38.**c, **39.**c, **40.**b, **41.**a, **42.**c, **43.**b, **44.**a, **45.**b, **46.**b, **47.**b, **48.**a, **49.**b, **50.**b, **51.**c, **52.**c, **53.**b, **54.**a, **55.**b, **56.**b, **57.**b, **58.**a, **59.**c, **60.**b, **61.**a, **62.**b, **63.**c, **64.**c, **65.**a, **66.**c, **67.**a, **68.**a, **69.**c, **70.**c, **71.**b, **72.**b, **73.**b, **74.**c, **75.**a, **76.**a, **77.**b, **78.**a, **79.**a, **80.**b, **81.**c, **82.**a, **83.**b, **84.**b, **85.**c, **86.**b, **87.**c, **88.**b, **89.**c, **90.**b, **91.**c, **92.**b, **93.**c, **94.**c, **95.**b, **96.**b, **97.**b, **98.**c, **99.**b

a→

AYLER, ALBERT

Ayler, Cleveland Ohio'da karışık ırklardan orta sınıf insanların yaşadığı bir kasabada 1936'da dünyaya gelir. Dini ritüeller ve müzik ailenin hayatında geniş yer tutmaktadır: "Babam kemanın yanısıra Dexter Gordon gibi tenor saksofon çalardı. Ama aslında müzikal olarak istediği yere hiç gelemedi. Belki onun yapamadığını ben yapabilirim diye ümit ediyordu. Küçüklüğümden beri beni çalışmaya zorlamış, hatta kimi zaman dövmüştür bile, ne de olsa ben sokağa çıkıp diğer çocuklar gibi oyun oynamak istiyordum." Lionel Hampton veya Benny Goodman plakları çalarken oğlunun ilgisini fark eden baba Ayler, ona alto saksofon öğretmeye karar verir. Artık evde Charlie Parker, Freddie Webster, Wardell Gray, Lester Young plakları çalınmakta, eğitimin parçası olarak konserlere gidilmektedir.

Müzik Akademisi'ne devam eder. Okul orkestrasında birinci alto saksofon olur, obuada da hakimiyetini ilerletir. 15 yaşındayken ilk grubunu kurar. Muddy Waters'a eşlik eden eşlik gelmiş geçmiş en iyi blues harmonikacılarından Little Walter Jacobs ile tanışır. Sonraki iki yaz tatilini Jacobs'la birlikte turnede, yollarda geçirir. Bu arada alkolle dostluğunu da iyice ilerletir... Üniversite günlerinde kafasını taktığı Charlie Parker'dan yoğun bir biçimde etkilenen Ayler, bu sırada ilahi ile tanışma şerefine de erişir. 1956'da orduya katılır. O dönem Ayler'le çalışan basçılardan birinin dediğine göre, Ayler provalardan önce ısınmak için Charlie Parker'ın sololarını tersten çalar.

"Ben sanatçıyım. Bop ile ifade edebileceklerimden fazlasını yaşadım. Gettoda büyümüş olmamın etkisini ne diye örtbas edeyim? Bu yeni bir gerçeklik ve bunu ifade etmek için de yeni yollar bulmak lazım. Ben müziğin insanları değiştirebileceğine inanıyorum. Bop ortaya çıktığında insanlar başka türlü davranmaya başladı. Müziğimiz acılara son verebilmeli, insanların daha özgür davranmasını, daha özgür düşünmesini sağlayabilmeli."

Askerdeyken tenor saksofona yoğunlaşır. Bu dönemde John Coltrane'in yeni geliştirmeye başladığı üslubundan etkilenir. Askerliğini bitirip önce Los Angeles'a, sonra da Cleveland'a, ailesinin yanına yerleşerek kendi sesini bulma çabasına yoğunlaşır. "Ben her zaman özgür müziğe meraklıydım. Küçükken bir balad çaldığımda babam, hadi melodiye dön, bırak o saçmalığı derdi. Ama ben orada bir şey olduğunu biliyordum." Ayler, her zaman genel geçer armoni anlayışının ötesine geçmenin, yeni bir ses yakalamanın peşinde koştu. Barış ve kardeşlik gibi kavramların ilahi bir kuvvet tarafından doğuştan içimize yerleştirilmiş olduğuna ve açığa çıkarılıp özgürleştirilmesi gerektiğine inanıyordu. Bu yaklaşımı ile Pharoah Sanders, John Coltrane, Yusef Lateef gibi dönemin diğer isimleri ile aynı fikir düzleminde hareket etti. Avangard caz aleminde ırk bilincini öne çıkaran diğer çağdaşlarının aksine, ortalık işsiz siyah müzisyen kaynarken, tıpkı Ornette Coleman ve Miles Davis gibi beyaz müzisyenlere yer verdi. Ayler, müziğin siyahların tekelinde olmaması gerektiğini, yalnızca siyahların gettodan çıkmadığını, gettonun her yerde, hatta insanın içinde olabileceğini söylüyordu. "Birçokları birlikte çalmanın nasıl bir şey olduğunu bilmiyor, bu yüzden yalnızca gürültü üretiyor. Ama biz, müziğin özgür formlarda kollektif bir biçimde çalındığı New Orleans ruhunu canlandırmaya çalışıyoruz. Özgürlükten kastettiğim, herkesin canının istediğini çalması değil. Birbirinizi dinlemeli, birlikte doğaçlama yapmalısınız. Biz sisteme karşıt bir müzik yapmanın peşinde değiliz. Zaten yaratan insanın nefret edecek zamanı yoktur."

Yaratıcı yoğunluğunun, alkolün, sinir krizlerinin kendini ölüme doğru sürüklediğini farkeder. Bir akşam, şiddetli bir kavga sırasında saksofonunu televizyona fırlatıp evi terkeder. Birkaç hafta sonra ölüsü bulunur. Öldüğünde 34 yaşındadır, tıpkı Charlie Parker gibi.

k→

KEATON, BUSTER

Sessiz filmlerin unutulmaz "taşsurat"ı Joseph Frank "Buster" Keaton, 1895'de doğdu, 1966'da öldü. Doğduğunda bir tiyatro kumpanyasının tam manasıyla içine düştü. Babası Joseph eksantrik danslar yapıyor, annesi Myra ise hem dans ediyor hem de saksofon çalıyordu. Buster da çok erken yaşta ailesinin gösterilerinde yer almaya başladı. Çok geçmeden kumpanyanın en kaba numarası ile ünlendi. Babası süpürgelerle oğlunu dövüyor, sahnede ordan oraya savuruyordu. Keaton büyüleyici düşüşlerini işte bu sıralarda öğrendi. Kendisini meşhur eden o ifadesiz yüzünü takınarak gerçekleştirdiği bu numara gerçek hayatta acıları gizlemek için ideal bir araçtı. Buster'ın sinema kariyeri 1917'de, eski bir arkadaşının filmi için küçük bir numara yapmasıyla başlıyor. 1919'da kendi filmini yapması için ilk fırsat doğuyor. 1920'den itibaren bir stüdyonun bütün sanatsal ve teknik kontrolünü üstleniyor. 1928'e kadar bu sayede kendi bağımsız filmlerini yapıyor. Bu ilk yıllar Buster Keaton filmleri denen fenomeni oluşturan fikirlerin, numaraların ve teknik hilelerin ortaya çıktığı dönem. Örneğin yaptığı bu harika filmlerden birinde, –ilk karısı Natalie Talmadge ve ilk oğulları James'in de rol aldığı "Our Hospitality"de– Keaton şelalenin üzerinden sallanarak gelir ve kadın kahramanı tam şelalenin kenarına gelmişken kurtarır... Keaton'un filmlerinde formül hep aynıdır. Buster kızı ister, ama kız ya da ailesi onu istemez. Yine de bir yolunu bulup kahramanlık gösterince, kıymetini anlarlar.

MGM'in stüdyoya el koymasıyla film yapma özgürlüğünü kaybetmesi Keaton'a çok ağır gelir. Kendini içkiye verir, çekilmez bir adam olur çıkar, kontratı iptal edilir, karısı tarafından terk edilir. Çeşitli hastanelerde toparlanma çalışmaları, bu arada bir başarısız evlilik daha...

1937'de kara bulutlar dağılmaya başlıyor. MGM yazar olarak çalışmasını istiyor yeniden. Clark Gable ve Marx Kardeşler için senaryolar yazıyor. 1939'da yeniden kamera önünde. Yüzü yeniden tanınır hale geliyor. 1940'da yeniden evleniyor. Süren tek evliliği de bu oluyor. Karı koca, 1947 ile 1954 arasında Medrano Sirki'nin ünlü ikilisi haline geliyorlar...

Arkasından televizyon için yaptığı "The Buster Keaton Comedy Show" ona başarı getiriyor. Artık sohbet programlarının, kamera şakalarının vazgeçilmez konuğu. 50'lerden itibaren eski filmleri yeniden keşfedilmeye başlıyor, yepyeni bir seyirci kitlesi oluşuyor. 57'de "The Buster Keaton Story"de kendi hayatını oynuyor...

m→

MCENROE, JOHN

1959 Almanya doğumlu Amerikalı tenisçi. Dört kere dünyanın bir numaralı tenisçisi seçildi. 16 yıllık profesyonel kariyerinde üç Wimbledon, dört de ABD açık tenis şampiyonaları birincilikleri var. Ancak McEnroe sadece iyi bir tenisçi olarak tanınıyor değil: Şöhretini, topa nasıl vurduğuna, nasıl sayı aldığına değil, kavgacı, asabi ve "renkli" karakterine borçlu. Milos Forman'ın "Amadeus" filminde Mozart'ı canlandıran Tom Hulce, role adapte olabilmek için aylarca kimin hareketlerini etüd etmiş biliyor musunuz: McEnroe'nun...

Rock camiasında sadece "freak sporcu" gibi değil, bizzat gitarist olarak da görev yapıyor. Kendisine sorsanız, müzikte hafiften iddialı: Ama "Mick Jagger rahat edebilir, onu sahne ışıklarından düşürecek değilim!" diyor. Gelin görün ki, bir de şöyle bir hikaye anlatılıyor: David Bowie bir gün bir otel lobisinde otururken yukarıdan berbat sesler geliyor kulağına. Fırlıyor yerinden, çünkü kendisinin pek sevgili "Rebel Rebel" parçasını çalmaya başlamış, o her kimse. Bir de bakıyor, çalan John McEnroe. Oturuyor, nasıl çalınacağını gösteriyor (normalde hiç kimseye bu iyiliği yapmazmış).

Daha yirmi yaşında tenis aleminde varlığını kabul ettiren John McEnroe, bir yandan da Jimi Hendrix, Rolling Stones, Led Zeppelin, Eric Clapton'a takılırmış. İki işi aynı anda götürebilmenin zorluğunu farkedince, teniste karar kılmış. Ancak rock musibeti hiç yakasını bırakmamış. Yıllarca arkadaşlarıyla kendi aralarında çal-

mışlar (bu arkadaşlar arasında David Gilmour da var). Sonunda bir grup genç New York'lu müzisyenle grup kurmuş, John McEnroe and Package diye başlayıp, ardından The John McEnroe Band adıyla devam etmişler. Şimdilerde kendisi bir sanat galerisi sahibi... Orda ya da burda, öyle ya da böyle, McEnroe hep aynı McEnroe: "Ben değişmedim. Bence insanların sana gelip 'değişme, böyle kal' demesi çok önemli. İnsanlardan kastım, örneğin Mick Jagger ya da Jack Nicholson. Yani ben kimin lafını dinleyeceğim, Mick Jagger'ın lafını mı, yoksa Amerikalı geri zekalı bir tenis yorumcusununkini mi?"

W→

WHERE DO YOU GO TO, MY LOVELY?

"Marlene Dietrich gibi konuşuyorsun, Zizi Jean-Maire gibi dansediyorsun / Bütün kıyafetlerin Balmain'den çıkma, saçında mücevherler elmaslar / St. Michel Bulvarında harika bir dairede yaşıyorsun / Rolling Stones plaklarını, Sacha Distel'in de bir dostunu barındırıyorsun orada / Rusça ve Yunanca konuştuğun elçilik partilerine gidiyorsun / Çevrende bir sürü genç erkek pervane, ağzına bakıyor hepsi de // Ama nereye gidiyorsun güzelim... yatağında yalnızken / Seni saran düşünceleri anlat bana. Görmek istiyorum kafanın içindekileri..."
Bülent Ortaçgil'in "Şık Latife"sine ilham periliği yapan "Where Do You Go To, My Lovely", 1969 listelerine göz atarsanız, zirve yarışının gediklisi. Şarkıyı yazan ve söyleyen Peter Sarstedt. Bu şarkı, Sarstedt deyince akla gelen ilk şarkı... 1941 Hindistan doğumlu Sarstedt, ailesinin Everest eteklerinden İngiltere'ye göçü neticesi, rock'n'roll'u İngiltere'de ilk karşılayanlardan biri. Sarstedt'in müziğini asıl belirleyenler, Beatles'ın doğumunu görüşü ve Bob Dylan'ı keşfi. Her zaman elinde bir gitarla kendi şarkılarını icra eden bir adam... Karavana atlayıp Amerika'yı dolaşsa da, yolu Afrika'lara düşse de meşgalesi hep müzik: Albüm yapmayı hiç kesmemiş, para kazanmanın yollarını da –film müzikleriyle mesela– yine müzikten bulmuş. Gitarını hiç duvara asmamış: 98 tarihli "England's Lane" plağının matbaa kokusu hâlâ üzerinde...

y→

YUNUS

Yunus, bir İbrani peygamberi. Kur'andaki Yunus suresine göre, Yunus, Ninova halkını doğru yola getirmek için peygamber olarak gönderildi. Fakat halk onun sözlerini dinlemedi. Yunus da umudu kesip Dicle kıyısına inerek bir gemiyle şehirden ayrılmak istedi. Gemi kıyıyı bir türlü terketmeyince, içeride bir suçlunun bulunduğuna ve bu suçlunun kura ile bulunarak suya atılmasına karar verildi. Kura Yunus'a çıktı, Yunus Dicle'ye atıldı. Onu balina cinsinden bir balık yuttu. Ama balığın karnındayken, şehri izinsiz terkettiği

için Tanrı'dan af diledi, duası kabul oldu, balık onu kıyıya doğru tükürdü, kustu. Balığın karnında bir pelte haline gelmiş olan Yunus, aniden yerden biten bir balkabağının gölgesinde dinlenerek eski gücüne kavuştu. Artık Ninova halkını doğru yola getirebilirdi... Birçok efsaneye göre, yunus balığı, adını Yunus peygamberi yutan bu balıktan almıştır. Alain Tanner'in senaryosunu John Berger'la birlikte yazdığı 1976 filmi "2000 Yılında 25 Yaşına Basacak Olan Yunus"ta (Jonas qui aura 25 ans en l'an 2000) 68 artığı dört çiftin hikayesi anlatılır. Mathieu ve Mathilde çifti yeni bir çocuk beklemektedir. Doğacak çocuğa isim konma seansını film diyaloglarından takip edelim:

MARCEL: Erkek olacak. Adı da Yunus olacak. Mathilde'in balinaya benzediğini düşünmüşümdür hep.
MATHILDE: Balinaya mı! Teşekkür ederim!
MARCEL: Ruhen demek istiyorum. Sana müthiş bir kompliman yapıyorum. Kimse balinaları herhangi bir şey için suçlayamaz. Mathilde, Yunus geliyor. Bindiğimiz o güzelim aptallar gemisinden düştü. Denize düşünce de sen onu yuttun, çünkü iyi kalplisin. Yunus'un hayatını kurtardın ve şimdi onu dışarıya çıkartacaksın. Onu, Yunus'u!
MATHIEU: Yunus. Fena değil.
MARCO: *(şarkı söyler)* 2000 yılında Yunus 25 yaşında olacak. 25 yıl sonra yüzyıl onu tükürüp çıkartacak.
MAX: Daha doğrusu kusacak.
MARCO: *(şarkı söyler, diğerleri de ona katılır)* Tarihin balinası 2000 yılında 25 yaşına basacak olan Yunus'u midesinden çıkartacak. Yunus'u pislikten kurtarmak için 2000 yılına kadar vaktimiz var.

YÜCE, ABDULLAH

Besteci, şarkıcı, kelimenin gerçek anlamıyla artist. Genel ve özel ansiklopedilerde adına rastlanmıyor, Ses mecmuasının Sanatçılar Ansiklopedisi hariç. 1920 Diyarbakır doğumlu. Babası Çukurova'da mevsimlik işçi, "batos" operatörü. Adana'yı pamuk tarlalarından tanır. 1940'ta göç. Önce Eyüplü, sonradan Yeniköylü. 1995 kasım ayında İstanbul'da öldü. Marazi tutkunları onu, halk meyhanelerinde, özellikle "koltuk meyhaneleri"nde şarkılarıyla yaşatmaya devam ediyor. Resmi tahsili yok. Ama o içindeki cevheri, sezgiyle, içgüdüyle kendi başına keşfedip meydana çıkarmış biri. Yakın çevresinin gazete, dergi sayfalarında unutulmuş intibalarından anlaşıldığına göre, o aynı zamanda düzgün bir "halk kahramanı". Dürüstlüğü, efendiliği dillere destan. Muhterem ayrıca Kemalettin Tuğcu'nun da ruh kardeşidir. Hayranları; işleri tıkırında, anahtarlığı kalabalık "mangalcılar"la, ezik, yenik, terkedilmiş "mezesiz içenler" şeklinde tasvir ve tasnif edilebilir.
Çocukları; Cem (1951), Sultan (1951), muhtemelen ikiz. (Tarihten yaşatmak için seçtiği figür, "asil fakat talihsiz"!) Koyu Beşiktaş taraftarıydı. Cem'i futbolcu yapmak istedi, ama çocukta heves olmayınca derin üzüntülere kapıldı.
Giyim kuşamı; üstünde lacivert takım elbise, yaz-kış kolalı beyaz gömlek, 'kedi dili düğümlü' bordo kravat, lacivert palto, başında kenarları kıvrık röleve şapka. Pala kaşlı, ince, boyalı bıyık. Yeniköy'den başka favori semtleri; Ortaköy, Bebek, Rumelihisarı, Baltalimanı, Kasımpaşa, Sütlüce. Yürüyüş güzergahı; Yeniköy'den Beşiktaş'a.
Mezesi; üç dilim halis Kayseri pastırması, zeytinyağlı barbunya pilakisi, bir dilim limon, Arnavut çuşka biberi, naneli, sarımsaklı cacık, patlıcan tava. Ayrıca Kocataş suyu.
Arkadaş çevresi; Safiye Ayla, Hamiyet Yüceses, Müzeyyen Senar, Zehra Bilir, Zeki Müren, Perihan Altındağ Sözeri, Behiye Aksoy, Haydar Tatlıay, Udî Bogos, klarinetçi Şükrü Tunar, Vedia Tunççekiç, Tarık Dursun K., Metin Erksan, Mengü Yeğin, Sulhi Dölek, Sadri Alışık, Hüsamettin Bozok, Şevket Altuğ, İsmet Ay, Metin Bükey, Osman Alyanak, Semih Evin, Kadir Savun, Kriton İliyadis, Yuvakim Filmeridis, Dr. Arşavir Alyanak, Oktay Akbal, Tevfik Akdağ, Sabahattin Eneş, Şadan Adalı, Mehmet Kalyoncu.
Çevirdiği filmler; "Üç Arkadaş", "Hicran"... Şarkıları; "Bu ne sevgi ah, bu ne ızdırap", "Uzayıp giden tren yolları", "Hiç mi gülmeyecek benim yüzüm", "Yaşamak mümkün mü acaba sensiz", "Ölür sem kabrime gelme istemem"...

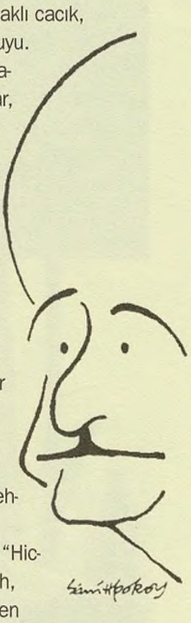

Ya sev ya terket

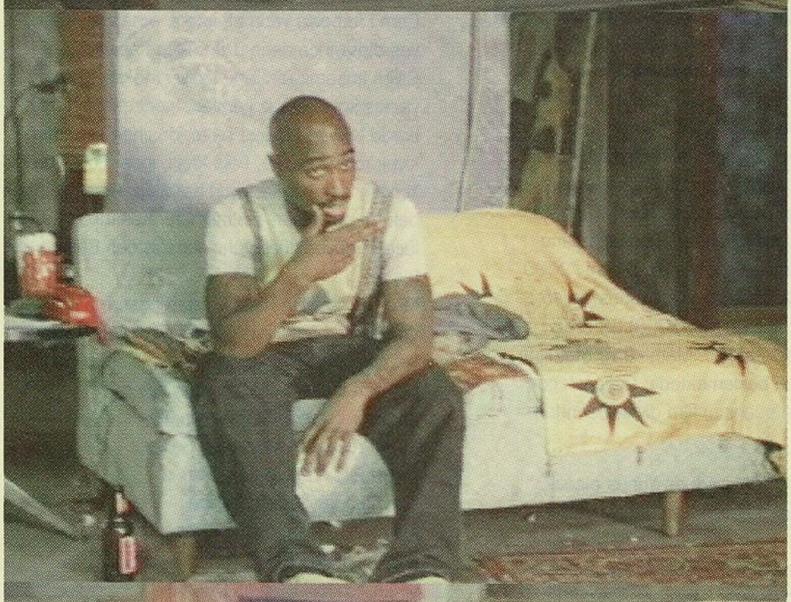

Şu yavşağa hasta oluyorum

Hhıhhıı...